

زانبايان

ژماره (٨٤)

شـهـوا / ١٤٣٣

گـهـلاوڙ / ٢٧١٢

نـاـب / ٢٠١٢

گۆڤاریکی رۆشنییری ئایینی، مانگانەیه، مەکتەبی تەنفیزی یەکیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان دەری دەکات

سەرنوسەر

مەلا جەعفەر گوانی

cefergwani@gmail.com

خاوەنی ئیمتیاز

مەلا عەبدوڵلا مەلا سەعید گرتکی

amalazada@gmail.com

کورتە وەلامیک بو ئهو
کەسە یی ریزی بەرامبەر
موحه مەدی مەهدی دەکات

مامۆستایەکی ئایینی لەسەر
ئاستی زانکۆی سەلاحەددین
پلە یە کەمی بە دەست هینا

چارەسەری ئاریشین
خیزانی

مەترسی هەوائی نادروستو
قسە ی هە ئبەستراو

بەرپۆه بەری نووسین

مەلا عەبدوڵلا شیرکاوویی

Sherkaway83@gmail.com

07504632715

راویژکارانی فەتوا

مامۆستا مەلا موحه مەهد وەرته

مامۆستا مەلا ئەحمەدی شافیعی

مامۆستا مەلا عومەری سویری

راویژکاران

مامۆستا مەلا جەلال خەیلانی

شیخ عەبدوڵباسیت بالیسانی

شیخ بەهائەددین ئەقشەبەندی

ستافی نووسین

مەلا تەیب زیارته

مەلا ئەمیر گەردی

فۆتۆ

تەها شەمسەددین

ناونیشان: هەولێر - شەقامی شەست مەتری سێرپانی ریگای موسڵ - بارهگای مەکتەبی تەنفیزی یەکیتی زانایان

یه‌کیتی زانیان پشتیوانی له هیزی پيشمه‌رگه دهکات

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان
 (وَمَا لَكُمْ لِمَا تَتَّبِعُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ
 مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
 أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَوْلَهَا وَاجْعَلْ لَنَا
 مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا)

به‌داخه‌وه، پاش شه‌وهی بۆ چه‌نده‌ها سال
 قوربانی و خه‌باتی به‌رده‌وامی گه‌لی کورد له‌دژی
 ده‌سه‌لاته دیکتاتوره یه‌ک له دوايه‌که‌کانی عیراق،
 بۆ یه‌که‌مجار خه‌ریکه پشویکی درێژ وه‌ریگرین و،
 کوردیش وه‌ک هه‌ر مۆفیتیکی دیکه‌ی شه‌م
 سه‌رزه‌مینه هه‌ناسه‌ی ئازادی هه‌له‌مه‌ژیت، به‌لام
 ماوه ماوه گوئیست ده‌بین له هینانی هیزی
 بلاوه‌پیکردنی له ناوچه کوردیه‌کان یان له‌و
 شوێنه‌یه‌کی کیشه بۆ دروستکاران، به‌مه‌ش
 جارێکی دیکه مه‌سه‌له‌ی سته‌م و زۆلم و قه‌تل و عام
 به‌بیر کوردان دینه‌وه‌وه، خه‌لکی کوردستان
 هه‌مان ترسی بۆ دروست ده‌بیته‌وه.

هه‌ر شه‌م بۆنه‌یه‌ش به‌ ده‌رفه‌ت ده‌زانین، تا داوا له
 ده‌سه‌لاتدارانی هه‌ریمی کوردستان بکه‌ین، که
 هه‌میشه ئاوری جدی له پيشمه‌رگه بده‌وه‌وه،
 ژيان و گۆزه‌رانیان به چاکترین شیوه‌ داين بکه‌ن.
 به‌ئێ بۆ ناشتی... نا بۆ شه‌پ... نا بۆ زۆلم و
 سته‌م... به‌ئێ بۆ عه‌داله‌ت و دادپه‌روه‌ری و
 پاراستنی سه‌روه‌ری.

مه‌کته‌بی ته‌نفیزی

یه‌کیتی زانیانی ئایینی ئیسلامی کوردستان

٢٠١٢/٨/١

وه‌زیرانی عیراق ده‌که‌ین بۆ هینانی هیزی بۆ ناوچه
 کیشه بۆ دروستکاره‌کان و، پشتیوانی ته‌واوی
 خۆشمان بۆ پيشمه‌رگه‌کانی کوردستان ده‌رده‌برین و،
 له به‌رنگه‌ری بونه‌وه‌ی هه‌ر زۆلم و سته‌م و
 ده‌ستدرێژییه‌ک، که روو به‌رووی وڵاتمان بیته‌وه،
 شه‌م شه‌ ئه‌رکیکی ئایینی و نیشتمانی و مۆبیه.
 هیوادارین هیچ کاتێک کاره‌که نه‌گاته شه‌م ئاسته‌و،
 کهسانی ناقل رێگه نه‌ده‌ن، هیچ کاتێک که‌سه
 شه‌پ دۆسته‌کان بینه به‌پار به‌ ده‌ست و، هه‌ر زو
 ده‌ستی زۆلم و سته‌م به‌پار.

ئیمه وه‌ک زانیانی ئایینی له هه‌ریمی کوردستان،
 وێرایی شه‌وه‌ی هه‌میشه جه‌غت له‌سه‌ر گیانی
 ناشتی و ته‌بابی و بریایه‌تی و پیکه‌وه‌ژیان له‌نیوان
 سه‌رجه‌م پیکه‌ته‌کانی عیراق ده‌که‌ینه‌وه‌وه، دژی
 هه‌ر فیتنه و ئازاوه‌یه‌که‌ین، که له هه‌ر شوێنیکی
 سه‌ر زه‌مین روو بدات، به‌لام دیفا‌عه‌کردن له‌خاک و
 وڵات و نیشتمانی و هاوولاتیان و، پاراستنی
 شه‌رمونی هه‌زاره‌ها قوربانی بۆ دراو، به‌ ئه‌رکی
 هه‌ر تاکیکی شه‌م کوردستانه‌ ده‌زانین.
 له‌م سۆنگه‌یه‌وه، ئیدانه‌ی شه‌م هه‌ولانه‌ی سه‌رۆک

یه‌کیتی زانیان ئیدانه‌ی لیدوانه‌کانی شیخ جه‌لاله‌دین سه‌غیر ده‌کات

ده‌به‌ستیه‌وه، که چی له‌وتاره‌که‌یدا به‌شیوه‌یه‌کی
 ره‌هایه‌وه، هه‌موو که‌سیکی ژیریش ده‌زانیت بۆچی
 به‌ریزان شه‌م کات و ساته‌ی بۆ باسکردنی شه‌م
 با به‌ته هه‌لبژاردووه،
 ئیمه له یه‌کیتی زانیانی ئایینی ئیسلامی
 کوردستان به‌توندی ئیدانه‌ی شه‌م جۆزه قسه و
 لیدوانانه ده‌که‌ین و، به‌دلتیاییه‌وه به‌ هیچ
 شیوه‌یه‌ک له پیگه‌ی که‌سایه‌تی دینی
 ناوه‌شیه‌وه، که ده‌بی کاری ناشتی و ته‌بابی
 بریایه‌تی بیت، شه‌م قسانه رێخۆشکردن بۆ
 دروستکردنی فیتنه له نیوان شیعه و کوردان،
 به‌مه‌ش ده‌یه‌وێت عیراق به‌ره‌و رووی شه‌پی
 تانیی بیته‌وه، که چه‌ندین ساله به‌ ده‌ست
 نه‌هامه‌تییه‌کانی شه‌پی شیعه و سووننه
 ده‌نالینیت، هه‌روه‌ک سوکایه‌تیکردنیه‌شه به
 ئیمامی مه‌هدی، چونکه وا له کورد ده‌کات،
 ئیمامی مه‌هدی به‌ که‌سیکی بکوژ و دۆزمنی
 سه‌ره‌کی خۆیان بزائن.

بۆیه داوا له‌مه‌رجه‌کانی شیعه و به‌ریارو
 ئاقلمه‌ندان ده‌که‌ین، رێگه نه‌ده‌ن، که‌سانیکی
 نامه‌سئول ملاملانی سیاسی به‌ دین و مه‌زه‌بی
 بکه‌ن، که له هه‌موو ملاملانییه‌که‌ مه‌ترسیداره‌.
 له‌جباتی شه‌وه با ده‌ستی خیر هاریکاری بین بۆ
 چه‌سیاندنی ناشتی و ته‌بابی و بریایه‌تی. هه‌روه‌ک
 ده‌بی شه‌م کارانه بیته‌ پالنه‌ریکی به‌هه‌زیش بۆ
 پته‌وکردنی نیو مالی کورد، چونکه هه‌موو کاتێک
 وڵاتو گه‌له‌که‌مان له‌ژێر جۆزه‌ها مه‌ترسی و
 هه‌ره‌شه دایه.

مه‌کته‌بی ته‌نفیزی

یه‌کیتی زانیانی ئایینی ئیسلامی کوردستان

٢٠١٢/٨/١٨

به‌ناوی خوای گه‌وره‌ی میهره‌بان
 (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَفِتْنَيْهِ قُلْ قِتَالٌ
 فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْكَفْرِ بِهِ وَالْمَسْجِدِ
 الْحَرَامِ وَإِخْرَاجِ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ
 أَكْبَرُ مِنَ الْقِتَالِ)

له‌و کاته‌ی عیراق به‌ قۆناغیکی سیاسی شه‌منی
 ناسکدا تیده‌په‌ریت، قۆناغه‌که پنیویستی به
 هه‌لوێستی عاقلانه هه‌یه، بۆ شه‌وه‌ی نیو مالی
 عیراق یه‌کخه‌ریته‌وه، هه‌ولانه‌کان به‌ره‌و
 خه‌زمه‌کردنی وڵاتو هاوولاتیان به‌وێن، ئا له‌و
 کاته‌دا شیخ جه‌لاله‌دین شه‌سه‌غیر، که له یه‌ک
 کاتدا که‌سایه‌تییه‌کی سیاسی و ئایینی سه‌ر به
 شیعه‌کانی عیراق، له‌میانه‌ی و تاریکییدا کوردانی

په‌یامی زانیان ژماره (٨٤) - ئایر ٢٠١٢

سەرۆکی پەرله مان سەردانی یه کێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان دهکات

ئایینه کان و ریزی زیاتریان لی بگهڕیت و دانیاشی کردنهوه که پەرله مان پشتیوان و هاوکاریان ده بێت.

پاشان مامۆستا عبداللا مهلا سعید سەرۆکی یه کێتی زانایان به ناوی سهرجه م ئەندامانی مه کته بی ته نفیزی و یه کێتیه که یان سوپاسی ئەو سەردانی سەرۆکی پەرله مان کردوو رایگه یاند: ئەم سەردانه ریزلێنانیکی گه وره یه بۆ ئێمه و خۆشحالی خۆشی ده بری که پەرله مان کوردستان ئیدانه ی ئەو کوشتاره ی بۆرما دهکات لای خۆشیه وه ته نکیدی له سەر برایه تی و ته بای نیوان نه ته وه و ئایینه جیاجیاکان کرده وه .

دواتر بۆ چاره سهرکردنی ئەو کێشه و گرفتانه ی مامۆستایانی ئایینی هه یانه، سەرۆکی یه کێتی زانایان چهند پێشنیاریکی خسته بهرده م سەرۆکی پەرله مان، به تایبه تی له زیادکردنی مووچه ی مامۆستایانی ئایینی، که له زۆربه ی چین و توێژه کان بیه شترن، سەرۆکی پەرله مانیش پشتیوانی ته واوی پێشنیارهکانی کردن، گووتی: هه ندیک شتمان له پەرله مان کرد، دواتریش کردومه ته ته و سبیه بۆ حکومه ت، به دواچوونی زیاتریشی بۆ ده که یین.

له کۆتایی دیداره که شدا سەرۆک و ئەندامانی مه کته بی ته نفیزی یه کێتی زانایان پشتیوانی ته واوی خۆیان بۆ پەرله مان و ئەم ئەزمونه ی هه رێمی کوردستان دووپاتکرده وه .

پاشان باس له و هێرشه ناره وایانه کرا که ده کړیته سەر موسلمانانی بۆرماو سەرۆکی پەرله مان ئیدانه ی ئەو هێرشانه ی کردوو رایگه یاند: داوا ده که یین ئەو زولمه رابگری، گووتی: هه یچ پاساوێک بۆ ئەم کاره درنده نه نییه، که ده رهقی موسلمانانی ئەم و لاته ده کړیته. له ته وه ریکی تر دا باس له پیرۆزی مانگی ره مەزان کرا که چهند رۆژکی تر ده بته وه میوانی موسلمانان و هه ردوولا ته نکیدیان له سەر ریزگرتن له ومانگه پیرۆزه کردوه له چوارچێوه ی یاسا رینماییه کان و به ها پیرۆزه کان. هه رله میانی دیداره که دا سەرۆکی پەرله مان داوا ی کرد که هه و له بد ریت زیاتر لیبورده بین له گه ل

رۆژی ۲۰۱۲/۷/۱۷ د. ئەرسه لان با یز سەرۆکی پەرله مان کوردستان سەردانی مه کته بی ته نفیزی یه کێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کردو له لایه ن سەرۆک و ژماره یه ک له ئەندامانی مه کته بی ته نفیزی پێشواری لیکرا. له دیداریکدا که ژماره یه ک له راویژکارانی سەرۆکی پەرله مان ناماده ییون، سەرۆکی پەرله مان کوردستان رۆلی مامۆستایانی ئایینی له مپژووی بزوتنه وه ی رزگاربخوای گه له که مان به رز نرخاندو خۆشحالی خۆشی ده بری به وه ی که ئەم بژارده یه له زانایانی ئایینی ئیسلام و یه کێتیه که یان پارێزه ری ئایینی پیرۆزی ئیسلام و لیبورده بی ناو کۆمه لگان.

سەرۆکی یه کێتی زانایان: مامۆستایانی ئایینی هه له بجه هه وینی خۆشه و یستی بیکه وه ژایانی ده قه ره که ن

داوا ئەوه ی شانیدیکی مه کته بی ته نفیزی یه کێتی زانایان به یاره ری لقی شاره زووری یه کێتی زانایان، له سەر بانگه ئیشتی ناوچه ی هه له بجه ی یه کێتی زانایانیا ن کردو، کۆبوونه وه یه کی به رفراوانیان له گه ل مامۆستایانی ده قه ره که ئەندام، مه لا عه بدولا مه لا سعید سەرۆکی یه کێتی زانایان: ده ستخۆشی له ناوچه ی هه له بجه ی یه کێتی زانایان دهکات، که رۆژیکی گرنگیان گێراوه له نزیکخستنه وه ی مامۆستایانی ئایین، توانیانه ببنه پردیکی به تین و کارا بۆ بیکه وه کۆکردنه وه ی زانایانی ئایینی، ئەوه ش بۆ هه موو شوێنیک گرنگه، به تایبه تی بۆ شاری هه له بجه و ناوچه که، چونکه هه له بجه ماف به سەر هه موو تاکیکی کوردوه هه یه .

له درێژه ی قسه کاندیدا سەرۆکی یه کێتی زانایان ده لێت: له م سەردانه ماندا هه ستمان به یه ک گیانی و خۆشه و یستی نیوان مامۆستایانی ئایینی ده قه ره که کرد، به جیاوازی ئینتیما و بۆچون رای جیاوه زیشه وه، ئەوه ش کارو به رنامه ی ئێمه یه، که بتوین هه میشه یه کێتی زانایان چه تریکی مه زن بێت، هه موو مامۆستایانی ئایینی له ژیر سینه ریدا هه ست به حه سانه وه بکه نو، به مالی دووه می خۆیانی بزانی. بۆیه ده ستخۆشیان لێده که یین، هیوا ی کاری باشتریان بۆ ده خوایین.

سەرۆکی یه کێتی زانایان به شدار ی به خاکسپاردنی مامۆستا مه لا ته ها شیخوه ته مانی دهکات

سەر له به یانی رۆژی ۲۰۱۲/۸/۲۶ مامۆستا مه لا عه بدولا مه لا سعید سەرۆکی یه کێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان به شداریکرد له رپوره سمی به خاکسپاردنی ته رمی مامۆستا مه لا ته ها شیخ وه ته مانی.

مامۆستای ناوبراو که سایه تیه کی ئایینی و کۆمه لایه تی هه رێمی کوردستان به گشتی و ناوچه ی باله کابه تی به تایبه تی بوو، خاوه نی خه باتیکی زۆری کوردایه تی بوو، به تایبه تی له ریزه کانی یه کێتی زانایان رۆژیکی مه زنو دیاری هه بوو، هه روه ها پێشتر ئەندامی پەرله مان کوردستان بوو.

شایانی باسه مامۆستا مه لا جه لال خه یلاتی جیگری سەرۆکی زانایان و مامۆستا مه لا یاسین شه قلاوه یی ئەندامی ده سته ی راویژکاری یه کێتی زانایان شیخ نیاز دیگه یی به رپرسی لقی هه ولێرو چهند کارگێرو ئەندامانی لقی هه ولێری زانایان له مامۆستایانی ئایینی یاره ری سەرۆکی یه کێتی زانایان بوون و، مامۆستا مه لا تاهیری به حکه یی رپوره سمه دینه کانی ئەندام.

مه‌مه‌به‌بی نه‌نمیری یه‌کیستی زانایان سه‌ردانی لقی چه‌مه‌مال و نه‌وقافی گه‌رمیان ده‌کات

به‌مه‌به‌ستی ناگاداریبونی زیارتی کاره‌کانو، له‌نزیکه‌وه به‌سه‌رگه‌ده‌وه‌یان، مه‌کته‌بی ته‌نفیزی یه‌کیستی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان سه‌ردانی لقی چه‌مه‌مالی یه‌کیستی زانایان کرد، دواتر به‌یه‌که‌وه سه‌ردانی به‌پژوه‌به‌ری نه‌وقافی گه‌رمیانان کرد.

له‌دیده‌اره‌که‌دا، مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا سه‌عید سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایان پیرۆزباییه‌کی گه‌رمی له‌به‌پرز عومه‌ر فارس به‌پژوه‌به‌ری نوێی نه‌وقافی گه‌رمیان کرد. ئینجا ده‌ریاره‌ی کاره‌کانی هیوای سه‌رگه‌وتنی بۆ خواستو پشنتگری و پشنتیوانی یه‌کیستی زانایانیشی بۆ ناوبراو ده‌ربهری، به‌تایبه‌تی، که‌ پشنتر به‌پرزبان به‌پژوه‌به‌ری راگه‌یاندنی نه‌وقافی سلیمانی بوو، باشترین هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ل لقی سلیمانی یه‌کیستی زانایان هه‌یه، بۆیه‌ هیوای خواست به‌هه‌مان رۆحو هه‌ماهه‌نگیبه‌وه له‌سنووری لقی چه‌مه‌مال و که‌لایرش له‌گه‌ل لقه‌کانی یه‌کیستی زانایان باشترین په‌یوه‌ندی هه‌ماهه‌نگییان هه‌بیت، به‌تایبه‌تی، که‌ ئیستا له‌سه‌ر ئاستی سه‌رجه‌م لقه‌کانی یه‌کیستی زانایان و به‌پژوه‌به‌رایه‌تیه‌کانی نه‌وقافی هه‌ماهه‌نگی و ته‌نسیقیکی زۆر باش هه‌یه، هه‌ر نه‌وه‌ش زامنی سه‌رگه‌وتنه‌ له‌ کاره‌کانو، پشنتستی نۆخی زانایانی ئایینییه‌.

دووباره‌ پشنتیوانی ته‌واوی مه‌کته‌بی ته‌نفیزی یه‌کیستی زانایانی ئایینیان بۆ به‌پژوه‌به‌ری نوێی نه‌وقافی گه‌رمیان ده‌بهری له‌پیناوی زیاتر خزمه‌ت کردن به‌ ئایینی پیرۆزی ئیسلام، هه‌روه‌ها دووبایی کردوه‌ که‌ وه‌ک یه‌کیستی زانایان هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ل داموده‌زگاکانی وه‌زاره‌تی نه‌وقافدا ده‌کن له‌پیناوی سه‌قامگه‌ریی له‌ کوردستان و پشنتیوانی کردن له‌ده‌زگا شه‌رحیه‌کانی هه‌رێمی کوردستان و هه‌میشه‌ له‌پال خواره‌وستی و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر شه‌رحیه‌ته‌که‌ی خۆی گه‌روه‌و سونه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خۆی لیبیت) مه‌سه‌له‌ی کوردایه‌تی و نیشتمانه‌په‌روه‌ری ئامانجی سه‌ره‌کی یه‌کیستیه‌که‌یانه‌و له‌و پیناوه‌شدا به‌هیچ جۆریک درێژی ناکه‌ن. له‌لایه‌ن خۆیه‌وه، به‌پرز عومه‌ر فارس به‌پژوه‌به‌ری نه‌وقافی گه‌رمیان خوشحالی بوو به‌سه‌ردانه‌که‌و، هه‌موو هه‌ماهه‌نگی خوشی له‌گه‌ل یه‌کیستی زانایان ده‌ربهری، یه‌کیستی زانایان و نه‌وقافی به‌ته‌واوکهری کاره‌کانی یه‌ک زانی.

سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایان به‌شداری له سه‌میناری (پرسی ده‌وله‌تی کوردستان له نیوان یۆتۆپیایا دیرۆکدا) ده‌کات

رۆژی ۲۰۱۲/۷/۲۲ به‌پرز مامۆستا مه‌لا عبدالله مه‌لا سه‌عید گرتکی سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان، به‌بانگه‌پشنتی تاییه‌ت، به‌شداریکرد له‌ سه‌میناریکی فیکری، له‌ ژیر ناوینیشانی (پرسی ده‌وله‌تی کوردستان له‌نیوان یۆتۆپیایا دیرۆکدا)، که‌ به‌شی فه‌لسه‌فه‌ی زانکۆی سه‌لاحه‌دین، گۆفاری گولان له‌ هۆتیلی چوارچرا له‌ شاری هه‌ولێر سازیان کردبوو.

ئه‌مه‌و ئاماده‌بووانی سه‌میناره‌که‌ بریتی بوون له‌ نوێنه‌ری پارتو لایه‌نه‌کانی کوردستان، ریکخواه‌کانی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی، رۆشنیبران، مامۆستایانی زانکۆ، تیایدا چه‌ندین وتارو بابته‌ی فیکری و میژوویی پشنتکه‌شکرا.

یه‌کیستی زانایان یه‌که‌می زانکۆی سه‌لاحه‌دین و یه‌که‌می قوتا بخانه ئیسلامیه‌کان خه‌لات ده‌کات

رۆژی ۲۰۱۲/۷/۲۹ به‌ ئاماده‌بوونی (دکتۆر فائیز مه‌لا به‌کر) راگری کۆلیژی زانسته‌ ئیسلامیه‌کانی زانکۆی سه‌لاحه‌دین، له‌ مه‌راسیمیکدا یه‌کیستی زانایان هه‌ردوو یه‌که‌می سه‌ر ئاستی زانکۆی سه‌لاحه‌دین و یه‌که‌می خۆی، دنه‌ ئیسلامیه‌کانی سه‌ر به‌ وه‌زاره‌تی نه‌وقافی خه‌لات کردن.

له‌ سه‌ره‌تای مه‌راسیمه‌که‌دا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا سه‌عید سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایان ده‌ستخۆشی له‌قوتابییه‌ یه‌که‌مه‌کان کرد، که‌ بریتی بوون له‌ (مسکین مه‌عاز خه‌لیل) ده‌رچووی کۆلیژی زانسته‌ ئیسلامیه‌کان و یه‌که‌می زانکۆی سه‌لاحه‌دین، (سه‌روان مسته‌فا حوسین) قوتابی ده‌ره‌کی له‌ خۆپندنی ئیسلامی و یه‌که‌می قوتا بخانه‌ ئایینییه‌کانی سه‌ر به‌ وه‌زاره‌تی نه‌وقافی، هه‌روه‌ک ده‌ستخۆشی له‌کۆلیژی زانسته‌ ئیسلامیه‌کان کرد، هیوای خواست نمونه‌یان زۆر بێت، پشنتیوانی یه‌کیستی زانایانیشی ده‌ربهری بۆ سه‌رگه‌وتنی زیاتریان له‌رێه‌وی ژیاپانداو، داواشی کرد حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان گرنگی زیاتر به‌ خۆپندنی ئیسلامی له‌ هه‌رێمی کوردستان بدات، چونکه‌ ئه‌م بواره‌ی خۆپندن راسته‌ وخۆ رهنه‌نگانه‌وه‌و کاریکه‌ری به‌سه‌ر ژیاپانی هاوولاتیانه‌وه‌ هه‌یه‌.

به‌مه‌به‌ستی پیرۆزبایی ..

یه‌کیستی زانایان سه‌ردانی رابه‌ری گشتی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی ده‌کات

رۆژی ۲۰۱۲/۷/۲۴ شانده‌یکی یه‌کیستی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان، سه‌ردانی شیخ عرفان عه‌لی عه‌بدولعه‌زیز رابه‌ری گشتی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی کوردستانیان کرد.

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا سه‌عید سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایان به‌ گه‌رمی پیرۆزبایی له‌ رابه‌ری بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی کرد به‌ بۆنه‌ی وه‌رگرتنی متمانه‌ی رابه‌ری گشتی، هیوای خواست سه‌رگه‌وتوو بێت له‌کاره‌کانیدا، پشنتیوانی یه‌کیستی زانایانیشی ده‌ربهری بۆ هه‌ر کاریک، که‌ خزمه‌ت به‌ بواری ئایینی نه‌ته‌وه‌یی بکات. رابه‌ری گشتی بووتنه‌وه‌ وێرای به‌خێره‌یتان خوشحالی خۆی ده‌ربهری بۆ ئه‌م سه‌ردانه‌و، پشنتیوانی خۆی بۆ یه‌کیستی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان ده‌ربهری.

پاشان قسه‌و گه‌توگۆ ده‌رباره‌ی رۆلی زانایانی ئایینی له‌ بزافی رزگارخواری گه‌لی کورد کرا، که‌ هه‌میشه‌ زانایانی ئایینی پشنتیوانی پاراستنی شوناسی ئایینی و نیشتمانی گه‌لی کورد بوونه‌.

شایانی باسه‌ شاندی یه‌کیستی زانایان پیکهات بوو، له‌ مه‌لا جه‌لال خه‌یلانی جیگری سه‌رۆکی یه‌کیستی زانایان و مه‌لا ئه‌حمه‌دی شافیعی و مه‌لا نه‌جمه‌دین وادی ئه‌ندامانی مه‌کته‌بی ته‌نفیزی و مه‌لا دلشاد گه‌لالی ئه‌ندامی ئه‌نجومه‌نی ناوه‌ندی، شیخ نیاز دیگه‌یی به‌رپرسی لقی هه‌ولێرو مه‌لا حه‌سه‌ن قادیانه‌یی به‌رپرسی ناوچه‌ی هه‌ولێری یه‌کیستی زانایان.

وهزیری داد سهردانی مه‌کته‌بی ته‌نفیزی به‌کیتی زانایان ده‌کات

پێش‌شنووه‌پۆی ٢٠١٢/٧/٢٣ به‌رێژ شتیروان هه‌ده‌ری وه‌زیری دادی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان به‌مه‌به‌سه‌ستی پێرۆزبایی مانگی ره‌مه‌زانی پێرۆز، سهردانی مه‌کته‌بی ته‌نفیزی به‌کیتی زانایانی ئایینی کوردستانی کرد. له‌سه‌ره‌تای دانیشته‌که‌دا مه‌لا عه‌بدو‌لا مه‌لا سه‌عید سه‌رۆکی به‌کیتی زانایان به‌خێره‌اتنیکی گه‌رمی وه‌زیری دادی کردون پێرۆزبایی مانگی ره‌مه‌زانی له‌ هه‌موو موس‌لمانان کردو، سوپاسیکی گه‌رمی وه‌زیری دادی کرد بۆ ئه‌م به‌سه‌رکردنه‌وه‌یه‌و، هه‌روه‌ها سوپاسی به‌رێزیانی کرد، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی کۆمه‌ڵێک هه‌لوێستی ئیجابی جوانی هه‌بووه‌ بۆ پشتیوانی له‌ مامۆستایانی ئایینی.

بۆ ئه‌وه‌ی له‌ ئایینه‌دا، بتواندێت کاری باشتری له‌سه‌ر بکێت، پێش قسه‌ له‌سه‌ر کردنی روونکردنه‌وه‌ی باشی له‌سه‌ر بدرێت. جێی باسه‌ له‌ دانیشته‌که‌دا هه‌ر یه‌ک له‌ مه‌لا جه‌لال خه‌یلانی جیگری سه‌رۆکی به‌کیتی زانایان و مه‌لا محه‌مد وه‌رتی و مه‌لا جه‌عفر گوانی ئه‌ندامانی مه‌کته‌بی ته‌نفیزی به‌کیتی زانایان ئاماده‌ بوون.

به‌رنامه‌یه‌کی هاوه‌شیشیان قسه‌ لێوه‌ کرد، بۆ ئه‌وه‌ی ئیش له‌سه‌ر ئه‌م لایه‌نه‌ بکه‌ن. پاشان قسه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ کرد، که‌ پێرۆزه‌ یاسای مه‌ئزۆنی شه‌رعی، زۆر پێویسته‌و گرنه‌گ بوو، به‌ هیچ شتیوه‌یه‌کی بۆ ئه‌وه‌ نه‌بوو، بکێته‌ به‌دیلی یاساو دادگا، بۆیه‌ زۆر گرنه‌گه‌ کار له‌سه‌ر ئه‌م پێرۆزه‌یه‌ بکێت، له‌و باره‌وه‌ش وه‌زیری داد روونی کرده‌وه‌، ئه‌م پێرۆزه‌یه‌ چێتر کاری له‌سه‌ر بکه‌ن،

پاشان چه‌ند ته‌وه‌رێک قسه‌و باسیان لێوه‌ کرا، به‌تایبه‌تی مه‌سه‌له‌ی چۆنیه‌تی رێکخستنی فه‌تواو لایه‌نی یاسایی، چونکه‌ خه‌ڵک پێویسته‌ به‌وه‌ هه‌یه‌ هه‌میشه‌ لایه‌نی شه‌رعییان بۆ روونبکێته‌وه‌.

وه‌زیری داد پشتیوانی له‌ قسه‌کان کردو، گوتی: من که‌ له‌ نزیکه‌وه‌م ئیستا ده‌زانم چه‌نده‌ پێویسته‌ ئه‌م لایه‌نه‌ کاری له‌سه‌ر بکێت، بۆیه‌ وه‌کو وه‌زاره‌تی داد هه‌موو پشتیوانییه‌کی ئه‌م بپێرۆکه‌یه‌ ده‌که‌مو،

به‌کیتی زانایان:

داوا له‌ مامۆستایانی ئایینی ده‌که‌ین له‌ وتاری هه‌ینی باسی بۆرما بکه‌ن و

بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ش نامه‌یه‌ک ئاراسته‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ کگرتوه‌کان ده‌کات

پاکتای ره‌گه‌زی، له‌ ژێر پاساوی بی مانا پیاوو وافرته‌و مندالۆ پێرۆ گه‌نج هه‌موو لایه‌ک ده‌چه‌وسیندرێنه‌وه‌و، روو به‌ رووی پاکتای ره‌گه‌زی ده‌بنه‌وه‌.

ئه‌وه‌ی مایه‌ی شه‌رعه‌زارییه‌ و لاتانی دونه‌یاو ئه‌نجومه‌نی ئاسایش و نه‌ته‌وه‌یه‌ کگرتوه‌کان هیچ هه‌لوێستییان نییه‌، له‌کاتێکه‌دا ئه‌وه‌ی له‌م و لاتا ده‌ره‌قه‌ی موس‌لمانان روو ده‌دا، زۆر گه‌وره‌تره‌ له‌وه‌ی له‌ هه‌ر و لاتاکی دیکه‌ روو ده‌دا، به‌م کارانه‌ش هه‌موو چه‌مه‌که‌کانی (مافی مرۆفۆ ناشتی جیهانی و پێکه‌وه‌ژیان) که‌وتونه‌ته‌ ژێر پرسیاوه‌.

بۆیه‌ به‌ناوی ته‌واوی زانایانی ئایینی ئیسلامی هه‌رێمی کوردستان، ئیدانه‌ی ئه‌م کاره‌ وه‌حشیگه‌رانه‌ ده‌که‌ین، هه‌روه‌ها ئه‌و بێده‌نگی و بی هه‌لوێستی دام ده‌رگا ئێو ده‌وله‌تییه‌کان شه‌رمه‌زار ده‌که‌ین، ئه‌م بێده‌نگیونه‌ش ده‌بێته‌ مایه‌ی خه‌جاله‌تی و شه‌رمه‌زاری و میژوو هه‌مووی تۆمار ده‌کات.

لێره‌شه‌وه‌ له‌رێگه‌ی نووسینگه‌ی به‌رێزانه‌وه‌ داوا له‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ کگرتوه‌کان و ئه‌نجومه‌نی ئاسایش ده‌که‌ین، ته‌ده‌خولی ئه‌م کاره‌ساتانه‌ بکه‌ن، چونکه‌ بێده‌نگیون له‌م رووداوانه‌، رۆحی ئینتیقام شه‌رو رۆحی کینه‌ په‌ره‌ پێ ده‌دا، ده‌بێته‌ گلسۆپێکی سه‌وزیش بۆ هه‌موو دیکتاتۆره‌کانی دونه‌یا.

به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ی رێگیرکردن له‌م کاره‌ساتانه‌ رۆحی بریایه‌تی و خۆشه‌ویستی و پێکه‌وه‌ژیا ئایینی و مه‌زه‌بی و قه‌ومی قوتلر ده‌کات.

مه‌کته‌بی ته‌نفیزی

به‌کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان

٢٠١٢/٧/١٧

هه‌ولێر/ هه‌رێمی کوردستانی عێراق

پێکه‌وه‌ژیان هه‌بووه‌. شایانی باسه‌ هه‌ر له‌سه‌ر ئه‌م رووداوانه‌ به‌کیتی زانایان نامه‌یه‌کی ئاراسته‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ کگرتوه‌کان کردووه‌، که‌ ئه‌مه‌ی خواره‌وه‌ ده‌قی نامه‌که‌یه‌:

بۆ/ نووسینگه‌ی هه‌ولێری نه‌ته‌وه‌یه‌ کگرتوه‌کان
به‌ناوی خۆی گه‌وره‌و میهره‌بان
(مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا
أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا)

وێرای سلوو رێزمان: ماوه‌یه‌که‌ له‌ ولاتی بۆرما موس‌لمانانی ئه‌م و لاتا که‌وتونه‌ته‌ به‌ر درنده‌ترین شتیوازی کوشتنو ده‌رکردن و سووتاندن و چه‌وساندنه‌وه‌، که‌ له‌ میژوودا ئه‌م حاله‌تانه‌ ده‌گه‌ن، که‌ روویاندا بێت، بگره‌ کاره‌که‌ گه‌یشته‌وه‌ ئه‌و ئاسته‌ی بووه‌ته‌

به‌کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان داوا له‌ مامۆستایانی ئایینی ده‌کات له‌ وتاری به‌یانیدا باسی رووداوه‌کانی بۆرما بکه‌ن، ئه‌ویش به‌ دوو لایه‌نه‌وه‌.

یه‌که‌م: بۆ ئه‌وه‌ی ببینه‌ هاوغه‌می ئه‌و گه‌له‌ی له‌وێیه‌، به‌تایبه‌تی موس‌لمانانی (زۆهینگی) ئه‌م و لاتا که‌وتونه‌ته‌ ژێر هه‌ره‌شه‌ی پاکتای ره‌گه‌زی، که‌ ئه‌وه‌ له‌ کوشتن و هه‌ر حاله‌تیکی دیکه‌ مه‌ترسدا ته‌ره‌.

دووه‌م: بۆ ئه‌وه‌ی رووداوه‌کانی بۆرما ببه‌ په‌ندو وانه‌یه‌ک زیاتر لێوه‌ فێری رۆحی پێکه‌وه‌ژیا ئایینی ببینو، رێگه‌نه‌ده‌ین له‌ ژێر هیچ ناویکه‌وه‌ خه‌لکێک له‌ کوردستان شتێک بکات بێته‌ مایه‌ی ئاشووبو نانه‌وه‌ی کێشه‌ی ئایینی، به‌لکو پارێزگاری له‌ هه‌ستی ره‌سه‌نی کوردستانی بکه‌ین، که‌ هه‌میشه‌ خۆشه‌ویستی و هه‌ماهه‌نگی و

كورتە ۋە لَامِيك

بۇ ئەۋكەسەي بى رېزى بەرامبەر موحەممەدى مەھدى دەكات

مەلاعمەرى چىنگىيانى

گۆرەپانى خەبات، رېزىش دەگرين لە بۇچوونى مەعقولى خەلكى تر.

ۋ: لايەك لە ۋەرموودانەي لە بارەي ھاىتى (مەھدى) يە ھاىتون:

۱: ئىبنو ماجە و ئەحمەدى كورپى حەنبەل (رەحمەتى خاويان لىبىت)، لە ۋەرموودە يەكدا، كە ئەلبانى (رەحمەتى خاوي لىبىت)، لە (صحيح الجامع) دا بۇي گىراۋىنە تەۋە، لە ەلىيە ۋە (رەزاي خاوي لىبىت)، كە پىغەمبەر (درد و سەلاۋى خاوي لە سەرىبىت)، فەرموۋىت:

(المهدي منا أهل البيت يصلحه الله في ليلة).
ۋاتە: (مەھدى لە خانەۋادەي منە و خاوي گەورە لە شەيخدا نامادەي دەكات).

ئىبنو كەسىر (رەحمەتى خاوي لىبىت)، دەلى: بە مانا: (لىي خۇش دەبى و لە شەيخدا رىئىماي دەكا، بە مەرجىك پىشتەر ۋانا بىت).

۲: ئەبۇ داۋود (رەحمەتى خاوي لىبىت)، لە ۋەرموودە يەكدا كە ئەلبانى (رەحمەتى خاوي لىبىت) دەفەرموۋىت پەلى ھەسەنى ھەيە، لە ئەبۇ سەئىدى خۇدەيبى ۋە (رەزاي خاوي لىبىت)، گىراۋى تىيە ۋە لە پىغەمبەر ۋە (درد و سەلاۋى خاوي لە سەرىبىت) كە فەرموۋىت:

(المهدي مني أجلي الجبهة، أقتنى الأنف، يملأ الأرض قسطا وعدلا كما ملئت ظلما وجورا ويملك سبع سنين).

ۋاتە: (مەھدى لە منە، كە سىكى ناۋچەۋان درەۋشاۋەي لوت رىكە، زەي پدەكات لە دادپەرۋەرى و يەكسانى، ۋە كچۇن پىر كراۋە لە سىتەم و زىدە پۇيى و ماۋەي ھەوت سال ھوكمراي دەكات).

فەرموودەكان زۇن، كە ھەرەمە موياي چەند راستىيەك دەچەسپىن:

۱: ۋەك كە ساپەتى و رچە لەك، لە خانەۋادەي خۇدى پىغەمبەر و نەۋەي فاتىمەي كچى دەبىت (درد و سەلاۋى خاويان لە سەرىبىت)، بە مانا ەرب و لە قورەيش، نەۋەك لە ھىچ تىرە يەكى تىرە ەرب و نەۋەك لە ھىچ نەۋە يەكى تىرە بەدەر لە ەرب.

كە ئەمە جىگەي ھەلۋە سىتەكرەنە بە دياربىيە ۋە دەبىي مۇسلمانان بزانن تەفرە نەخۇن بە ھىچ دەجالىك كە خۇيان لى بكا تە ۋە.

۲: بۇ خۇي لەمەككە و مەدىنە دەزى نەۋەك لە شۇننىكى تر.

۳: بۇخۇي بەخۇي نازانى و بەخششىكى خاويە كە پىي دەبەخششەت نەۋەك ھەۋل و تەقالاي بۇ بىدات و بەھۇي رچە لەك شەجەرە ۋە نەۋە ۋە تىرە و مەزھەب بازىيە پىي بگات.

۴: بۇ داد پەرۋەرى دىت نەۋەك مۇسلمان كوشتن و سىتەم كرن لە خەلكى.

۵: كاتەكەي ديارى نەكراۋە ۋە نىبە كە خورافىيەكان نان و پىيازى پىۋە بخۇن و خۇيانى لى بکە نە خاۋەن.

خەلە تاندوبىتەي و دامەنى ئەۋ خىزانەي ھەلال كىرۋە بە بەتال و ھىچە، ئەۋە لە پۇزى دوايىدا ۋەك (زىناكارىك ھەشەر دەكرىت).

كەۋابوۋ ئىمە پىۋىستمان بەۋەننىبە بەنئوى ئىسلام و مەزھەبگەرايى و فىتنە ئەنگىزىيە ۋە غەزۋ بىكرىن مال و سامانمان بىكرىتە ئەنقال، گوايە: ئىسلاممان نىشان بەرىت.

ب: تا سەلاھەدىنى ئەبۇبى (رەحمەتى خاوي لىبىت)، لە ۹/۲۷/۱۱۸۷ى زاپىندا، قودسى رىگار نەكرد، مۇسلمانان دەيان نالاند و ئىستاش ھەر لە دواي ئەۋ دەنالىئى و دەنالىئىن.

ج: (عوسمانى كورى عبدالرحمن)ى ناسراۋ بە ئىبنو سەلاھى شارەزورى (۵۷۷-۶۴۳ كۆجى/ ۱۱۸۱-۱۲۴۵ زاپىنى)، رەحمەتى خاوي لىبىت، خاۋەنى گەۋرە تىن سەچاۋەيە لە زانستى

فەرموودە ناسى، ناسراۋ بە (مقدمە ابن صلاح) و بە ھەزاران زاناي گەورە و ئەم ھەموو مەزگەوت و قوتابخانەي كوردستان بە ھەموو بەشەكانىيە ۋە بەلگەي مۇسلماننىي ئەم نەۋەن و ئەبى بۇ باسكردن لە (مەھدى) ۋا بىت كە دىت شەرى كوردان دەكات، يان ئەۋكەسەي ئەۋ زىدە رۆيىيەي كىرۋە، ۋا دەزانى (مەھدى) سەدام و بەشار ئەسەدى خۇين رىزى نەفرىن لىكراۋە؟

د: ئەۋەي كە مەھدى پىي ھەلدەستى دزايەتى كىرنى سىتەم ۋە رىگار كىرنى قودسە لە داگىر كەران، كەۋابوۋ، ئەۋەي ۋا لەمەھدى تىبگات كە كورد دەكۆزىت، ئەۋە دزى مەدىيە و بى قەدرى بەرامبەر بە مەھدى دەكات، چونكە ئەۋ دەبىتە پىشتىۋانى ئەۋانەي خىزمەتى قودسىيان كىرۋە نەۋەك بىتە پىشتىۋانى داگىر كەرانى قودس.

ھ: كە ساپەتى مەھدى لاي ئىمەي ئەھلى سوننە حەقىقەتى ھەيە و لەگەل بۋونى راي جىاۋازىشمان لەسەرى، لارىمان لە راستىيە فەرموودەكان نىبە، گەرچى رانمان ۋانىبە كە لە كونىك دا، يان لە شۇننىكى ديارى كراۋ و سەر بەلايەننىكى ديارى كراۋ بىت و لەۋيۋە بىتە نىۋ

ئەگەر بىتەۋە يادتان بەرلە مانگى رەمەزان، لە بەرنامەي ئابىن و كۆمەل زىمىرەي ژمارە (۲۲۰) دا كە لە ۲۰۱۲/۷/۴ پەخشكرا، ۋاتە بەر لە رەمەزان بە (۱۶) رۇز و نىزىك پانزەي شەعبان باسەم لە خىرى (شەۋى پانزەي شەعبان) و (مەھدى چاۋەروانكراۋ) كىر، ئەگەر كە سىك نەيشى بىننىت دەتوانى بەرپتەۋە بۇ چەنالاكانى چىنگىيانى لە تۋرەكانى ئىنتەرنىت تا بزانى چىمان گوتۋە، كە زۇر بەداخەۋە لەم رۇزانە دا ھەندىك كەسى نا بەرپىس لە ئاستى قەسەي خۇي، بى ئەدەبىيەكى زۇرى بەرامبەر بەۋكەسە كىرۋە ۋە بەۋە تاۋانبارى دەكات كە گوايە:

كاتى كە ئىمامى مەھدى، دەس بەكار دەبىت لە كوشتنى كوردەۋە دەست پى دەكات، كە ئەمەش بەلگەي نەقامى و گىللىتى ئەۋ كەسەيە ئەگەر نەلئىن: بەلگەي قىن لە دلى و دل پىسىيەتى، كە خاوي گەورە كاتى باسى مۇقى خۇ ھەشارداۋى دل پىسمان بۇ دەكات لە ئايەتى (۱۱۸)ى سۋرەتى (ئالى عىمران)ى، قورئانى پىر لە بەخششدا دەفەرموۋىت:

(قَدْ بَدَأَ الْبُخْصَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي سُودُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ إِن كُنْتُمْ تُعْقِلُونَ) (۱۱۸) آل عمران.

ۋاتە: (ئەۋانە كەسانىك كە قىن لە دلى و نەيارى و ناھەزى و دۇمنايە تىيان بۇ ئىۋە لە زاربايە ۋە ديارى داۋە و دەرگە ۋە تۋۋە ۋە ئەۋەي لە نىۋ دلەكانىندا پەنھانە و ھەشاريان داۋە، زۇر زۇرت و گەۋرە ترە لەۋەي بە دياريان خستۋە). كە من لە ئاستى خۇمەۋە بە ئەركى دەزانم بلىم:

أ: ئىمەي كورد لە ژيانى پىغەمبەر (درد و سەلاۋى خاوي لە سەرىبىت) مۇسلمان بۋون و (گاۋان) رەزاي خاوي لىبىت، كە يەككە لە يارەكان كوردە و بۇخۇي چۆتە مەدىنەي مۋنەۋەرە و دەكرى سەيرى سەچاۋەكان بكن ۋەك (الاصابة في تمييز الصحابة)ى ئىبنو ھەجرى ەسقىلانى و دەيان سەچاۋەي تر، سەربارى ئەۋەي كە فەرمودەكەي كە ئەۋ لە بارەي مافى ژنەۋە بۇي گىراۋىنە تەۋە دادەنرىت بە يەككە لە فەرموودە ھەرە گرنگەكانى باسەكانى پەيۋەست بە ژيانى خانەۋادەگى، كە مەيمونى كورى (رەحمەتى خاوي لە سەرىبىت)، لە باۋكىيە ۋە بۇي باس كوردۋون كە گۋى لە پىغەمبەر بۋە (درد و سەلاۋى خاوي لە سەرىبىت) فەرموۋىت:

(۱۸۹۳۳: مسند احمد بن حنبل ۳۱ ص ۲۶۰: (أبما رجل أصدق امرأة صداقا، والله يعلم أنه لا يريد أداءه إليها، فغرها بالله واستحل فرجها بالباطل، لقي الله يوم القيامة وهو زان . رواه أحمد والطبراني).

ۋاتە: (ھەر كاتىك ھەر پىاۋىك ژنىك مارە بكات لەسەر مارەيەك و بە نىياز بىت كە نەيداتى، ئەۋە ژنەكەي فرىب و تەفرە داۋە و بە ناۋى خاۋە

رۆلی ئاین له ئاراسته و پهروه ده کردندا

dkalary@gmail.com

دانا مهلا حه مه ئه مین که لاری *

هاتنی هەر ئاینیک کۆمه لێک هۆکاری هه بووه و هیچ ئاینیک بهی هۆکار بۆ مرۆفایه تی نه هاتوووه له ههر سهرده مێکدا بووی، هه ربۆیه کاتیک کۆمه لگه ی عه ره بی و ئینسانی تووشی نه و فه ساده نه خلایق یه بوبوون خوای گه وره ویستی ناردنی ئاینی پیرۆزی ئیسلامی کرد و نه و په یامه ی پیدان که پێویسته گۆران له ئاکار و په وشتیاندا بکن و هه ربۆیه نه م ئاینه جه ختی ته وای کردۆته وه له راستکردنه وه ی په وشتی و ئاکاری مرۆف و، هه میشه ئیسلام بانگه شه ی بۆ په وشته نه رزه کان کردوو و ده یکتا، هه روه کو خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿ان الله یامر بالعدل والاحسان وابتاء ذی القربی وینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی...﴾

به عه کس ی نوری پیغه مبه ر نه وه نده

مونه کس ی بو بوون

غه ربیی نازه هاتوو ده یگوو پیغه مبه ر ستانه

ئه ورۆ

جواندنی هاوه لان به پیغه مبه ره ته نها له به ر په وشته به رزه کان و په روه ده دروسته که یان بووه په روه ده و په وشتیان ره نگدانه وه ی باوه ربیاریان بووه، بۆیه پێویسته له سه ر ئیمه ی هه لگرانی په یامی ئیسلامی ئاینه که مان بکه ی نه گۆرانی ره فتارمان له په یروه ی کردنی نه م جه وره ئاینه ویراسی یه خۆمان قوتار بکه ین و خۆمان نه که ین به بار به سه ر ئیسلامه وه و کارێک نه که ین خالی لاوازی خۆمان بده ی نه ده سته وه، که سانیک پیمان بلین: نه گه ر موسولمانیتی ئاوا بیته هه ر نه بوونی باشته ر.

پسیم وایه زۆریکمان حیکایه تی نه و جوله که یه مان بیستی، که نه چیته لای کاک نه حمه دی شیخ له سلیمانی و کاک نه حمه دی شیخ داوای لی نه کات موسولمان بیته، نه ویش وه لایم نه داته وه نه ئی: نه گه ر موسولمانیتی وه کو تو بیته نه وه به من ناکریت، نه گه ریش وه کو نه و بازیاپانه بیته نه وه جوله که یی که ی خۆم زۆر باشته ر.

کاتیک ئیمه قه ناعه تمان به دروستی په روه ده ی ئیسلامی هه یه پێویسته په یروه ی لی بکه ین چونکه فیربوون و شاره زابوون به ته نها به س نی یه فیربوون ئامانجه نه ک نه نجام، نه نجام له فیربوونی په روه ده ی ئیسلامی ره نگدانه وه ی ته ی له ئاکارماندا .

که س له ئیمه ناتوانی پابردوی خۆی بگۆریت به لām هه موممان داها توو له به ر ده ستماندایه و نه توانین بیگۆرین، بۆیه نه زوووه نه دره نگ پێویسته نه وه ی فیری بوین و نه یلین تا قی بکه ی نه وه و نه نجامی بده ین، ده سته و ووسان بوون له مرۆفدا نابێ هه بی و نابێ ئیمه هه یج کارێک به گران بزاین، پیغه مبه ر نه گه ر ده سته نه دایه ته پاگرتنی زینده به چال کردنی کچان بیگومان تا وه کو ئیستاشا به رده وام نه بوو، بۆیه نابێ بترسین نه بی بویر بین نه بی ته حه مولی کۆسپ و نا په حه ته یه کان بکه ین .

زه لیلی یه بۆ ئیمه له کۆمه لگه ی ئیسلامی دا دزی کردن باو بی، درۆ کردن عه یبه نه بی، شه رم کردن نه مابێ، ریزگرتن له ناوچووی، که رامه تی مرۆف پووشایی راستی ویل بوی... هه ند خۆشمان به موسولمان بزاین و ئالا هه لگری پیغه مبه ر بین،

کۆمه لگه ی کورده واریش هه ر له گه ل گه یشتنی نه م بیرو باوه ره به ناوچه که زۆر به زووی وابه سته ی نه م ئاینه بوو و بریاری په یروه کردنی دا و کردی به به رنامه ی ژبانی و هه تا نه مپووش میلیه تی کورد به میلیه تیکی موسولمانی راسته قینه ناسراوه ...

ئیمه وه کو کورد یاخود وه کو مرۆف شانازی به وه وه ده که ین که موسولمانین، به لām ده بیته بزاین بۆ موسولمانین، هه ربۆیه پێویسته خاله به هیزه کانمان بکه ینه گه ر و بزاین چۆن خۆمان پیکده خه ی نه وه، چونکه بیروباوه ر له دووخال به ده ر نییه یا گۆرانی ره فتاره یاخود لاسایی کردنه وه، نه گه ر ئیمه نه لاین موسولمانین خاوه ن بیروباوه ری ئیسلامین پێویسته بیروباوه ره که مان کۆرانی کاری له سه ر ره فتارمان دروست کات کاریگه ری هه بیته له په روه ده بوئماندا ئاراسته مان بکات بۆ کاری چاکه دورمان بخاته وه له کاری خراپه نه گه ر وانه بوین نه وکات له په یروه کردنی بیروباوه ره که ماندا دووچار ی لاسایی کردنه وه نه بین، له سه ر هه له کان به رده وام نه بین هیز و توانمان له ده سته نه دین و خۆمان و ده وره به ره که مان به ره و داروخان نه به ین .

مه سه له ی په روه ده و ئاکاری مرۆف نه سل و بنه ره تی ئاینی پیرۆزی ئیسلامه، نه نگ ی یه بۆ ئیمه ئیسلام ته نها به نویت و پۆژوو و زه کات و حه ج تیبگه ی نه وه په رستش و واجباتانه ی له سه رمانه بنه ماکانی ئاین و ئیسلام نه ک ته وای ئاین به لکو ئاین له سه رو نه و پایانه وه یه ئیدی بۆچی ئیمه دین به رته سک بکه ی نه وه له کاتیکدا دین هینده فراوان بیته، ئیسلام په وشتی ده کات به لوتکه ی نه و ئامانجانیه ی پێویسته تاکه کان کێرکیکی تیدا بکه ن، په رستشه کان حیکه تی دوورکه و تنه وه له په وشته ناشیرینه کانی تیدان، بۆ نمونه فه لسه فه ی پێویست بوونی نویت و دورکه و تنه وه یه له خراپه و په وشتی ناشیرین و تاوان.

کاتیکش سه یری پیشه و او مامۆستای نه م بیروباوه ره نه که ین نه بینین پیغه مبه ری ئیسلام مه زنترین سه ره مشقی باوه رداران و به لکو سه ره جم په وشتی دۆستانه ﴿لقد کان لکم فی رسول الله اسوه حسنه...﴾، خوای گه وره ش کاتیک دیته سه ر وه سفی پیغه مبه ره که ی باسی په رستشه کانی ناکات باسی خواپه رستی یه کانی

پێوسته دینمان و ئاینمان رۆلی هه بی له ئاراسته کردنمان و په روه ده کردنماندا.

په نکه مرۆف بتوانیت به بی نان بزیت به لām هه رگیز به بی په روه ده ناتوانیت بزیت، هه ر شتیکیش په روه ده ی له گه لدانه بیته کاره سات نه خولقتینت، شه رمه زاری یه بۆ ئیمه ی کۆمه لگه ی ئیسلامی که خاوه نی نه و بنه ماو یاساو ریسا جوانانه بین له یواری په روه ده داو په روه ده شمان له ده سته دابی، ئیمه قورئان که به دستوری خۆمانی نه زانین پۆحی قورئان پۆحیکی ره وشتی یه که ریگای پوونکی و خیرو چاکه نیشانی مرۆف ده دات و کارده کات بۆ دورکه و تنه وه له خراپه و هه له و تاوان و ته وای په وشته نا په سه نده کان.

نه بی و بزاین چانسیکی گه وره یه بۆ ئیمه که ئیسلامین به لām نه بی موسولمانیکی راستگۆ بین له گه ل ئیسلامدا. په روه ده و په وشتی جوان له ته واکه ری ئیمانه کاتیک په روه ده و په وشتمان په سه ند نه بیته ئیمانیشمان ته وای نابیت ﴿اکملکم ایما نا احسنکم خلقا﴾، نه مپووش نه بینین ئاستی په روه ده ی خه لکی لاوازه شیرازه به ره و تیکچوون نه یوات بۆیه نه مپو له هه ممو کات زیاتر پێوستمان به دینه بۆ نه وه ی وابه سته ی په روه ده جوانه که ی بین له گوتارو ره فتارماندا په رنگ بداته وه بتوانین له ریگه ی په روه ده ی ئیسلامی یه و په یه ونده ی یه کۆمه لایه تی و سیاسی و ئابوری و پۆشنیری و یه کانه مان ریکبکه ین، که هه یج یه ک له وانه به بی په روه ده ره سه رکه و تو نابێ په روه ده ش له باوه ریکه وه نه بیته دروست نابێ هه رباهه ریکیش خوایی و پۆشن و ئاسان نه بیته سه رناگریت که هه مو نه مانه ش له ئاین و په روه ده ی ئیسلامی دا نه بینین .

* به کالۆریوس له دیراساتی ئیسلامیدا

سود له م سه رچاوانه وه رگه رابوه :

- قورئانی پیرۆز
- فه رموده ی پیغه مبه ر .
- گۆفاری بریار .
- په روه ده ی ئیسلامی و ئاین ناسی .

په یامی زانایان شماره ٨٤ ئابری ٢٠١٢

(مریہم فرانکو) دواى موسلمانبوونى : قورئان ترؤپكى رامانه هزريه كان و، كوكره وهى هزرى فهيله سوفه پيشه نكه كانه

Malaaras.rwanduzi@gmail.com

مهلا نراس رواندوزى

له جيهانئىدا كه پئوهى ريژهى حوكمى تيدا دهكات، سورپهتى (الفاتحه) ئهو ههقيقهت مهعنهوييه ئامانجانرا نهخشاند، هاوكات بووه بهردى بناغى سىسته ميكي كامل له پوهشتناسى، وهكو مرؤفئىك هه ميشه حزم به دىراسه فىلسهفه كردوه، ههستمكرد قورئان ترؤپكى هه موو ئهو بىركردنه وه فيكرىانهيه، قورئان كوكره وهى هزرى (كانت) و (هيوم) و (سارتر) و (ئهرستق) و (تاليس) ه، قورئان توانيويى بدويىت و بهرسقى ئهو پرسىاره فىلسهفويه قولانه بداتوه كه به دريژاي سدهكانى بوونى مرؤفدا وروژينراون، به تايهت كه بهرسقى گرنگترين پرسىارى داوهتوه كه ئه مهيه : ئيمه بؤ ليترهين !!! .

له كهسايهتى پئغه مبهى موحه ممه د (دردى خوى له سهر بيىت) مرؤفئىك بينى كه ئهركيكي ئىجگار گه وري هه لگرتوه، وهكو چؤن موسا پئغه مبهى و عيسا پئغه مبهى و ئىبراھىم پئغه مبهى (سلاوى خويان له سهر بيىت) له پيشوودا هه ليا نگر توه، وه بؤ ئه وهى بتوانم ههقيقهت دهستبخم، پئويست بوو له سهرم، خؤم دابريم له زؤر له تومهت و ناوزادنهى كه خؤره هه لاتناسه كان دهيانهؤنييه وه، چونكه ئهو نيسه بييه ميژوييهى كه خهك له كاتى ليكؤلئيه وه له كهسايه تيبه ميژوييه كان مامه لهى پئوه دهكهن، به زؤرى وايه كه وون ده بيىت، ئه مهش له و كاتانهى هه ولده دن له بها و نرخی ئهو مرؤفه گه وريه (دردى خوى له سهر بيىت) كه مبهكه نه وه .

باوهريم وايه كه زؤر له هاوپرئى نزىكه كانم گومانيان ده برد من به قؤناغئىدا تئپه ر ده بم و، به سه لامهتى له لاکهى تر لئى ده رده چم، لئى سه رنجيان له وه نه ده دا كه گؤرانكارى به كه زؤر له وه جديان تر بوو كه ئه وان وئنايان ده كرد !!! .

نیشانهى خودايى له كرده وه چا كه كان

ده دره وشي ته وه كه ههر مرؤفئىك

بيانكات، موسلمان بيىت يان

ناموسلمان ..

هه نديك له هاوپرئى نزىكه كانم هه لئاندا پالېشتم بكن و له بپرياره كانم تئىگهن، من به پاريزگار بكرنه وه په يوه نديه پته وه كانم له گه ل

ئهو ده لئيت: قورئان رؤلى ته وه رييانهى هه بوو له ژياندا، له ده سپئىدا ويستم به تووپه ييه وه به رهنگارى بيمه وه وهكو هه ولئىك بؤ سه لماندى ئه وهى كه هاوپرئى موسلمانه كه م له هه لئى زاردى بپروباوه كه پيدا به هه له دا چوه، له دواى ئه وه، به عه قلىبه تئىكى كراوه تر ده ستمكرد به خويندنه وهى قورئان .

سورپه تى (الفاتحه) به گو تاره ستراتيجيه كهى كه ئاراسته تى تئىكراى مرؤفايه تى كردوه، له پويى ده روونىيه وه وه ستاندى، بينىم به شئوازيك باس له په رتووكه پيرؤزه كانى سه رده مانئىكى زؤر زوو دهكات كه دانپيادا بنئيم، لئى هه مديس ناكو كيش بووم له گه لئدا .

ئهو سورپه ته، ئهو گومانانهى بؤ پوون كردمه وه كه له بارهى مه سحييه ته وه گيرؤده يان بوو بووم و، وايلى كردم كه هه ست بكه م من مرؤفئىكى تئىگه يشتوو و هؤشيارم و، ههر خؤم به پرسىارم له چاره نووس و كرداره كانم و ئهو شوينه واراندى له سه ره نجامياندا په يدا ده بن .

قورئان توانيويىتى به رسقى ئهو

پرسىاره فه لسه فييه قولانه بداتوه وه

كه به دريژايى سه ده كانى بوونى

مرؤفدا وروژينراون ..

(مریہم فرانکو) له وه ده مه دا كه مندال بوو، به شدارى كرد له كارى نواندن له فيلمئىك به ناوى (هه ست وه ستر كردن)، ئهو فيلمه له نه وه ده كانى سه دهى رابردوودا، جه ماوه ريئيه كى به فرأوانى په يدا كرد، له م ده روازه يه شه وه، ناوبرا و چوه ناو دلى خه لكه وه، جه ماوه ريئيه كى گه وري بؤ خوى بيكه پئنا، لئى له ئيستادا، جه ماوه ريئيه كهى بوو له هه لكشانه، ئه مهش به هؤكارى ئه وهى ناوبرا و په كئىكه له تاكه كانى چينى ناوه راست له نئو ئه و ئافره تانهى كه له به ريتانيدا بوونه ته موسلمان .

خوشكه (مریم) سه باره ت به موسلمانبوونى خوى ده لئيت: دواى ده رچوونم له زانكؤى (كامبريچ)، بوومه موسلمان، له پيش ئه مه دا، مه سحييه كى كاسؤلىكى بووم، لئى له بپروباوه ره كه م به گومان بووم، سه ره راي باوه رپيوونم به خودا، به لام متمانه شم به بپروباوه ريئى ريكخراو نه بوو !!! .

قورئان رؤلى ته وه رييانهى هه بوو له

ژياندا، وويستم به تووپه ييه وه

به رهنگارى بيمه وه، دواتر به

عه قلىبه تئىكى كراوه تر ده ستمكرد به

خويندنه وهى !!! .

هاورپیکانی مندالیتیم هیشته‌وه، وه له پێگه‌ی ئه‌وانه‌وه، ئیعتیرافم کرد که په‌یامی ئاسمان بۆ هه‌موو گه‌ردوونه‌ به‌ تیکرایی، نه‌خاسه‌ که نیشانه‌ی خودایی له‌ گه‌ردوه‌ چاکه‌کان ده‌دره‌وشیته‌وه که هه‌ر مرقۆتیک بیانکات، موسلمان بیته‌ یان ناموسلمان.

موسلمان‌بوونی من هه‌رگیز په‌رچه‌کردار نه‌بووه و، له‌ دژی هه‌یچ کۆمه‌لگایه‌کی شارستانییه‌وه نه‌بووه، ته‌واو به‌ پێچه‌وانه‌وه، به‌لکه‌ موسلمان‌بوونم راگه‌یاندنی په‌وایه‌تی هه‌موو ئه‌و شتانه‌ بوو که گومانم ده‌برد شایه‌سته‌ به‌وه‌یه‌ ستایش بکریته‌، له‌ هه‌مانکاتدا، هه‌دایه‌ت بوو بۆ ئه‌و شوێنانه‌ی که پێوستیان به‌ باشبوون هه‌یه‌، هه‌روه‌ها زۆریک له‌ مزگه‌وته‌کانم بینی که ئاماده‌یی پیشوازیکردنیان له‌ من نه‌بوو، هه‌ندیک بنچینه و پرۆتۆکۆلی تریشم بینی که وایانکرد فیکرم ناپوون ببیته‌ و بیته‌قته‌ بيم.. په‌کراست خۆم وه‌ک به‌شیک له‌ کۆمه‌لگه‌ی ئیسلامی نه‌بینی.. زۆر شتم ده‌ده‌یت جیگه‌ی سه‌رسورمانی بوون، هه‌ندیک بۆچوونیشم وه‌رگرتن که مایه‌ی سه‌رلێشێوان بوون... له‌ راستیدا بایه‌خدا به‌ جیهانی ده‌ره‌وه له‌ سه‌ر حیسابی جیهانی ده‌روون و خودیته‌ی، به‌رده‌وام هه‌راسانیان ده‌کردم.

په‌یامی پیغه‌مبه‌ر موحه‌ممهد (درودی خوای له‌سه‌ر بیته‌)، له‌ بنچینه‌دا، له‌ پیناو خوێناندنی هاوسه‌نگی و چونیه‌کییه‌ له‌ هه‌موو شتی‌ک که ئیمه‌

ده‌یانکه‌ین ..

له‌ویدا، که‌سایه‌تییه‌کی موسلمان‌ی به‌ریانی (که په‌روانپێژییه‌کی جوانی هه‌یه‌)، له‌و ئانوساتانه‌دا، پێوستییه‌کی زۆری به‌وه هه‌یه‌ تا پشکداری دیالۆگه‌کان بکات .. مه‌به‌ست له‌ ئیسلام ئه‌وه نییه‌ ئایینیکی بیگانه‌ بیته‌، وه‌ پێوست به‌وه ناکات هه‌ست به‌وه بکه‌ین که شوێنه‌واری هه‌نگاه‌کانمان له‌ده‌ستداوه .. ئیسلام ده‌رخه‌ری راستیته‌ی هه‌موو چاکه‌یه‌که له‌ ئیمه‌دا و، پێگه‌ی ریفۆرمی هه‌موو شتیکی خراپه‌ .. ئیسلام ئه‌وه‌یه‌ پارێزگاری له‌ هاوسه‌نگی خۆت بکته‌ .. باوه‌رم وایه‌ په‌یامی پیغه‌مبه‌ر موحه‌ممهد (درودی خوای له‌سه‌ر بیته‌)، له‌ بنچینه‌دا، له‌ پیناو خوێناندنی هاوسه‌نگی و چونیه‌کییه‌ له‌ هه‌موو شتی‌ک که ئیمه‌ ده‌یانکه‌ین .. له‌ راستیدا په‌یامی پیغه‌مبه‌ر (درودی خوای له‌سه‌ر بیته‌) ئه‌وه‌یه‌ له‌ به‌رامبه‌ر خراپه‌ی خه‌لک، چاکه‌یان پێشکه‌ش بکه‌ی، ته‌نانه‌ت له‌ گه‌ل ئه‌و که‌سه‌ش که سه‌ته‌میکی گه‌وره‌ت لێده‌کات .. تۆ به‌رپرسیارییه‌کی ئه‌خلاق‌ی و ئه‌رکیکی مه‌زنت له‌ سه‌ره‌ له‌ ئاست خودای په‌روه‌ردگارا، به‌وه‌ی هه‌ق و په‌وایه‌تی بخه‌یته‌ به‌رده‌یده‌کان و لێی تێپه‌ر نه‌بیته‌.

پیغه‌مبه‌ر موحه‌ممهد (درودی خوای له‌سه‌ر بیته‌) ده‌فه‌رموویه‌ت: **أَعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ، وَأَحْسِنْ لِمَنْ أَسَاءَ إِلَيْكَ، وَقُلِ الْحَقُّ لَوْ عَلَي نَفْسِكَ ..** واته‌: ئه‌و که‌سانه‌ بیه‌خسه‌ که سه‌ته‌م لێده‌که‌ن، چاکه‌ بکه‌ له‌ گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌ی خراپه‌ت له‌ گه‌ل ده‌که‌ن، هه‌قیته‌ی بدرکێنه‌، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ سه‌ر

خۆشته‌وه‌ بیته‌ ..، له‌ راستیدا جوانی ئیسلام له‌و کاته‌وه‌ به‌دیار ده‌که‌ویته‌، کاتی‌ک ده‌بیته‌ پێگه‌ی تۆ بۆ باشتکردنی دۆخی کۆمه‌لگا و مرقۆقیه‌تی و جیهان به‌ تیکرایی .

له‌ هه‌قیقه‌تدا، نمونه‌ی بالا له‌ تیروانیی ئیسلامدا ئه‌وه‌یه‌ کاتی‌ک نمونه‌کان ده‌بنه‌ کۆمه‌لێک له‌ به‌های به‌رز، به‌ ته‌رزیک که ئه‌و به‌ها به‌رزانه‌ به‌ گۆشه‌گیرخواری و په‌راویزخواری له‌ جیهانی ته‌بیه‌کردندا نامێننه‌وه، به‌وه‌ی له‌ شوێنی‌کدا گه‌ردببنه‌وه، له‌ شوێنی‌کی تریش قه‌تیس بن.

شایه‌نی باسه‌، خوشکه‌ مریم دوا‌ی موسلمان‌بوونی، به‌شداریکردوه‌ له‌ چه‌ندین زنجیره‌ی قیدیویی له‌ ژێر ناوینیشانی (موحه‌ممهد سه‌رچاوه‌ی ئیلهامه‌)، که له‌ سه‌ر ئیسلام له‌ به‌ریتانیان به‌ره‌مه‌پێران.

تیبینی/ ئه‌و بابه‌ته‌ له‌ بلاوکراوه‌ی (الاسلام والعالَم) وه‌رگه‌راوه‌، بلاوکراوه‌که له‌ لایه‌ن نوخبه‌یه‌کی رووناکبیری ئیسلامی له‌ به‌ریتانیان ده‌رده‌چیت و به‌ پله‌ی یه‌ک بایه‌خ ده‌دات به‌ ناساندنی تازه‌ موسلمان‌بووه‌کان و ئاشناکردنی په‌وه‌ندی ئیسلامی له‌ خۆرئاوا به‌ چیرۆکی موسلمان‌بوونیان، منیش دوا‌ی ده‌سته‌وتنی چه‌ند ژماره‌یه‌ک له‌و بلاوکراوه‌یه‌، وه‌ له‌ به‌ر لایه‌نه‌ گرینگه‌کانی ئیو ناوه‌پۆکی ئه‌و چیرۆکه‌، به‌ ده‌سکارییه‌وه (به‌داڕێژنه‌وه‌ی زمانه‌وانییه‌وه‌)، وه‌رمگێڕایه‌ سه‌ر زمانی شیرینی کوردی، له‌ گه‌ل په‌چاوکردنی ته‌واوی پاراستنی ناوه‌پۆکی چیرۆکه‌که‌.

بۆچی مەرۆق جوانه؟ جوانی و ریژی مەرۆق له چی دایه؟!

سەرهد هادی شیخانی

ئەمە و جگە لەلایەنی بابەلۆژی مەرۆق کە بەئەندازەیهکی ئیچگار وردو ئالۆز درووست کراوه، کەوا پەسپۆرانی پزیشکی لە ئاستیدا سەر سوپاموون. هەرچی شارستانییهت هه‌بووه هه‌یه له‌کۆنه‌وه تائێستا به‌ره‌می عه‌قلی مەرۆقه، ئەم هه‌موو داھێنان و تەکنەلۆژیایە بەهۆی عه‌قله‌وه هاتۆته کایه‌وه وه‌کو کاره‌با و ئامپێره کاره‌بایه‌کان و رۆبۆت و کەلوپه‌له سهرنجراکێشه‌کانی ناوماڵ و... عه‌قلی مەرۆق بوو توانی سوود له‌نه‌وت و گازی سرووشتی و وزه و تیشکی خۆر وه‌ریگری، مەرۆقه‌کان بوون توانیان ریگیابان و خانوو و باله‌خانه‌کان به‌شێوه‌وه ئەندازه‌ی جیاوازی بنیات بنین، ته‌نها مەرۆقه ده‌توانی جۆره‌ها خواردن ساز بکات... هه‌یج گیانه‌وری که ناته‌وانی وه‌ک مەرۆق گۆرانکاری به‌سه‌ خۆراک و خوارده‌مه‌نیه‌کاندا بیتی و چه‌ندان شێواز له‌ درووستکردنی چێشت دا به‌ره‌نگ و تامی جیاوازه‌وه بسازینی به‌لکو ئەوان راسته‌وخۆ خواردن له‌ سروشت وه‌رده‌گرن به‌بێ ئه‌وه‌ی توانای ئەنجامدانی گۆرانکاریان هه‌بیت به‌سه‌ر خۆراکه‌کانیان... تاداویی.

بۆیه له‌بهر عه‌قل بوو خوای گه‌وره ئیمه‌ی کردووه به‌ جینشینی خۆی (انی جاعل فی الارض خلیفه) (البقره ۲۰).

چونکه كه‌سێك ده‌بیت ببیت به‌ جینشین خاوه‌نی داھێنان و ژیری و توانایه‌کی ناوازه بیت تاكو هه‌ساره‌ی زه‌وی ئاوه‌دان بکاته‌وه، كه‌سێك ده‌بیت جینشین خزمه‌ت به‌ ده‌روویه‌ری بکات. بیگومان ئەم خه‌سه‌له‌تانه‌ش به‌زیاده‌وه له‌ مەرۆقا به‌رجه‌سته‌ن.

مادام مەرۆق خاوه‌نی ئەم تاییه‌تمه‌ندییه له‌رۆژی دوایدا لیپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کریت چونکه له‌ دنیادا سه‌رپشک کراوه له‌ باوه‌په‌یتان یان نه‌هیتان له‌ کردنی کاری چاک یان خراپ هه‌روه‌ک خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی (وعلى الله قصد السبيل ومنها جائر ولو شاء لهداكم اجمعين) (النحل ۹)

واته: (روونکردنه‌وه‌ی ریجاری راست و به‌رنامه‌ی دروست له‌سه‌ر خوابه (ده‌بیت وریابن) هه‌ندێك ریجاری لارو چه‌وت و ناپیکیش هه‌یه، خۆ ئەگه‌ر بیویستایه هیدایه‌تی هه‌ر هه‌مووتانی ده‌دا به‌گشتی (سه‌رپشکی نه‌ده‌کردن، به‌لام ریژی لیئاون). ت. ئاسان/

باشه بۆچی به‌یه‌کجار هه‌موومان هیدایه‌ت نادات؟ جا ئەگه‌ر وابوایه هه‌موومان هیدایه‌ت دابووایه به‌زۆر به‌بێ به‌رنامه - که ئەمه‌ش له (أفعال) و سیفه‌تی خوای گه‌وره ناوه‌شیته‌وه - ئەوسا دروست بوون و ژیان و زیندوو بوونه‌وه‌ی مەرۆق مانایه‌کی نه‌ده‌بوو، خودای بالاده‌ست ئیمه‌ی ئازاد کردووه له‌ هه‌لبژاردنی ریگاکان ئا ئەمه‌یه ماناو واتای بوونی مەرۆق به‌ دلناییه‌وه ئەمه‌ش له‌بهر عه‌قله‌یه، خۆ ئەگه‌ر ئایین به‌زۆر بسه‌پیت به‌سه‌ر هه‌ر مەرۆقیکیش ئەوا پێشیل کردنی ئه‌و ریژه‌یه (که‌پامه‌ت) هیه که‌خوای گه‌وره پێی به‌خشیه‌وه، وه‌پێچه‌وانه‌ی یاسای قورئانیشه (لا اکراه فی الدین).

وه‌ک دوگوتری خوای گه‌وره فریشته‌کانی درووست کردووه بێ به‌شی کردوون له‌ چه‌زوو ئاره‌زوو، به‌لکو ته‌نها په‌رسته‌شی په‌روه‌ردگار ده‌کەن و فه‌رمانه‌کان ئه‌و به‌ جیدین هه‌ر له‌بهر

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی ئیمه مەرۆقمان به‌جوانترین شیوه دروست کردووه، باشه بۆچی له‌ نێو ئەم هه‌مو گیانه‌به‌رو دروستکراوانه ده‌گوتیت مەرۆق جوانترینیان ه؟ ئەگه‌ر وردبینه‌وه‌وه سه‌یر بکه‌ین ده‌بینین له‌ نێو بالداران و چواریکانیش (جوانی) بوونی هه‌یه.

کێ ده‌توانی نکوئی بکات له‌ جوانی (بولبول، په‌پوسلیمانه، کۆتر، کونده‌په‌پوو، قازو مریشک و مراوی و... تاد، کێ ده‌لی (مه‌ریک، بزنیك، ئەسه‌پک، ئاسکک، پاندایه‌ک) م له‌ لا جوان نیه؟ به‌دلناییه‌وه جوان و رازه‌وه‌وه‌ ژیکه‌لەن، به‌لام ئه‌وه‌ی مەرۆق له‌ نێو ئەم هه‌موو (جوانانه) جیا ده‌کاته‌وه بریتییه له‌ ژیری (عه‌قل) که ئەمه‌ خالی جیاوازی نێوانیان هه‌یه جگه له‌ تاییه‌تمه‌ندی زمان، بۆ باشتر تیگه‌یشتن لیکچواندنیک ده‌کەین له‌ نێوان میوه له‌گه‌ڵ گیانه‌به‌ران له‌ریگه‌ی ئایه‌تیکی قورئانی (فیهما فاکه‌ة ونخل و رمان) (الرحمن ۶۸) واته: (له‌و دوو باخه‌دا دره‌ختی میوه‌و دارخورماو هه‌ناریان تێدایه). تیبینی ده‌کرێ خودای گه‌وره خورماو هه‌ناری له‌ یه‌کتی جیا کردۆته‌وه له‌کاتیکیدا خورماو هه‌نار جۆریکن له‌میوه به‌لام له‌بهر سوود و گرنگیان به‌ جیا ناویان ده‌بات سه‌ره‌پای که‌لک و سوودی میوه‌کانی تریش! سه‌باره‌ت به‌ مەرۆق و گیانه‌به‌رانی دیکه‌ش دۆخه‌که هه‌مان شێوه‌یه واته مەرۆق جیا کراوه‌ته‌وه و به‌ ته‌نها ناوی هاتووه له‌ کاتیکیدا ئەوانی تریش (واته گیانه‌به‌رانی تریش) خاوه‌نی جوانی و ریژی سه‌نگی تاییه‌ت به‌خۆیان به‌لام له‌به‌رئه‌وه‌ی مەرۆق خاوه‌نی ژیرییه (عه‌قل) ریژیکی زۆری پێدراوه و جیاوازه له‌ نێو گشت زینده‌وران و دروستکراوانی دیکه‌ی کردگارمان وه‌ک پیمان ده‌فه‌رموی (و فضلناهم علی کثیر ممن خلقتا تفضیلا) (الاسراء ۷۰) واته: (به‌راستی ئیمه ریژی زیاده‌ی ئەوانمان داوه به‌سه‌ر زۆریه‌ی ئه‌و به‌دی هینراوانه‌ی که دروستمان کردوون). ت. ئاسان/

ئەو ھەشە تا ئىستا نەمان بېستەو بلىن فلانە فرىشتە سەرپىچى كىردووه ئەمە نەبووه ناشىبى.

بەلام ئاژەل بەپىچەوانە تەنھا ھەزىوئارەزوى پىداروھ بۆيە ئەوھى ھەزى لىبكات ئەنجامى دەدات بەبى رەچاوكردنى دەستەواژەكانى (عەيبە، نابى، ناكى، رەوا نىبە). بەبەر چاوى مرۆفەكان باشترىن نمونەش بۆ ئەمە شىرو كەلەشىن.... ئەمەش لە دەست خۆيان نىھ.

ھەرچى مرۆفە (عەقل و ئارەزوى) ى پى بەخشاوھ كەلەگەل دوو دروستكراوھ كەى تر (فرىشتە و ئاژەل) زۆر جىاوازە، وەختىك مرۆف بە ھوى عەقلىوھە زالبوو بەسەر ئارەزوو خراپ و ناپەسەندەكانى ئەوكات نەك ھەر دەپواتە رىزى فرىشتە بەلكو بەرزترىش دەبى لەبەرئەوھى مرۆفە خواوھنى دوو تايبەتمەندى دژ بەبەكە، ئەگەرىش مرۆفە پىشتى بەست بە ھەزىو ئارەزوو نەشىاوەكانى و عەقلى پىشت گوى خىست لەوكاتەدا نەك ھەر دىتە رىزى ئاژەل بەلكو لەئاژەلىش نزمتر دەبى (أولئك كالأنعام بل هم أضل) (الاعراف ١٧٩) چونكە ئاژەل لەبنەچەوھە تەنھا خواوھنى ئەم تايبەتمەندىبە كەھەبەتە. بۆ نمونە لەرىگای كاركردن بە ھەزەكان و فەرامۆش كردنى عەقل بوو جەنگى يەكەم و دووھى جىھانىيان ھەلگىرساىدە مليۆنەھا مرۆفە

گەورە عەقلى بخاتە ناو رىك وەك مرۆفە دەست بەداھىيان و كارى سەرسۆھىنەر دەكات.

عەقلىش ھەموو كات لەمىشكدا جىگىرىنە بۆنمونه كەسەك كەوا ماددە كحولىيەكان دەخواتەوھە وەك كەسەكە ئاساىى گوفتارو رەفتار ناكا ئەمەش لەبەر ئەوھى عەقل كۆچى كىردووه، ياخود بەكارھىنانى ماددە ھۆشبەرەكان ھەمان ھالەت دروست دەكات، وەيان كەسەك ئەگەر لەكاتى نەشتەرگەرى بەنجىكى گىشتى لىدېرئ ئەوا پىش ئەوھى بەتەواوى بىتەوھە دۆخى جارانى جۆرەھا قسە دىتە سەر زارى كە رەنگە زۆرچار نەپىنەبەكانىشى بىركىنئ ئەمەش دەرنجامى ونبوونى عەقلە چونكە ئەگەر عەقلەكەى ئامادە بىت رىگەى نادات ھەموو قسەبەك بكات و نەپىنەبەكانى بىركىنئ، كاتىكىش بەھۆش خۆى دىتەوھە نكولى دەكات لەوھى كەئەم جۆرە پەيفانەى دەربىبى، ھەروھەا لەكاتى ھەلچوون زۆرچار عەقل مىشك جىدەھىلئ وادەكات مرۆفەكە ھەلسوكەوتى ناشايستە بنوئى...

كەواتە خۆاى گەورە گەورەترىن ديارى بە مرۆفە بەخشىوھە كەئەوھىش (عەقلە) كە دەتوانىن لەرىگەبەوھە تىزىمان و تىفكرىن بگەين و بگەين بە راستەقىنەكى رەھا و دروستكردنى چەندان داھىيان، چونكە ھەموو داھىيانىكىش دەرواھىشتەى بىركىدەوھە بووھە كەوا لە (كانى) عەقل ھەلقولواھ... وەئەزىزانم پىويستە بلىن كە عەقلىش سنوردارەو نابى زیاد لەپىويست بەكاربەنئ ئەگەرنا بەزىانى خۆمان دەشكىتەوھە نمونەش بۆم ھالەتە زۆرە (سەرگەردانبوون و لەرىگەلادانى ئەرستوتالىس ديارترىن نمونەبە) كە لەرىگەى عەقلى خۆبەوھە خۆاى گەورەى دۆزىبەوھە تائەوكات ئىماندار بوو بەلام دواتر بەھوى زىاتر بەكارھىنانى عەقلەكەى لە سنوور دەرچوو، وەختىك گوتى ئەم ھەموو نادادبەروھىبە ھەبە لە گەردوون، رەش ھەبە -سپى ھەبە، سەتمەكارو سەتم لىكراو ھەبە ناكى خوا ئەم شتانە قبوول بكات بۆبە دواى دروستكردنى گەردوون جىبەھىشتوھە، ئەمەو چەندان نمونەى تر لە كۆن و ئىستادا...

بۆبە پىويستە كار بە ژىریمان بگەين تا سەرفرازىن وبتوانىن شتىك زىاد بگەين لەم دۇنيابە چونكە ئەگەر وانەكەين ئەوا خۆمان زىاد دەبىن لەم دۇنيابەوھە دەبىن بەبارىكى قورس بەسەر ئەم ھەسارەبە... ئەم عەقلەمان وەكو چەترىك واىە تانەبەوھە سوودى لى وەرناگىن.

دوام قسەم ئەوھەبە: ھەركەسەك دان نەئى بە تاك و تەنھابى خۆاى گەورە گومان لە تەواوى و ناتەوى عەقلى بگەن.

بوونە قورىانى ئەوھىش لەرىگەى (ھەزكردن) بەداگىركردن و لەناوبردن و قوتدان و قىركردنى (ئەو). بىگومان ھىچ عەقلىكى پاك (واتە كەسى كاركردووبە عەقل) لەگەل كوشتن و سەتم و زۆردارى پىشئىل كردنى مافى مرۆفە و گىيانەبەرانى تر دانىبە بەلام بەداخوھە بەخزىنى عەقل و ھاتنە شوئىنى ھەزىو ئارەزووھەكان سەرەنجام كارەساتى گەورەو نامرۆفانەى لىدەكەوتەوھە زىانىكى بى شومار دەبەخشىتە دەرووبەرى، ئەگەر كەسەك بىتە كۆبىلە ھەزەكانى ئەوكات ئامادەبە داوئىن پىسى ئەنجام بدات و زىان لەخۆى و بەرامبەرەكەى بدات دواترىش دەپواتە ناو بازنى نامووسى خەلكانى ترەوھە بىگومان ئەمەش كىرەبەكى عاقلانە نىھ (سەبارەت بە خوارنەوھە كحولىيەكان و جگەرەو ھەپام خواردن و دانانى پەيوھەندى ناشەرى... تادواوى ئەمانە ھەمووى نمونەن ئىوھە دەتوانن جوانتر تىبگەن و لىكى بەدەنەوھە . وە ئەو جۆرە كەسانە (بەندەكانى نەفس) دەردەچن لەژىرساىبە ئايەتە جوانەكانى (ولقد كرما بنى آدم) و (لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم)

لىرەوھە بەگرنكى دەزانىن جىاوازى نىوان (مىشك) و (عەقل) روون بگەينەوھە:--

مىشك: ئەو ھەشە ماددىبە بىنراوھەبە كە دەتوانئى بىنئى و لەكەللەى سەرداىە.

عەقل: ئەو ھەزە مەعنەووبىبە نەبىنراوھەبە كە لەبەشى مىشكدا كار دەكات.

بەواتاىەكى تر مىشك كارگەبەكە بۆ كاركردن عەقل، وە كەس ناتوانئ شىوھى عەقل دەست نىشان بكات دەتوانن بلىن وەك چۆن ناتوانن شىوھى (رۆح) ديارى بگەين عەقلىش بەھەمان شىوھەبە، بەلام ئامانە لەرىگەى بەرھەمىانەوھە پىناسەيان بگەين بۆ نمونە لاشەى مرۆفە رۆحى تىدا نەمىئى وەك پارچە پەرزەبەدەبىتەوھە، بەو ماناىبە ئەم ھەزە نەبى (واتە رۆح) لاشە سوودىكى نابى، عەقلىش بەرھەمى ھەبە كە لەسەرەوھە كەمىك روونمان كىردەوھە، كەسەك كەبەتەواوى تووشى نەخۆشىبەكى دەروونى قوول ھاتووه (شىت بووھە) ھەلسوكەوت و قسەكانى جىگەى پىكەنەن دەبن. كىشە لەوھەدا نىبە كە ئاژەلان مىشكىيان نىھ، ھەبەيانە! بەلام عەقلى تىدانىبە چونكە مىشكىكى بى عەقل وەكو لاشەبەكى بى رۆح واىە، بۆنمونه گىيانەبەرىكى وەك نەھەنگ مىشكى پىنج ئەوھەندەى مىشكى مرۆفە دەبى بەلام لەبەرئەوھى عەقلى تىدا نىبە سوودىكى نابى، كەواتە دەتوانن بىژىن مىشكى ھەر ئاژەلئ ئەگەر خۆاى

گرنگی په روډه کردنی لاوان

نه حمده د عه زه دین

پيشه وهی گرنگی په کانیه تی که له نایه تی ولقد کرمننا بنی ادم به پوونی دهر نه که ویت.

نه وهی شایه نی باسکر دنه سه باره ت به پولا و پیگه ی لاوان زورینه ی خه لک بیئاگان که به ه لگری ئالای ئیسلام و بانگه وازو بیرو باوه ری یه کتا په رستی و تیکوشان و په تکر دنه وهی نایه کسانى و سته مکاری میژوی پر سه روه ری بیان تومار کرده، به ربه ست بوونه له پری گنده لیه کان و خه باتیان کرده بؤ بنیات نانی کومه لگه یه کی پاک و تهنروسست، وه له نایینه کانی پیش ئیسلامیشدا لاوان کاریگه ری بیان هه بووه وهک پیغه مبر ئیبراهیم سه لامی خواى گه وره ی لی بیئت له کاتى لاویتی دا بانگی گه له که ی کرد بؤ یه کخوا په رستی و هه ولئى چاکسازى و پاکسازى دا بؤ دور خستنه وهی خه لک له هاوبه ش دانان و بتپه رستی، وه له ی کورې نه بو تالیب له

نایینی پیروزی ئیسلام نه وه بهرنامه گشتگرو ته واو کامله یه، که خواى په روه ردگار بریاری داوه کوتا په یامى بیئت تا پوژی کوتایى، په یامى زرگار کردنی مرؤفایه تییه و به نورو پوشناییه که ی تاریکی ره وانده وه و جاهیلیه یه و جاهیله کانی نیو جه هلستانى یه که له دواى یه کی سه رده مى له گورنواوه، تایه تمه ندى خوی هه یه و ته واو گونجاوه بؤ هه موکات و جیگایه که له بواری بیرو باوه رو خوا په رستی و مامه له کردن و تیکرای لایه نه کانی تری په یوه ست به ژیانى تاک و کومه له وه، پرنی شانده ری راسته پیگای سه رفرازییه و خوشبه ختی دنیاو دوا روژ نه به خشیت به و که سه ی شوینی ده که ویت و په پیره ی لی ده کات، گومراو سه رلی شتیواو نابیت و به ره و کویره ری بازو پیگا لادرو چه وته کان هه نکاو نانیت، ژیان و که رامه تی مرؤف له

سه ره تاي گه نجی تی دا بوو گیانی خوی خسته مه ترسیه وه به مانه وه و نوستنی له جیگای پیغه مبرى خوشه ویستمان له کاتى کوچ کردنیدا، عبدالله ی کورې مه سعود له هه رهنی لاویتی و بانگه وازی نهی نی دا قورئانی به ئاشکرا نه خوینده وه له به رده م گه وره بیباوه په کانی قوره یش دا، هه ر بویه نه مانه زیاتر جیى باه خى پیغه مبر بون، لاوان نه ونده پله و پایه یان به رزه نه گه ر دیندارو خوا په رست بن له روژی دواى دا ئاسوده ده بن له ژیر سیبه ری عه رشی خواى گه وره دا که له و پوژه دا هیچ سیبه ری ک نیه بیجگه له وه.

بویه که سایه تی و هزرو بیرو باوه ری لاوان ده کریته ئامانج و ریگای جوراو جورى وهک تیکه لاوی و هه لئانیا ن بؤ داخوازی نارها و له ریگای راگه یاندى چه واشه کار بؤ ئیغرا کردنیان ده گیریته بهر، کوت و به ندیان نه که ن و نغروى هه واو ئاره زو په رستی یان نه که ن، سه ربه رزی و بون و ته واوی ژیانیا ن لی داگی رده که ن، ناحه زان بیئاگا و نه زانن به وهی نه مانه هه موو په له قازهى مهرگ و له ناوچونن ،ئامانجیش له م دوژمنکاریه پیگه گرته له بلاو بونه وهی ئیسلام و بیرو باوه ری یه کتا په رستی، نه یانه ویت گه نج و لاهه کان له هه ر دوو په گه ز به ته واوی له نایین و به رنامه ی خواى گه وره و په روه ردگارو ری بازى پیروزی پیغه مبرى سه روه رو پیشه و امان (صلی الله علیه وسلم) به یه کجاری دوریا ن بخه نه وه، تۆ بلئی تائیستا نه وه نه زانن که خه لکی به گشتی به فیتره ت موسلمانن و تویژی لاوانیش به شیکى دیارو پیکهاته ی باوه پداری کومه لگن و ئیسلامیش نه و قه لا به هیزو پر له به رگری و باوه په یه به دونیا ویسته له رزؤکه کان نهک ناروخى به لکو نایه ته له رزین....

فیربوون به زمانی ژماره بو توئی ژیرو هویشاره تا ژماره (۱۰) یه ئەمجاره

مه لائمه حمدهی قامیشی

Facebook mala ahmadi Qamishi

یه که مه کان (۱): یه که مین کهس خودی خۆته، ئەبێ له خۆمانهوه دەست پێبکهین (علیکم انفسکم):

۱- (ابن مسعود) (ر.خ) فەرموویهتی: هەرکەس دەرونی خۆی چاککرد خوداش دەرەوی چاک دەکات، هەرکەسێ بەینی خۆی و خۆی چاککرد خۆش نینوانی ئەو خەلگی بۆچاک دەکات، لە فەرمودە یه پێغه مبهردا هاتوو هه که (خودا سهیری شیوه و پوخسارتان ناکات، به لگو سهیری نهیتهی ناودلیان دهکات) به پێچهوانه ی ئەم پۆژگار هه که ژۆبه ی دیکۆرو پوخساره له ناخیشه وه بیزاره .

۲- وترا به (ابراهیم ئەدهم) ئەوه بۆچی دنیا مان پێخۆشه و پهمان له مردنه؟ وتی: چونکه دنیا که تان ناوه دانکردۆته وه و دوا پۆژتسان وێران کردوه، بۆیه به لاتانه وه ناخۆشه که له ناوه دانیه وه بچن بۆ شوینیکی وێران ه (له خۆشیه وه بوناخۆشی، له کۆشکه وه بۆ که لاره).

۳- (الاحسان) چاکه کاری یه که بنه مای هه یه ئەویش: به و شیوه یه خوا بپهستی وه که ئەوه ی بیبینی، که تۆ ئەو نابینی ئەو تۆ ده بینێ (که ئەوهش به زرتین پله ی به ندایه تیه)، چونکه ئەم دینه سێ پله ی سه ره که یه: (ئیمان - ئیسلام - الاحسان).

۴- پرسیار کرا له (حه سه نی بصری) نه ئینی دنیا به که م گرتنت له چی دایه؟ وتی: زانیم که رزقی من کهس نایبات بۆیه دلَم ئارامی گرت، زانیم کهس کارم له بری ناکات بۆیه هه لسام به ئیش و کاری خۆم، دلنایابوم که خۆی گه وره چاودێره به سه ره مه وه بۆیه شه رم کردبێ فەرمانی بکه م، وه زانیم مردن چاوه پێمه بۆیه خۆم بۆ ناماده کردو

تویشوم بۆ کۆکردوه و تابه خزمه تی خودابگه م. ۵- ئەگه ر ده ته وی دوا پۆژی نه ته وه یه که بزانی سه رنجی گه نجه کانی بده (به داخه وه ژۆرئیکیان چه واشه کراون به حیزبایه تی یان جگه ره یان به رده وام له دوا ی یاره گه ل ولاتیش درابه پار ه، یاگه نج و به نج و بیهۆشه، سه رقاله به ریال و به رشه! له دین و دنیا ی بێ به شه).

۶- دنیا بفرۆشه به دوا پۆژه ردوکیان ده به یته وه، قیامه تی خۆت به دنیا ی خه لگ مه ده چونکه گه ر واتکرد هه ردوکیان ده دۆ پۆینی، شاعیره ته تی: ئە ی سه رقال به دنیا وه ته فره دراو به هیوا وه مردن دلۆپه ی ناکاو ه چیت بۆ گۆر ئە نجام داوه .

۷- یه که مین شت که لێی ده پرس سرتیه وه له پۆژی دوا یی له مافی خوا (نویژه) نوپژ پیناسی موسلمان ه، سه یره ده لێ موسلمانم و نوپژ ناکات! ۸- یه که مین شت له مافی مرۆفه کان که لێی ده پرس سرتیه وه له پۆژی دوا یی خوین ه، وریابه خوین مه رتیه .

۹- یه که م مرۆژ و یه که م پێغه مبه ر (D) که خوا به دیه ئنا باروکه ئاده م بوو سه لامی خۆی له سه ر بێت، بۆیه پیمان ده وت رتیت (ئاده میژاد) واته نه وه ی ئاده م نه ک نه وه ی مه یمون، وه ده بێ شوین که وته ی رییازی پێغه مبه ران بێن نه ک ئەم وئهو بۆیه وترا وه (کللی خۆناسین خواناسینه) .

۱۰- یه که مین مائی خوا که له سه ر زه ی دروستکرا (که عبه) ی پیرۆز بوه قیبله ی موسلمانان، تۆش پویکه ماله کانی خوا تارپوت له و ماله کۆنه بێت، نه ک مائی ئەم ئەو خواجه پرست بنه نه نه ک شه خص په رست

دوو مه کان (۲): دوان دوانه، په ندو ئامۆژگاری جوانه، زیاتر بۆ گه نج و لوانه، سه رنجیان بده و بزانه:

* **دووکه س فیر ی زانست نابن:** (شه رمن * خۆبه زلزان).

* **مه رجه کانی قبول بونی به ندایه تی دوانه:** ئەویش زانا یان فەرموویانه:

یه که م: دل سوژی: واته: کاره که ی بۆ خوا بێت نه ک بۆ خۆیان بۆ خورما. دووه م: به پێی شه رعی خوابیت واته شوین که وته ی رییازی پێغه مبه ر بێت (D) نه ک مۆدی ل و هه واو ئاره زوو عورف و عاده تی خراپ.

* **دووجا و به ر ناگر ناکه ون** له قیامه تدا که فەرموده ی پێغه مبه ره (D) ئەوانیش: (چاویک له ترسی خوا بگریه ت * چاویک له پیناوی خوائیشگر بێت).

* **پێغه مبه ر (D) فەرموویه تی دوشتم بۆچی هیشتون گو مراه سه رگه ردان نابن گه ر ده ستیان**

پێوه بگرن ئەوانیش بریتیت له (کتیبه که ی خوا سوننه ته کام):

* **پێغه مبه ر (D) فەرموویه تی:** دوو نیعمه ت هه ن ژۆرئیک له خه لگی لئیان بئیناگان (قه دریان نازانن) نازانن چۆن بیان قۆزنه وه ئەوانیش: (ته ندروستی و کاتی به تالی).

* **فه زلی سبواک کردن له دوو شت دایه:** که فەرمایشتی رسول الله یه (D) ئەوانیش: (پاک و خاوینی ناوده م و زا ره ... جیگه ی په سه ندی و رازیبوونی په ره ردگاره).

* **(ابن القیم) (پ.خ) فەرموویه تی:** هه مو مرۆفیک دوو وه ستانی هه یه له به رده م خۆی په ره ردگارا (وه ستانی له نوپژدا * وه ستانی له پۆژی دوا یدا له مه یدانی مه حشه ن).

* **(ابن عباس) (ر.خ) فەرموویه تی:** خۆی گه وره دوو شتی مسۆگه ر کردوه بۆ ئەو که سه ی قورئان ده خوینێ و کاری پێده کات ئەوانیش: (له دنیا دا گو مراه سه رگه ردان ناییت * له دوا پۆژ به ده بخت ناییت) پاشان ئەم نایه ته ی خوینده وه (ته ها/ ۱۲۳).

* **دوو کهس بۆ دنیا کاریان ته واوه،** چه رخ وه ک خه ره ک لایان سوا وه (یه که خه به ردارێ ته واوتیبگا، دووی خه به رێ له م به ندو بوا وه).

* **پێغه مبه ر (D) فەرموویه تی:** دوو شت له ناو خه لگدا هه ن کوفری تیدا یه واته (ره وشتی بپروایانه) ئەوانیش: (توانج دان وتانه و ته شه ر له نه سه یی یه کتر واته (تیره و په چه له کی به رانبه ره که ت به که م بزانی)، وه هات و هاوارو لاواندنه وه ی مردوو (وه هه ندی له ژنان که فریودراون و فیکراون به سنگی خۆیان ده کیشن و ده لئین هه پێوه ه پێوه) .

سینیه کان (۳): ژماره ی ئەمجاره مان سیانه، له به رکردن یان ئاسانه خێرو بیریان فراوانه:

* **پێغه مبه رمان (D) فەرموویه تی:** سێ شت ئەه که ویتته دوا ی مردوو ئەویش ته نها له یه کیان سوومه ندبوو (منال و خیزان، ماله که ی کرده وه که ی)، مال و منالی ئەه که ریتنه وه ته نها کرده وه که ی له گه لئاده مینتیه وه .

* **نیشانه ی مونا فیق سیانه:** که فەرموده ی پێغه مبه رمانه (D) خۆت یان لئیدور بگره گیانه، أ- له قسه کردندا درۆیان ده کات (به داخه وه که به که سی درۆزن ده لئین سیاسیه و کراویه وه!).

ب- وه عدو په یمان ده شکینێ به لئین ناباته سه ر (له به لئندا سست به له جی به جی کردندا چوست به).

ج- خیانه ت له ئەمانه تدا ده کات (گه نده لئ ئەم پۆژگاره وه ک ماستی سه ر لئوان دیا ره

0123
456
789

ژماره ی ژانیا ن (۸۴) ۲۰۱۲

* **پله و پایه دینه که مان سیانه:** (ثیمان و ئیسلم و ئیسانه).

* **سی شت هر حسابی پاستیان بۆده کرئ** (سوعبت هه لئاگرن) ئه وانه پیش: (ته لاق دان، ماره بپین، ئازادکردن).

* **سی کس نزاویارانه وه یان گپرایه و نادریته وه** به سه ریاندا ئه وانه پیش:

(ستم لیکراو، نزاوی پیاوار، نزاوی دایک و باوک بۆمناله کهی).

* **دوژنه کمانان سیانن که به رده وام له که لمانن:** (نه نفس: (که ده بی سه رکوتی کهی به لام نابی له ناوی بهری).

ب- حزو ئاره زوو: (ده بی کۆنترۆلی بکهی نه که گۆپرایه ئالی بکهی).

ج- شیتان: (ده بی دژایه تی بکهی).

* **سی جۆر هاوپی هه یه:**

ا- وه که خوارده به رده وام پیوستیت پییه تی (ئه وه هاوپی چاک و بیواداره).

ب- وه که دهرمان وایه هه ندی جار پیوستیت پیی ده بی، هاوپییه کی مام ناوه نده.

ج- هه یانه وه که دهردونه خۆشی وایه، خۆتی لی به دوربگره تکایه.

* **سی جۆر دل هه ن:**

ا- دلی ساغ (که دلی چاک و ساغ و بیواداره).

ب- نه خۆش (که دلی دورووده غه له کانه).

ج- دلی مردوو (دلی بی پروایانه که ره ق و بی ویزدانه).

* **سی جۆر خۆراک و خواردنی سه ره کی هه یه:**

ا- خۆراکی جهسته و لاشه (که خواردنی ژمه کانی پۆژانه یه بۆ ورگ).

ب- خۆراکی پۆج (که زیکرو یادی خواجه).

ج- خۆراکی عقل (که زانست و زانیاریه).

* **صبر و ئارام گرتن سی جۆره که زانایان** پله به ندیان بۆداناهه: صبر له سه ر تاعه ت و عیباده تکردن (۲۰۰) پله ی هه یه) صبر له سه رنه کردنی تاوان و خراپه (۶۰۰ پله ی هه یه) صبر له سه ر به لای مصیبه ت و ناخۆشی (۹۰۰ پله ی هه یه).

۲ **شت زۆرخراپن:** درۆکردن، خۆبه زلزانین، پیاپازی.

۳ **شت زۆر پیوستن:** یادی خوا، ئارامگرتن، زمان پاراستن.

۴ **شت سپرو و جوانن:** پاراستنی ئه مانه ت، وه فاداری، لیبورده یی.

۵ **شت خۆشه و پیوستن:** گریان له ترسی خوا، ئازایه تی، راستگویی.

۶ **په وشت زۆر جوانن:** خۆشه و پیوستی له به رخوا، بیده نگی، هاوکاری.

۷ **شت قیزه وینن:** به خیلی، سوو خواردن، خواردنه وهی هۆشبه ره کان.

چواریه کان: (۴):

په ندو ئامۆژگاری ئه م جاره .. له سه رینه مای ژماره چواره .. وه که ده شتی چوارقوپنه به رین و دیاره.

* **پیغه مبه ر (Cl) فه رمویه تی: ئافره ت له به ر چوارشت ده خوارزی:** (مال و سامانه کهی - خانه دانی بنه ماله کهی - جوانیه کهی یان دینه کهی) خاوه ندینه که یان هه لبژیره بۆ دنیا و داپۆژت خیره.

* **چوار شت نیشانه ی به خته وه ریه:** (خانومالی فراوان، خیزانی په روه ده کارووجوان، سه یاره ی مۆدیل به رزی زه مان، جیرانی چاک و به ئیمان).

* **چوار په وشتی به رز ده بنه هۆی چوار پله ی**

په یلی زانیان ژماره (۸۴) ۲۰۱۲

به رز (بیده نگی سه لامه تیه، چاکه به رزی و پیزه، به خشین گه وره ییه، سوپاس گوزاری زیاده و زۆریه).

* **پیغه مبه ر (Cl) فه رمویه تی: دوو پی هیج که س هه لئا یه ت له قیامه تدا تاله چوارشت پرساری لی نه کرئ؟** (ته مه نت له چیدا به سه ره برده؟، گه نجایه تیت له چیدا ته واو کرد؟!، ماله که ت له کویت په یدا کردو له چیت سه رف کرد؟ زانسته که ت چۆن و چه ند کارت پیگرد؟)

* **کتیبه ئاسمانیه کان چوارن:** .. ئه وانه ی نوسراو دیارن: (ته وورات، زه بور، ئینجیل، قورئان).

* **مانگه حرامه کان چوارن:** که شه بیان تیداناکرئ و پیژدارن: (موحه رهم، په جب، ذوالعقده، ذوالحجه).

* **پوکرو بنه مای حه ج چوارن:** (ئیحرام به ستن، ته واف، سه عی سه فاو مه روا، وه ستن له عه ره فه).

* **خه لیفه کانی پاشدین چوارن:** .. که هاوپی و خۆشه و پیست و یارن: (ئه بو بکرو عومرو عوسمان و عه لی).

* **مه زه بی لای خۆمان چوارن:** .. که له کوردستاندا دیارن: (حه نه فی و شافیعی و مالکی و حه نبه لی).

* **چوار پیغه مبه ر له نه ته وه ی عه ره بین:** که خاوه نی پله و پایه و نه سه بن: (هود، شوعه یب، صالح، محمد) (علیم الصلاة و السلام).

پینجیه کان (۵):

پینجی ئه مجاره مان پینج پینجه .. بۆ تۆی گه نجه به ری په نجه:

* **پینجی یه که م:** بنه ماکانی ئیسلم پینجن: (دوو که لیمه ی شایه تمان، نو پیژکردن، زه کات دان، پۆژی مانگی په مه زان، حه جی مالی خواگیان؟)

* **پینج په وشت له سه ر وشتی مۆفه کانه:** سوخته تی پیغه مبه رانه .. نیشانه ی که سی پاک و جوانه .. که بریتین له مانه: (خه ته نه کردن، به رتاشین، سمبلی کورت، هه لکیشانی موی بن هه نگل، نینۆک کردن).

* **پینج شت پیش پینج شتان به مه ل** بزانه فه رموده ی پیغه مبه رمانه (Cl):

(ژیانت پیش مردن، گه نجایه تی پیش پیرونت، له ش ساغیت پیش نه خۆش بوون، کاتی بی ئیشی پیش سه رقال بوون، دوه له مه نی تاهه ژارنه بوویت)

* **پینج شته گرنه کانی ژیان:** .. که پیوستن بۆ هه موومان .. که ژیان بی ئه مانه ژانه .. پارێزگای هه ریه که له مانه تامانج و مه به سستی شه ریه تمانه .. که (مقاصد الشریعه) نازانوا یه، ئه وانه پیش:

(دین، عقل، نفس و لاشه ی مۆقه، وه چه ی مۆقه، مال و سامان).

* **پینج نو پیژی فه رز له سه رمانه:** .. نیشانه و پینجی موسلمانن که بریتیت له مانه: (به یانی، نیوه رۆ، عه سر، مه غریب، عیاش).

* **پینج مه رجه کانی ته وه بکردنی راسته قینه:** .. بیزانه و ببینه: (کۆتای هینان به تاوان، په شمان بونه وه له سه ریه، گه پرا نه وه ی مافه کان بۆ خاوه نه کانیان، سو ربوون له سه رنه گه پرا نه وه بۆ تاوان، ته وه بو تاعه تی چاک و پاک و به رده وام).

* **مافی پنگاویان پینجن:** (چاوداگرتن له حه رام، وه لام دانه وه ی سه لام، ئازاره ندانی که س، فه رمان به چاکه، پزگری له خراپه).

* **پینج شت شیقای دلانن:** (قورئان خویندن به تیکه یشتنه وه، شه ونو پیژ، دانیشتن له کۆپی پیاوچاکان، خالی بونی ورگ، پارانه وه به کۆل و دل له کاتی به یانیناندا).

* **مه رجه کانی واجیبوونی حه ج پینجن:** (ئیسلم بوون، ئازادبیت، ئاقل و ژیربیت، بالغ بیت، توانای بیت).

* **پینج هه سته کان بریتین له:** (بیستن، بینین، تامکردن، بۆنکردن، ده ستن لیدان).

شه شیه کان (۶):

ئامۆژگاریمان له م به شه به ژماره شه شه .. بۆ تۆدیاری و به خشش:

* **بنه مای ئیمان شه شه:** .. سه ره گه رانه ئه وه ی لیی ببیه شه: (بوو بوون به خواد، به پۆژی دوا یی، به فریشته کانی، به کتیه کانی، به پیغه مبه رانی، وه بوو بوون به قه ده ری خیره شه ی).

* **مافی موسلمان له سه ر موسلمان شه شه:** .. داماره ئه وه ی لییان ببیه شه: (وه لامدانه وه ی سه لام، که پشمی نزاوی بۆ بکه ی، که نه خۆش که وت سه ردانی بکه ی، که مرد شوین ته ره مکه ی بکه وی، وه لامی بانگه یشتنه که ی بده یته وه، وه ئامۆژگاری کردنی (فه رموده ی پیغه مبه ر Cl).

* **شه ش پنگا بۆ گه یشتن به زانست:** (زیره کی، سو ربوون، هه ولدان، زمان، مامۆستا، ماوه ی ژیان).

* **شه ش حاله ت به سه ر دلدا دیت:** (ژیان، مردن، ساغی، نه خۆشی، به ئاگا بوونی، بی ئاگا بوونی و خه وتن).

* **به شه میراتی فه پز له قورئاندا شه شن** به مشیوه یه: (نیوه، چواریه که، هه شت یه که، شه ش یه که، سی یه که، دوو له سه رس).

* **کتیبه ناسراوه کانی فه رموده ی پیغه مبه ر (Cl) شه شن:** (صحیح بوخاری، صحیح مسلم، سنن الترمذی، سنن ابی داود، سنن النسائی، سنن ابن ماجه).

* **داخوازی به هه شت بۆ چونه ناوی شه شن:** (خواناسی و گۆپرایه لیکردنی، شه یتان بناسی و دژایه تی بکه ی، حه ق بناسی و شوینی بکه وی، ناحق بناسی و خۆتی لیدوربگری، دنبا بناسی و گۆپی پینجه ده ی، دوا پۆژبناسی و هه ولی بۆ بده ی).

* **هاوپییه تی و دانیشتن له گه ل خاسان و خواناسان:** .. له شه ش شته وه ئه تیا بۆ شه ش شتی تر: (له گومانه وه بۆ دلنبا ی، له پوپاماییه وه بۆ دلسۆزی، له بی ئاگابیه وه بۆ بیداری و هۆشیاری، له دنیا وه به ره و داپۆژ، له خۆ به زلزانین بۆ خۆ به که م زانین، له نیه تی خراپه کاری بۆ ئامۆژگاری چاکه کاری).

* **شه ش به خشش به ده س دینی به هۆی** به ندایه تیکردن بۆ خوا که ئه مانه: (پوی گه شی به هۆی نورو پونکی دهم و چاوانی، سنگفراوانی، ئارامی و کرانه وه ی دل، فراوانی پز و پیژی، جه سته و لاشه ی به هیزه، له دلی خه لکدا خۆشه و پیست و به ریزه).

* **شه ش کس به رده وام خه مبان:** .. شپرزو بیژارن: (هه ژاریک له هه لپه ی دوه له مه ندیدایه، ئه و خاوه ن ماله ی له سامانه که ی ده ترسی بفه تی، حه سود، هه ولی شتی بده ی له توانای خۆتدا نه بیست، بیژیوی توانا له ناو که سانی به ریزو به هیز، وه که سی هیج پوچ).

حه وتیه کان (۷):

* **حه وت مه رجه کانی (لا اله الا الله):** (عیلم و یه قین گه ردن که چی و قبولکردن و راستگویی و دلسۆزی و خۆشه و پیستی).

* **حه وت پنگای شه یتان بۆ هاتنه ناو ئینسان:** (شیرک، بیدعه، تاوانه بچوکه کان، تاوانه

گه وره كان، به هۆی شتی ږیځه پیدراو، پیڅخستنې چاک له سره چاکتر، ترس له هیزو دهسه لاتی دوژمنان).

* حهوت شت له ناو بهر که فرموده ی پیغه مبهره (Cl) نه وانیښ: (شیرک- هاوه لډانان بۆ خوا، نازاردانی دایک و باوک، کوشتنی به ناحق، سیرج- جادوو، خواردنی مالی هه تیوو، پشتته لکردن له ږوژی ږو به ږو بونه وه، تومه تی بوختان بۆ پاک و بیثاگایان).

* پیغه مبهره (Cl) فرموده ی تی: حهوت کس خوا ده یان خاته ژیر سیبهر له ږوژی دوا یی دا که هیچ سیبهری نیی:

(۱) پیڅه وایه کی دادوره.
(۲) گه نجیک له به ندایه تی خوا پیځه یشتی.
(۳) پیاوړیک دلی به مزگه و ته وه هه لواسرابی.
(۴) دوو کس له بهر خوا به کتریان خوڅش بویت.
(۵) پیاوړیک خیربکات به نه یی تی که به دهستی راستی کردی لای چپی نه زانی چی به خشیوه.
(۶) پیاوړیک نافرته تیکی جوان داوای خرابه ی لیکتات وئو ویش بلی من له خوا ده ترسم.
(۷) پیاوړیک له تنیا پیدا یادی خوا بکات و چاوه کانی پر بیت له فرمیستک.

* د نزه حهوت ناوی هیه: (جهه ننه م، سه قهر، سه عیر، حوته مه، له ظی، هاویه، جه حیم).

* مناله کانی پیغه مبهره (Cl) حهوت بوون: (عبدالله، ابراهیم، القاسم، فاطمه، ام کلسوم، زینه ب، روقیه)

* ناسمانه کان و زهوی هه ریه که یان حهوتن:
* ږوژه کانی هه فته حهوتن.

* منال به حهوت مانگی له دایک ده بی.
* سوپانه وهی دهوری که عبه حهوت جاره، سه فاو مه ږوه و به رده کانی ږه جمی شه یان حهوت حهوتن.

هه شتیبه کان (۸):
* هه شت شت هه مو تپییدا به شدارن به سه ریان دیت ناچارن که نه مانه ن: (دلخوڅشی، خه م و خه فته، کڅبو نه وه، جیا بو نه وه، ناسان، ناخوڅ

و گران، نه خوڅشی، ساغی وسه لاهه تی).

* هه شت نه وانه ی که زه کاتیان پیده دږیت (که نایه تی قورنانه).. نیستا چواریان هه ن له م زه مانه:

(مسکین، فه قیر، کریکاری کڅکردنه وهی زه کات، نوئی موسلمان، کڅیله یه ک که خوئی ده کږپته وه، قهرزار، جه نکاوه رانی ږیځه ی خودا).

* هه شت ده رگاکانی به هه شت: خاوه ن ئیمان و کرده وه پتی گه شت.

(ده رگای محمد (Cl) که ده رگای ته ویه یه، ده رگای نوژی، ده رگای ږوژو (ږه بیان)، ده رگای زه کات، ده رگای خیرات، ده رگای حج و عمره، ده رگای جیهاد، ده رگای صیله ی ږه م).

نوپیبه کان (۹):

* تڅشت بۆ دروستی نوپیژ مه رجن: (نیسلا م، عه قل، ته منی جیا که ره وه بیت، نیهت، ده ست نوپیژ، لابرندی پیسی، داپوڅشینی عه ورت، ږوله قبیله، کاتی نوپیژه که هات بیت).

* تق ناموژگاری لوقمانی حکیم بۆ کوږه که ی: (هاوه ل بۆ خوا بریارنه دهی، نوپیژیکه، فه رمان به چاکه بکه، ږیځی له خرابه بکه، ژن بیته، رووت له خه ک وهرمه گږپه، له سه رزه وی به فریمزه ږو، له ږویشتندا مام ناوه ندبه، ده نگ به رزمه که ره وه، نارام بگره له سر ناخوڅشیه کان).

* پیغه مبهره (Cl) نوخوڅزانی له دوا یی خوئی به جیو پیڅشت که دایکانی ئیماندارانن نه وانیښ:

(عائیشی کچی نه بو بکر (ر.خ)، حه فصه ی کچی امام عمره، زه زینه بی کچی جه حش، مه یمنه ی کچی حارس، ئوم حه بیبه کچی ابی سوفیان، ئوم سلمه جویریبه کچی حارس، صه فیه کچی حویه یه ی، سه وده ی کچی زه مغه، ماریه ی قبتی، به لام خه دیجه و زه زینه بی کچی خوزه یه له ژیانی خویدا مردن.

ژماره (۱۰):

* (۱۰) کس له هاوه لان مرگینتی به هه شتیان پیدراوه نه وانیښ: (ابوبکر، عمر، عوسمان، عه لی، عبدالرحمن بن عه وف، سعد بن ابی وقاص، سعید

بن زید، ته لحه بن عبدالله، زبیر بن العوام، ابو عبیده عامر بن جراح) خوالییان رازی بیت.

* (۱۰) شت هه لوه شتیبه ی ئیمان، لیان دورین تاده توانن.

(۱) هاوه لډان بۆ خوا (شیرک).

(۲) که سی بکه یته واسیته له نیوان خو ت وخوا دا.

(۳) که سی گومانی هه بیت له کوفری کافران.

(۴) ږق بوونه وه یا ږوانه بوون به هه ندی له وهی له پیغه مبهره (Cl) هیناویه تی.

(۵) ږوا بوون به وهی که ږیبازی چاکتره یه له نیسلا م، وه ک نه وهی نیستاده لئین دیموکراسی تاکه ږیگایه.

(۶) گالته کورن به دینی خویان به شتی که له دینه که.

(۷) سیرج (جادو و گه ری).

(۸) پشتگیری کافران له دژی موسلمانان.

(۹) ږروات وایی که هه ندی که س بو یان هه یه له شه ریعت ده رچن و نه وانه تابه تن!

(۱۰) پشت کورن له دین و گوی پیته دانی.

* (۱۰) شت له نیشانه گه وره کانی کڅتایی جیهانن: (دووک ل، ده جال، ده رچونی گیانداریک قسه ده کات، خو ره لائن له ږوژا ووه، دابه زینی هه زره تی عیسا، ده رچونی یا جوج و ما جوج، سی ږوچونی گه وره، ناگریک له یه مه ن ده رده چیت و خه لکی به ره و محشریان ږاوده نیت، فو کورنی یه که م به که ږنادا، فو کورنی دووه م).

* (۱۰) شت به بی (۱۰) بی سوده! (زانستی بی کورده وه، کرده وه بی دل سوژی، جه سه ته یه ک به ندایه تی خوا نه کات، خولیاو خه یال له به تالدا، بانگه شه ی خوڅه ویستی بیگو ږپرایه لی، مال و سامانیک له دنیا خیری قیامه تی پی به ده ست نه هینا، به سه ربرندی کات به بی چاکه کورن، دلنیک خالی بی له خوڅه ویستی خوا، کارو کرده وه یه ک له خوا نریکت نه کاته وه، ترس و ئومیدت بۆ لای که سیکه بۆ خوئی هیچی پی نه کری).

* (۱۰) کس له پیاوان میرات ده گرن: (کوږ، کوږی کوږ، باوک، باپیر، برا، کوږی برا، مام، کوږی مام، میړد، نازاد که ری کڅیله ی مردو).

ماموستایه کی نایینی

له سه ر ئاستی زانکۆی سه لاهه دین

پلهی یه که می به ده ست هینا

ماموستا مه لاسکین معاز ئیدلی دانیشتوری گه ره کی سه روچاوه ی دینایه و، ماموستایه کی رووخوش و دلسۆزو نه رم و نیانه و، که سیکه هه میسه حه ز به وه ده کات، که خزمهت به زانسته ئیسلامیه کان و په یامی پیرۆزی ئیسلام بکات، و تاربیژیکی جی ده ست دیاره و به رده وام هه ولی داوه به شیوه یه کی ریک و پیک و به هه سستیکی کوردیه روه رانه و ئایینه په روه رانه خه لک په روه رده ده کات.

له پۆلی دوانزده هه می خویندنی ئایینی توانی پلهی یه که می له سه ر ئاستی هه ریم به ده ست بیئت.

دوای ئه مهش له کۆلیژی زانسته ئیسلامیه کان له به شی خویندنی ئیسلامی درێژهی به خویندن داوه، ئه مه سالیش توانی به نهمه ی (۹۷، ۱۱۲) بیئت به یه که می سه ر ئاستی زانکۆی سه لاهه دین، که ئه مه بۆ ماموستایه کی ئایینی جیگه ی فه خره و، له هه مان کاتیش ئه و راستیه به ده ر ده خات، که ماموستایانی ئایینی هه میسه له کاروانی زانسته و زانسته خازی پیشه نگ بوونه و سه رمه شقی کاروانه که یان وه رگرتوه.

له به ره ی شه یدا بوونی به خویندن و هه ولی به رده وامی بۆ سه رکه و تن و ده رچوونی به پلهی یه که م ماموستا ملامسکین ده لئ: هه ر کاریک که مرفۆ ده ی کات ده بیئت به عه شق و حه زه وه بکات و هه ول بادت ئه م کاره به باشترین شیوه به ئه نجام بگه ییئت، پیموایه هه ر که سیک بۆ هه ر ئامانجیک هه ول بادت پیتی ده گات، ئه مهش ده گه رتیه وه بۆ ئه و هه ولی، که تا چ راده یه ک خۆی بۆ ماندوو ده کات و به جدیه وه کار بۆی ده کات، پیموایه من ئه گه ر بخوینم هه میسه هه ول بده م بۆ یه که می بخوینم، چونکه ئه گه ر بۆ یه که می بخوینم ئه مه ئه گه ر یه که میسه نه بیئت پلهی یه کی باش به ده ست دینیت.

بۆیه پیوسته مرفۆ بۆ هه ر ئامانجیک به باشترین شیوه هه ول بادت و هه ست به ماندوو بوون نه کات، به لام لیره دا ئه وه گرنگه که چۆن به رنامه ریژی ده که یه ت و چۆن کاته که ت دابهش ده که یه ت، که تا که چرکه یه کیش به فیه نه چیت، هه ر که سیکیش بۆ خۆی باشتر ده توانی باشترین به رنامه دابریژیت بۆ ئه وه ی به باشترین شیوه سوود له کات و ته مه ن و ماندوو بوونه که ی وه رگرت.

زیاتر ده لئ: بی گومان ئیستغلال نه کردنی کات بۆ زانسته و خویندنه وه و مه عریفه کاریگه ریه کی زۆری کردۆته سه ر قوتابی، خویندنی شتیکی کۆیه و ئه گه ر له گه لی به رده وام نه بیئت له بیری ده که یه ت، جا بۆیه ده بیئت پلانیکه وه ها هه بیئت بۆ قوتابیان، که خۆدی حکومت و خۆدی وه زاره ت و خۆدی قوتابیانیش به رنامه یه کی گونجاو بۆ خۆیان دابنن، بۆ ئه وه ی له خویندن دانه برین، واته سستیکه و ئیهمالیه که ده بینن لیره دا، هاندان بۆ زانسته و زانیاری لاوازه، ئه و

ماموستا و براده رانی له ناوه نده کانی خویندن ماموستا مسکین ده لئ: په یوه نده کانم زۆر باش بو به تابه ت له رووی زانسته یه وه، من زۆر سوپاسی ماموستا کانم ده که م که حیسابی مه لایان بۆ ده کردم نه ک قوتابی، زۆر سوپاسیان ده که م، له ناو پۆل ماموستا و قوتابی بووین و له ده ره وهش براده ری زۆر نزیک یه ک.

حوجره ی مزگه وت هانده رم بووه به و

ئاسته و به و پله یه بگه م

له به ره ی ئه وهش که کی هانده ری بووه له مه یدانی خویندندا ماموستا ده لئ: هۆکاری سه ره کی یه که م بون فه زلی خوا بوو، هه روه ها من خۆم حه زم لی بوو، نابیت له بیری بکه م که دایکی ئه حمه د (هاوسه ره که م) و خیزانه که مان به گشتی و براده ران هه موویان هاوکاریان ده کردم و هانی منیان ده دا، که زۆر سوپاسیان ده که م، له هه مووش گرنگتر ئه و خویندنه ئایینه یه بووه، که پیشتر هه مبووه که لیره دا به پیوستی ده زانم

گرنگی و بایه خه ی به گۆرانی و به رنامه کانی ته رفیه ی ده دریت، که هه یچ زه روری نین و ئه گه ر هه ر له به رنه تدا نه شین کۆمه لگه به ره و پاش ناگه ریتیه وه، واته نیو ئه وه نده گرنگی به فیه ر بوون و زانسته و زانیاری بدریت به رای من زۆر زۆر باشتر ده بیئت، ئه مهش ئه رکیکه ته نها له سه ر په روه رده ناوه سستی و ئه رکی راگه یاندن و چه نندین لایه نی دیکه یه، به تابه ت خۆدی قوتابی ده بیئت خۆی به خۆی هه ول بادت که ئه و وشیاریه له لای دروست بیئت، خویندن شاده ماری ژیان و هه ر ولاتیک خویندن له ناویدا نه ما ئه وه ئه و ولاته به ره و ویران بوونه، ئه و سه رده مه به سه رچوو که بلایی شانازی به مرفۆی زۆر هیزی زۆر چه کی زۆره وه ده که م، سه رده م سه رده می زانسته و هه ر میله تیک زانستیکی زۆری هه بیئت ئه و میله ته پیشه که وتوه. واته ئه م وه عیه ده بیئت له لای تاکی ئیمه دروست بیئت هه ر له قوتابه کی پۆلی یه که می به رنه تی تا کو دوا قوناغی خویندن. هه روه ها له به ره ی پابه ندی به ده وام و نزیکه له

پلهی یه کی زانیان ژماره (۸۴) - ئای - ۲۰۱۲

زور سوپاسی ئه و ماموستایانه م بکه که له حوجره ی مزگه وته کاندله خزمه تیاندا خویندوووه دهستی یه که یه که بیان ماچ ده که م به تایبته ماموستا مه لا مه مدووح مزووری، که بق ماوه یکی دوورو دریز له خزمه تیم خویندوووه، به هه مووشیوه بیگ هاوکارم بووه .

له گه له دهوامی کولیزو وتاری ههینی ماموستا چه ند فه قیبه کی له ناو مزگه وت هه یه، له و باره ی ئه وه ی چون توانیوه تی ئه و ئه رکه راپه رینی ده لی: رۆژانی جوار شه ممه که ده گه رامه وه له جیاتی ئه وه ی بجمه ناو خانه واده که م ده چوممه مزگه وت و وانم به فه قیبه کان ده گوته وه، دواتر سه ردانی مالو خیزان و که سو کارم ده کردو تاکه کاتۆمیریک له کام به فیرۆ نه ده رۆیشته، رۆژی دواتریش به هه مان شیوه، به لام چونکه حه زم له خویندن بوو ناماده بووم قوربانی بده م، ماندوو بوونیکی زۆرم بیینی، به لام بـ چرکه ساتیکیش هه ستم به بیزار ی وهره زی نه کرد، وه هه مو ئه مانه نه بوونه هۆکار بق ئه وه ی سستی بنویتم له خویندو و خویندنه وه دا به لکو وایان کرد، که زیاتر گرنگی به خویندن بده م.

زۆر حه زم له خویندن بوو ناماده بووم قوربانی بده م کات به فیرۆ نه ده م

ماموستا زیاتر ده لی: نابیت مرۆف هه یج کاتیک له ره حو و به زه بی خوا ناؤمید

ببیت، هه ر که سیک له زایندا ناؤمید ببیت، واته سه ره تای کۆتایه که یه تی، هه یج کاتیکیش درهنگ نیه بق ئه جهمدانی کاری باش به تایبته خویندن، هه یج کاتیک درهنگ نیه بق خویندن بق هه یج ته مه نیک و ره گه زیک. مرۆف نابیت بیر له هه ندیک ئاستهنگ بکاته وه که ته نه نا ئه گه رن و هه یج راسته کیان نیه، که واته پۆیسته مرۆف جددی بیت له کاره که یداو ئۆمیدی هه بیت و پشت به خوا به سستیت ئه و کات بیگومان به ئامانجه که ی شاد ده بیت، نابیت ناؤمیدی له فه رهنگی مرۆفدا هه بیت، ئازه له به که م عقلی و ئازه له خو ی له ره حمی خوا ناؤمید نابیت چون مرۆف نا ئۆمید ده بیت؟!

له باره ی باگراوه ندی زانستی و چۆنیه تی خۆماندووکردنی له کۆلیژ ده لی: به حوکمی ئه وه ی خویندتم پشتر ئایینی بوو، کۆلیژی شه ریه ه هه ر ئایینه، من باگراوه ندیگ و زانیاریه کم هه بوو له سه ر ئایین، به لام بق مه سه له ی خویندن و تاقی کردنه وکان، من زیاتر پشتم به و مه نهجه ده به سته که له وئ وهرم ده گرت، چ وه کو مه لزه مه و موحازره کانی ماموستا و وه کو کتابی تایبته به کۆلیژی شه ریه، هه لبه ته ئه و باگراوه نده ی پشتر هه مبوو

ئه ویش سوودی خو ی هه بوو.

ماموستا مسکین له باره ی ئاستی خویندن له قۆناغه کانی ئیستا پییوایه: که زانسته خو ی ئامانجه، که ی قوتابی بق ئه وه ی خویند، که فیره زانسته ک بیت ئه وه فیره زانسته ده بیت، به لام ئه وه ی ئیستا له زانکۆکانی ئیمه دا هه یه زانسته ئامانج نیه به لکو وه سیله یه، ئه م خویندنه وه سیله یه که بق وهرگرتنی برونانه، کاتیک که زانسته ی له ئامانجه وه بوو به وه سیله بی شک کاریگه ری خو ی له ده سته ده دات، که کاریگه ریشی له ده سته قوتابی به خو ی وه کو پیویسته گرنگی پینادات، بق نمونه قوتابیه ک که حه زی له گه له ماده یه که هه بیت ئه گه ر نه چوبیته کۆلیژیش به لام هه ندیک زانیاری باشی هه یه چونکه حه زی لیبه و ته نه ته زانیاریش له و که سه زیاتره، که له و بواره دا له کۆلیژ خویندبیتی،

له باره ی به رنامه ی داهاتووی خو ی ماموستا مه لا مسکین ده لی: من له ژبانی خۆمدا تاکه شتیک که پیمخۆشبووه له سه ری به رده وام بم وازی لینه هینم خویندنه، واته من پیمخۆشه به رده وام له خویندندا بم قوتابی بم، بۆیه هه ول ئه ده م به پشتیوانی خوا بق ماجستیرۆ دکتۆراو زیاتریش بخوینم، ئه مه ش ده گه رپته وه بق ئه وه ی که خوا چه ند ته مه نمان دریز ده کات و هاوکاریمان ده کات؟ بپاری کۆتایش له لای خواجه و مرۆف قابیلی گۆرانه و ته نه نا خوا ده زانیت چاره نووسی مرۆف چی دبیت؟

پیمخۆشه به رده وام له خویندندا بم و قوتابی بم

هه روه ها له باره ی ریزگرتنی لایه نی په یوه ندار، که چون ریزان گرتوه له و پله نایاب و یه که م بوونه ماموستا مسکین ده لی: ده سته خو شی له زانکۆی سه لاهه دین ده که م که ئاهه نگیک بق یه که مه کانی ریکخسته و تپیدا خه لاتی به ریزان نچیرقان بارزانی و مه سرور بارزانی به سه ر یه که مه کاند دا به شکر و زۆر سوپاسیان ده که م، خه لاتی لایه ن و کۆمه له و ریکخراوو کۆمپانیاکانیش تپیدا هه بوو، هه روه ها سوپاسی خه لات و ریزلینانی سه رۆکی یه کیتی زانیانی ئایینی ئیسلامی کوردستان و سه رۆکی لێژنه ی ئه وقاف له په رله مان ده که م، وه سوپاسی هه مو ئه و براده رو دۆسته و ماموستا ئایینه به ریزانه ش ده که م، که له ری سه ردان و ئیمیل و ته له فۆنه وه پیرۆزباییان لێ کردووم.

به لام سه بابه ته به حوکمه ت به راستی ئیمه وه کو قوتابییانی پله یه که مه کان پشینی زیاترمان ده کرد، وه دیاری کردنی ئیمتیا زاتی یه که مه کان له خویندن و به رنامه کانی توانا سازی، چاره نووسی یه که مه کان چی ده ببیت؟ پیمان خۆش بوو به لێنیک له زاریندا گویمان لێ ببا یه، که هه ندیک دلمان پی خۆش بوایه، به تایبته که ده نگۆی ئه وه هه یه به رنامه ی توانا سازی گۆرانکاری به سه ردا دیت و دلنیا نه بوین شموی ئیمه ده کات یان نه؟، دوو دلێک هه بوو و ئیمه چاره روانی ئه وه بووین له م باره یه وه ئه م دوو دلێ نه مینیت که چی هه یج باس نه کرا، له ئاهه نگه که دا ده کرا پشپوزایه که گه رمتر بوایه، به تایبته وه زیری خویندی بالئا ئاماده بوایه که چی ئاماده نه بوو، به هه ر حال ده سته خۆشییان لیده که ین به لام ده کرا باشر بوایه .

دوا وته کانی به پشینیار کۆتایی دینیت و ده لیت: پشینیار ده که م زیاتر گرنگی به بواری خویندن و زانسته زانیاری بدات، کار له سه ر ئه وه بکن، که خویندن بکه نه ئامانج نه که وه سیله، پشینیار ده که م ئاوویکی جدی له وانه ببته دانه وه، که توانای خویندن و ئاستیکی به رزی زانستیان هه یه و گرنگی زیاتریان پی بده ن.

چونکه حه زی لیبه تی، به لام چونکه زۆربه ی هه ره زۆری قوتابیان بق برونانه ده خوینن، که برونانه می به ده سته هینا کاری به زانسته که نامینیت، چونکه ئامانجه که ی هاته دی، بۆیه ئه وه نده خو ی به زانسته که وه خه ریک ده کات تا کاری پشیه، که کاره که شی پی نه ماو ته واو بوو و برونانه ی وهرگرت، ئه وا پشپتگویی ده خات و ئاستی زانسته یی دا ده به زیت.

هه روه ها ده لی: پیموایه باشرترین وه سیله بق ئه و مه سه له ئه وه یه به قوتابی و ماموستا وه وا تیبگه ین که ئه وه ی مرۆف به ره و پشپه وه ده بات و به رز ده کاته وه ته نه نا زانسته که یه، ئه گه ر مرۆف چه ندی زیره ک و برونانه یه کی به رزیشی هه بیت به لام زانسته کی باشی پی نه بیت به که لگ نابیت، له لایه کی دیکه وه کار کردنمان له هه ر شوینیک بیت له سه ر بنه ما ی ئاستی زانسته بیت و ته نه نا ئه مه ده بیته چاره سه ر، واته لێره دا پۆیسته پندا چوونه وه له سه ر مه نهجه و ئایله ت و ماموستای خویندن و ئه وه زه ری که له ناو میشکماندا، هه یه که برونانه بکه ینه ئامانج بق زانسته له میشکماندا بسپینه وه ئه و کاتی ده گه ینه ئامانجه کانه مان و کیشه که چاره سه ر ده بیت.

نایه تی (وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) و روونکردنه وهیهك

م. دلیر احمد گهرمیان

ئهم نایه ته پیرۆزه له وه دهقه گرنگانه یه که فاکته ریکه به دهست نه وانه ی لیکدانه وه ده کهن به زاهیری وشه کان به بی گویدانه دهقه گشتگیر و ره هاکان، که په یوه سته به تایه تی کردنی دهقه کانی تر له کاتیکدا ئیمه باوه پمان وایه، که قورنانی پیرۆز دووره له دزی یه کی و پیچه وانه یی چونکه له لایه ن په یامبه ره وه به بیان کراوه، که به ویستی خوی هیچی نه وتوه هه مووی له ریگی نیگاویه بۆ زیاتر تیشک خستنه سه ئهم بابه ته سه رتا به رافه کردنیکی کورتی نایه ته که له لایه ن زانایانه وه دهست پیده که یین و پاشتر ئهو خالانه دهخینه پوو که دهیسه لمینن مه رۆف سود له کرده وه ی جگه له خوی وهرده گریت (الانتفاع بعمل الغیر) زاهیری نایه ته که ئه وه دهگه یه نیت که

أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ) هه ندیکی تر ده لاین مه به ست له م نایه ته هۆزی (موسی و ابراهیم) ه به لای هه ندیکی تره وه مه به سستی نایه ته که مروفی بی باوه پر نه که باوه پدار ئیستا دیننه سه ر ئهو خالانه ی دهیسه لمینن مروف سود له کرده وه ی جگه له خوی ده بینیت واتا کرده وه ی که سانی تر:

۱- مروفه کان سود له دوعا و نزی جگه له خویان وهرده گرن ئهمه ش سود وهرگرته له که سانی تر (الانتفاع بعمل الغیر).
۲- نکا کردنی په یامبه ر (درووی خوی له سه ر بی) له کاتی لیرسیینه وه پاشان بۆ چونه ناو به هه شت و ده رکردنی نه وانه ی تاوانی گه وره یان ئه نجام داوه له ناگری دۆزه ئه مانه سود

هه ول و کۆششی خویان نییه .
۸- مردوو سود له چاک کردن وهرده گریت فاکته ریکه یه بۆ زرگار بوونی له سزا به دهقی فه رموده و کۆده نگی ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۹- جیبه جی بوونی حه جی واجبی مردوو به هۆی حه ج بۆ کردنی له لایه ن سه ره رشتیاریانییه وه به دهقی فه رموده ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی که سانی تر.

۱۰- ئهو قهرزاره ی که به هۆی قهرزه که یه وه ناییت نوێزی له سه ر بکریت پاش دانه وه ی له لایه ن هه ر که سیکه وه بیست ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۱۱- په یامبه ر (درووی خوی له سه ر بی) فه رموی ده رباره ی ئهو که سه ی به ته نها نوێزی ده کرد که سیک نییه چاکه ی له گه لدا بکات له گه لی دا نوێز بکات بۆ ئه وه ی به شدارین له فه زلی نوێزی جه ماعت ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۱۲- که سیک له کۆری زیکرا به شدار بووه به لام به هۆی هه ر هۆکاریک بیست نه یه توانی بیست ناماده بیست هه مان پاداشتی ده ست ده که ویت چونکه کرده وه کان به نیه تی دله ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۱۳- نوێزی مردوو و نزا بۆ کردنی له لایه ن زیندووانه وه ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۱۴- نوێزی هه یی به هۆی ژماره وه یه ئهمه ش سود وهرگرته هه ندیکه به هه ندیکی تر ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

۱۵- ئهو فه رموده ی که خوی گه وره له سوره ته کانی (انفال، فتح، بقره) دا فه رمویه تی (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَعْفِرُونَ) (الأنفال: ۲۳).

(وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ (الفتح: ۲۵)
(وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ لِلنَّاسِ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ) البقرة: ۲۵۱.

فاکته ری سزا نه دانی خه لکیک به هۆی خه لکیکی تره وه ئهمه ش سود وهرگرته له کرده وه ی جگه له خوی.

له کۆتایی دا هه ر که سیک زانستیانه ته ماشای رافه ی ئهم نایه ته پیرۆزه بکات ده بینیت که مروفه کان سود له کرده وه یه که وهرده گرن که خویان نه یان کردوو .

چۆن ده بیست و دروسته رافه ی نایه ته که به و شیویه بکریت پیچه وانه ی ناشکرای قورنانه و فه رموده و یه که دنگی زانیان بیست . سه رچاوه کان :

وه رگیراوه به ده ست کارییه وه له په رتووی خوا لیخۆشبوو ریژدار (محمدی کوپی عه له وی مالکی) له مه که کی پیرۆز .

سلسه احیاء مفاهیم السنه النبویه (۲) تحقیق الامال فیما یفیع المیت من الاعمال.

مردوو سود له کرده وه ی هیچ که سیک وهرناگریت جگه له هه ولی خوی نه بیست وه شوینی هه ولدانی هه موومانیش دونیایه به لام کۆمه لیک دهقی تر هه یه پیچه وانه ی ئهم لیکدانه وه یه دهیسه لمینن که مروف سود له کۆششی جگه له خوی وهرده گریت به دریزی له کۆتایی باسه که دا پوونی ده که مه وه .

له و زانایانه شیخ (ابن تیمیه) و (ابن القیم) که به ته وای له دهقه که تیگه یشتوون و به و شیویه رافه ی ده کهن، که مردوو سود له کرده وه ی خوی وهرده گریت هه روه ها زانای گه وره (فخرالدینی کوپی عوسمانی کوپی عه ی زه یله عی) له روونکرته وه کانیدا به سه ر په رتووی (کنز الدقائق) له بابی حه ج کردن بۆ که سانی تر به م شیویه رافه ی نایه ته که ی کردوو ده لیت: (ابن عباس) فه رمویه تی (منسوخه) به فه رموده ی خوی په روه ردار (وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ

په لای زانایان ژماره (۸) ج ۱- ۲۰۱۲

خویندن و خویندهواری

ماموستا و قوتابی پيشان و ماموستا و قوتابی ئیستا

مه لاسلم ملاصاح فریزی

جاری له سه ره تادا پیرۆزیایی گهرم ئاراسته ی ماموستایان و قوتابیان و فیترخووازان و وه زاره تی پهروه ده که م به بۆنه ی نزی که وتنه وه ی کردنه وه ی ده رگای قوتابخانه کان له بۆ زانست و فیترخووازی له سالی نویی خویندن.. ئومیدی سه ره که وتن بۆ هه مووان ده خووازم.. له پاشان:

خویندن و خویندنه وه.. دهرس خویندن و دهرس دانه وه: میژووئیکی دیرین و پیرشنگدارو پیگه یه کی به هیزیان هه به له ناو کۆمه لگه داو.. ئایینی ئیسلامی پیرۆزیش گرنکی زۆری به و لایه نه وه داوه.

وه هه ره له سه ره تادی ده ستیبکی وه سی بۆ سه ر پیغمه بر (Cl) ئایه ت و وشه ی پیرۆزی (قرآ) بخویننه .. بوو.. ئینجا هه ره وه ک چۆن ئیسلام گرنکی داوه به خویندن و خویندنه واریش له هه مان کاتیشدا ریزی زۆری داناوه بۆ ماموستایان و هه ره ها بۆ زانست خووانیش.

به لām لێره دا من ده مه وی به راوردیکی نه رم ناسک بکه م له ژبانی ماموستا و قوتابی پيشان و هه ره ها ماموستا و قوتابی ئیستا.. هه ره وه ک باسی سلبیاته کانیشی ده که ی پشیمان به خوا.. بۆ نمونه:

ماموستای پيشان و ماموستای ئیستا
- ماموستای پيشان به دلسۆزانه تر وانه ی ده داوه ئه رکی سه رشانی خۆی راده په راند.. به لām هی ئیستا وه که و زه یفه یه کی ته ماشای ئه و پیگه به رزو پیرۆزه ی ده کات.

- ماموستای پيشان زۆر مه ره ق پاره نه بوون ئه گه ر شه وانه دهرسیان بۆ نه خویندنه واریش دانا بایه ئه وه مه به ستیان ماددیاتی دوتیا نه بوو.. به لām هی ئیستا زیاتر به دوا ی موچه ی چه نده و که مه و زیاد که ن و هه ره ها باس باسی موخه صه صاتو.. هند.

- ماموستای ئافره تی پيشان لیباسیان جوان و شه رعی بوو (تاک تاکه نه بیته).. هی ئیستا ده لی (عالم الازیا) یه! به داخه وه: ئه وه ی جاهیله کانی پيشوو له به ریان نه ده کرد.. ئیستا (به ناو کۆلکه خویندنه وارو موسقه فه و رۆشنییه کان) له به ری ده که ن.. له مکیاچ و ئارایشگتاکردن و.. هتدیش هه مه پرسه.. ئینجا به داخه وه تر: که له ناو کۆمه لگه یه کی موسلمانان به پیی یاسا و فه رمان دهریچیت که نابیت ماموستای ئافره ت (بۆ کاتی وانه گۆتته وه کابۆ) له به ر بکات.. (قلا حول ولا قوه الا بالله).. به داخه وه چیما به سه ر هاتو گه یشتین به چ ده ور زه مان و رۆژگارک؟!

- پيشان (صانع الاجیال) بوون و نه وه له دوا ی نه وه یان پی ده گه یاند.. به لām ئیستا (صانع الازیواو) خۆ به رده خستو لاف لیدان له سه ره یه کتر و خۆ هه لکیش له سه ر قوتابی و.. هند.

- پيشان ماموستا وه که کورپو کچی خۆیان سه ری قوتابییه کانیا ن ده کرد.. به لām به داخه وه ئیستا شتی وا قیزه وه ن رووه دات و ده زانریت پیوا له یووی نایه ت باسیشیا ن بکات!.

قوتابی پيشان و قوتابی ئیستا

- پيشان قوتابییه کان به رامبه ر به ماموستاکانیا ن به وه فا بوون.. ئیستا نه ک بۆ ماموستا به لکو بۆ دایکو باو کو به خۆکه ری خۆیا ن نیانه.

- پيشان قوتابی به رامبه ر به ماموستا زۆر به ئه دهب بوون.. ئیستا زۆر بی شه رم.

- پيشان له ده وی ماموستا قیت بوونه وه زۆر ده گه من بوو.. ئیستا ئه و دیارده ناشیرینه بووه ته دیارده به لām وه خته بیته مۆدیل.

- پيشان له دیار چه رها وه که و فاقوسو لامپا خویندنی

خۆیا ن زۆر به ریک و پیک ده کرد.. هی ئیستا له دیار گلوپو کاره باش وه کو پیوست ناخوین.

- پيشان هیچ شتیک (جگه له نوێژو عیبا ده ته کان) نه وه نده به لایانه وه گرنگ نه بوو له خویندن زیاتر.. به لām ئیستا له به ری خویندن زیاتر مه رقیان داوه ته: فه یس بوو کو مۆبایل و ته له فریون و هه لقه فلیمو توپانی ئه تاری و.. هند.

- پيشان قوتابی کچو کور له یه ک پۆل (بگه ره له سه ر یه ک ره حله) وه که خوشکو برا و ابوون.. به لām هی ئیستا (به داخه وه) ئه گه ر له قوتابخانه یه کیش نه بن هه به ده چیه سه ر پی و به رده م قوتابخانه ی کچان!

- پيشان نه ک هه ر قوتابی به لکو هه مو خه لکی خۆیا ن به قه رزدار ی ماموستایانی مزگه وتو ماموستایانی قوتابخانه ده زانی.. به لām ئیستا هه ر ئه وانو ده که ونه به ر په لمارو تانه و ته شه رو بی ریزی دهره قیا ن ده نویندریت له لایه ن هه ندیک له خه لکه وه.

- پيشان قوتابی خۆی له سه ره ماموستای هه لئه ده کیشا.. ئیستا به واسیته ی پاره و پولو سه یاره ی فاخرو هه ره ها پۆست و مه نسه ب به چاویکی له خۆی نزم تر ته ماشای ماموستا ده کات!

- ئینجا به راستی به رده وام من ئه و پرسیا ره له خۆم ده که و ده لیم: تۆ بلی قوتابی و ماموستای پيشان و ئیستا وه که یه ک بن؟

سیسته می پيشان و سیسته می ئیستا
- پيشان قوتابخانه لایان شیرین بوو وه که مالی دووم و ابوو.. به لām ئیستا ئه گه ر له به ر پاله په ستوی ماله وه یانیش ئه وه ته ته ماحی شه هاده و دامه زانندن نه بیته دنا قوتابخانه یان لا وه کو پیوست جیگای بایه خیاب نه!

- پيشان ته ریب هه بوو.. به لām ئیستا ته غریب..! گه ر روونتریش بلیم: پيشان تا پۆلی چاره می به نه رته ی عه ره بی نه ده خویندرا.. وه له پۆلی پنجه میش وانه ی ئی ده خویندرا.. به لām ئه مۆ هه ر له سه ره تاو پۆلی یه کی به نه رته دیا وانه ی ئیبا ن بۆ داده نریت.

- پيشان کتابی که م و زانیاری زۆر.. به داخه وه ئیستا کتابی زۆر و زانیاری که م.. ئه و هه مو کتابه له پشتی ناسکی قوتابی به نه رته ی بار ده کریت و پۆزانه هاتو و چۆیا ن پی ده که ن که به راستی هه ر له دووره و زگت پی ده ستوین.

- من ده لیم: ته نها رسته یه کی کتابی پيشان کتابیکی ئیستا ده مینا.

پیداویستی و وه سانیلی پيشان و پیداویستی و وه سانیلی ئیستا
- پيشان جانتا نه بوو.. گۆنیه ده که رایه جانتا.. یانیش ئه وه ته به لاستیق کتاب و ده فته ره کان ده پیچران.. وه ئه گه ر بارانیش با ئه وه له ناو لایلۆتیک ده نران.

- پيشان قه له م ده فته رو په ری سه ی وه پیوست نه بوون.. ئیستا مناله و به ده رزن ئه نوع قه له می هه به.. (له خوا به زیادبی).. له ده فته رو جۆره ها ده فته ریش هه م پرسه.. ده فته ره هیه ره نگاو ره نگو ی و اش هه به هه ر قوفل ده دریت.

- کتاب که م بوو.. به دووان و سییان کتابیکیان به به رده که وت.. (شوکر بۆ خودا) هی ئیستا وانیه.

- سه بارت به کۆمیوته ریش کی ده یزانی چیه.. ئیستا منداله و لاپیوتپی هه یه یان داوا ی ده کات.

- پيشان پۆزانه نه بوو.. یان به م شووازه نه بوو.. ئیستا بی پۆزانه له مال ناچیته ده ر.

- پيشان کی سه یاره ی هه بوو.. ئیستا (شوکر بۆ خوا) زۆرک هه ر به سایه ره ی خۆیا ن ده پۆن بۆ ده وام.

- پيشان له سه ر خشت و بولکو به رد داده نیشتن.. یان هه ندیک ته خته دار هه بوون.. ئیستا هه رکه سه و ره حله ی خۆی و ئینجا جیگای ده ست و نوسینیشی له به رده می بۆ دروستکاروه.

- پيشان ته خته ره شه یه ک هه بوو.. ئیستا هه مو ی سه بووره ی سه یو سه مه ره و قه له می ماجیکو.. هند. (له خوا به زیادبی).

وهلی ئه مری پيشان و وهلی ئه مری ئیستا

- وهلی ئه مری پيشان له قوتابیان ده پیچایه وه و هه رکات که ده هاته وه مال ده یانگوت: وه ره کوریم- کچم.. بزانه ئه مۆ چیتان خویندوه و ماموستا چی پی گوتونه.. هی ئه مۆ زیاتر زیاتر خه ریکی دوونیا نه و.. لیبیچینه وه لپرسینه وه هه ر به حال تورو سه کی دیت.. یان هه ر نایه ت!

- هی پيشان مه سه ره فیشیا ن ده کردو ده یانگوته پۆله کانیا ن: زۆله کانم ئیوه به س بخوینن (به پشتیوانی خوا) ناهیلگ له هیچتان که م بیته.. وه به چاویشی دانه داده وه.. هی ئیستا هه ر و دیت و ده روات ده لی: تاخر بتم بلێن له چیتان که مه..؟

سلبیاتی ئه مری

+ سیسته م!.....

+ ماموستا قوتابی خوا خویانه پشو بیت!..

+ هه ر زۆرک بوو دلیک هه بیته (ده ریا ره ی): ئاخۆ ده وام هه به یان نه یه) راسته وخۆ ده وامه که ده که نه فشه!..

+ کتاب له گه ل خۆیا ن نایه ن!

+ پۆزانه پرسینه وه که مه تره وه ک پیوست نیه.. (بیگومانم: له به ر زۆری قوتابی له یه ک پۆل هه ره ها که می ماوه.. که ئه مه یه کیکه له مۆکاره کان)!

+ واسیته و واسیته کاری.. شه هاده ی نیه له و گۆره ی ده لێن ماجستیره.. ئه و ماجستیره له لکو ی و چۆن هینیا وه نازانم..؟؟؟ (بیگومان مه سئولو کوره به رپرسو ده وه له مندو خوا پیدراوان ده لیم).

+ دانه مه زانندن و.. یان که می موچه و زۆری ده وام.

+ که م ده رانه می (زۆرک له خانه واده کان).

+ کۆلێزی ته هلی و پاره ره گرتنی بی ژووما ر له قوتابی!

+ ماموستای خصوصی و ئیقتیدار نه بوونی قوتابی بۆ ئه م مه به ستانه.

+ براده رو ده ور به ریکی خراپ.

+ مندال (له به ری خۆشه ییستکردنی خویندن به لایه وه.. به لگی): پاله په ستوی ده خریته سه ر بۆ خویندن (ئینجا جاری واده بیته) که گوره بوو لی ره نگ ده داته وه.

+ هه ره ها زوو ژن هینان و شوو کردنیش یه کیکه له سلبیاته کانی ئه مری خویندن.

نایمۆگاری

شته جوانه کانی پيشان با بێن و هه ر که سه و له ئاستی خۆمان و له وه زه یفه و ئه رکی خۆمان جیبه جیبه بکین.

له کۆتایی دا

هه مو لایه ک ده رک به و راستیه جوانه بکه ن: بزانه مه هما شه هاده و پۆسته و مه نسه بت به رز بیته وه.. هه ر هه موومان.. قه رزدار ی: ماموستایانی مزگه وتو ماموستایانی قوتابخانه یین.. وه پششی هه مووشیا ن ماموستایانی قونای به نه رته ی.. پیوسته وه که ئه خلاق ی به رزی پيشه و اشاعه ی ئه مه بکه ینه دروشمی ژبانی خۆمان: (من علمنی حرفا ملکني عبدا) به هیوا ی سه ره که وتن بۆ هه مو لایه ک.

تیبینی: ئه وه ی باسما ن کرد نسیینه و دنا خویندن و پشکه وتنیش له نارمان زۆرو ماموستا و قوتابی دلسۆزیش هه مو کات هه بووه هه یه ده شیمنی تا رۆزی دوا ی.

ئافره تی موسلمان...

خواناس و شاره زاو خاوهن بریاره

بهشی چوارهم

ئا: جه عفه رگوانی

هاوسه رگیری بی ره زامه نندی و

راوه رگرتن

ژیانی هاوسه ری به کیک له قوناغه هه ره گرنه گه کانی ژیانی هه تاکیکه، چونکه سه ره تای ژیانیکی نویی درین خایه نه، نه گه به ره دوام بیته، له م ژینه نوییه دا ژوره به شته کان ده گورین، هه ره له هه سترکردن به به رپر سیاریتی و چۆنیه تی مامه له کردن له گه ل ده وره ورو منداال و لایه نی نابوری و کۆمه لایه تی و ده روونی، بۆیه که سی به که م ژور گرنه پشکی شیری هه بیته له سه ر بریاردان له سه ر ئه م ژبانه نوییه، دیاره که سی به که م ئه و کچ و کوره نه، که ژیانی هاوسه ری پیک دینن، به لام ده بی کچ و کوره کانمان وشیار بن، له وهی به شیوه یه که هه ل سوکه وت نه که ن، که خاوهن خواسته، بیته مایه ی نیگه رانی دایک و باوکیان، چونکه ژیانی هاوسه ری نه گه ر به شیوه ی سه ره کی په یوه ست بیته به که که و کوره که، ئه و بیگومان په یوه ست به خانه واده ی هه ردووک لاش، چونکه ئه وانه ده بنه که سو کارو خزمی به کو، په یوه نندی کۆمه لایه تی له نیوانیان دروست ده بیته.

نه گه ر ته ماشای ئایینی پیروزی ئیسلام و شه ریه ته که ی بکه یین، ده بیینین، پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته به زمانیکی ژور روون و فه سیح بریاری کۆتایی خستۆته ده ست که که خۆی، تا بریار له سه ر چاره نووسی خۆی بدات، داخۆ به م زه واجه رازیه یان نا؟

ئه م حاله ته ش دوو جووره، یه که میان ئه وه یه، که ئافره ته که بیوه ژن بیته و، دووباره ژینی هاوسه ری پیک بینیتته وه، دووه میان ئه وه یه، که کچ بیته و بۆ یه که مجار بجیته ناو ژیانی هاوسه رییه وه، له هه ردووکیان پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته، فه رمانی کرووه، که ده بی ره زامه ندیان وه ربه گریته، وه لای جیاوازیان ته نها ئه وه یه، ئه وه ی بیوه ژن بیته، ده بی فه رمان بکات ماره م بکه یان نا؟ به لام کچ نه گه ر له ریگه ی بیده نگی ره زامه ندی ده ربیری، ئه وه ماره ده کریت، به لام نه گه ر گریا و گریانه که ی نارازیبوون بوو، یان گووتی رازی نیم، یان هه ر نیشانه یه کی نارازیبوونی ده ربیری ئه و

نه که بیده نگرکردن، ئه وه ش ته نها له به ر شه رمکردنی که که یه، هه ر بۆیه ش له باسی بیوه ژن نه یان پرسی: چۆن فه رمانی لئوه رده گریته، چونکه بیوه ژن قسه ی خۆی ده کات، به لام له به ر ئه وه ی کچ له و کۆمه لگه یانه شه رمیان کردووه و، که س هه یح حسیبی لۆ نه کردینه، کاتیک پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته فه رمان ده کات تا ئیزنی لای وه ربه گرن، پییان سه یه ر ده بیته، بۆیه ده پرسن: کچان چۆن ره زامه ندی ده رده بپن، ئه ویش وه لامده داته وه، که بیده نگ بن، که واته نه گه ر له و حاله ته که که تانی رای خۆی ده ربیریته، ئه و پیویسته ئه ویش قسه بکات.

هه ر بۆیه گووتمان ده بی بیده نگیه که بۆ ره زامه ندی بیته، چونکه ئیمامی بوخاری ریوایه ت ده ات، که: (عن عائشه أنها قالت یا رسول الله إن البکر تستحي؟ قال (رضاها صمتها))، دایکمان عائشه له و حاله دا ده پرسیت: ئه ی پیغه مبه ری خوا بیگومان کچ شه رم ده کات؟، ئه ویش له وه لامدا ده فه رموویت: رازیبوونی بیده نگیوونیه تی.

به گویره ی ئه م فه رموده یه ده بی بیده نگیوونه که بۆ رازیبوون ره زامه ندی ده ربیرین بیته.

دووه م: ئیمامی موسلیم ده گریته وه پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته فه رموویه تی: (الثیب أحق بنفسها من ولیها والبکر تستأمر واذنهما سکوتها).

واته بیوه ژن له وه لیه که ی شیاوتره، که

نابی ماره بکریته، سه یاره ت به بیوه ژن ئه وه ده بی به روونی قسه کانی خۆی بکات و، پیویسته به ئامازه و هه یح شتیکی دیکه ناکات، دیاره جیاوازییه که ش بۆ ئه وه ده گه ریته وه، که کچ له کۆمه لگه دا له وانه یه زیاتر شه رمی هه بیته و، به سانای بیوه نه لوی به ئاشکرا رازیبوونی ده ربیریته، له وه ش شه رم له مه جلیس و باوک و براکانی بکات، که ئه وه ئیستا هه ر ژور که م بووه، چونکه ئیستا کچ به ئاشکرا قسه کانی خۆی ده کات، به لام له ژور ناوچه هیشتا ئه و شه رمه هه ر ماوه.

به لگه کان

ئیستا کۆمه لیک فه رموده دینینه وه، که ژور به روونی پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته فه رمانی کردووه، که ره زامه ندیان وه ربه گریته، به بی ره زامه ندی که س بۆ نییه ماره ی بکات تا نه گه ر باوکیش بیته.

یه که م: پیغه مبه ر درودی خوا ی له سه ر بیته ده فه رموویت: (لا تنح الأیم حتی تستأمر ولا تنح البکر حتی تستأذن. قالوا یا رسول الله وكيف إذن؟ قال: (أن تسکت)) رواة البخاری ومسلم.

واته: بیوه ژن ماره ناکریته تا فه رمانی لای وه رنه گریته، کچیش ماره ناکریته تا ئیزنی لای وه رنه گریته. پرسیان: ئیزنی چۆنه؟ فه رمووی: بیده نگ بیته.

دیاره مه به ست له و بیده نگیه ره زامه ندییه،

رای خوی دهربریت،
 کچیش ده بیت فرهانی لی
 وه ربگریست،
 ره زامه ندیه که شوی
 بیده نگبونیته تی.
 نه وهی له م فرموده م
 تیبینی کرووه، رسته ی
 (تستأم) له فرموده ی
 پیشت بؤ بیوه ژنی
 به کارهینا، که چی لی ره بؤ
 کچی به کارهیناوه،
 نه وهش مانای وایه
 هه ردوکیان هه ریه ک
 شته، که ره زامه ندی
 بیوه ژن و کچ هی
 هه ردوکیان بؤ زواج
 مه رجه، هه بؤیه شیه که
 رسته ی بؤ به کارهیناون،
 به لام جیاوازییه که ته نه
 له سه شیاوازییه که، که
 حاله ته کومه لایه تیبیه که

له سه ر بیت دیت،
 نه ویش هاتو، منیش
 شته که م پیگسوت،
 پیغه مبه ر درودی
 خوی له سه ر بیت
 به دوی باوکی
 کچه که ی نارو بانگی
 کرد، پاشان کاره که ی
 خسته دست کچه که،
 کچه که گووتی: نه ی
 پیغه مبه ری خوا
 ریگه مدا به کاره ی
 باوکم کردوویه تی،
 به لام ویستم شتیک
 فیتری نافرته تان بکه م.
 له ریوایه تی تبین
 ماجه ده لیت: (ولکن
 أردت أن تعلم الآباء
 أن ليس إلى الآباء من
 الأمر شيء)، واته:
 بؤیه وام کرد، تا

دروستی کردوه، به وهی بیوه ژن شه رمی
 که مته و راشکاوانه تر رای خوی دهرده بریت،
 به لام کچ نه وهنده نیجراج نه کریت، که
 نه توانیت رای خوی دهربریت، به لام
 پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بیت شیوازیکی
 تاییه تی دیاری کردوه، که له ئاست باره
 کومه لایه تیبیه که نافرته ده توانیت رای خوی
 دهربریت. نه گهر هی کچ پیویست نه بوایه
 نه وای پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بیت
 باسی نه ده کرد، یان هه مان رسته ی بیوه ژنی
 بؤ به کاره ده هینا، له فرموده ی دووه م.
 سنییه م: ژنای هاوسه ری به پله ی یه که م
 په یوه سته به ژنای کچه که وه، بؤیه پیویسته
 خوی بریار له چاره ی خوی بدات، وه ک
 پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بیت له
 فرموده ی یه کی دیکه دا ده فرموویت: (الثیب
 أحق بنفسها من وليها والبكر يستأذنها أبوها
 في نفسها وإنها صماتها) رواه مسلم.
 نه م فرموده ی هه شه هه مان شتی
 فرموده ی که ی پیشه وه یه، به لام له باسی کچ
 شتیکی تیدا زیاد کراوه، که ده فرموویت:
 (یستأذنها أبوها في نفسها)، واته: واته
 باوکه که داوی تبزن له کچه که ده کات بؤ
 بریاردان له سه ر کچه که خوی، که ده که که زور
 روونه: (في نفسها) پرسیاره له چاره نووسی
 کچه که، بؤیه با تبزنه که له لای نه و بیت.
 چواره م: نافرته تیکی نه نساری به ناوی
 خه نسا ده گریته وه: (أن أباهما زوجها وهي
 ثيب فكرت ذلك فأتت رسول الله صلى الله
 عليه وسلم فردا نکاحها) رواه البخاري.
 واته: نه و بیوه ژن بووه باوکی له پیاویکی
 ماره کردوه، نه ویش پیی ناخوش بووه،
 بؤیه دیت له پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر
 بیت، نه ویش نیکاحه که هه لده وه شینیتته وه.
 به گویره ی نه م فرموده یه، که پیغه مبه ر

فرمانی کردوه رای بیوه ژن وه ربگریست
 ته نه شتیکی ره مزی و بؤ جوانی نه بووه، هه ر
 بؤیه ش لی ره یه له وه شانده تته وه، چونکه
 ره زامه ندی بیوه ژنه که ی تیدا نه بووه.
 پینجه م: تبین عه باس ده گریته وه: (أن
 جاریه بکراً أتت النبي - صلى الله عليه وسلم -
 فذكرت له أن أباهما زوجها وهي كارهة قال
 فخيرها النبي - صلى الله عليه وسلم -). (رواه
 أبو داود، ويقول الألباني حديث صحيح، ورواه
 ابن ماجه، ويقول الألباني: صحيح، ورواه
 أحمد، ويقول شعيب الأرنؤوط: إسناده
 صحيح على شرط البخاري).
 واته: نافرته تیک که کچ بوو هاته لای
 پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بیت، گووتی
 که باوکی له که سیک ماره کردوه، نه ویش
 پیی ناخوش بووه، تبیدی پیغه مبه ر کچه که ی
 سه ریشک کرد، له وهی به رده وام بیت یان
 هه لیوه شینیتته وه.
 به گویره ی نه م فرموده یه ش ره زامه نی
 کچ له زواجدا ته نه ره مزی نییه، به لکو
 نه گهر نارازی بووه ده توانیت گرییه سستی
 هاوسه ریته هه لده وه شینیتته وه.
 شه شه م: عانیشه ی دایکی باوه پاران خوی
 لی رازی بیت ده گریته وه: (أن فتاة دخلت
 عليها، فقالت: إن أبي زوجني بن أخيه ليرفع
 بي خسيسته وأنا كارهة، قالت: اجلسي حتى
 يأتي النبي صلى الله عليه وسلم، ف جاء رسول
 الله صلى الله عليه وسلم، فأخبرته، فأرسل إلى
 أبيها فدعاها، ففعل الأمر إليها، فقالت: يا
 رسول الله قد أجزت ما صنع أبي ولكنني أردت
 أن أعلم النساء من الأمر شيئاً) رواة النسائي.
 واته: کچیک هاته لام گووتی: باوکم منی له
 برزای خوی ماره کردوه، تا که مایه تی خوی
 پی لا بیات، منیش پیم ناخوشه، عانیشه
 فرمووی: دانیشه تا پیغه مبه ر درودی خوی

باوکان بزائن، که له م کاره دا هیچیان
 به دست نییه.
 نه م فرموده یه ده کری بگریته ته فسیرو
 شیکردنه وهی فرموده سه حیه که ی
 پیشه وه، چونکه نه م فرموده یه
 ده گووتیت: لاوازه، به لام فرموده که ی
 پیشه وه به چند ریگه یه که سه حیه بوو، وه ک
 خاوه نی کتیبی (سبل السلام) له باسی
 فرموده ی ژماره (۹۲۷) دا ده لیت: (الطعن
 في الحديث لما معنی له لأن له طرقتا فبوی
 بعضها بعضاً ا ه، وقد تقدم حديث أبي هريرة
 المتفق عليه، وفيه: (ولما تنكح البكر حتى
 تستأذن)).
 تبینا زیاتر له سه ری دهر وای ده لیت: (وهذا
 الحديث أفاد ما أفاده فدل على تحريم إجبار
 الأب لابنته البكر على النكاح، وغيره من
 الأولياء بالأولى).
 واته: نه و فرموده یه ش هه مان مانای
 فرموده که ی پیشه وه دعات، به وهی
 حه رامه باوک کچه که ی ناچار بکات بؤ
 ماره کردن، بؤ خزمه نریکه کانی دیکه ی زیاتر
 حه رامه.
 نه مانه ی سه ره وه کومه لیک فرموده ی
 پیغه مبه ر بوون درودی خوی له سه ر بیت، که
 به هیچ شیوه یه که ریگه ی نه داوه به خورتنی و
 زوری نافرته ماره بگریت، نه گهر شتیکی
 له م جویره ش کرا، نه وای کچه که با بچیتته لای
 حاکم ماره یه که هه لده وه شینیتته وه.
 به لام پیم سه ریه باوک و برای نه وهنده
 بیوژدان هه بن، به بی ره زامه ندی و به بی دلای
 بریار له سه ر چاره نووسی کچ و خوشکی
 خویان بدن، له وهش پیم سه ریرته و
 کوره یه، که ناماده یه له به ر هه ریعتیاریک
 ژیان له گه ل کچیک پیک بینیت، که پیی
 ناخوشه، چونکه نه و کاتی ته نه ستم له

العالمین ۱۷۶/۴)، که که سیکی شافیعی مه زه به، له کۆتایی ئهم باسه دا به کسه رای مه زه بی ئیمامی ئه بو حنیفه ده کاته خیتام و ده لئیت: (ئه گه ئافره ت بلوغی بووبی و عه قلیشی هه بی، ئه وه نه بو باوک و باپره و نه بو هیچ سه ره پهرشتیاریکی تر نییه به بی ئیزن ماره ی بکن، جا ئافره ته که: کچ بی، یان بیوه ژن بی، ئینجا بو ئیزن وه رگرتنه که ش مه رجه: میژده که ی پی بناسیندری و ناوی بگوتی و به زوبانیش بلئ: من رازیمه، یان بلئ: ئیزنم دا له فلان که س ماره م بکه ی).

ئو قسانه مان بو ئه وه نییه، که کچ و باوک بکه یه دژی یه، به پیچه وانه وه ده مانه ویت ده رگا کانی ئه و دوژمنکاری و رق و کینه یه دابخه ین، ده بی کچیک، که هه موو ژینی لی تال بکریت چ خۆشه ویستی و ریژیکی بو باوک که ی بمینیت، بۆیه نابی کچه که ش شتیک بکات، که خانه واده که ی ناچاری رق و کینه بکات، بۆیه ئه گه که سیکی ریگ و شیوا هه یه، به راستی ئه و کچه ی خۆش ده ویت، با بییت به جوانی بیخواریت و، به پیخۆشی هه موو لایه ک زه ماوه ند بکه و، دواریش کوره که خۆی به سه ر کچه که نه سه پینیت، چونکه که زانی به نابه دلی و به بی ره زای خانه واده که ی بووه، ئه و له وانه یه خۆی به سه ردا سه پینیت، هه ر بو پاراستنی ئهم هه ما هه نگیه له ژۆریه ی مه زه به کان بوونی وه لی مه رجه بو ماره برین، ئیدی هه مووان پیکه وه دور له تووند و تیژی و خۆسه پانندن ده توانن به خته وه ر ببن.

ولیه)، واته: بیوه ژن بوخۆی له باوکی شیواوتره، جا ده لئین: دیاره بو کچ وانیه، بۆیه هه ول ده دهن فرموده کانی دیکه ته ئویل بکه نه وه، بو نمونه ده لئین ئه و کچه ی پیغه مبه ر سه ریشکی کرد له هه لوه شانده وه ی ماره یی له به ر ئه وه بوو، چونکه له که سیکی ناشیوا ماره کرا بوو، به لام خاوه نی (سبیل السلام) ده لئیت: که سه که ناشیوا نه بووه، چونکه برازی باوکی بووه، هه روه ها ئامانجی ئه وه ش بووه، که که مایه تی له سه ره خۆی لابیات، دیاره خانه واده که یان له ئه وان به رزتر بووه، جا خاوه نی سبیل السلام ده لئیت: هۆکاره که له فرموده که روونه، ئه ویش ئه وه یه کچه که پیسی ناخۆش بوو، نه ک هاوشانی نه بووه. به لام جیاوازی کچ و بیوه ژن ته نها له چۆنیه تی ئیزنه که یه، وه ک شیخو لئیسلام ئین ته میمه ده لئیت: (فهذان الفرقان اللذان فرق بهما النبي صلى الله عليه وسلم بين البكر والثيب في الإن، فجعل إذن الثيب النطق، وإذن البكر الصمت، ولم يفرق بينهما في الإخبار وعدم الإخبار). جیاوازییه که له وه بووه، که ئیزنی بیوه ژن ئه وه بووه به زمان ده ری

بریت، ئیزنی کچیش بیده نگبونی بووه، به لام بو ئیجبارو نا ئیجبار هیچ جیاوازی نه کردوه.

سه باره ت به وه ش بوچی ئیمامی شافیعی ئه و رایه ی هه لبژاردوه، دکتور یوسف قه ره زای له (فتاوی معاصره ۲/۳۳۷-۳۴۱) پی وایه ده بی ئهم بابته به میژوی خۆی به سه رتیه وه، چونکه ئه و کاته ی ئهم فه توایه دراوه کچ هیچی له باره ی خوازیینیکاره که ی نازانی، بیجگه له وه ی خانه واده که ی ده یانزانی، بۆیه ریگه ی دا ماره ی بکن ئه گه ر به بی ئیزنیش بییت، تا ئه و ئیزن دانه شی به ره های نه داوه، به لکو مه رجه دانواوه، به وه ی نابی دوژمنداری له نیوانی کچه که و باوکی یان مالی خوازیینی هه بییت، هه روه ها که سه که شیوا بییت، به ماره یی هاوویته ی بییت، که سیکی هه ژار نه بییت، که سیک نه بییت ژیا نی له گه ل قورس بییت وه ک پیرو کویر، ئا له م مه رجان ه بو مان ده رده که ویت، که ئیمامی شافیعی فه توایه که ی بو به رزه وه ندی کچه که داوه، خۆ ئه گه ر ئیمامی شافیعی تا ئیستا بمابایه و، دیتبای که ئیستا ناستی وشیا ری ئافره ت به رز بوته وه و، ده توانیت پیای چاک و خراپ لیک جیا بکاته وه، هه روه ها ماره کردنی به بی ره زامه ندی، ژیا ن و مالی ئه وو میژده که ی ده کاته دوژه، به دلنیا ییه وه رایه کی دیکه ی ده بوو.

ئه و قسه یه له به رزه وه ندی ئافره ت و کۆمه لگه ش دایه، هه ر بۆیه مامۆستا مه لا عه بدولا هه رته لی له کتییی (رووناکی رب

کچه که ناکات، به لکو له خۆی و کچه که ده کات، هه روه ها له مندالانه ش ده کات، که لئینانه وه ده بن، له وانیش سه یرتر ئه و مه لایه یه، که ئهم زه واجه بکات، یان دادگایه ریگه به وه بدات، خۆ ئه گه ر ئه وان نه یکن، شته که نابیت، هیاو دارم کچه کانی ئیمه ش جوړه تی ئه وه یان هه بیته نارازیونی خۆیان له دادگا ده برین.

ماوه شتیک له باره ی مه زه به کانه وه بلئین، چونکه دوا ی هینانه وه ی ئهم فرمودانه، به دلنیا ییه وه که سانیگ ده پرسن: ئه ی چۆن مه زه بی ئیمامی شافیعی ریگه ی به باوک داوه، به بی ره زامه ندی کچه که ی ماره بکات، خۆ ئه ویش ئه و فرمودانه ی دیتونه؟.

له وه لاما ده لئین: زانایانی فیهی ئیسلامی له وه دا بوونه ته دورا، رایه کیان وه کو ئه و فرمودانه پیسی وایه هه ر که سیک ئه گه ر باوکیش بییت، بۆی نییه به بی ره زامه ندی کچه که ی ماره بکات، ئه وه مه زه بی ئیمامی ئه بو حنیفه و هادویه یه و ریوایه تیکه له مه زه بی ئیمامی ئهممه دو ئیمامی ئه وزاعی و، ئیمامی سه وری و، أبو عبیدو، ئیبنو لمونزیرو، تاوس، ئیبنو لوقه یم ره حمه تی خوا ی لئیت له کتییی (زاد المعاد ۵/۸۷) ده قه رموویت: (وموجب هذا الحكم أنه لا تجبر البكر البالغ على النكاح ولا تزوج إلا برضاها وهذا قول جمهور السلف ومذهب أبي حنيفة وأحمد في إحدى الروايات عنه وهو القول الذي ندين الله به ولا نعتقد سواه وهو الموافق لحكم رسول الله صلى الله عليه وسلم وأمره ونهيه وقواعد شريعته ومصالح أمته).

واته: حوکمی فرموده که وا ده خوازیت، که نابی کچی بالق بوو ناچاری ماره کردن بکریت و، به بی ره زامه ندی ئه و ماره ناکریت، ئه وه قسه ی جمهوری سه له ف و مه زه بی ئه بو حنیفه و ریوایه تیکه ئهممه ده، ئه وه ئه و قسه یه که دینی خوا ی پیده که ی نو، برومان به هیچ قسه ی دیکه نییه و، هه ر ئه وه شیان موافیقی بریارو ئه مرو نه هی و بنه ماکانی شه ریعه ت و به رزه وه ندی ئوممه تی پیغه مبه ره درودی خوا ی له سه ر بییت.

ئیمامی شه وکانیش له کتییی (نیل الؤگار ۱۸۳/۶) ده قه رموویت: (والصحيح الذي عليه الجمهور استعمال الحديث في جميع الابكار وظهر أحاديث الباب ان البكر البالغة إذا زوجت بغير إذننها لم يصح العقد وإليه ذهب الأوزاعي والثوري والعترة والحنفية وحكاه الترمذي عن أكثر أهل العلم).

واته: قسه ی سه حیح، که رای جمهوری له سه ره، ئه وه یه ئهم حه دیسه بو هه موو کچانه، که وایبو: ئه گه ر کچیک پیگه بیشتوی بالق بوو به بی ئیزنی ماره کرا، ماره ییه که دروست نییه.

به لام کۆمه لیکه دیکه له وانه ئیمامانی (مالک و الشافعی و اللیث و ابن أبي لیلی و أحمد و إسحاق) پییان وایه دروسته، چونکه ده لئین: پیغه مبه ر فرمووی: (الثيب أحق بنفسها من

بۆیه ریگه ی ناچاری رق و کینه یه دابخه ین، ده بی کچیک، که هه موو ژینی لی تال بکریت چ خۆشه ویستی و ریژیکی بو باوک که ی بمینیت، بۆیه نابی کچه که ش شتیک بکات، که خانه واده که ی ناچاری رق و کینه بکات، بۆیه ئه گه که سیکی ریگ و شیوا هه یه، به راستی ئه و کچه ی خۆش ده ویت، با بییت به جوانی بیخواریت و، به پیخۆشی هه موو لایه ک زه ماوه ند بکه و، دواریش کوره که خۆی به سه ر کچه که نه سه پینیت، چونکه که زانی به نابه دلی و به بی ره زای خانه واده که ی بووه، ئه و له وانه یه خۆی به سه ردا سه پینیت، هه ر بو پاراستنی ئهم هه ما هه نگیه له ژۆریه ی مه زه به کان بوونی وه لی مه رجه بو ماره برین، ئیدی هه مووان پیکه وه دور له تووند و تیژی و خۆسه پانندن ده توانن به خته وه ر ببن.

چاره سهری ئاریشن خیزانی

مه لا جهاد حسن بیسنکی

یا خویایه ژبانه کا ئارام ژبیستی یانه ژبو بریقه برنا ژبانێ ل دهف ههه تاکه که سه کی، ژبو سه رخو بونا کومه لی و بهرداومیا ئافاکرنی و زیده بوونی، وجهی خوکرنا کیانی مروفا به تیی، سروشتی مروقی و صا دخازیت بهه بونا وی فیان و مه یلا وی ژبو نه فسه کا دی بجیت چ نیر یان می، و مروق ل سهر فی ئاوه بی هاتی هاتیه دوست کرن، ژبو په یداکرنا رحه تی و فیان و دلوفانی، وه کی چه وا قورانا پیروز ئامازه بقی چه ندی کری: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (الروم: ۲۱). ئایینی پیروزی ئیسلامی گرنگی به کا زور په یدا بوونا خیزانی دایه، بتاییه ت خیزانا ل سهر بناغی ئیسلامی و رهوشتی پاک و ئافاکه ر دایه، چونکه هندیکه خیزانه بناغه یه بو کومه لی کو پیه بیته شدانن و ئافاکرن، نه گهر نه فچه نده گرنگی وی بقی ئاوه ی زور بیت چ بیته فیت دبه رده و امیا بوراندنا ته مه نی خیزانی دی هه ژماره کا ئاریشان بخو فه گریت، نه خا سمه نه گهر مروق ل سه رخو نه بیت، ژوان ئاریشن په یدا دین چ ژلایی زه لامی فه یان ژنی چ بشتی پیکینانا خیزانی یان بهری په یدا بوونا وی، به لکی ته م دشین بیژن: ژ مه زترین ئاریشا کارتیکرنی ل هه ر دوکان بکه ت، نه فه یه: مایتیکرنا که سه کی دکاروباریت خیزانی ژهر ئالیه کی فه، نه گهر مایتیکرنا هاته نه نجام دان ژلایی که سه و کارین ژنی فه یان زه لامی نه فه دی بیته سه ده ما په یداکرنا که له ک ئاریشان دناف خیزانی دا، له ورا دی بیژن نه گهر خودایی مه زن فیا ریژی و که ره مه کی ل ئیکی بگریت و بده تی، کو نه ف ریژگرته نه وه کو که سه نه شیت مایتیکرنی دکارو باریت وان یین خیزانی بکه ت، کو ژبانان وان بشیوازه کی و صا جوان بریقه دچیت کو که سه چ ژنی نه زانیت ژبلی خودایی مه زن، نه گهر نه م بورتی سه بری میژوویی بکه ین، دی بینن بچه نده ها ژنن پاقرۆ خودان باوه ره که فتنه دناف دافا فی کاری هه نی دا، هه ره وه سان بچه نده ها زه لام هاتینه خاپاندن به گهری مایتیکرنا که نه دروست بو بریقه برنا خیزانی، ژبیکرنا که هشتنا درست بو به رده و امی دان بخیزانی و راگرتنا وی نه وه چ که سانین بیانی ده ستیت خو دناف تاییه تمه نده ها هه ر خیزانه کا هه بیت نه دن و ئالوز نه که ن، چ بابی کوری یان ده یکا کچی هه ول بده ن وه کی وان بقیت دوسابن، و مایتیکرنا هه بیت ژلایی وان فه، و پرسیار ژ که له ک کارو باریت وان بیته کرن، کو بو وان درست نه بیت نه وه پرسیار، چاره سه ری بو فی چه ندی چ ژن یا زه لام هه می کارو باریت خیزانا خو بکه نه نه پنی و بیاریژیت، نه گهر ئاریشه ک هه بو، هه ول بده ت نه وه بخو چاره سه ر بکه ت بحکه ت و بیشته قانیا خودایی مه زن و بباوه ری بخوبن، بو ژنی ژنی هه ول بده ت کو که سه بسانه می دناف به را وی و هه قزینی وی تیکنه ده ت، بکه ته نه رک ل سهر خو پاراستنا هه می کاروباریت خیزانی، نه گهر هات و ژبانان وی دگه له هه قزینی وی یا

گرانبیت، هه ول بده ت نه وه بخو بریکرنا جودا چاره سه ر بکه ت و بیهن فره می، نه فه ژنی دی بیته باشترین وه فا داری بو خیزانی ژلایی ژنی فه، ژناریشن هه ره مه زن نه وه کاتیکرنا هه فالان ل سهر زه لامی و ژنی ل ده می په یدا بوونا ئاریشه کی دناقه را واندا چ هفالیت زه لامی یان هه فالیت ژنی دی رابن بئاوا یه کی نه درست شه ره تا ئاراسته ی وان که ن به ره ما زال بونا وان ل سهر ئیک، نه فه ژنی دینه کارین تیکدانن و دینه هه ره شه کرن ل سهر ژیک فه کرن و ژیک فه قه تاندنا خیزانی، یا درست نه وه نه فه که سانین هه نی بینه هاریکار ژبو چاره سه رکرنا بشیوازه کی درست دیر ژ هه ر کاره کی به ری وان بده ته نه خوشیی و به شیارانه چاره سه رکه ن نه گهر ئاریشه هاته به رده ستیت وان، چونکه پیغه مبرئی مه (سلاف سه ربین) ئامازه بقی چه ندی کری یه ده می دبیتیت ((لعن الله من خبب امرأة علی زوجها، لعن الله من خبب زوجها علی زوجته)) له عنه ت به رداینه سه ری که سه یی خیزانه کی تیکبده ت و ژن و میران ل هه قده ره ش بکه ت، نه گهر ئاریشه ک هاته برده م هه ر که سه کی دقیت ل به ری هه ر تشته کی نه وه هه ست به پرسیاره تی یه کا مه زن بکه ت، نه بزانتیت نه وه بیله هه مبه ر سپارده یه کی، و دقیت وی سپارده یی بجوانی بیاریژیت، بهن فره می و هه ول بده ت به ری هه ر تشته کی به برینا نا خودی، و بزفریته بیشته قانی کرنا بخودی.

و برینان بشیوازی سه ره ده ریا مروقیت چاک و چه وانیا سه ره ده ری کرنا وان دگه له خیزانیت وان ژ هه فالیت پیغه مبرئی (سلاف سه ربین) یان بیت بشتی وی، خو راگرتن ل هه مبه ر ئاریشان، ژبو فی یه کی خودایی مه زن هه نده ک مروقیت راستگو په یداکرینه نه گهر نه وه نه بان زور جارن دا بیته سه ده ما ژیک فه کرنا ژن و میران، و خراب کرنا خیزانی، بو زه لامی یان ژنی په یدا بوونا ئاریشن کو خو لبه ر نه کرن، دی هینه ره وانه کرن بو

که سانین ژخودی ترس و زانا، کو به ری وان بده نه سنگ فره می و خو لبه رگرتنی، بلا نه فه نه هیته ژبیرکرن کو هه ر که سه کی هه بیت دشیت چاره سه ریا ئاریشاته بکه ت، زور جارن ئاریشه یا گریدایه بئایینی ته فه، و زانینا ل سهر ئایینی ته دقیت زانابن، و بزنان چاره سه رکرنا، له ورا دقیت چه ندی دا دقیت په یوه ندی بزنانه یه کی شه ری بیته کرن، و بئاوا یه کی درست دیر ژ زیده می، و کیمکرنا ئاریشی، به لی دقیت تو هوسا هزریکی چ ژن یان زه لام هه ر ئیک نیقا یی دی یه، و هه رده و ئیکن، یان ئاریشا خو بکه هینیته مه زنه کی باش، نه گهر هات و چ زانا بده ست نه که تن، یان ئاریشا خو ببه یه ده ف که سه کی باش یی دانعه م کو نه ف ریدانه بسه ر دا هاتین و بویه نمونه کا باش بو به رده و امی دانا خیزانی هه تا ته مه نی وی، و سه ربویتی بقی شیه وی بسه ر دا هاتیه نه، و شاره زایی یه کا باش یا هه می دقان بواراندا، کو تو دشیی پرسیارا خو ژفی که سه یی بکه ی نه وه چاره سه ر بکه ت، ل ده می دیتنا هه ر کاره کی نه بدلی ته کو تو ژنی توره ده یی ده می تو دبینی، زیکا بریاری نه ده و توره نه به، چونکه شه یان کاری وی به رده و ام هه ول دانانه ژبو ژیک برنا که سان، نه بیته نه گهر گوته کا یا کریاره ک، سه رو به ری خیزانا ته تیکبده ت، چاره سه ری بو دیتنا شان کارا چ ژن یا زه لام ل ده می توره بوئی بجیت ده ست ریقه ده ت و نقیژه کی بکه ت، و نه راوستی به رامبه ر وی کاری نه خوش و تو ژنی نه رازی، نه گهر زه لام بیت نه مینته ل وی جهی بجیته ژ ده رفه، ل دو ماهیی بشتی هه ر نه خوشیه کی خوش دیف دا تیت، و بهن فره می ده می کاراندا سه رکه فتنه و خیره، و بهن ته نگه په شیمانی یه و خرابی ل دیفدا تین، و ئاخفتنا جوان بو مروقی خیره، و نمونه هه ره باش بو مه پیغه مبرئی مه یه (سلاف سه ربین) کو باشترین خیزان پیکینانیه و کو نه م چاقل ل وی بکه ین.

* ب. راگه هاندنا لقی دهوک زانایان.

په یانی زانایان ژماره ۸۴ (۲۰۱۲)

گۆشه نىگايەك لەسەر تەلەقى رەجەى و تەلەقى بائىنە

حميد احمد عبدالفتاح قەلادزەيى

نازارە.

تەلەقى لەئىسلامدا رىگە پىدارووە زياتر لە (۱۰) دە ئايەت لەبەر گەنگى تەلەقى باسى تەلەقى دەكات، وەپىغەمبەرى خوداش (درودى خواى لەسەر بىت) لەچەندان فرمودەدا باسى دەكات. تەلەقى تىك دەرى مال و خىزانە دەيروخىنئى هەلى دەوشىنئى. ئافەرت هەلۆەدا دەكاو مندال پەرتەوازە دەكاو لانەى سۆزو بەزەيى و خۆشەويستىش تىك دەجئ. تەلەقى لەشەرەدا دروستە بەلام باشىش نىيە. حەلەلىكى بووغزىندراو. مەگەر لەكاتى زۆر ناچارىدا نەبئ. نابئ پەناى بۆ بېردرئ. ئابىنى پىروزي ئىسلامىش دەرگای تەلەقى دادەخوا نايكاتەو هەر لەگەل دروست بوونى يەكەم كىشە لەنتوان هەر دوو هاوسەردا.

بەلكو هەندئى رىگەى تر دەگرىتە بەر بۆ چارە سەر كردنى كىشەكان. ئەو هەش بۆ ئەو هە تارەكو بناغەى خىزان هەلەو هەشئى هەر توندو تۆل و قايم بئ. بەيەكەم رەشەباى عاجزى و ناتەبايى هەلۆەدا نەبن.

حوكمى تەلەقى:

– زانايان رايان جياوازە، راي ئەو زانايانى كە تەلەقى قەدەغە دەكەن مەگەر بۆ حەلەتى ناچارى و پىويست نەبىت، چونكە لەتەلەقىدا ناشكورى نىعمەتى خوداى گەورەى تىدايە. كەهاو سەرگىرى و ئن هينانىش يەككە لە نىعمەتەكانى خوداى گەورە، كەواتە تەلەقى دان بۆ ناچارى نەبىت حەرەمە. چونكە كوفرانى ئەو نىعمەتەيە. وەپىشەواش بە (خير متاع الدنيا) وەسفى كردو.

نەتوانن زيانى هاوسەريەتى پىكەو بەرنە سەر بەسەر بېن و پىكەو بەزىن. كەواتە وشەى تەلەقى بۆ كۆتايى پئى هينانى گرى بەستى هاوسەر گىريە لە بەينى ئن و مېرد. تەلەقى قۇناعى كۆتايە لە پەيوەندى هاوسەريەتى.

تەلەقى وشەيەكە كە لە شەريەتى ئىسلامدا هيندە حەسەسە ترسانكە، كە گالەتى پئى ناكرى. بەراست و بەدو يان گالەتە سەر زارەكى يان وتنى بە ئارەزو هەر بەراست دەگەرئ و تەلەقى پئى دەكوئ.

گەر زۆر وريا نەبئ و خۆت لەتەلەقى نەپارىزى كە وەك ئاگرىك وەهايە لانەى خۆشەويستىت دەسوتىنئت.

تەلەقى وشەيەكى خۆش نىيە (بفەيه) نە لەسەر زوبان نە بۆ باس كردن چونكە برىتە هەلۆەشاندنەو هەى خىزان و بىناز بوونى مندال و دوور بوون لەسۆزو بەزەيى و خۆشەويستيان.

تەلەقى كۆتايى هينانە بەپەيوەندى خۆشەويستى و هاوسەريەتى و هاوشىنى ئن و مېردايەتى.

وەحىكەمتى تەلەقى دانىش، ئەو هەى كە تەلەقى پئويستە بۆ جيا بوونەو هەى ئن و مېرد لە يەكترى كەپىكەو ناتەبان و ناگونجئ. پئويستە رىگايەك هەبئ و لە هەموو لايەكەو داخراو نەبئ. چونكە هەندىك كەس هەيە بە هىچ جۆرىك شىو هەىك لەگەل بەرامبەرەكەى ناگونجئت. وەك ئاگر لەپالئ دابئ وەهايە دەت سووتئنى. بۆ ئەو هەى لە چوار چۆو هەى ئەم زيانەش رزگار ت بئ و پەنا بۆ شتى ناشايستە و نەشياو نەبر درئ. تەنھا تەلەقى، كە بىتە يەك لا كەرەو هەى ئەم زيانە دژوارو پىر

خۆشەويستان: هاوسەر گىرى گرى بەستىكە لە بەينى دوو خۆشەويست دوو ئازىز كچ و كورىك پىاو ئنىك پىك دئ هەتا مردنى يەكئىيان. پەيمانى هاوسەرگىرى بۆ بەردەوامى زيانى هەتا هەتايە. هەر لەبەر ئەو هەشە كە پەيوەندى نئوان ئن و مېرد پىروزي ترين پەيوەندى، ئەگەر ئەو پەيوەندى هيندە گەورە پىروزي بىت قورئانىش بە (مىثاقا غليظا) پەيمانى ئەستور ناوى بنئ. ئەو نابئ تىك بدرئ و بەسوكى سەير بكرئ وەهەر شتىك و هۆكارىكيش كە بىتە هۆى لاوازى ئەم پەيوەندى ئىسلام پئى ناخۆشە...

وە هاوسەرگىرى برىارىكى ئاسمانىيەو دانىشتوانى سەر ئەرز ناتوان هەلى وەشئتەو. بەلام بەداخو جارى واش هەيە ئەم گرى بەستە پىروزي هەلەو هەشئتەو وەتەنئىكى زۆر كورتى چە ند هەفتە و مانگ و سالىكە...؟

وە هاوسەرگىرىش يەككە لە نىعمەتەكانى خوداى گەورە، بەلام تەلەقى كوفرانى ئەو نىعمەتەيە. وەنىگەرانى ئن و پىاو مندال و كەسو كارى هەر دوو لاشە...

تەلەقى مافى پىاو ئىسلام وى كردو، كە تەلەقى بەدەست پىاو بىت چونكە ئەو سوور ترە لەسەر مانەو هەى ئەو ئن و مېردايەتەيە، كە پارەيەكى زۆرىشى سەرف كردو لە پىناويدا، وەپئويستى بەئەو نەدى ترىش هەيە گەر بىهەوئى ئنىكى تر بھئنى. وەئەو هەى كە بە هۆى تەلەقى دانىشەو و تووشى پىاو دەبىت لەخەرجى و نەفەقە (مصروفات) تووشى ئەو نابىت...

وشەى تەلەقى وشەيەكە تەنھا بۆ جيا بوونەو هەى ئن و مېرد لەيەكترى دەست دەدات، كەئەوانىش

وه له فەرموده به كيشدا ده فەرمووت: (لعن الله كل زواق متلاق) واتە نەفرینی خودا له هەموو ئاره‌زو بازژیکی زۆر ژن ته‌لاق دەر بێت. كه‌واته ته‌لاق ئه‌گەر بۆ حاله‌نی ناچارى و زه‌رورى نه‌بێ ئه‌وه كوفرانى ئه‌و نعيمه‌تیه كه خودای گه‌وره به‌ئینسانی به‌خشبووه حه‌رامه...

ته‌لاق حه‌لاله و دروسته ئه‌ویش ته‌نها بۆ لاجونى زه‌ره‌دو زيان و ناخۆشى له سەر يه‌كێك له‌وه دانه. كه‌پياو ژن - يا ژن و مێردن - كه ته‌لاق ده‌بێته چاره‌سه‌ر...

خودای گه‌وره‌ش كه سێ ته‌لاقى به‌خشبووه به‌ پياو بۆ ئه‌وه‌يه كه له كاتى پێويستندا به‌كارى به‌ئینى، كه‌يه‌كهم جار ته‌لاقى دا به‌و هيووا ئومئیده بېتته چاره‌سه‌رى كيشه‌كان و خراپه‌كان و گرفته‌كان، كه هەر چاك نه‌بوو ته‌لاقى دووه‌مى به‌دا دادى. ئه‌گەر هەر چاك نه‌بوو سێهه‌م ته‌لاقى دى كه لێكيان جيا ده‌كاته‌وه و كۆتاييان به‌ژيانى ژن و مێردايه‌تى دى و لێك ده‌ترازين و لێك حه‌رام ده‌بن و هه‌ر دووكيان بۆ يه‌كتر ده‌بن بېگانه...

ته‌لاقى زۆر له‌گه‌رو گرفت و كيشه‌ چاره‌سه‌ر نه‌كراوه‌كانى ناو خيزان يه‌كلا ده‌كاته‌وه. به‌تايه‌ت ئه‌و كاتى كه ئارامى و خۆشه‌ويستى و سوژو به‌زوى له‌ئێودا له‌به‌يندا نه‌ما...

هەر كاتى ژيانى هاوسه‌رى ناخۆش بوو. ئارامى نه‌ما له‌سەر ناخۆشى و تاليه‌كانى ژيان له‌دوا چاره‌سه‌ر كه هه‌يچ نه‌ما په‌ناى بۆ بێر درى ته‌نها ته‌لاقه، كه‌واته ته‌لاقى ته‌نها له‌ حاله‌تى ناچارىدايه

نه‌ك بلى مۆديلى كۆنه‌و به‌سەر چووه‌ پارم هه‌يه‌و ده‌مه‌وى بېگورم، خۆ ئافره‌ت سه‌ياره‌و خانو نيه‌يه مۆديلى به‌سەر بچى و به‌گويژه‌ رۆژ بياو گۆرى. ئافره‌ت هه‌ويى ژيانو گۆلى بۆن خۆشى ماله‌و خۆشترين شتو باس‌ترين سه‌رمايه‌شه كه به‌ پياو به‌خشراوه. كه‌وا ته‌ ته‌لاقى شتێكه، كه خوداو پێغه‌مبەر (رودى خۆى له‌سەر بى) پييان ناخۆشه ته‌نها بۆ حاله‌تى ناچارى به‌ بۆ نوێ كرده‌وه‌و گورين و مۆديل به‌سەر چوون نيه‌يه.

ته‌لاقى ده‌گه‌رژته‌وه بۆ چه‌ند هۆكارێك:

له‌وانه نه‌گه‌نجان له‌گه‌ل يه‌كترى. نه‌ بوونى متمانه. شارده‌وه‌ى نه‌هينى. دهرنه‌خستنى راستى. بى باوه‌رى و گومانى خراپ به‌يه‌كتر بردن. دلچسپى. خيانه‌تى هاوسه‌رى. هه‌لنه‌بژاردنى هاوسه‌ر به‌ويستى خۆى. ئازادى و به‌ره‌لدايى و زۆر چونه دهره‌وه‌و لێنه‌پرسينه‌وه‌و موبایل و هه‌نته‌رنييت. تيكه‌لاوى زۆر له‌گه‌ل خه‌لكى بېگانه‌و تيكه‌لاوى كچ و كور له‌ قوتابخانه‌و په‌يمانگا و زانكۆيه‌كاندا. و ئيشى ئافره‌ت له‌دهره‌وه‌ى مال به‌تايه‌ت له‌دام و ده‌زگايه‌كانى حه‌زى و حكومى. دره‌نگ ژن هينان و دره‌نگ كچ به‌مێردان. و هه‌نده‌ران.

كه قورئان ده‌فهرمۆى ﴿الطلاق مرتان فإمساک بمعروف أو تسريح بإحسان﴾ واته: ته‌لاقى دوو كه‌ره‌ته نه‌ك دوو (ته‌لقه) واته ئه‌و ته‌لاقى كه دروسته پياو خيزانه‌كه‌ى خۆى بېتته‌وه لای خۆى دوو جاره كه‌ره‌تێك ته‌لاقى داوه‌و بۆى هه‌يه بيه‌ئینتته‌وه لای خۆى. كه‌ته‌لاقىكى ديشى دا هه‌ر بۆى هه‌يه بيه‌ئینتته‌وه لای خۆى. به‌لام كه‌بوو به‌سێهه‌م جار لێك حه‌رام ده‌بن و بۆى نيه‌يه بيه‌ئینتته‌وه لای خۆى...

﴿فإمساک بمعروف أو تسريح بإحسان﴾ يان ده‌بى به‌شيوه‌يه‌كى زۆر جوان لای خۆى بيه‌ئینتته‌وه. يان به‌ شيوه‌يه‌كى زۆر جوان به‌ر هه‌ لداى بکات. كه‌مه‌به‌ستى پى ته‌لاقى سێهه‌مه. ﴿الطلاق مرتان﴾ مه‌به‌ستى پى ته‌لاقى (رجعية)

ئو ته‌لاقى كه پياو ده‌توانى ژنه‌كه‌ى خۆى بيه‌ئینتته‌وه لای خۆى. ئه‌وه دوو كه‌ره‌ته - كه بوو به‌سێ كه‌ره‌ت لای حه‌رام ده‌بیت.

كه‌واته پياو ئه‌گەر ژنى ماره كرد يان گواستى به‌وه ده‌بیتته خاوه‌نى سى (٣) ته‌لاقى له‌سەر ئه‌و ژنه... وه‌زانايانیش ده‌لێن حه‌رامه پياو به‌يه‌ك له‌فزه‌يه‌ك قسه ئه‌و سى (٣) ته‌لاقى بدات. يان چه‌ند جار به‌ دواى يه‌كدا دووباره‌يان كاته‌وه. چونكه ئه‌گەر سى ته‌لاقى بدات ئه‌وه ئه‌و كه‌سه ده‌رگاى په‌شيمانى له‌ سەر خۆى داده‌خات، (بى حيكه‌تیش نيه‌يه) كه خودای گه‌وره ته‌لاقى به‌چه‌ند ته‌لاقى داناره.

بۆ ئه‌وه‌يه كه مه‌جالێك هه‌بى بۆ په‌شيمان بوونه‌وه‌و ئه‌و ده‌رگايه‌ش به‌ته‌واوى دانه‌خړى. كه‌واته ئه‌گەر خودای گه‌وره لێك ترزانى ژن و مێردى كردوه به‌سێ (٣) قوناخ بۆ ئه‌وه‌يه كه به‌يه‌كجارى له‌يه‌ك نه‌ترازين وه‌سى ته‌لاقدايش به‌يه‌ك جار پێچه‌وانه‌ى فەرموده‌ى خودايه‌ كه ده‌فهرمۆى ﴿الطلاق مرتان﴾ ته‌لاقى دان دوو جاره. واته جاريك له‌دواى جاريك وه ئه‌گەر هه‌ر دوو جاره‌كه‌شت به‌جارى وت ئه‌وه سنورى خودای گه‌وره‌ت به‌ زانده...

پياو خاوه‌نى سى ته‌لاقه. قورئانیش ده‌فهرمۆى ﴿الطلاق مرتان﴾ ژن ته‌لاقى دان دوو جاره - كه‌واته ته‌لاقى سێهه‌م كامه‌يه؟! ئه‌م پرسىاره له‌ پێغه‌مبەر (رودى خۆى له‌سەر بى) كرا. ئه‌ویش فەرمۆى: (امساک بمعروف أو تسريح بإحسان) ته‌لاقى سێهه‌م ئه‌وه‌يه. مێرد ده‌بى يان به‌ جوانى ئه‌و ژنه رابگرى يان ته‌لاقى دا. بۆى ده‌بیتته بېگانه‌و مافى ئه‌وه‌شى نى يه‌كه له عيده‌دا بيه‌ئینتته‌وه ژنير نيكاحى خۆى واته به‌جوانى وازى لېڤينى.

ته‌لاقى رجعى:

ته‌لاقى رجعى ته‌لاقى كه ته‌واو نه‌كه‌وتبیت و له‌كاتى عيده‌دا مێرده‌كه‌ى بتوانیت بېگه‌رژتته‌وه بۆ ژنير نيكاحى خۆى بى ماره‌كردن و ماره‌بى تازه. وه‌ته‌لاقى رجعى ته‌هه‌تا له‌ خوار سېيان بېت و نه‌گه‌يشتبه‌تته (٣) سى ته‌لاقه‌و به‌عيوه‌زيش (خلع) نه‌بیت...

وه ته‌لاقى رجعى ژماره‌ى ته‌لاقه‌كان كه‌م ده‌كاته‌وه كه پياو هه‌يه‌تى له‌سەر ژن. ئه‌گەر ته‌لاقى يه‌كه‌مى به‌ كه‌وتو دانرا ئه‌وه دوو ته‌لاقى ترى ده‌مىنى. كه‌واته ته‌لاقى كه پياو بتوانى په‌شيمان بېته‌وه‌و ژنه‌كه‌ى تيدا بگه‌رژتته‌وه دوو جاره. وه‌حكومى خوداش له‌دواى هه‌ر يه‌ك له‌ دوو ته‌لاقه ئه‌وه‌يه يان راي بگرى به‌ چاكي يان نازادى بکات به‌ چاكي.

وه‌زۆر له‌زانايانیش بۆ ئه‌وه چون كه مه‌به‌ست له ﴿الطلاق مرتان﴾ ته‌لاقى رجعى به‌كه‌له‌پاش هه‌ر جاريكى (امساک بمعروف) واته گه‌راندنه‌وه‌ى ئافره‌ته‌كه‌يه به‌شيوه‌يه‌كى زۆر جوان به‌ بى ماره‌كردن. يان (أو تسريح بإحسان) ته‌لاقدايه‌تى به‌شيوه‌يه‌كى زۆر جوان. قورتوبيش ده‌لى: ئه‌مه ته‌لاقى سێهه‌مه (٣)...

كه‌واته پياو بۆى هه‌يه هه‌تا سى جار خيزانه‌كه‌ى خۆى ته‌لاقى بدات. داناييان له‌و سېيانه ته‌لاقى رجعىين و سېهه‌ميشيان ته‌لاقى گه‌راندنه‌وه‌ى به‌شويين دانايه‌ت. ﴿الطلاق مرتان﴾ ئه‌و ته‌لاقى كه پياو بۆى هه‌يه خيزانه‌كه‌ى بگه‌رژتته‌وه ته‌نها دووانن. ته‌نها دوو كه‌ره‌ته. كه‌واته پياو خاوه‌نى سى (٣) ته‌لاقه. سېهه‌میان بائينه‌يه‌و گه‌راندنه‌وه‌ى به‌دا دا نايه‌ت...

ته‌لاقى رجعى: ئه‌وه‌يه پياو يه‌ك ته‌لاقى خيزانى خۆى بدات. وه‌ده‌بى به‌وشه‌ى ته‌لاقىش بېت. وه‌به‌راستىش چوبیتته لای، وه‌نابى له‌موقابيلى مالىش دا بېت. وه‌ته‌لاقى تريشى له‌پيشدا نه‌خرايبت. وه به‌ سى جاريش ته‌لاقى نه‌دايبت. كه‌واته گه‌راندنه‌وه بۆ ته‌لاقى كه. يان دووان. بى ئه‌وه‌ى پيويستى به‌وه‌لى و ماره كرده‌وه‌و ماره‌بى تازه هه‌بیت. مادام له‌عيده‌دايبت. به‌لام كه‌عيده‌كه‌ى ته‌واو بوو به‌بى ماره كردن و ماره‌بى تازه و ره‌زا بوونى خۆشى بۆى حه‌لال نايبتته‌وه.

به‌لام ئه‌گەر پياوه‌كه‌ نه‌جوبیتته لای - يان له‌سەر مال ته‌لاقى دايبت. يان ته‌لاقه‌كه ته‌واو كەرى سى (٣) ته‌لاقه بېت - ئه‌وه ئه‌و ته‌لاقه بائينه‌يه...

ته‌لاقى كرده‌وه‌ى گه‌رژى به‌ستى هاوسه‌ر گه‌رپيه به‌چه‌ند وشه‌يه‌كى ديارى كراو - به‌لام به‌ ته‌لاقى رجعى ماوه‌يه‌كى پى ده‌جى هه‌تا گه‌رژى به‌ستى ئه‌و هاوسه‌ر گه‌رپيه هه‌له‌ده‌وه‌شیتته‌وه، به‌لام به‌ته‌لاقى بائن يه‌كسەر ته‌لاقى ده‌كه‌وى و لێك حه‌رام ده‌بن...

ته‌لاقى رجعى ئه‌و ژنه‌يه كه به‌خۆرايى به‌ته‌لاقى يان دووان ته‌لاقى دراوه. ده‌توانى هاوسه‌ره‌كه‌ى بېگه‌رژتته‌وه ژنير نيكاحى خۆى به‌و مارجانه‌ى لای خواروه. كه‌واته بۆ گه‌راندنه‌وه‌ى ته‌لاقى رجعى چه‌ند مه‌رجێك هه‌يه كه هه‌ر دووكيان بتوانن ژيانى هاوبه‌ش ژيانى ژن و مێردايه‌تى ده‌ست پى بگه‌نه‌وه:

١- ده‌بى گه‌راندنه‌وه‌كه‌ پاش چونه‌ لای ئافره‌ته‌كه‌ بى. واته بۆ ئه‌و ئافره‌ته‌يه كه گوازراوه‌ته‌وه (جماعى) له‌گه‌ل كراوه. به‌لام بۆ ئافره‌ته‌يك كه‌هه‌ر ماره كراوه‌و نه‌گوازراوه‌ته‌وه (جماعى) له‌گه‌ل نه‌كراوه. هه‌ر به‌يه‌ك ته‌لاقى ده‌بیتته (بائينه‌و) عيده‌شى له‌سەر نيه‌يه.

٢- ده‌بى ئه‌و ئافره‌ته‌ى كه ته‌لاقى داوه هه‌ر له عيده‌دايى. مادام عيده‌ى به‌سەر نه‌چووه بى ماره كردن و ماره‌بى تازه ده‌توانى بېگه‌رژتته‌وه ژنير نيكاحى خۆى. هه‌ر پياوه‌كه‌ بلى به‌ خيزانى خۆى (توم گه‌راندنه‌وه ژنير نيكاحى خۆم و قبولى گه‌راندنه‌وه‌ى توم كرد). وه‌پازى بوونى ژنه‌كه‌ش مه‌رج نيه‌يه...

٣- ده‌بى جيا بوونه‌وه‌كه‌ش به (ته‌لاقى) بى نه‌ك به (فه‌سخ) وه‌نابى ته‌لاقه‌كه جيابوونه‌وه‌كه له به‌رامبه‌ر مالدای بى. واته به‌شيوه‌ى (خلع) له‌سەر پاره ته‌لاقى درابى. گه‌ر له‌به‌رامبه‌ر مالدابوو گه‌راندنه‌وه دروست نيه‌يه. چونكه ده‌بیتته بائينه‌يه...

٤- وه‌نابى ئه‌و ته‌لاقه دوو ته‌لاقى تريشى پيشكه‌وتبى. چونكه ئه‌و كاته سى (٣) ته‌لاقه په‌يدا ده‌بى و ده‌بیتته بائينه و گه‌راندنه‌وه‌ى تيدا نيه‌يه...

رجعه‌تیش هه‌قى پياوه‌و په‌يوه‌ندى به‌ره‌زابوونى ئافره‌ته‌كه‌وه نيه‌يه هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌شه كه پيويستى به‌شا هيديش نيه‌يه... به‌لام ئه‌گەر هه‌ش بى ئه‌وه سوننه‌تو باشه...

وه‌شيوه‌ى گه‌راندنه‌وه‌ش دوو جوژه:

١- گه‌راندنه‌وه به‌قسه: زانايان هاوده‌نگن كه گه‌راندنه‌وه به‌ قسه دروسته له‌ته‌لاقى رجعىدا. هه‌ر بلى گه‌راندنيه‌وه ژنير نيكاحى خۆم. يان له‌لای خه‌لك و ابالى...

٢- گه‌راندنه‌وه به‌كرده‌وه: وه‌ك بچى ماچى بكاو ده‌ست بۆ سنكوو به‌زوكى به‌رىو له‌گه‌لى رابويزى و ده‌ست بازى له‌گه‌ل بکات. كه ئه‌وه‌ش هه‌ر شيوه گه‌راندنه‌وه‌يه‌كه. (به‌لام پيشه‌وا شافعى ده‌لى: گه‌راندنه‌وه به‌كرده‌وه هه‌ر دروست نيه‌يه).

حوکمی ته لاقی رجعی:

حوکمی ته لاقی رجعی ږیگا له لزه ت وهرگرتن ناگرئ له ژن، چونکه په یمانی ژن و میزدايه تی لانا بات و له یه کتریش چه پام نابن. هر چند نه و ته لاقه هژیو که بک لیک جودا بوونه وه. به لآم هه تا له عیبه دابی گهر ښاره زووی لیبی هه ره لاقی خو یه تی. نه گهر عیبه دشی ته واو بوونه ی گهراننده - ده بیته بائینه وه گهراننده وهش تنها مافی میړده که یه. نه ک ژنه که. وه په یوه ندیشی بهر زابونی ژنه که وه یان ناپازی بوونی وه نییه. قورئان ده فهرموی ﴿و یعولنه ن أحق بردهن﴾ بقره ۲۲۸ واته میړده کانیان له پیشترن بو گهراننده وه یان له کاتی عیبه کانیاندا...

وه ته لاقیش به شیوه یه کی گشتی رجعیه تنها له م حاله تانه ی لای خواره دانه بی:

۱- ته لاقی پیش چوونه لای ښاره ته که (قبل الدخول) به هاو دنگی هه موو زانایان. که واته هه موو ته لاقیک پیش (دخول بائینه یه) و پیویست به عیبه ناکات.

۲- که سی جار ته لاقی درا بی. یان ته واو کوری سی ته لاقه بی. به کوی دنگی زانایان. که واته هه موو ته لاقیک له دوو جار زیاتر بوو - بوو به سی (۲) جار ده بیته بائینه.

۳- ته لاقیک له بهرامبه راره و سامان و مولک دابی واته (خلع) ښویش به کوی دنگی زانایان. هر ده بیته بائینه.

۴- ته لاقی به شیوه یه کینایه له لای هه نه فی و مالکی ده که وی.

۵- لیک جودا بوونه وه به هژی دادگا قازی.

۶- نه گهر عیبه تی ته لاقی ته واو بوونه ی گهراننده وه هر ده بیته بائینه.

۷- هه ندیک له زانایان خالی ۴/ ۵ میان باس نه کردوه.

ته لاقی بائینه

دوو جوړ ته لاقی بائینه هه یه:

۱- جیا بوونه وه ی بچوک (بینونه صغری) جیا بوونه وه ی بچوک ښوویه له سی (۳) ته لاقی که متر بی، حوکمی جیا بوونه وه ی بچوکیش په یوه ندی ژن و میزدايه تی ده چرینتی و ژنه که بیگانه یه به میړده که ی به لآم بوی دروسته بیگه ریښته وه ژیر نیکاحی خو ی. به ماره کدرنه وه و نیکاحی تازه و بهر زامه ندی خو شسی بی. سی نه وه ی شویه کی تر بکاته وه. جا نه گهر ته لاقی دابو

دووی ده مینن. نه گهر دووشی دابوون نه وه هر یه ک ته لاقی ده مینتی.

که وا ته له جیا بوونه وه ی بچوک ژماره ی ته لاقه کان که م ده کاته وه و ژنه که له مولگیه تی پیاووه که درده چی و چه پامه له زه ت له یه کتر ببینن. به لآم چوون ده گه ریښته وه سهر ژبانی ژن و میزدايه تی؟؟؟ ده گه ریښته وه سهر ژبانی ژن و میزدايه تی به ماره کدرنه وه ی تازه و ماریه ی تازه و بهر زامه ندی ښاره ته که ش.

که وا ته (بائنه ی بچوک) ته لاقیکه یان دوو ته لاقی نه بوته سی (۳) ته لاقه. وه ښاره تی ته لاقی دراوی جیا بوونه وه ی بچوکیش - یان ته لاقی ده بیته بائنه ی بچوک له م شویناندا:

۱- نه و ښاره ته ی یه ک جار یان دوو جار ته لاقی دراوه پیش چوونه لای (دخول سی کردنی) ښاره ته که عیبه ی نییه. گهر ته لاقی دا توانای گهراننده وه ی نییه و ده بیته جیا بوونه وه ی بچوک.

۲- نه و ښاره ته ی یه ک جار یان دوو جار ته لاقی دراوه و عیبه دشی ته واو بووه. که واته ته لاقدانی رجعیش گهر نه ی گهراننده وه هه تا عیبه دشی به سهر چوو. نه و ش ده بیته جیا بوونه وه ی بچوک.

۳- نه و ښاره ته ی (خولعی) له گه ل کراوه له بهرامبه ر مالیک. گهر ښاره ته که بیه وه ی خو ی له میړده که ی رزگار بکات. له مه شدا توانای گهراننده وه ی نییه ده بیته جیا بوونه وه ی بچوک. (به لآم بوچونی هه ندیک له زانایانیش وایه نه و ته لاقی له سهر ماله واته (خلعه) نابیته ته لاقی بائینه).

۴- نه گهر جیا بوونه وه که ش به هژی عیبه کی وه بوو له به ینی هه ر دووکیان و ده یان ویست خو رزگار بکن له یه کتر له مه شدا گهراننده وه نییه و ده بیته بائینه.

۵- یان نه گهر به بریاری هه ر دوو که هه مکه کان سی پیاووه که وه سی ژنه که بوو. که ده یان زانی ته لاقه که باشته ته لاقی ده داو به م ته لاقه ش ده بیته بائینه.

۶- جیا بوونه وه ی گهره (بینونه کبری) ښوویه که سی (۳) ته لاقه تی ته واو کردی. یان سی ته لاقه درایی جا نه و ته لاقانه به یه ک جار نه جام درایی یان به چند جاریک. نه گهر هه ر سی ته لاقه شسی کو کرده وه له یه ک وشه دا و له یه ک کاتدا ووتی (هه ر سی ته لاقه ته ووتی) - یان

که ووتیبت - یان ته لاقی سی هه م له پاش دوو ته لاقه کان بیته). نه و ده بیته بائینه ی گهره و هه ر سی ته لاقه که شسی ده که وی.

له جیا بوونه وه ی گهره شدا پیاو ناتوانی ژنه که ی بگه ریښته وه - ته له عیبه دانه له دوای عیبه دا - ښلا ده بی میړد به که سیکی تر بکاته وه و که سه که ش بجیته لای. وه ک به دریزتی له کتیبه شه رعیه کاند باس کراوه.

حوکمی جیا بوونه وه ی گهره:

نه و یه که په یوه ندی ژن و میزدايه تی ده چرینتی و ژنه که ده بیته بیگانه به میړده که ی. وه بووشی حال نییه که نه و ژنه بگه ریښته وه ژیر نیکاحی خو ی. هه تا شوو به که سیکی تر نه کاته وه... قورئانیش ده فهرموی: ﴿فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره﴾ بقره ۲۳/ واته نه گهر ته لاقی سی هه میشی دا ښیتر حال نییه بو میړده که ی هه تا شوو نه کات به پیاوونکی تر.

که واته ته لاقدانی سی به سی ده بیته جیا بوونه وه ی گهره. هه تا شوو به که سیکی تر نه کات بوی حال نابیته وه چکه له ته لاقی دانی سی به سی توانی تر پیاوونکی جیا بوونه وه ی بچوک. که به ماره برینیکی نو ی و ماریه ی نو ی له میړده کانیان حال لآم ده بنه وه... سی ته لاقه به یه ک قسه شوینی مش و مړه له به ینی زانایاندا:

۱- هه ر چوار مه زه به که پیشه وایه که - ده لاین هه ر سیکی ده که وی. که واته به اجماع ته لاقی سی به سی ده که وی.

۲- هه ندیکیش ده لاین تنها یه ک ته لاقی رجعی ده که ویته. که قسه ی ابن عباس و تاوس و عکره م و ابن تمیمی یه. وه پاش ۶ سالیش ابن ته میمی په رژی (جماعی) شکاندوتی: ته لاقی سی به سی تنها به یه ک ته لاقی ده ژمیردری. وه ښیستاش چه ندان زانا له گه ل نه و دان و له سه نگره ی نه و دان و هاواران له گه ل بوچونه که ی نه و له مه سه له ی ته لاقی سی به سی که به یه ک ته لاقی حیسابه.

۳- نه م کومه له شیان ده لاین - نه گهر بیگواستبیته وه هه ر سیکی ده که وی. گهر نه شی گواستبیته وه تنها یه ک ته لاقی ده که وی. که نه مه ش بوچونی اسحاقه.

۴- هه ندیکیش ده لاین ته لاقی سی ناکه وی چونکه (بیدعه ی محرمه یه) بیدعه ی موچه رمه ش ده گه ریښته وه بو خاوه نه که ی. نه مه ش بوچونی مه زه بی نه بو محمد بن حزمه.

ته لاقی براوه (البته):

زانایان جیا وازیان هه یه درباره ی نه م ته لاقه هه ندیکیان به یه ک ته لاقیان داناه. وه هه ندیکیشیان به هه ر سی ته لاقیان داناه. هه ندیکیش ده لاین به گویره ی نیازی پیاووه که یه - نه گهر نیازی یه ک بیته هه ر یه ک ده که ویته. نه گهر نیازی هه ر سیکیشیان بیته. نه و هه ر سیکی ده که ویته. وه هه ندیکیش ده لاین: نه گهر گویرابیته وه نه و هه ر سی ته لاقه که ی ده که وی. که واته خو شه ویستان، ته لاقی وه ک دوا چاره سهر به کار ده هینری. وه ته لاقی له کن که س خو شه ویست نییه وه عهرشی عهریمیش به هژی گهره یی گوناه ی ته لاقه وه ده له رزی - که واته ته لاقی کوتایی هیئانه به په یوه ندی خو شه ویستی ژن و میزدايه تی.

- سوود له کومه لیک سهر چاوه وهر گبراه.

وتهیه کی وه فادارانه بو دهزگای خیرخوازی (نانه کله)

مه لاهه ندرین بالیسانی (ابن الشهیدین)*

Facebook: E-mail: hindrenbalesanem@yahoo.com

کومه لگا ده لیم له و کارانه ی ئیمه دا ئه م دهزگا به پریزه به تاییه تی خاوه نه که ی به شدان له خیره که ی ئیمه دا، گهر ئه وان و هندی خه لکی تر نه بویه ئیمه خویندنه که مان پی ته وانه ده کرا، چونکه ئه وکاره ی ئه وان کردیان خزمهت و خیرگی نه بره ویه تا پوژی دوا یی خیره که یان له بۆده چیت و سودی بۆیان ده بیت.

جا من لیره وه به ناری خۆم و هاوریکانه وه (له کاتی فه قیبتیدا) زۆر سوپاسی هه موو ئه و که سانه ده که م که یارمه تی یان داوین بۆ ته واو کردنی خویندنه که مان و پشتیان گرتووین گهر به قسه یه که ئامۆزگاریه که سوو بیت. به تاییهت (دهزگای خیرخوازی نانه کله ی)، هیوادارم خوی گه وه بهرده وامیان بکات له سه ر خزمه تکردنی دین و ژینی ئه م ولاته، وه نمونه یان زیادبیت و دهوله منده کانی تری ئه م ولاته مان چا و له و به پریزانه بکه ن به بی فهرق و جیوازی خزمهت بکه ن و دهستی فه قیرو هه ژارو نه دارو بی سه ربه رشتانی ولاتیان بگرن و یارمه تیان بدن چونکه خوی گه وه به شه یکه له ریز و پوژی هه ژارانی له نۆ مائی دهوله منده کان دا داناهه تا کو دهوله منده کان تا قی بکاته وه.

جا گهر بلین یارمه تیه کانیان پاره ی زه کات بووه لیره وه داوا ده که ین هه موو خاوه ن پاره کان که زه کاتیان هه یه به شه یه ی ئه وان دابه شی بکه ن و تا کو ئه وان ی وه ری ده گرن سوودی لی ببین نه وه که وه هندی خاوه ن پاره پاره کانیان ته خشان و په خشان ده که ن و پاره یه کی که م ده دهن به خاوه ن پیداو یستیه که سوودی لی نابینیت.

دهزگای خیرخوازی نانه کله ی به کورتی:

له سهالی (۱۹۹۲) له پاریزگای هه ولیر دامه زراوه، زیاتر تاییهت بووه به م پاریزگایه، ته نها له چند حاله تیکی که م له ده ره وه ی هه ولیر خزمه تی کردیوه.

له م دهزگایه زه کات و خیره کانی ئه حمده ئیسماعیل دابهش ده کریت.

ئه وان ی سوودمه ندبوونه له م دهزگایه بریتی بوونه له م جینانه: (پیش نو یژو وتارخوینان، فه قی حوجره ئه هلیه کان، ئافره تانی بیوه ژن، مندالی یه تیم و سه ربه رشتیاریانان، په ک که و ته، که م ئه ندام، که م ده رما ته کان که سانی نه خۆ شو...).

بری یارمه تیه کان له (۷۰) دیناره وه دهستی پیکردیوه تا کو (۲۰۰) دینار له کاتی گرانیه که.

بری یارمه تیه کانیان له ئیستادا له (۱۲۵۰۰۰) دیناره وه دهست پیده کات تا کو (۲۵۰۰۰۰) دینار. له ئیستادا ژماره ی ئه و خانه واده که م ده رما ته نه ی سوودمه ندن له م دهزگایه بریتین له (۱۴۵۰) خیزان، ومانگانه زیاتر له (۲۰۰) ملیۆن دینار دابهش ده کریت، وه پوژنه لیژنه یان ده رده چیت بۆ ناو نوس کردنی خیزانه که م ده رما ته کان.

له سهالی (۱۹۹۴) له وکاته ی خه لک پیوستیانی به گه م و دانه ویله بووه بۆ ژیان، خاوه نی دهزگا هه لدهستی به دابهش کردنی داها تی دانه ویله ی سالیکی خۆ ی به سه ر هه ژاران، که بریتی بووه له (۹۵۰) ته ن گه م.

له لای دهزگایه یان له هه ولیر چند شو یئیکی تری خیرخوازیان هه یه وه کو:

سه رده مانی که ئه م ولاته خیر نه دیوه ی خۆ مان به ژیانکی ناخۆش و گرانی تیپه ریوو، په یدا کردنی بژیوی پوژانه زۆر ئه سه تم و ناخۆش بوو، نه وهش له دوا ی پاپه پینه مه زنه که ی گه لی کورد بوو له سهالی (۱۹۹۱)، که ئه و پاپه پینه و ده رهاویسته کانی... هند. وای کرد که ئابلوقه ی ئابووری بکه ویتته سه ر کوردستان له دوو لاهه، له لاین ولاتی جیهانه وه بۆ سه ر (عیراق) ئیمهش به شه یکه بووین له عیراق، وه له لاین عیراقه وه بۆ سه ر کوردستان.

بۆ یه له م کاته ناخۆش و گرانیه دا خه لکی ئه م ولاته به هه موو چین و تو یژه کانیه وه پیوستیان به یارمه تی دان و ئا و لیدانه وه به بوو، یه کی له و لایه ن ده زگایه ی پشکی شیری بهرکه وتبوو له یارمه تیدانی خه لکی کوردستان بریتی بوو له ده زگای خیرخوازی نانه کله ی که یارمه تی چین و تو یژه کانی خه لکی کوردستانیان ده دا هه رکه سه و به گو یژه ی پیداو یستیه کانی خۆ ی.

بۆ نمونه: (مندالی بی باوک و خه لکی هه ژارو ئافره تی بی میردو بی سه ربه رشتیاریو مامۆستایانی ئایینی، فه قی حوجره کان و هند...).

وه له م ژیا نه ناخۆشه دا میله ته ی کورد حوجره ی فه قی یان و خویندنی ئایینیان له یاد نه کرد حوجره ی مزگه وته کانی کوردستان پر بوون له (فه قی) و جمه یان ده هات له خویندنی زانسته شه رعیه کان، به پو یه برینی ئه م حوجره له لایه ن هه ندیک له خه لکی ده وریه ی مزگه وته کانه وه بوو، یا له لایه ن خوا پیداو ه کانه وه، یا خاوه نی مزگه وته وه.

له م پوژگاره رهش و ناخۆشه دا وه زاره تی ئه وقافی حکومه تی هه ریم موچه یه کی مانگانه ی ده دابه فه قی ی مزگه وته کان که بریتی بوو له (۷۰) دیناری ئه و سه رده مه، که به داخه وه ئه م ۷۰ دیناره ی ئه وقاف له دوا ی گو یزینی پاره له سه رده می بریمه کرا به (۱۰۵۰۰) دیناری چاپی نو ی دواتر کرا به (۱۵۰۰۰) دینار که ئه م بره پاره یه بریکی زۆر که مه من له و بره وایه دانیم مندالی هه یه زهنگین و بهرپر سیکی ئه م ولاته پوژانه به م بره پاره یه پازی بیت!

وه نه وه ی من ده مو ی باسی بکه م له لایه کی له سه رده می گرانیه که دا تره وه جگه له حکومهت که سیکی خوا پیداو ی خیرخوازی وه کو پیزدار (ئه حمده اسماعیل) مانگانه (۷۰) دیناری ده دابه فه قی کانی کوردستان وه کو یارمه تیه ک، واته ئه وه دنده ی وه زاره تی ئه وقاف.

ئه و یارمه تی یه ی ده زگایه ی به ریز (ئه حمده اسماعیل) پشتیوانیکی زۆر بوو بۆ ئیمه ی (فه قی) له مزگه وته کان توانیمان به و یارمه تیدانه وه قو ناغه کانی خویندنی حوجره به برین خۆ مان بگه یه نینه قو ناغه کانی تری دوا ی فه قی یه تی وه کو خزمهت کردنی کومه لگا و خویندنی په یمانگا و کولێژو هند.

به پراستی لیره وه جیگای سوپاسیکی زۆر بوو (خاوه نی ئه م ده زگایه ی کارمه نده کانی) خوا به ره که ت بخته ژیان و مالیان سه رکه وتویان بکات له دونیا و دوا پوژدا، من زۆر به ی کاته کان له دوا ی وتارخویندنه وه یا هه ر خزمه تیکی تری

۱- نه خۆشخانه ی نانه کله ی، که تاییه ته به خوین خیرخوازییه، هه تا ده زری کیمیاویش بیت خیرخوازیه.

۲- مزگه وت.

۳- هۆلی بو ئه کان.

۴- به نیازی ئه وه ن که په یمانگایه کی ئیسلامی له هه ولیر دامه زریین.

هه رمزگه وتیک دروست بکریت یا نو ژهن بکریت وه به گو یژه ی پیوستی مزگه وته که چه مه نتۆ ی بۆ دابین ده که ن بی هه یه به رامبه ریک.

هه ر گوندیک پیوستی به لیدانی بیر هه بیت ئه وان ناماده ن بۆیان لیدهن.

وه له سهالی (۲۰۰۲) له مانگیکدا پاره ی زه کاتیان نامینی بۆ موچه دابهش کردن به خه لک ده لین مانگی داها توه بۆ موچه مینه وه، دواتر خاوه نی ده زگایه دزانی وایان به خه لک و توه وه پاره نه ماوه دابه شی بکه ن ده لی: (شعی وامه که ن من هه موو موچه کان له حسابی خۆم ده دهم) دواتر خه لک له پریگای راگه یاندنه کانه وه ئاگادار ده که نه وه بیته وه بۆ موچه وه رگرتن.

قوتابخانه یه کیان هه یه به ناوی (نانه کله ی) زیاتر وه کو (خولی به هیزکردنه) له سهالی (۱۹۹۴) دامه زراوه ئه و کاته (۱۵) مامۆستاو پیش نو یژو وتارخوین به شدار بوونه، تانیستا به رده وامه، وه ئه مسال (۲۰۱۱-۲۰۱۲) (۲۲) قوتابیان هه بووه.

وه ئه و فیرخوازیانه ی له م قوتابخانه یه وه رده گیرین بریتین له: (ده رچووی په یمانگا و کولێژو یا به کرداری پیش نو یژو وتارخوین بیت یا اجازه ی زانستی هه بیت و له لایه ن وه زاره تی ئه وقافه و تصدیق کرابیت).

وه زۆر به ی وزه ی کاره با ی هه ریم له لایه ن به ریز (ئه حمده ئیسماعیل) وه دابین کراوه، که له هه ر سی ویستگه ی غازی (هه ولیر، ده وک، چه مچه مال) وه به ره م ده هینرین، جا ئه گه ر کاره با دابین کردنه که کاریکی وه به ره یانی سوود و قازانجی خۆ ی تیدایه، به لام هۆکاریک بووه بۆ پزگاکردنی خه لکی هه ریمه که مان له بی کاره با یی و پزگاریبوون له گه رمای هاوین و هند... .

له کو تابییدا داوا له خودا ده که م کاره باشه کانمان قه بوول بکات، له هه لگه کانمان بیورن، ئه م خیرخواری چاکه کارانهش به رده وام بکات و به ره که ت بخته پزق و مالیان خیراته کانیان قه بوول بکات و نمونه یان زیاد بکات.

تیببنی: ته نها موچه دابهش کردنه که پاره ی زه کاته.

وه که وه فایه که به رامبه ر ئه م ده زگا خیرخوازیه ئه م بابه ته نوسراوه.

* پیش نو یژو وتارخوین له هه ولیر، کوپی دووشه هیدی کیمیا بارانی دووه می بالیسان.

په یمانگا و کولێژو ژناتیان شماره (۸۴) ژانویه ۲۰۱۲

مه ترسی هه وائی نادرستو قسه ی هه لیه ستراو

Sherkaway83@gmail.com

مه لا عه بدوئلا شیرکاوایی

قسه ی له سه ر نه کات و بریار له باره یانه وه نه دات، تا بوی روون ده بیته وه، داخو شته که راسته یان نا، چ جای نه وه ی نه وه که سه ی نه وه جوړه شتانه بللوه کات وه نه گهر که سه یکی باش و دادپه روه نه بی، نه وه زیاتر پیویستی به به دوا داجوون و لیکولینه وه هه یه.

وه ده بی موسلمان له وهش هوشیار بیته، خو ی نه بیته هۆکاری نه وه، که هه وائی بی بنه ماو ناراست و قسه ی نابه جی به مه به سه یی چه واشه کردنی خه لک بللوه کات وه.

چونکه هه لیه ستنی هه وال و به ربلا بوونی دیاره ی دروکردن ده بیته هۆکاری تیکچوونی شیرازه ی کومه لگه و نانه وه ی ناهه مواری و لیک دور که وتنه وه ی موسلمانان، له وانه شه نه مه سه ر بکشی بۆ فیتنه و تیک چوونی باری ئارامی و ناسایشتی کومه لگه وه، بویه پیغه مبه ری ئیسلام (درودی خوی له سه ر بیته) پیمان ده فه رموی: **وَإِنَّ الْكُذْبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ** (۱)، واته: به راستی دروکردن خه لک به ره و خراپه ده باو خراپه ش مرؤه به ره و ناگری دوژه ده بات.

هه وره ها مه ترسی نه وه جوړه که سانه مان بۆ دیار ده کات، که له ناو کومه لگه به شیوازی نادرست هه وال بۆ خه لک هه لده به ستن و به وه یه وه کیشه له ناو کومه لگه ده نینه وه، هه روه که ده فه رموی: **(مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانٌ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانٌ مِنْ نَارٍ)** (۲)، واته: هه ر کهس به دوو پوویی و نادرستی وه له دنیا هه نگا و بنی، نه وه خوی گه وره له قیامه تدا دوو زمانی له ناگر بۆ داده نی و پییانه وه سزاو ناخوشتی ده چیژی.

لیروهه پیویسته نه وه بلین: که نه گهر ئیمه وه کو موسلمانان پابه ندی جوان و باش بنوینن و له سنووری قورئان و فه رموده و نه خلاقی ئیسلام نه چینه دهره وه، نه وه بیگومان ده کری و هرچه رخانگی پر له ده سکوت له ناو کومه لگه دروست بکه یین،

آمَنُوا إِنَّ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بَنِيًا فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ، واته: نه ی نه وه که سانه ی ئیمانان هیناوه! نه گهر فاسقی خه به ریکی بۆ هینان ده سه ته جی به راستی مه زانن و بکه ونه په یجوړ تا بو تان دهره که وی راستی و درویی هه وال که چونه، نه وه که بی ناگا و به نه زانی خو تان کومه له خه لکی گرفتارو تووش بکه ن و پاشان له و کاره ی کردو تانه په شیمان ببینه وه.

ده بیینن له سه ره تا وه خوی گه وره به نیدای ئیمان وه بانگی ئیمانداران ده کات، چونکه ئیمان جه وه ری مرؤه و نووری ئیلاهی له دهروون و روشناکه ره وه ی ریگی موسلمانان، به شیوه یه کی واکه پایدینی چو ن قسه بکا و چو ن هه لو یست وه برگری و چو ن شته کان لیک بداته وه، که نه مه ش هیما یه بۆ گرنگی نه وه باسه ی له دوا ی نه وه وه دیت، که پیویسته له کاتی هینانی هه وال له لایه ن نه وه که سانه ی بایه خ به هینان و بردن ناده ن، هه لو یسته کانمان رابگرین تا له راستیه که ی دنیا ده بیینه وه، چونکه هه ر بریارو هه نگاو ی که له سه ر هه وال یکی ناروون، مه ترسی زور ده نینه وه و له وانه یه کومه لگه تووشی ناهه مواری زور بکات (۳).

هه روه ها پیغه مبه ر (درودی خوی له سه ر بیته) فه رمانمان پی ده کات، که شته کان پوون بکه یینه وه و قهت به دوا ی شته گوماناو یه کانه وه نه که وین و بریار نه ده یین، چونکه نه وه جوړه بیرکردنه وه و په له کردنه له فیلی شه ی تانه وه ن، هه روه که ده فه رموی: **(التَّبَيِّنُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ)** (۴)، واته: پوونکردنه وه له خاوه یه و په له کردن له شه ی تانه وه یه.

که واته لیروهه ده گه یه نه وه راستیه، ده بی مرؤقی موسلمان هوشیار بیته، له باره ی نه وه قسه و قسه لوک و هینان و بردن و هه وال و ده نگویانه ی، که ده یان بستیت، یه کسه ر

یه کی له سیما و ره هه نده کانی کومه لگه ی ئیسلامی نه وه یه، که هوشیارانه مامه له بکات له گه ل هه مو نه وه قسه و باسو هه وال ه نابه جی و ناراستانه ی ده بنه هۆکاری دروست بوونی کیشه کیش و لیک ترازانی موسلمانان، بۆ نه وه مه به سه ته ش ده کری پشت به بنه ما ی راستیه تی و به دوا داجوون و لیکولینه وه ی ورد ببه سه تی، تا بتوانی به ناسانی و له سه ر بنه ما یه کی دروست بریار بدات و کیشه کان یه که لایم بکاته وه.

له هه مان کات ده بی له سه ر ناستی خیزان و بنه ما له و ته نانه ت گه ره ک و شارو کومه لگه ش هوشیاریه کی ته واو له باره وه بوونی هه بی و، لایه نه په یوه ندره کان کار له سه ر نه وه بکه ن، که تاکه کان له سه ر په روه رده یه کی راست و دروسته وه پایین، بۆ نه وه یه نه بنه هۆکارو پردی نانه وه ی کیشه و قسه و هه والی درو و نابه جی و چه واشه کارانه وه.

خوی گه وره زور جوان باسی له وه کردوه، که په له نه که یین له بریاردان له سه ر هه وال هینانی نه وه که سانه ی ترسی خویان که مه و گو ی به درو ناده ن و شته کان وه ک خوی ناگری نه وه، هه روه ها فه رمانمان پی ده کات، که له کاتی وه رگرتن و بیستنی هه والی نه وه جوړه که سانه یه کسه ر بریار نه ده یین، به لکو لی بکولینه وه و له راستیتی هه وال که دنیا یین.

نه مه چ جای نه وه ی ده بی رابه رانی ئایین و ده رگا و لایه نه په یوه ندره کان زور له وه به ناگا بن، چونکه هه ر کارو بریارو هه نگاو ی که له سه ر بنه ما یه کی راست نه دریت، کاره ساتی گه وره ی ئی چاوه پروان ده کری و ره نگه ئاژاوه و کیشه ی زور به دوا ی خو یه وه بنینه وه، که سه ره نجام له په شیمان ی و خه م ئی خواردن و مه ی نه تی دروست بوون، زیاتر شتیکی تری ئی ناکه ویتنه وه.

بویه خوی گه وره ده فه رموی: **(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ**

په یی زانان: ژباړه (۸۴) ۲۰۱۲

له بهر ئه وهی هۆشیار ده بین له بهرامبه ر هه موو ئه وه هه والۆ هه لیه ستراوانه ی، که له مامه له و ژیا نی پۆژانه مان گو ی بیستی ده بین، له هه مان کات ده زانی ن پێوه ره کانی مامه له کردن له گه له ئه و جو ره قسانه وه هه والی بی بنه ما چین، چونکه خوا ی گه وره بو ی پوون کردینه وه، که ده بی پوونکردنه وه له شته کان بکه ی نینجا بپرا یر ده ی ن.

یه که له زانا و ئه دیبه کان ده لئ ی: (ومتی استقام القلب والعقل علی هذا المنهج لم یبق مجال للوهم والخرافة فی عالم العقیده، ولم یبق مجال للظن والشبهه فی عالم الحکم والقضاء والتعامل، ولم یبق مجال للأحكام السطحية والغروض الوهمیه فی عالم البحوث والتجارب والعلوم)⁽⁹⁾، له هه مان کات ئه گه ر کۆمه لگه له سه ره ئه و ریتمه بپواته پێشه وه، که تاکه کانی به هۆ ی ئیمان وه په ی ره وی له راستیه کان بکه ن له کاتی کیشه بگه ر پێنه وه بۆ پێنازی پیغه مبه رو (درودی خوا ی له سه ر بی ت) له هه ولی ئه وه دابن، که خویان به دوور بگرن له دیارده ی له و شیوه، ئه وه ده کر ی بل یین ئه و کۆمه لگه یه و تاکه کانی به شیوه یه کی باش و به ئاستیک ی به رزه وه به ره و پێش ده رو ات و ده رگا کانی خیر و خۆشی به روودا ده کر یته وه، له سایه ی فه زلی خوا و ئیمانی ده روونه کان و خۆپا ریزی تاکه کانی نیو کۆمه لگه له خراپه کان، به و ئاراسته جوانه ده گه ی ن به هۆیه وه ئاسووده ده بین، بۆیه خوا ی گه وره ش له کۆتایی ئه و ئایه تانه وه ده فه رمو ی: (فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ).

له ده ره نجامی خستنه پووی ئه و ته وه ره و شیرک نه وه ی ئه و فه رمانه خوا ییه، له باره ی به دوادا چوون و روونکردنه وه ی ئه و هه والانه ی له لایه ن که سانی خراپه کار و متمانه لاوازه وه پێمان ده گات، ده کر ی لیره وه چه ند خالی ک باس بکه ی ن و سوود قازانجه کانی ئه و ئایه ته دیاری بکه ی ن:

۱- پێویستی پوونکردنه وه ی هه والۆ و خه به ره کان و په له نه کردن له وه رگرتنیان، به تاییه ت له وه هه والۆ و ده نگۆیا نه ی، که په یوه ستن به کاروباره گشته یه کان و، هه ستیا رن له ناو کۆمه لگه و ژیا نی خه لک و ئارامی و لا ت و نیشتمان وه، چونکه ئه مه داخوازی قورپانی پیروژه بو به نده کان و په ی ره وی راسته قینه ی ئیسلامه، هه روه ک (سه ید قوتب) ده لئ ت: (التثبت من کل خبر ومن کل ظاهرة، ومن کل حركة قبل الحکم علیها، هو دعوة القرآن الکریم، ومنهج الإسلام الدقیق)⁽¹⁰⁾. واته: روونکردنه وه له هه ر هه والۆ و دیارده و جوله یه که به له حوکمدان ریک اخوازی قورپان و مه نه جی وردی نی ئیسلامه.

۲- ده بی ئه وه بزانی ن، که ئه سل له ناو تاکه کانی نیو کۆمه لگه ی موسلمانان ئه وه یه،

که لیک ئه مین و بز و له ده ست و زمانی په کتره وه هه ست به سه لامه تی بکه ن، وه ده بی هه والۆ و قسه و گێرانه وه ی مه سه له کانیان له سه ره بنه ما ی راستی و دروستی بی ت، بو ئه وه ی په یوه ندیه کۆمه لایه تیه کانیان نه شله ژۆ و نه که و پته داوی لاوازی و لیک ترازانه وه، ئه گه ر ئه و په ره رده ش جیگه ی کرایه وه ره گو ریشه ی له ناو ده روونی خه لک و پانتایی کۆمه لگه داکوتا، ئه وه بیگومان ده بیته هۆکاری نه مانی ئه و نه خۆشیه له ناو موسلمانانه وه.

۳- ئه وه شمان بو پوون ده بیته وه، که سه رچا وه ی هه موو راستی و دروستی و وردی نی و دوورینی قورپانی پیروژو فه رمووده ی دروستی پیغه مبه ره (درودی خوا ی له سه ر بی ت)، که بی هچ پێچ و په نا راستیه رابردو و داها تووه کانی بو پوون کردینه ته وه، بۆیه شه هه میشه کاریگه ری ئیمانی و ئه یینی و ئارامی به دل و ده روونمان ده به خشی و هزرو بپرمان هه میشه له راستیه کان نزیک ده کاته وه، له وه ش نمونه ی هه والی ئیسرا و میعراج و هه لویستی ئیمامی ئه بو به کر له گومان نه بوونی به رامبه ر کاری خوا هه نگا وه کانی پیغه مبه ر (درودی خوا ی له سه ر بی ت) جوانترین نمونه ی پابه ندی موسلمانانه، که له بواری عمه لیه وه بی دوولی ته سدیقیا ن نواندو وه.

۴- له و ئایه ته ئاماژه ش به وه کرا وه، که که سانی فاسق و به هه له و په له، جیگه ی ئیعتبا ر نی و هه میشه له سه ر جو رو قه باره ی کاره کانیان تووشی شکست و په شیما نی و خه م و ئالۆزی ده روونی ده بنه وه، که سه ره نجام که سانیکی نامۆش ده رده چن له ناو کۆمه لگه و پیزی موسلمانانه وه.

۵- به هه مان شیوه په له کردنی موسلمانان له وه رگرتنی هه والی بی بنه ما پێش روونکردنه وه ی، ده بیته هۆی په شیما نی و لیک ترازانی موسلمانان و که وتنه وه ی پق و کینه و کیشه ی کۆمه لایه تیه وه.

۶- ئاماده ی پیغه مبه ر (درودی خوا ی له سه ر بی ت) له سه رده می خۆی و زیندویتی ریبازو سوونته ت و فه رمووده کانی له ناو ئۆمه ت له دوای وه فاتی، به لگه ی به هیزی روونکردنه وه ی شته کان بو موسلمانان، به و مانایه ئه گه ر ئیمه پابه ندی له به رامبه ر بنوینین و له کاتی کیشه بگه ر پێنه وه لای، ئه وه بو ئیمه ژۆر باش ده بی و به هۆیه وه تووشی سه ر لیشیا ن و لاری نایی ن.

۷- خوا ی گه وره ئیمانی له ناو دل و ده روونی ئیمانداران خۆشه ویست و جیگه ر کردو وه، که هۆکاری په که می به خته وه رپوونی مرۆقه کانه له ژیا ندا، بۆیه ش به نی دا ی ئیمان وه بانگه وا زی بو کردین و له هه ستیا ری ئه و بابه ته هۆشیا ری کردینه وه، چونکه ئیمان

گه وره ترین نیعه تی خوا ی گه وره یه، که به مرۆقی ده به خشیت و به هۆیه وه هیدا یه تی ده دات.

۸- له پێناسه کردنی چه مکی ئیماندا ها تووه: (الإیمان هو: التصديق بالجنان والإقرار باللسان، والعمل بالأركان)، له به رامبه ر هه ر یه که له وانه ش خوا ی گه وره ده فه رمو ی (وَكْرَهُ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ)، که واته ده بی هۆشیا ر بین له جیبه جی کردنی پێناسه ی ئیمان و خۆ دوور گرتن له کوفرو ده رچوون و شکان دنی سنووری خوا و ئه نجامدانی گونا هو تاوان⁽¹¹⁾.

۹- هاندانی خوا ی گه وره بو مرۆقه کان له دانان و هه لئانی ده روونیا ن له سه ر ئیمان و ته قوا و خۆپا ریزی، بو ئه وه ی بگه نه په له و پایه ی که سانی هیدا یه تده رو سه رفرا زو پێنمایا ر بو پێگه ی راستی و دروستی به رده وه م بوون له سه ری.

۱۰- ده بی له وه ش هۆشیا رو به ناگا بین، که هه رچیه که له دونیا یه دپته پێ ئیسا ن له کار و هه نگاوی چاکه، ئه وه فه زل و نیعه تی خوا ی گه وره یه، له هه مان کات هیما و ئاماژه یه بو به نده کان له به رامبه ر نازو نیعه ت و فه زله کانی خوا ی گه وره، شوکرا نه بژی ری بکه ن و سوپاس و ستایشی خوا ی بالا ده ست له ژیا نیان له بیر نه که ن، خوا ی گه وره ش ناگا دا ری جو له و هه نگاوی مرۆقه کانه و دانا یه له به رامبه ر کاروباری ژیا نی خه لک و به پێوه بردنی ریره وی کانیات و دروستکرا وانی سه ر زه ویه وه.

۱۱- هه ر کات تاکه کان کۆمه لگه هۆشیا ر بوون و، له دیارده ی هه لیه ستنی هه والی بی بنه ما و چه واشه کاری خویان پاراست، بیگومان هه نگاویکی گرنگ ده بی له دوورکه تنه وه ی کۆمه لگه، له ژۆری ک کیشه و نه خۆشیه کۆمه لایه تیه کانه وه.

په راویزه کان:

- ۱- مختصر تفسیر ابن کثیر: ج ۳ ص ۳۷۹
- ۲- سنن الترمذی: ج ۴ ص ۳۶۷
- ۳- صحیح مسلم: ج ۴ ص ۲۰۱۲
- ۴- سنن أبی داود: ج ۴ ص ۲۶۸
- ۵- فی ظلال القرآن: ج ۴ ص ۲۲۲۷
- ۶- فی ظلال القرآن: ج ۴ ص ۲۲۲۷
- ۷- التفسیر المنیر: ج ۱۳ ص ۵۶۲

ته بهرۆك (التبرك)

عبدالحميد فرج سيد*

سوپاس و ستایشی شایان بۆ ئهو خواپه‌ی كه حه‌زهره‌تی (محمدی) داپێمان و پێی گه‌یانده‌ سه‌لات و سه‌لام په‌حه‌مه‌تی فراوان پیر به‌ئهرزو ئاسمان هه‌تا له‌سه‌ر ئه‌رزا ئه‌مینێ ژيان بۆ گیانی پاکی بۆچی په‌وان حه‌زهره‌تی په‌سه‌له‌ لاگه‌وره‌ی هه‌موو پێغه‌مبه‌ران.

له‌ولای ئی‌مه‌دا له‌م كوردستانه‌ كه‌ خه‌لقه‌كه‌ی له‌سه‌ر بیروباوه‌ریكی جوان و په‌سه‌ندانه‌ له‌سه‌ر ئامۆژگاری زانایانی شاره‌زاو له‌خوا ترس و له‌سه‌ر ئامۆژگاری مورشدانی له‌خوا نزیک و له‌خوا پازوی په‌روه‌ده‌ بوون، سه‌دان سه‌له‌ ئه‌ژین و ژۆر كه‌له‌ پیاوی زاناو ئه‌ولیاوی چاك و پاکی ئی هه‌لكه‌وتوه‌، كه‌سه‌یك نه‌بووه‌ په‌رخه‌ له‌بیروباوه‌ریو بۆچونیان بگرتی، ده‌مێك به‌ موشریك و ده‌مێ بێ بیروباوه‌ری ده‌مێ به‌ بیدعه‌ كارو ده‌مێ به‌خه‌له‌ فاواناویان بیا، چونكه‌ خه‌لقی ولاته‌كه‌مان له‌خۆیانوه‌وه‌ كوێرانه‌ ملی ریگه‌یان نه‌گرتوه‌، به‌لگه‌ زاناو داناو له‌خواترس و پێشه‌نگی قافله‌وه‌ پێ پێشاندهریان بووه‌، ئه‌م قافله‌ به‌ به‌رده‌وام پیر له‌ پێبوار بووه‌ هه‌تا چه‌ند سه‌لێكه‌ گه‌له‌كه‌مان پاپه‌ری دژی داگیركه‌ر، ئه‌م پاپه‌پینه‌ ئازادی یه‌كی دروست كرد وه‌ژۆر بیروباوه‌ری بۆچونی تازه‌و بانگه‌واز كردنی حیزبایه‌تی ئیسلامی و عه‌لمانی دروست بوو ئی‌مه‌ كارمان به‌سه‌ر حیزبه‌ عه‌لمانی یه‌كانه‌وه‌ نیه‌ چونكه‌ پێگه‌ی ئه‌وان و ئامانجی ئه‌وان ئاشكرایه‌و بانگه‌وازی بۆ ئه‌كهن.

به‌لام حیزبه‌ ئیسلامیه‌كان له‌حیاتی ستایشكردنی بیروباوه‌ری گه‌له‌كه‌مان وه‌ له‌حیاتی به‌رزخاندنی زاناكانمان و مورشدیه‌كانمان، كه‌له‌ پێگه‌ی باندن و تێگه‌ی باندنی ئه‌م گه‌له‌ بۆ پێگه‌ی ئیمان و خواناسی، كه‌وتنه‌ په‌رخه‌ گرتن و هه‌له‌ و گێزانه‌وه‌ی بیروباوه‌ریان و زاناكان به‌نه‌زانین و مورشدیه‌كانمان به‌ بت و خه‌لقه‌كه‌شمان به‌ بت په‌رست ئه‌زانن، ئه‌و ئه‌سه‌سه‌ راست و دروسته‌ی كه‌له‌ پیاوه‌ زاناكانمان بۆ گه‌لی كوردمانیان دروست كردبوو له‌به‌ر پۆشنایی فه‌رمانه‌كانی ئیسلام به‌سه‌قه‌تو داڕوخاو له‌قه‌له‌می ئه‌ده‌ن، وه‌كو مه‌لومه‌ ئه‌وان له‌سه‌ر ده‌ستورو بیروباوه‌ری خۆیان په‌شیمان نیه‌ن وه‌به‌هه‌موو هێزه‌وه‌ خه‌باتی بۆ ئه‌كهن هه‌تا ئه‌گه‌نه‌ ئامانجی خۆیان.

ده‌با ئی‌مه‌ی موسولمانی كوردیش ئه‌وانه‌مان كه‌ باوه‌رمان هه‌یه‌ كه‌ ئه‌و ده‌ستوره‌ ئایینی یه‌ی كه‌ عالم و زاناكانمان و مورشدیه‌كانمان به‌م گه‌له‌یان فێركردوووه‌ راست و دروسته‌ وه‌له‌سه‌ر ئه‌سه‌سی راستی داڕێژراوه‌ به‌پێی تواناو زانیاری خۆمان ئه‌وه‌ی ئه‌هلی قه‌له‌مه‌ ئه‌وه‌ی ئه‌هلی عه‌قل و ژیری یه‌ داكوکی بگه‌ین و بنوسین و بلێین ئی‌مه‌ نه‌ ئه‌هلی شیریكین نه‌ بیدعه‌كاری قه‌بیحه‌ین نه‌بت په‌رستین، به‌لگه‌ موسولمان و ئیماندارو ئه‌هلی باوه‌رو شوێنكه‌وته‌ی سونه‌و جه‌ماعه‌تین.

كه‌سانێك هه‌ن له‌ناو خه‌لكدا بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌كهن بۆ ئه‌سه‌سو به‌ خورافیاتی داده‌نێن چه‌مکی (ته‌به‌رۆكه‌) كه‌وا له‌ ئیسلامدا شتی ته‌به‌رۆك نییه‌، بۆ وه‌لامی ئه‌وانه‌ی ئه‌م بانگه‌شه‌یه‌ ئه‌كهن ئه‌لێین ته‌به‌رۆك هه‌ر ته‌به‌رۆكه‌و

ئه‌مه‌ش به‌لگه‌مانه‌ له‌خواره‌وه‌ ئه‌بنوسین. له‌كاتێكدا ته‌ماشای كتیبه‌ به‌نرخه‌كه‌ی مامۆستا دكتور یوسف ئه‌كرد كه‌ به‌ناوی (الموسوعة الیوسفیه فی بیان الادله‌ الصوفیه) چاوم به‌و به‌ره‌مه‌ی كه‌وت كه‌ به‌ناوی (التبرك) نوسیویه‌تی له‌ راستیدا ئه‌وه‌نده‌ جوان و به‌نرخ و به‌لگه‌داره‌ بۆ ئه‌وه‌ ئه‌بێ كه‌ بنوسری و به‌ناو موسلمانانا بلاو بكرێته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی به‌شوێن راستی دا ئه‌گه‌رێ ته‌سلیمی ئه‌وه‌مه‌وه‌ به‌لگه‌ جوانانه‌ بێی.

وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی بلێن ئی‌مه‌
ئی‌مه‌ نه‌ موشریك نه‌ خه‌له‌فاوین
به‌به‌لگه‌و زانین ته‌علیم كراوین
نه‌ ئه‌هلی بیدعه‌و نه‌ بیدعه‌كارین
نه‌ پیاوی دینار نه‌ هی دۆلارین
نه‌ ریئاسه‌تو كورسیمان ئه‌وه‌ی
نه‌بۆ ئینتخاب خه‌لكمان خۆش ئه‌وه‌ی
باره‌گای ئی‌مه‌ مزگه‌وته‌كانه‌
گشت موسلمانێ نوری چاومانه‌
ئالامان ئی یه‌ ته‌نه‌ئا ئالایه‌
ناوی خودایه‌ نه‌ئاو دلایه‌
رابه‌رمان ته‌نه‌ئا ره‌سولولایه‌
نازو حوره‌تی لای خوا ره‌وایه‌
ئه‌هلی ته‌ریقه‌ت مورشدیمان ئه‌وه‌ی
بۆ ره‌زای خودا خه‌لقی خۆش بوو
ئه‌هلی مه‌عنه‌وی خاوه‌ن كه‌رامه‌ت
سه‌ره‌رزی لای خوا رۆژی قیامه‌ت
چه‌گی سه‌رشا نمان زیكری ئه‌لایه‌
ته‌نه‌ئا مه‌نه‌ه‌ جمان قورئانی خوایه‌
سونه‌تی حه‌زهره‌ت چرای رێمانه‌
هه‌تاكو مردن عه‌هده‌و په‌یمان

هه‌رچه‌نده‌ من ده‌قاوده‌قی نوسراوه‌كه‌ی دكتور یوسف وه‌رنه‌گێراوه‌ له‌باره‌ی (ته‌به‌رۆكه‌وه‌) به‌لام ئه‌وه‌ی من وه‌رم گێراوه‌ وا ئه‌زانم به‌سه‌ بۆ ئه‌هلی

باوه‌ر (وما بعد الحق الا الضلال).

ته‌به‌رۆك به‌سونه‌تی قورئان:

عن عائشة رضی الله عنها ان النبي (d) كان ینفث علی نفسه فی المرض الذی مات فیه بالمعوذات فلما ثقل منت أنفث علیه بهن وامسح بیده بركتها (۱).

دايكه‌ عائشه‌ ئه‌فه‌رمووی كاتێك حه‌زهره‌ت درودی خۆی له‌سه‌ر بێی نه‌خۆش كه‌وت كه‌ نه‌خۆشی كۆچكردنی بوو هه‌ردوو ده‌ستی ئه‌كرده‌وه‌و مه‌عوزه‌ته‌ینی پیا ئه‌خۆیندو ئه‌یه‌ینا به‌سه‌ر لاشه‌یا كه‌ كاتێ نه‌خۆشیه‌كه‌ی قورس بوو من به‌سه‌ریا ئه‌مخۆیندوه‌ ده‌ستی خۆیم به‌سه‌ر لاشه‌یا ئه‌یه‌ینا له‌به‌ر پیرۆزی ده‌ستی

وفي ريوایه قالت (كان رسول الله (d) اذا مرض احد من اهله نفث عليه بالمعوذات(۲)

وه‌له‌فه‌رموده‌یه‌كی تری حه‌زهره‌تی عائشه‌ دا ئه‌فه‌رمووی هه‌ركاتێ كه‌سێ له‌كه‌س و كاری نه‌خۆش بوايه‌ هه‌ردوو مه‌عوزه‌ته‌ینی به‌سه‌ردا ئه‌خۆیند

ته‌به‌رۆك به‌ره‌زه‌ی حه‌زهره‌ت (d):

ئه‌فه‌رمووی یه‌كێ له‌هاوه‌لائی حه‌زهره‌ت (d) ته‌شریفی چو بۆ خزه‌تی مه‌زاری پیرۆزی و وتمسحه‌ بقره‌ الشریف.

قازی عیاز ئه‌فه‌رمووی: ئیبنو عومه‌رم بینی ده‌ستی ئه‌یه‌ینا به‌شوێنی دانیشتنی حه‌زهره‌تا (d) له‌مینه‌ره‌كه‌یا له‌پاشا ده‌ستی ئه‌یه‌ینا به‌ده‌م و چاویا.

شیخی ئیبنو ته‌میمه‌ ئه‌گێرێته‌وه‌ له‌پێشه‌وا ئه‌حه‌مه‌ده‌وه‌ فه‌رمویه‌تی: دروسته‌ ده‌سته‌ئینان به‌مینه‌ره‌كه‌ی حه‌زهره‌تا (d) وه‌فه‌رمویه‌تی ئیبنو عومه‌رو سه‌عیدی كوپری موسویو یحیی كوپری سه‌عید كه‌له‌شه‌رع زانه‌كانی مه‌دینه‌ن ئه‌مه‌یان ئه‌مه‌یان ئه‌كرد واتا ده‌ستیان ئه‌یه‌ینا به‌مینه‌ره‌كه‌ی حه‌زهره‌تا (d).

وقال ابراهيم الحربي: يستحب تقبيل صجرة النبي (d) ئه‌گێرێته‌وه‌ كه‌ ئیبنو عومه‌ر ده‌ستی راستی ئه‌خسته‌ سه‌رمه‌زاری حه‌زهره‌ت (d) وه‌

په‌لمه‌ی زانایان ژماره‌ (۸۴) ئاب ۲۰۱۲

شونته‌ک‌یی و دهم و چاو و ریشی نه‌هینا به جیگه‌ی دانشتنه‌ک‌یا نه‌م شعره‌ی نه‌خوینده‌وه:

وفی دار الحدیث لطیف معنی اصلی وجوانبها وای لعلی ان امس بحر وجهی مکانا مسه قدم النواوی

نه‌ی فهرموو به‌هیوای نه‌وه‌ی دهم و چاوای گهرم شوین نه‌م جیگایه بکه‌وی که نه‌وه‌ی پی‌ی له‌سهر داناره

ره‌بیعی کوری سه‌لمان نه‌فهرموو: ئیمامی شافعی ره‌حمه‌تی خوی لی بی ته‌شرفی بو مصر نه‌رؤیی فهرموو پی‌م ره‌بیع نه‌م نوسراوه‌م به‌ه بو نه‌بی عه‌بدولاه احمدی کوری حنبل وه‌لامه‌که‌یم بو بی‌نه‌وه... ره‌وشتم بو به‌غدا له‌کاتی نوین کردنا گه‌شتمه خزمه‌تی نوین به‌یانی بوو له‌دوای نه‌وه‌ی له‌محراب هاته‌ دهره‌وه نوسراوه‌که‌م دایه خزمه‌تی ووت نه‌مه نوسراوی شافعی براته‌ له‌ مصر، فهرموو: ته‌ماشات کرد وتم: نه‌خیز نوسراوه‌که‌ی کرده‌وه‌و خوینده‌وه‌ له‌و کاته‌دا ته‌ماشام کرد چاوای پریبو له‌ ئاو عه‌رم کرد نوسراوه‌که‌ چی تیا به‌ ابا عبدالله فهرموو: نه‌فهرموو که حه‌زه‌تی له‌خه‌وتا بینوه پی‌ی فهرموو بنوسه بو ابا عبدالله سه‌لاوی لی نه‌که‌م وه پی‌ی بللی تاقی نه‌کریته‌وه وه داوات لی نه‌که‌ن که بللیت قورئان مخلوقه وه‌لامیان مه‌دهره‌وه خوا عیلم و زانباریه‌که‌ت به‌رز نه‌کاته‌وه تا ره‌وی قیامه‌ت نه‌پیارین منش پی‌م ووت موژده‌ت لی بی بو نه‌م موژده‌یه ابا عبدالله ژیر کراسه‌که‌ی له‌به‌ری داکه‌ندو پی‌ی دام وه‌لامی نوسراوه‌که‌م وه‌رگرت و گه‌رامه‌وه بو مصر دام هبه‌ ئیمامی شافعی فهرموو چی پی‌ی دای ووت کراسیک فهرموو دل‌م نایه دل‌ت بشکینم داوات لی بکه‌م به‌لام برؤ ته‌ریکه بیگوشیره ئاوه‌که‌ی به‌ته‌به‌پوک لای خویم دانه‌نیم (۷)

له‌ کتبی‌ی الحکایات المنشوره‌ دا که دانراوی ئیمام صحبه ضیاء الدینی مه‌قدسه‌یه هاتوه نه‌فهرموو بستومه له‌ ئیمان ابا محمد عبدالغنی کوری عبدالواحد مه‌قدسه‌یه که فهرموه‌تی: له‌بالم شتیک دهرچوو بو وه‌کو دومه‌ل واپوو به‌ینن چاک نه‌بویه‌وه له‌پاشا نه‌هاته‌وه به‌بینکی ره‌وی خایاند ههر واپوو سه‌فه‌ریکی نه‌صفه‌هانم کرد له‌پاشا گه‌رامه‌وه بو به‌غدا دومه‌له‌که‌م ههر واپوو چوم بوخزمه‌تی ئیمامی احمد نه‌مجاکه نه‌ما ئیتیر سه‌وز نه‌بوه‌وه وه به‌ته‌واوی چاک بوه‌وه (۸).

نه‌م نمونانه ره‌ور ره‌ور له‌سه‌رده‌می پی‌شودا وه له‌سه‌رده‌می ئیتسای ئیمه‌شدا به‌سه‌دان و هه‌زاران موحتاج داواکار چونه‌ته‌ سه‌ر مه‌زاری نه‌ولیاو چیاو چاکان و دهرده‌لی خوینانان کردوته‌وه و به‌هانایانه‌وه‌هاتون چاک بوته‌ته‌وه نازانم نه‌وانه کین له‌ ئیمامی احمد له‌ ئیمامی شافعی له‌ هاوه‌له‌کانی حه‌زه‌ت گه‌وره‌تر بن له‌ عیباده‌ت و خواناسیدا یا له‌ عیلم و شاره‌زاییدا که نه‌لین زیاره‌ت کردن و ماچکردنی مه‌زاری پیاو چاکان به‌ته‌به‌پوک زانینی ئاسه‌واره‌کانیان شیره‌که‌و بیدعه‌یه نه‌گه‌ر بیدعه‌یه ئیمامی شافعی وه‌یا ئیمامی نه‌محمد وه‌یا هاوه‌لائی حه‌زه‌ت (d) کردویه‌تی نه‌ی ئیمه‌ بو نه‌یکه‌ین که به‌خولی ژیر پی‌ی نه‌م خواناسانه‌ نابین.

شهرم نییه ئابوچون نی به‌ شتی که ئیمام و پیاوچاکان و هاوه‌لان کردبیتی تو پی‌ی بللی بیدعه‌یه یا بت په‌رستی.

بیلال ره‌ومه‌تی نه‌خسته‌ سه‌ری.

وسئل عن الامام احمد عن تقبيل منبر النبي (d) وقبره فلم يره بابيا (۳)
طبيب الناشري له محب الطبري وه نه‌گرتیه‌ته‌وه که فهرموه‌تی: بیوز تقبیل قبر ومسه وقال وعليه عمل العلماء الصالحين (۴)
واته دروسته ماچکردنی مه‌زاری حه‌زه‌ت (d) وه‌ده‌ست پیاهینانی،
ونقل عن ابن ابي الصيف اليماني احد علماء مكة من الشافعية جواز تقبيل المصحف واجزاء الحديث وقبور الصالحين.

ته‌به‌پوک به‌موی حه‌زه‌ت (d):

ومن الحديث انس رضی الله عنه ان النبي (d) اتى مني فأتى الجمره فرماها ثم أتى منزله بمنى ونحر وقال للحلاق خذ وأشار الى جانبه الايمن ثم الايسر ثم جعل يعطيه الناس.

له‌فهرموه‌کانی نه‌سه‌س خوی لی پارزی بی نه‌فهرموو حه‌زه‌ت (d) ته‌شرفی هینا بو مینا له‌ویوه بو ره‌جمی شه‌یتان به‌رده‌کانی فریدا نه‌وجا گه‌رایه‌وه بو شوینی خوی له‌مینا قوربانای کرد نه‌مجا فهرموو به‌سه‌رتاش له‌ پی‌شدا لای راستم نه‌مجا لای چه‌م پتاشه‌ دوای تاشینه‌که‌ موه‌که‌ی سه‌ری نه‌دا به‌خه‌لق بو ته‌به‌پوک .

وفي سير العلام النبلاء للذهبي (۵) مانصه (قال عبدالله بن احمد رایت ابي يأخذ شعرة من شعر النبي (d) فيضعها على فيه يقبلها . واحسب اني رايته يصفها على عينيه ويغمسها في الماء البارد ويشربه ويستشفى به ورايت يشرب من ماء زمزم يستشفى به ويمح به يديه ووجهه .

له‌سير العلام ره‌زه‌بیدا نه‌م فهرموه‌یه هاتوه: که عه‌بدولالی کوری نه‌حمه‌د نه‌فهرموو باوکم بینوه له‌موی پیرۆزی حه‌زه‌تی هه‌ئه‌گرت نه‌بخسته سه‌رده‌می و ماچی نه‌کرد وه نه‌بخسته سه‌رچاوی وه نه‌بخسته ناو ئاوی ساردو ئاوه‌که‌ی نه‌خوارده‌وه به‌نیه‌تی شیفافو چاک بونه‌وه وه نه‌مینا ئاوی زه‌مه‌می نه‌خوارده‌وه به‌نیه‌تی شیفافو ده‌ست و دهم و چاوای پی نه‌شوری

ئینو قودامه‌ی مه‌قدسه‌ی ره‌حمه‌تی خوی لی بی له‌ باسی پاک‌ی مودا فهرموه‌تی که حه‌زه‌ت (d) موی خوی دابه‌ش نه‌کرد به‌سه‌ر هاوه‌له‌کانیدا ، نه‌سه‌س نه‌فهرموو که حه‌زه‌ت (d) ره‌یی کرد بی چه‌مه‌ره‌ی ئاخیر وه قوربانای کرد لای راستی تاشی نه‌با ته‌له‌ی نه‌نصاری بانگ کرد موه‌که‌ی پیدایا، نه‌مجا لای چه‌پی تاشی دای به‌ نه‌با ته‌له‌ فهرموو: اقسمه بین الناس (۶).

نه‌م چند به‌لگه‌یه به‌سه‌ بو نه‌وه‌ی ته‌به‌پوک نه‌ساسی راست و دروستی هه‌یه نه‌گه‌ر وانه‌بوایه پیغه‌مبه‌ری خوا مه‌نعی هاوه‌له‌کانی نه‌کردو نه‌ی فهرموو نه‌و شته‌ بی گیانانه ته‌به‌پوک نی به‌ه‌لی مه‌گرن و به‌پیرۆزی دامه‌نین وه‌یا نه‌یفه‌رموو ته‌نها شته‌کانی من ته‌به‌پوک و پیرۆزه‌ با موسولمانان له‌دوای من نه‌که‌ونه هه‌له‌و گوناها‌وه

به‌کورتی هه‌موو شته‌کانی حه‌زه‌ت (d) ته‌به‌پوک وه: عه‌ره‌قی پیستی جلوه‌ریگی جبه‌که‌ی شوین دهمی ده‌ستی شوین ده‌ستی شوین پی‌ی شوین دانیشتنی وه‌ره‌ور شتی تر.. ته‌به‌پوک به‌ئاسه‌واری پیاو چاکان پی‌شه‌وا سوکی ره‌حمه‌تی خوی لی بی ته‌شرفی هات بو زیاره‌تی ئیمامی نه‌وه‌ی ره‌حمه‌تی خوی لی بی ته‌ماشای کرد فه‌وتی فهرموو پرسباری کرد له‌حوجره‌ی دهرسه‌که‌ی وه له‌کویدا دانیشتوه پیشانان دا ته‌شرفی هاته‌

له‌دوایا نه‌وه نه‌لیم که نه‌م چند به‌لگه‌یه که باسم کرد له‌باره‌ی شته ته‌به‌پوک‌کانی حه‌زه‌تی ره‌سولولا و وه‌یان ته‌به‌پوک به‌ئاسه‌واره‌کانی پیاوچاکان و هاوه‌لائی حه‌زه‌ت (d) به‌سه‌ بو نه‌وه‌سانه‌ی به‌شوین راستی و به‌لگه‌دا نه‌گرتن نه‌گه‌ر باوه‌ریان به‌م به‌لگانه‌ بوو به‌سه‌دان و هه‌زاران به‌لگه‌یان بو بنوسی هه‌رباوه‌ریان نی به‌ چونکی له‌پشتی نه‌وه‌ی که نه‌یلین شاراوه‌و نه‌ینی و ئامانجی خوینان هه‌یه

ئاشکرایه ره‌وریک له‌هاوه‌لان و له‌تابیعی و له‌وانه‌ش که به‌دوای نه‌مانه‌دا هاتون باوه‌ریان به‌ته‌به‌پوک بوو وه به‌لینان به‌ته‌به‌پوک کردوه و به‌پیرۆزیان زانیوه وه‌ک: حه‌زه‌تی عومه‌رو باقی خه‌لیفه‌کان: ام سلمه خالیدی کوری وه‌لید و واتله‌ی کوری استع و سلمه‌ی کوری اکوع و نه‌سه‌ی کوری مالک و ام سلیم و اسدی کوری خصیر سوادی کوری غزیه و سوادی کوری عه‌مه‌وه عه‌بدالله ی کوری سه‌لام و ابو موسی و عبدالله ی کوری زبیر مالکی کوری نه‌سه‌س ، له‌گه‌وره‌کانی مه‌دینه سعیدی کوری مسیب و یحیی ی کوری سعید و احمدی کوری حنبل و الشافعی ره‌زای خوا له‌هه‌میان بی.

* نه‌ندامی لیژنه‌ی فه‌توای لقی گه‌رمیانی یه‌کیتی زانانان. سه‌رچاوه‌کان:

- ۱- اخرجه البخاری (۵۷۴) و مسلم (۵۶۷۹) و ابو داود (۳۹۰۲) و ابن ماجه (۳۵۲۹).
- ۲- اخرجه مسلم (۵۶۷۸).
- ۳- البداية والنهاية (۸۴۳).
- ۴- اقتضاء الصراط المستقیم (۳۶۷) .
- ۵- سير الاعلام النبلاء (۲۱۲ / ۱۱) وروى القصة ابن جوزی.
- ۶- فی مناقب الامام احمد .
- ۷- تقدم تخريجه (۱۵۷).
- ۸- اخرجه ابن عبدالکرخي تاريخ ديمشق (۱۷۰/۷).
- ۹- الحکایات المستوره (۳۸۳۴).

ئىمزاى مامۇستايانى ئايىنى ھەرزان فرۆش مەكەن

يەكەمجار، كە گوتيان پەنجا مامۇستاي ئايىنى ئىمزاىان كۆگردۆتەو، رۇژنامە و تەلەفزيۇن و ئەنتەرنىت و ھەموو شتىك باسى كرد، بگرە حكومت و لايەنە پيۋەندىدارەكانىش قسەيان لەسەر كرد.

بەلام دواى ئەو، خەرىكە بەينا بەين چەند مانگ جارىك چەند ئىمزاىەك كۆدەكرىنەو، بەتايبەتى ھەندىكجار، كە لە شوين و كاتى خۇى نىيە، ئىدى خەرىكە، لەسەر ئاستى جەماوهرىش ئىمزاىەكان سەنگى خۇيان لەدەست دەدەن.

دوچار كۆمەئىك مامۇستاي ئايىنى ئىمزاىان كۆگردبوو، لەسەر ئەوۋى پيۋىستە حكومت رىز لە مانگى رەمەزان بگرىت، من دنياىەك رىزو گەورەيى و خۆشەويستىم بۇ ئەو مامۇستا بەرپزانە ھەيە، ھىوادارم قسەكانم بە حوسنى زەنى خۇيان وەربگرن، بەلام ھەست بە جىاوازى دەكرا، يەكەم لە ناوەرۆكەكەى، ژمارەى ئەو مامۇستايانەى (عالم)ن، تىيدا كەم ببو، ھەروەھا ھىچ كاردانەو و كارىگەرىشى نەبو، چونكە دەكرا بە سەردانىك ئەم شتانە باسى لىۋە بكرابايە، ھەروەھا پىشترىش يەككىتى زانايان بۇ ئەم مەبەستە سەردانى ھەرسى پارىزگارى كوردستانى كردبو، واتە باسەكە كۆتايى پى ھاتبوو.

بۇيە ئەز ھەر ئەوۋەندەى دەلىم: با سەنگو گەورەيى ئىمزاو قسە و دەنگو رۆلى مامۇستايانى ئايىنى رابگرىن و، پەنابردن بۇ ئىمزا، با لە كات و شوينى خۇى بىت، تا كارىگەرى خۇى ھەر بمىنىت، قسەكانىشم بە سىنگىكى فراوانى موسلمانانە وەربگرن، خوا ئاگادارە مەبەستم تەنھا بە گەورە ھىشتەوۋى پىگەى مامۇستايانى ئايىنىە.

سەرنووسەر

(مه لا) له تهفسیره که ی (مه لای گوره) دا

مه لایه تی و وتاردان

هیمن عومهر خوشناو - شه قلاوه

له سونگی نه وهی وتارخویندنه وه له پوژانی هه ییندا له گه ل نویره که دا پیکه وه گریدراون، بویه به زوری ئه رکی ماموستای ئاینی له کۆنه وه تانیستا زیاتر خۆی له ئیمامهت و خهتابهت نواندوو. ئه مه نامانباته سه ر ئه وه ده ده ی که بگوتری ئه وه ی وتارییژ بوو زانایه، به پیچه وانه وه ش هه موو زانایه ک وتارییژ بیته، چونکه له سه رده می (ئه رستق)ی فه یله سوفی گریکه کانه وه تا کو ئیستا به کلایی بۆته وه که وتاردان هونه ره، به لام باشتیره هه لگری روئنبیرییه کی پته وو شیوازیکی هونه ری بهرز بیته مه به ستیش روونکردنه وه وه قه ناعهت هینانی گوئگره کان بیته.

خالئی هه ره سه ره کی ئیشکالییه تی وتاره کانی ئه مپۆی مزگه وته کانی کوردستان، بریتیه له نزیک بیینی، به و مانایه ی هونه ریک به کارنا هینتریت که حساب بۆ دوور بکاتو هه ولئ ئه وه بدریت قسه کان ئه وه نده ی بارگاو ی کردنی بیرو پروای خه لک و روونکردنه وه ی بنه ماکانی ئاین به که مترین کاتو به ئاسانه ترین شیوه بیته، ئه وه نده خه وانه خواسته خۆ ده رخستن نه بیته، به تاییه تی له ئان و ساتیکدا که راگه یاندن ده نگو رهنگی ماموستا که و مزگه وته که بگوازیتته وه. چونکه له میژه گو تراوه ئه و قسه یه کاریگه ری ده بیته که له رۆح و دل وه هه لبقولئ، راسته وخۆش بی وستی هه موومان ده چیته وه ناو دلان، به لام ئه گه ر ته نیا له زمانه وه ده رچوو، ئه وا له گوئی خه لکیش نامینیتته وه. بویه ناهه قیبه ئه گه ر بلئیین وتاره کانی ئیستا له گه ل سی چل سال له مه و به ره جیوازی نییه، به لام ئه وه نده ی هه یه زۆرجار مه به سه ته کان روون نین و له وروژاندنی بی بنه ماو بی که لک خۆی ده رباز ناکات.

چه قیک هه یه که هه یج لۆجیک و هه یژیک ناتوانئ له وتارییژ-ی دابمالیت، ئه ویش مه سه له ی هه ق گوته و هه ق ویستییه، که باس کردنی له هه موو سه رده میکدا تال و قورسو پڕ ماندوبوینییه، ئی چونکه هه قیقه ت شتیکی ره هاو موته له قه، ده بی هه قیقه ت په روه ره کان به دوایدا ویل بن و بانگه شه ی بۆ بکه ن، ئه گه رنا به بابایه کی ناته واو و سه رده رنه چوو له هه قیقه ته وه هه قیقه ت ده سه مۆ ناکریت، بۆ وتارییژه کانی ئه م پێوانه یه راست ده رده چیته که ده بی له ناخه وه بروایان پیی هه بیته و به ته وا زوعی و دلسۆزی و هه ست به به رپرسیارییه ته وه به پیر هه قیقه ت و روونکردنه وه که ی بچن.

هه ر جۆره خۆده رخستنیک و بوون به مقاشی ئه مللو ئه ولو راسته ری ئه بوونی نیازو مه به ست و وروژاندنیکی بی بنه ماو بی خه مانه و حساب نه کردن بۆ چیه تی جۆری تیگه یشتنی گوئگره کان و شه یدای لاف و گه زافو بپوانه بوون به شیوه و هونه ری تازه ی دواندن و خۆ پرچه ک نه کردن به چه کی زانسته و دانایی... هتد، لای وتارییژ، بیگومان کاره سات ده خولقینئ و خه لکیش به ئافارئیک ناته ندروست ده با.

پیده چی جه نابی (مه لای گوره) له سه رده می خۆیدا باشتترین خه تیب بووبیته و له که موکوری خه تیبه کانی ئه وساو هه فیری هونه ری خهتابه ت بووبیته و په نجه ی خستۆته سه ر برینه کانی ئه م هونه ره چونکه ((ئه گه ر مه خلوقاتئ زۆر، به پاک و خاویئئ له مزگه وتی گه وری به (حشمهت)، بی صوره ت و له وه و نه قش، سه پی، بی په له، خه ربینه وه، زاتی عالیم، زی نفوس، به هه بیته و شه ره ف بچیته سه ر مینبه ر به گوئی زه مین و زه مان خوتبه بخوینئ، قه وم تی بگا، ده رسه کی عمو می وه رگرن، به ئیخلاص دوو رکاعه ت نوئژ بکه ن، هه ققه ن رۆژئ زۆر صاحیب فه زلو گه وریه، جبی ئیخترام و ئیجالله، ئه ما دوو سی گه جه رو گوجه ر، له مزگه وتئ په س موره، خۆلاوی، خه ربیتته وه، مه لایه چلکن و دیناریای، بچیته سه ر مینبه ر، کۆنه خوتبه یه هه شتا سال پێش ئه مپۆ بخونی ساردو سه پو بی تام، وه له خوتبه ی سانی، به نه وعئ ناوی غه وسی، یا ئیمامی ئه عزه م، یا شیخی که رخی، عومهری سه ره وه ردی، ئه وه له به غدا، له موصل هه زره تی یونس و شه یته و جه رجیس به نه وعئ ئینن، ئینسانی موسلمان مووی له به ده نی ئه بیته نه شته ر، خوايه ئه مه چیه ؟ چ بلعاهه ؟ چ رۆژئ خوتبه ی و خویندرايه ؟ جا ترخوا ئه رۆژه، چ قه درو قیمه تی هه یه ؟ سه د حه یف بۆ مه نابری ئیسلامیه ت (!!!)) ته فسیری کوردی، به رگی ده، ۰۵۸۹۶.

به ئومیدی نه وه ی له م سه رده می پێشکه وتنی ته کنه لۆجیا و تیگه یشتنی خه لک به گشتی له ده ورو به رو زانسته و زانارییه وه، وتاره کانی هه یینی رۆحیک ئیمانی گه و ره بیان وه رده گرتو ئه وه نده ی دایه لۆجیا ن له گه ل رۆحه کان ده کرد ئه وه نده به شکل و شیوه وه خه ریک نه ده بوون و دنیای مه عنه و بییه تیان له رۆحی بیسه ره کان به رجه سه ته ده کرده وه جاریک تر گرئ ته ندووری خوا په رستییه کی عاریفانه یان بلاوده کرده وه له ناو جیهانی ته وا زوعیک پڕ به به رکه ته وه تووکی خۆرسکی بی لاساییکردنه وه ی ئه م و ئه ویان، له کیلگه ی میتشکی وه رگه ره کان وه رده کردو داها توش به به رچاوی هه موو لایه که وه به ره مه که ی ده دووریه وه !!!

Hem992003@yahoo.com
Facebook:Hemn Omar Khoshnaw

په یامی زانایان شماره ۸۴ (۸۴) ۲۰۱۲

چهند وانه يه کی گرنګ

له روداويکی سرده می خه لافه تی

(عومهری کوری خه تاب) دا

نا: مه لا مژده چه مچمه مائی

فهرموی: ئه ی چوڼ جورئت ده که ی بی بی به که فیلی؟ ئه بو زهر فهرموی له روخساریدا سیمای ئیمان و خواناسی به دی ده که م، لیم ئاشکرایه درق ناکاویشت به خوا ده گه ریته وه، ئیمامی عومهر فهرموی ئه گهر له واده ی خویدا نه هاته وه و خو ی شارده وه ئه ی ئه بو زهر تو له جی بی ئه وی بویه ده بی ت ناماده یی تو له سندننت بی بی له جی بی وی. ئه بو زهر وتی: خوا گه وره یه ناماده م پشت به خوا، ئیمامی عومهر مو له تی سی شه وی دایه کابرا تا به ته وای ریگا یه ک بو ژیان و گوزهرانی خیزانه که ی دابین بکات و بو دوا جاریش مالئاوایبان لی بکات له روژی سی یه مداو له دوی نوژی عه سر بانگه واز کرا به نیو خه لکی شاری مه دینه دا که خه لیفه یاسای تو له سندننه وه واته (قصاص) جی به جی ده کات، خه لگیکی ژور ناماده بوو، هه ردوو لاهه که هاتنو ئه بو زهریش له به رامبه ر عومهر وه ستا کاتیک خه لیفه له نیو کوره که ته ماشا ده کا کابرای پیاو کوژ، ناماده نیه، عومهر روی کرده ئه بو زهر پئی فهرموو کوا پیاوه که، ئه بو زهر وتی: قوربان نازانم، به تاسه وه چهند وه ختیک چاوه روانی کابرایان کرد به لام هه ر سو دی نه بوو، کات ورده ورده له خو ر ئاوا بوونه وه نزیک ده بووه، عومهر دامابو له مه ر به جی گه یانسنی فهرمانی کوشستن و تو له سندننه وه که دا، چونکه ئه گه ر ئه بو زهر

نیه تا بو ی بدری ت، به لکو ئه مه له سه ر کوشتنه، دیاره ئه گه ر کابراش رابکاو نه یه ته وه ئه وه ده بی ت که سی که فیلی له جی بی ئه بو کوژریته وه. بویه ژور قورسه له ئه ستو گرتنی شتیکی له و چه شنه هه رچهند دوباره کرایه وه که کی ناماده یی به که فیلی، به لام هه ر که س دننگی نه بوو، ئیمامی عومهریش ژور ئیحراج و ناره حه ت بو، چونکه له وه ده ترسا ئه گه ر کابرا له ویدا بو کوزی ت، ئه وا ژن و منداله کانیشی به وه ویه وه له برسا بمرن شوینو ریگاشیان نازانیت تا بچیت به دهنگو هاواریانه وه، خو ئه گه ر کابراش ئیزن ده دات ده ترسی ت بروات و خو ی شاریته وه ئه و کات عومهر تاوان بار ده بی ت به وه ی که یاسایه کی گرنگی ئیسلامی فهراموش کرده، بویه رووده کاته دووبراکه و پیان ده لیت ئایه ناماده ن لپی خو شین، وتیان نه خیزر ده بی ت یاسای ئیسلامی به سه ردا یه یزه و بگری ت عومه جار یکی دی روی کرده هاوه له کانی و ئه وه ی پیان دوباره کرده، که ئایه که س ده بی تبه که فیلی؟ له م ساته وه خته داهاهه لی ئانیزو به ریژی پیغه مبه ری خوا ئه بو زهری غه فاری هه لساو وتی ئه ی ئه مبری ئیمانداران من ده م به که فیلی عومهر وتی: ده یناسی؟ وتی نه خیزر پاشان فهرموی: ئه ی ده زانی ئه مه که فاله تی قه تله، وتی به لی ده زانم، کیشه نیه، ئیمامی عومهر

گه لی ک روداو به سه رهاتی گرنگو سه رنج راکیش هه ن له ژیان و به سه رهاتی هاوه ل و پیشینانمان که پین له وانه و په ندو ناموژگاری جوان و به نرخ که به راستی جی خویه تی به هه ند وه ریان بگری ن بیان که ین به چاکترین نمونه بو هه ل سو که وتو ره فتاری ژیانمان. من لیره دا نمونه ی یه که له و روداو پر له وانه و سه رنج راکیشه تان بو باس ده که م که له سه رده می فهرمان ره وایی عومهری فاروق و دادپه روه ر رویداوه پاشان گرنگترین خال و وانه جوانه کانی نامازه پی ده که ین. جار یکیان دوو برا پیاویکیان له بیابانه وه په ل ده س کردو هی نایان بو خزمه ت کو ری خه لیفه ی موسلمانان وتیان ئه ی خه لیفه حه قمانی لپی سینه وه ئیمامی عومهریش فهرمووی چی کرده؟ وتیان ئه م تاوان باره باوکمانی کوشتوه، ئیمامی عومهر روی کرده کابراو وتی: ئه م دوو که سه راسته که ن، کابراش ژور به راشکاوانه و بی پیچو په نا وتی: به لی ئیمامی عومهر وتی: بو کوشت، بو ئه م تاوانه قورسه ت نه نجامدا؟ کابراکه وتی: قوربان باوکی ئه مان به سواری وشتره که یه وه هاته ناو زهویه که م وه یچ حسابی بو م نه کرد منیش هاوارم لی کرد که بگه ریته وه به لام سو دی نه بوو بویه منیش له داخا به ردیکم تی گرت ودای به نه خشی سه ری داو که وت و مرد. ئیمامی عومهریش فهرمووی که واته ده بی ت ژور به زووی تو له ت لی که مه وه که ئه ویش بری تیه له کوشتن، چونکه ئه مه یاسای ئیسلامه وده بی ت پیاده بگری ت کابرا رووی کرده ئیمامی عومهر و وتی: ناماده م هه رچی یاسایه کی شه رعیم به سه را جیبه جی بگری به لام ته نها تکایه کم لی ت هه یه تو ئه و که سه ی که ئاسمان و زهوی دروست کرده، ته نها یه که شه و مو له تم بده تا بجمه وه ناو مندال و خیزانه که م سویند بیت به خوا له و ده شتو بیابانه دان به ته نها، که س نیه جی به لایاندا تا دواجار مالئاوایی خو میان لی که م و پیان رابگه یه م که من ده کوژریم تا ئه وانیش مشوری حالی خو یان بخون.

ئیمامی عومهر فهرمووی باشه، به لام به مه رچیک که سی ک بی تبه که فیلی ت چونکه ئیمه که سمان تو نانسین و نازانین دی تبه وه یانا له کوره که دا کومه لیک له هاو له به ریژو نازیزه کانی پیغه مبه ری نازدار (d) ناماده بوون عومهر فهرموی کی ده بی ت به که فیلی، که سیان دهنگیان نه بوو چونکه ئه م که فیلیه له سه رپاره و سامان

په یلمی زانایان ژماره (۸۴) ژان-۲۰۱۲

بریتین له:

۱- راستگویی: به راستی سیفته و رهفتاریکی
بئجگار په سهندو سه نگینی مرؤفه، بویه همیشه
ئیسلا میش هانمان ده دات بؤ بهرجه سته کردنی
ئهم سیفته ته جوانه راستگویی سیفته تی بهرزی
پیغه مبهرو هاوهل و دۆستان و ئازیزانی خواپه،
خوای گهرهش فرمانمان پی ده کات که راستگو
بین له گهل راستگویی انیش بین وهک ده فهرمویت
(یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقین)
التوبة: ۱۱۹ واته: ئهی ئیمانداران له خوا بترسن و
له گهل راستگوییان بین.

زور جاریش روی داوه که که سیك به هوی
ههلوپستیکی راستگوییانه وه له خه راپترین
بارودخدا زرگاری بوه ههروهک له م به سه رها ته دا
ئهو پیاوه چۆن راستگویییه که ی بو به مایه ی
دهربازبونی له سه خترین سزا که کوشته
(قصاص).

۲- لیبوردیهی: ئه وودو لاهه باوه دراره له
حه قی باوکیان خۆشبون له بهر ئه وه ی بیته
هانده ریکی باش بؤ خه لگی تر تا له به رامبه ر
که م و کورتی و هه له کانی به رامبه ریان لی
بوردیه ی میهره بانیمان هه بیته به لام ئیمه له
به رامبه ر هه له یه کی زور سوک و ساده دا ئاماده نین
هه رگیز گیانی لیبوردیه ی پیاده بکه ی، لیبوردیه ی
سیفته تیکی دیارو گرنگی خوای بالاده سته و
خوای گهرهش عه فو لیبوردنی خۆش ده ویت،
ههروهک له م فهرموده دا هاتوه: (اللهم انک
عفو تحب العفو فاعف عنی).

۳- دادگه ری عومه ر: ره زاو ره حمه تی خوا له
خه لیفه و پی شه وای دادپه روه ر عومه ری فاروق که
چۆن دادگه ری له نیوان خه لکیدا ده کات تا ئه و
ئهن دازه یه ی ئاماده یه ئازیزترین هاوهل و دۆستی
له بری که سی تر بکوژیته وه، که بۆته که فیلی
ئهمه نمونه ی فهرمان ره وای دادپه روه رو
په ی ره وکه ری یاسای ئیسلا م و شه رعه، که جیی
خۆیه تی هه موو کاربه ده سستیکی موسلمانان چاوی
لیبکه ن و بیکه نه نمونه یه کی باش بؤ کارو ره
فتاری فهرمان ره وایبان.

۴- چاکه و پیاوه تی ئه بو زهر: ئهم ئیسلا مه
ته ماشا بکه ن چۆن پیاوی مه ردو چاکه کاری پی
گه یانده نمونه ش وهک ئه بو زهر که ئاماده یه
که فیلی پیاویکی نه ناس بکات، ته نها له بهر
ئه وه ی ژیا نی خیزانیک له مه ترسی زرگار بکات و
خه لکیش نه لئین چاکه و پیاوه تی له ناو ئیمانداران
هه لگه روه، تا ئه و ئهن دازه یه ی ژیا نی خۆی
ده کاته مه ترسیه وه ئاماده یه سه ری خۆشی
دابنی.

۵- چۆنیته جیبه جی کردنی یاسای شه رع:
پیش هاتنی ئایینی ئیسلا م خه لکی لای خۆیه وه
هه ر که سه و تۆله ی خۆیان له یه کتری ده کرده به
شپوه یه که له سه ر شتیکی ساده جاری واهه بوه
یه کتریان ده کوشته به لام ئایینی ئیسلا م گۆران
کاری وای دروست کرد له و بواره دا به ئه
ندازه یه که ئهم دو لاهه باوکیان کوژراوه و کابرای
بکوژیان تۆله یه سته کرده و خۆیان نایکوژن به لکو
ده یه یئین بۆ داگا تا داگا تۆله یان بؤ بسینیت.
بویه هه مو کات ده بیته موسلمانان خۆیان له
کاری تۆله سه ندنه وه ی سه ر به خۆیا نه بیاریزن
به لکو لایه نی تۆله سه ندنه وه ته نها لای قازی و
دادگاهه ده یه کلایه ده کریتته وه.

ده بن؟

دوو براکه به ده م گریانه وه وتیان ئه ی ئه مری
ئیمانداران له بهر ئه و راستگویییه که نواندی، ئه و
ئیمه ش بریارمان دا لئی خۆشبین، عومه ر که
گوئی له مه بو ده سته کرده وه به (الله اکبر) و
هه مو خه لگه که ش له گه لیدا وتیا نه وه به مه ش کابرا
زرگاری بو له کوشتن و کیشه که ش کۆتایی هات.
دواتر خلیفه روی کرده ئه بو زهر فهرموی:
ره حمه تی خوات له سه ر ئه ی هاوه لی شیری نو
به ریز چۆن به هوی که فیلی تۆوه کابرا و ژن و
مندالیت زرگار کرد، به لام ئه ی ئه بو زهر پیم بلئ
چۆن که فیلیت کرد سویند به خوا ئه گه ر کابرا
نه هاتبا یه وه تۆم له شوینی ده کوشته وه.

ئه بو زهر وتی قوربان که بینیم حالی
منداله کانی به و شپوازه یاس ده کات و که سیش
ناویری که فیلی بکات منیش بیرم له شتیکی کرده
وتم له وانه یه خه لگی بلین هه ر ئه وه نده ی
پیغه مبه ر نه ما ئیت له نیو هاوه له کاندان ئومیدی
خیزیان تیا نه ماوه ئه مه هانی دام قبولی که فیلی
بکه م، پاشان خه لیفه روی کرده دو لاهه که و
پئی وتن ئه ی ئیوه چۆنی بو لئی خۆش بوون،
وتیان ئیمه ش له وه ترساین که خه لگی بلین عه فو
لیبوردن نه ماوه، ئیمامی عومه ر به ده م کلپه ی
گریانه وه زور سوپاسی ئه و دو لاهه ی کرد بؤ ئه و
هه لوپسته جوانه یان و سوپاسی ئه بو زهر پییشی
کرد که هۆکاری کردنه وه ی ده رگای خپرو
به ره که ت سو بو به روی ئه و پیاوه و مندال و
خیزانه که شی زرگاریان بو. گرنترین ئه و وانه و
ئامۆزگار یانه ی له م به سه ر هاته دا بهرچا و ده که ون

ده کوژی له بری کابرا کاریکی و سوک و ساده
نیه چونکه ئه بو زهر که سیکی زور به ریز و
خۆشه ویست بوو لای پیغه مبه ری خوا، وه ئه گه ر
وازیشی لی دینی به و اتا عومه ر یاسا و فهرمانی
شه رع ی فهرامۆش کرده، که ئه مه ش له گه ل
ره فتار و فهرمان ره وایی عومه ردا هه رگیز یه ک
ناگریته وه، چونکه عومه ر دروشمی دادپه روه ری
هه لگرتوه له به جی هینانی یاسای شه رعیشدا
هیچ حیسابیک بؤ خزمایه تی و دۆستایه تی ناکات،
خوا ده زانیت چهنده ئیجرانو ناره حه ت بو بیت،
به ر له خۆر ئاوابون به چهنده کاتیکی که م، کابرای
بکوژ زور به خیزایی خۆی کرد به نیو ئاپۆره ی
خه لگه که دا، خه لیفه که چاوی پئی که وت له گه ل
هاوه له کانیدا به ده نگیکی به رز که وتنه (الله اکبر)
کردن و له خۆشیدا فرمیسک به چاویدا هاته خوار،
پاشان خه لیفه سوپاسی خوای کردو روی کرده
کابرا و وتی: زور لیت ترساین که نه یته وه چۆن
بوو ده رکه وتی، خۆ ئیمه شوین و ریگاتمان نازانی،
کابراش وتی: سویند بخوا له ترسی تۆ
نه هاتومۆته وه، چونکه ئه گه ر بم ویستایه ئه م
توانی زور به ئاسانی برۆم که ستان نه م دۆزنه وه
به لام من به لئیم به خوا دابو که بگه ریمه وه
پاشان که فیلم له شوین خۆم دانابوو، ئه وه
ئیسلا ش هاتوم و فهرمو تۆله م لیبکه روه، به لام
ئه وه شت با پی بلیم به خوا منداله کانه وه که به
چکه چۆله که له وده شت و بیابانه دا جیهیشتوه
ئیمامی عومه ر به چاوی فرمیسکاویه وه دواچار
روی کرده دوو براکه و پیانی راگه یاند که ئایا
سورن له سه ر تۆله سه ندنه لئی یا لئی خۆش

دياردهی پابه‌ند نه‌بوون به خشتهی کاته‌کانی بانگ و هوکمی پی‌شخستنی بانگی (شیوان) و دواخستنی بانگی (به‌یانیان)

م. محمد مه‌لا محمود تاوگوزی ————— و تاربیژی مرکز هوتی ئیمامی شافعی — هه‌له‌هه‌جی تازه

پۆژوو یه‌کێکه له‌پایه‌و کۆله‌که گرنه‌کانی ئیسلام، هه‌ر بۆیه خوای گه‌وره بریارى داوه به شیوانیکی تاییه‌تی و بایه‌خپێدانیکى ته‌واوه‌وه بیگیرى و ئه‌م پوکنه ئه‌نجام بده‌ین، به‌ته‌واوی مه‌رج و پوکنو واجب و سونه‌تیوه .

ناشکرایه یه‌کێکه له سونه‌ته‌کانی پۆژوو ئه‌وه‌یه که دره‌نگ پارشیو بکریته‌و، زوویش به‌ریانگ بکریته‌وه، به‌لام ئه‌م دره‌نگ پارشیوکردنه نایبته‌ به‌شیوه‌یه‌که بیهت که بشکیته‌ ناو پۆژوه‌وه، هه‌روه‌ها به‌ریانگ کردنه‌وه‌که‌ش نایبته له ناو پۆژدا بیهت، به‌لکو ده‌بیته دلنیا‌بین له‌وه‌ی که پۆژ کۆتایی هاتوه‌وه، ئینجا به‌ریانگ بکه‌ینه‌وه .

به‌داخه‌وه ئه‌م‌پۆ به‌شیک له مسوولمانان و ته‌نانته هه‌ندیک له ماموستایانیش به بیانووی سونه‌تییه‌تی دره‌نگ پارشیو کردن و زوو به‌ریانگ کردنه‌وه‌وه دووچارى هه‌له‌ تیکه‌بیهشتن بوون و موسلمانانیش به‌هه‌له‌دا ده‌بن، وله‌م سه‌ری پۆژ (کاتی پارشیوکردن) به‌شیکى پۆژ وله‌و سه‌ری پۆژیه‌وه (کاتی به‌ریانگ) به‌شیکیتى پێوه ده‌خۆن و ده‌ق‌رتینن -به‌تاییه‌تیش له‌مانگی پیرۆزى په‌مه‌زاندا-، که به‌پاستى ئه‌مه به‌زاندى سنورى شه‌رع و په‌چاونه‌کردنى کاته‌کانی پارشیو و به‌ریانگه‌، له‌هه‌مانکاتیشدا ته‌فره‌قه‌و دووره‌به‌ره‌کی دروستکردنه له‌نیو به‌ره‌ی پۆژوه‌واناندا . چونکه له شه‌ریعه‌دا هه‌موو شتی که سنورو یاسای تاییه‌تی خۆی بۆ دانراوه ده‌بیته هه‌مووان پێوه‌ی پابه‌ندبین، هه‌روه‌که خوای مه‌زن ده‌فه‌رمویته: ﴿إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾^(١). یاخود ده‌فه‌رمویته: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾^(٢).

نایا ده‌کریته له‌گه‌ڵ ئاوابوونی پۆژدا کۆتایی به پۆژوه‌کانمان به‌ینین و به‌یانیا‌نیش تاوه‌کو دره‌نگانیک له خوادن و خواردنه‌وه به‌رده‌وام بین؟ پێغه‌مبه‌رى خۆشه‌ویستمان (Cl) کاتی به‌ریانگ و پارشیوکردنى بۆ دیاری کردبوین، هه‌روه‌که به‌هاوه‌لانی ده‌فه‌رموو: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَبُودَ أَمْنُكُمْ فَإِنَّهُ لَأَيُّ يَوْمٍ حَتَّىٰ يَطْلُعَ الْفَجْرُ، قَالَ الْقَاسِمُ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَ أَدَانِهِمَا إِلَّا أَنْ يُرْفَىٰ ذَا وَيَنْزِلَ ذَا﴾^(٣).
واته: ئه‌ی موسلمانان بخۆن و بخۆنه‌وه تاكو ئه‌و کاته‌ی (عبدالله ی کورپی مه‌کتوم) بانگ ده‌دات، جا که گویتان له‌بانگی ئه‌و بوو ئیتر ده‌ست له خواردن و خواردنه‌وه هه‌لبگرن، چونکه که بانگ‌دارا واته ئیتر شه‌و کۆتایی هاتوه‌وه پۆژ کراوه‌ته‌وه .

وه سه‌باره‌ت به‌کاتی به‌ریانگیش ده‌فه‌رمویته: ((إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هه‌نَا، وَأَدْبَرَ مِنْ هه‌نَا، وَغَرِبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ))^(٤). واته: هه‌رکات شه‌و هه‌له‌هات و پۆژ کۆتایی هات و خۆر ئاوا بوو، ئه‌وا پۆژوه‌که‌تان بشکینن.

زانای پایه‌به‌رز پێشه‌وا (نه‌وه‌وی) سه‌باره‌ت به‌م دوو کاته (به‌ریانگ و پارشیو) ده‌فه‌رمویته: (والإحتیاط أن لا یأکل آخر النهار إلا بیقین، ویحل بالإجتهااد فی الأصح، ویجوز إذا ظن بقاء اللیل، قلت: وکذا لو شک، والله أعلم، ولو أکل یاجتهد أولا أو آخرا و بان الغلط بطل صومه، أو بلا ظن ولم یبین الحال صح إن وقع فی اوله ویطل فی آخره)^(٥). واته: پاریزیگاری (نیحیات) له‌پۆژویدا ئه‌وه‌یه له‌کۆتایی پۆژدا -واته له به‌ریانگدا- هیچ نه‌خوات و نه‌خواته‌وه تا بیگومان ده‌بیته له‌وه‌ی که پۆژ ئاوا بووه، وه دروسته‌ خواردن و خواردنه‌وه له به‌ریانگدا به (إجتهااد) و هه‌م به‌ گوئی لیبوونی بانگی دادپه‌روه‌ریک و هه‌م به‌ خه‌به‌ردانی دادپه‌روه‌ریک. له‌ پارشیویدا خواردن و خواردنه‌وه دروسته هه‌ر کاتیک و اتیکات که شه‌و ماوه، ئیمامی (نه‌وه‌وی) ده‌فه‌رمویته: هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر بیهشکه‌وتیه‌ گومانه‌وه نایا شه‌و ماوه، یان نا، هه‌ر دروسته له پارشیویدا خواردن و خواردنه‌وه بخوات (والله أعلم) چونکه لیژه‌دا ئه‌سل ئه‌وه‌یه که شه‌و مابێ، که‌وابوو ئه‌گه‌ر باوه‌ر پیکراویک پێی راگه‌یاند که به‌یان (پۆژ) ده‌رکه‌وتوه، ئه‌وه واجب و از له خواردن و خواردنه‌وه به‌ینن. جا ئه‌گه‌ر خواردی، یان خواردیه‌وه به (إجتهااد) له پارشیویدا یان له به‌ریانگدا پاشان ناشکرا بوو هه‌له‌ی کردوه، واته: له پارشیویدا له‌ دواى به‌یان خواردبووی، یان له به‌ریانگدا پێش پۆژئاوابوون خواردبووی له هه‌ردوو حاله‌دا پۆژوه‌که‌ی به‌تال ده‌بیته و واجب هه‌زه‌ی بکاته‌وه، چونکه له هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا له پۆژیدا خواردیه‌تی، ((عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَفْطَرْنَا عَلَىٰ عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (Cl) يَوْمَ غَمٍّ ثُمَّ طَلَعَتِ الشَّمْسُ. قِيلَ لَهَا: شَامٌ فَأَمْرًا بِالْقَضَاءِ؟ قَالَ: بَدٌّ مِنْ قَضَاءِ))^(٦). (ئه‌سمه‌ه) ده‌لیته: له‌سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ردا (Cl) له‌پۆژیکی هه‌وردا به‌ریانگمان شکاند -واته ئیفتارمان کرده‌وه- ئینجا له‌ژێر هه‌وردا پۆژ به‌ده‌ر که‌وت، به (هشام)ی حه‌دیسگێژه‌وه گوترا: فه‌رمانیان پێی کرا پۆژوه‌که‌قه‌زا

بکه‌نه‌وه؟ ئه‌ویش فه‌رمووی: واجب هه‌زه‌زا بکریته‌وه. یان ئه‌گه‌ر بێ ئه‌وه‌ی و تیبگا شه‌و ماوه، هێرشى کردو خواردی، یان خواردیه‌وه حاله‌ته‌که‌ش ناشکرا نه‌بوو نایا له شه‌ویدا خواردوه، یان له پۆژدا، ئه‌وه پۆژوه‌که‌ی دروست ده‌بیته ئه‌گه‌ر خواردنه‌که‌ی له پارشیویدا بووبێ، چونکه لیژه‌دا ئه‌سل ئه‌وه‌یه شه‌و مابێ، وه ئه‌گه‌ر خواردنه‌که‌ له به‌ریانگدا بووبێ پۆژوه‌که‌ی به‌تال ده‌بیته، چونکه لیژه‌دا ئه‌سل ئه‌وه‌یه پۆژ مابێ، به‌لام -له هه‌ردوو مه‌سه‌له‌دا- له هه‌ریه‌کیاندا ناشکرا بیه‌هه‌له‌ی کردوه، واجب پۆژوه‌که‌ی قه‌زا بکاته‌وه، ئه‌گه‌ر ناشکراش بیه‌ خواردنه‌که‌ی له شه‌ویدا بووه پۆژوه‌که‌ی دروست ده‌بیته. وه له‌وه مه‌سه‌له‌نای پارشیو و به‌ریانگدا گشت پۆژووشکیته‌کانیتریش وه‌کو خواردن و خواردنه‌وه بریاریان بۆ ده‌درێ^(٧).

هه‌روه‌ها ئیمامی (قورتوبی) له ته‌فسیری ئایه‌تی: (١٨٧/ البقرة) ﴿ثُمَّ أَتَمُوا الصَّلَاةَ إِلَى اللَّيْلِ﴾ ده‌فه‌رمویته: (فشرط تعالی تمام الصوم حتى يتبين الليل، كما جوز الأكل حتى يتبين النهار)^(٨). واته: خوای مه‌زن ته‌واوکردنی پۆژی به‌مه‌رج داناوه (بۆ پۆژوه‌وان)، که بریتیه‌ له‌دلنیا‌بوون له داها‌تانی شه‌و، هه‌روه‌که چۆن ریگه‌ی به‌خواردن و خواردنه‌وه داوه (له پارشیویدا) تاكو دلنیا بوون له هه‌له‌هاتنی پۆژ.

شیخی (صاوی)یش له ته‌فسیری هه‌مان ئایه‌ته‌دا ده‌فه‌رمویته: (وأشار بذلك "أَيُّ" ثُمَّ أَتَمُوا الصِّيَامَ أَيُّ مِنْ الْفَجْرِ إِلَى اللَّيْلِ أَيُّ إِلَى دَخُولِهِ بِغُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى أَنْ الْغَايَةِ غَيْرِ دَاخِلَةٍ فِي الْمَغْيَا، وَإِنَّمَا صِيَامُ جِزءٍ مِنَ اللَّيْلِ مِنْ بَابِ مَا لَيْتَمُ الْوَاجِبُ إِلَّا بِهِ فَهُوَ وَاجِبٌ)^(٩). واته: خۆرئاوابوون داخڵ نییه له شه‌ودا، وه به پۆژووبوونی به‌شیک له شه‌و ده‌چیته ژێر یاسای: (ئه‌وه‌ی واجب هه‌زه‌ی پێ ته‌واو ده‌بیته ئه‌ویش هه‌ر واجب). که‌واته واجب له شه‌ودا ئه‌گه‌ر بۆ که‌متین ماوه‌ش بیهت درێژه به پۆژوه‌که‌ بده‌ین.

شیخی (قه‌سته‌لانی)یش له لیكۆلینه‌وه‌یدا له‌سه‌ر فه‌رموده‌ی: ((إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هه‌نَا، وَأَدْبَرَ مِنْ هه‌نَا، وَغَرِبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ))^(١٠). ده‌فه‌رمویته: (قید بالغروب، إشارة إلى اشتراط تحقق الإقبال والإدبار، وأنها بواسطة الغروب لاسبب آخر)^(١١). هه‌روه‌ها زانای مه‌زن (جه‌ردانی)

په‌ڕێکی زانای ژماره (٨٤) - ٢٠١٢

دەفەر مۆیت: (ومحل التعجيل أن تحقق الغروب، فإن لم يتحققه فالأفضل ترك التعجيل، بل يحرم التعجيل إن شك فى الغروب)^(١٧).

هەر وها ئىمامى (شەوكانى) لە راقەى فەر مۆدەى: ((لا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر))^(١٧) دەفەر مۆیت: (إتفق العلماء على أن محل ذلك إذا تحقق غروب الشمس بالرؤية أو بإخبار عدلين أو عدل)^(١٨). كە هەموو ئەم قسانە دەلالەت لەسەر يەك شت دەکەنەو، ئەویش دلتىابوونە لەوێ کە پۆز بە تەواوى ئاوا بوو، ئىنجا بەربانگ بکۆتەو.

شەخ (ئىبن عوسەيمىن) يەش دەفەر مۆیت: (وإذا ظهر الحيض منها وهي صائمة ولو قبل الغروب بلحظة بطل صوم يومها ولزمها قضاءه)^(١٩). واتە: ئەگەر ئافەرەتێک بە پۆز بوو خۆینى عاده (هەزى) لى دەرکەوت با بۆ ماوێ چاوترۆکانێکیش بێت لە پێش خۆر ئاوا بوون، ئەوا پۆز وەهەى بە تالە و دەبى ئەو ئافەرەتە پۆز وەهەى بە قەزا بگۆتەو. ديارە مەبەستى هەموو زانايان بە خۆر ئاوا بوون کاتى بەربانگ و بانگى ئىوارەيه.

دەى ئەگەر کەوتنە ناو سوپى مانگانەى ئافەرەتێک کە لە دەست خۆيدا نيبە و بەويست و ئىرادى خۆى بالادەستە، و بە کەمترين ماوێ پێش بانگيش (کە چرکەيه کە) ئەو حالەتەى لى پوویدات پۆز وەهەى بە تال بێتەو، ئەى ئەگەر ئەو لە حەزەيه بکەين بە (يەك) خولەك، يان بە (پنج) يان (دە) خولەك، ياخود زياتر يان کەمتر و بە ويست و ئارەزووى خۆشمان بێت، ئەبى حوکمى ئەو پۆز وەهەمان چى بێت و زانايان چى بربارىکى لەسەر بدەن؟ بىگومان وەلامە کە پوونە، کە بە تال و نادروستە.

بەداخو هەندىک لە موسلمانان ئەم ووردە کارىيانە لە بەرچا و ناگرن و زۆر جار لە دواى بانگى بەيانيش هەر لە خواردن و خواردنەو بەردەوامن، ئىتر بە نەزانين بێت، کە ئەمە يان تا رادەيه کە ئەهوەنتر و ئاسانترە، ياخود بە خۆ گۆل کردن و خەلک فریودان بێت، کە ئەمە يان اوە يلاى دەوێت و هەر کە سێک بە ئەنقەست ئەمە بکات بىگومان پۆز وەهەى لە ژىر پرسىيار و گومانىکى گەورە دايە و تاوانى ئەو خەلکەيشى لەسەرە کە بە بانگ و فەتواى ئەو بەربانگ دەکەنەو، هەر وەك (شەخ ئىبن حەجەر) لە وەلامى (ئەعمەش) دا کە ووتويه تى: (لولا الشهوة لصليت الغداة ثم تسمرت)^(٢٠). واتە: ئەگەر لە بەر ئارەزووى دەروون نەبوایە ئەوا نوێژى بەيانيم دەکرد و پاشان پارشيووم دەکرد، لە وەلامدا (شەخ ئىبن حەجەر) فەر مۆيه تى: (نقلوا الإجماع على خلاف ما ذهب إليه الأعمش)^(٢١). واتە: زانايان کۆ دەنگن لەسەر پێچەوانەى بۆچونە کەى (ئەعمەش)، واتە هەموو زانايان بۆچونيان بە پێچەوانەى بۆچونە کەى (ئەعمەش) ه، کە دەلێت: پارشيووم دەخستە دواى نوێژى بەيانىيەو، کە وابوو بۆچونە کەى (ئەعمەش) وەرناگيرت و پرە تکرارهيه.

وازەيانان لە سونەتى ئىمساک:

فەر مۆدە و بەلگەى صەحیحى زۆر هەيه لەسەر پرەچا و کردنى سونەتى ئىمساک کردن، هەر وەك صەحابهى بەر پۆز (زەبىدى كوربى سايت "خراى لى رازى بېت") دەفەر مۆیت: ((تسحرنا مع النبي (ﷺ)، ثم قام إلى الصلاة. قلت: كم كان بين الأذان والسحور؟ قال: قدر خمسين آية))^(٢٢). واتە: ئىمە لەگەل پێغەمبەردا (ﷺ) پارشيوومان دەکرد، پاشان هەلەسايەو (ﷺ) نوێژى دەکرد، (ئەنەس) دەلێت منيش ووت: ماوێ نىوان بانگدان و پارشيووکردنە کە تان چەندبوو؟ (زەبىد) فەر مۆى: بە ئەندازەى خۆيىندى (بەنجا) ئايەتى مامناوهند.

ئىمامى حافز (شەخ ئىبن حەجەر) لە راقەى سەرباسى ئەم فەر مۆدەيه دا دەفەر مۆیت: (باب قدر كم بين السحور وصلاة الفجر، أي إنتهاء السحور وابتداء الصلاة، لأن المراد تقدير الزمان الذي ترك فيه الأكل)^(٢٣). واتە: ئەم بابەتە باسى ماوێ نىوان پارشيووکردن و بانگى بەيانى دەكات، واتە باسى كۆتايى هاتنى كاتى پارشيووکردن و دەستپێکردنى نوێژى بەيانى و ئەو ماوێه دەكات كە پێغەمبەر (ﷺ) و هارەلان تىيدا دەستيان لە خواردن و خواردنەو هەلگرتووه. وە لە شەرحى فەر مۆدە كەى پيشووتريشدا پيشەوا (نەووى) دەفەر مۆیت: (فيه الحث على تأخير السحور إلى قبيل الفجر)^(٢٤). واتە: ئەم فەر مۆدەيه هانمان دەدات بۆ ئەوێ پارشيووکردن دوا بخەين بۆ كەمێك پيش (فەجر). واتە كەمێك پيش بانگدان واز لە خواردن و خواردنەو بەيئىن، كە واتە سونەت وايە پرەچاوى كاتى (ئىمساک) بکەين، و پيش ئەوێ بانگ بدات واز لە خواردن و خواردنەو بەيئىن، ئەگەرچى بە ماوێهەى كەميش بێت. بەلام و دەبينىن لەبەر سونەتى درەنگ پارشيووکردن، سونەتىكى گەورەى وەك (ئىمساک) وەلا دەنرێت و گرنكى پى نادريت، سەرەراى ئەوێ بەم كارە موسلمانان دەخەنە نىو كاتىكى لىل و تەماو ييەو، بەشيوهيه ك پۆز وەهەى لىل بەربانگ و پارشيوهيه كەيدا دلتيا نيبە و بەگومانە.

راسته يەكێك لە سونەتەكان زوو بەربانگ كۆرندەو و درەنگ پارشيوو كردنە، بەلام نەك پۆز و شكاندن پيش ئەوێ كاتى خۆى هاتىتە پيشەو و كاتى بانگ نەهاتىت، بۆيه با لە ژىر چەترى ئەم دوو سونەتە مەزن و پىر خىرەدا هېچ موسلمانێك گىرۆدەى ئەم تاوانە نەبێت و پۆز وەهەى بە تال نەكاتەو.

ئاشكرایە يەكێك لە مەرجەكانى پۆز و شكاندن و بەشيك لە عيبادهتەكانىتر ئەوێهە كە مۆف دلتيا بېت لەوێ كاتى هاتووه (وەك: نوێژ، تەيه موم، پۆز، حەج ...)، كە واتە كاتى بەربانگ ئەو كاتەيه كە دلتيا بين لەوێ كە پۆز ئاوا بووه و كاتى (مەغريب) هاتووه، وەك لە زۆرىك لە سەرچاوه فيقهى و شەرعيه كانيشدا يەكێك لە مەرجەكانى پۆز و شكاندن ئەوێهە:

(العلم بدخول الوقت / تحقق غروب الشمس). واتە: دەبیت تەواو دلتيا بوويى لەوێ كە پۆز كۆتايى پېتاهتووه و بانگى (مەغريب) كاتى هاتووه، هەر بۆيه ئەو كەسانەى پيش ئەم كاتە پۆز وەهەى بان دەشكێنن تاوانبارن و پۆز وەهەى بان نادروست و بەتالە.

سزاي ئەو كەسانەى پيش وەخت پۆز وەهەى بان دەشكێنن:

پێغەمبەرى خۆشەويستمان (ﷺ) دەفەر مۆیت: ﴿... انطلق بي فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيهم مشقة أشداقهم، تسيل أشداقهم دما، قال: قلت: من هؤلاء؟ قال: هؤلاء الذين يفطرون قبل تحلة صومهم...﴾^(٢٥). واتە: لە شەوى (مىعراج) دا تىپهريم بە لاى كۆمەلێك خەلكدا سزادەدران، سزاکەيان ئەو بوو بە ئىسكى چەلەمەى شانيان هەلواسرابوون، و شەويلەكانيان كرابوو بە دوو بەشەو، و خۆيى پيدا دەهاتە خوارەو، منيش ووت: ئەى جىبريل ئەمانە چ كەسانىن ئاوا بەم شىوازە سزا دەدرين؟ (جىبريل) يەش فەر مۆى: ئەمانە ئەو كەسانەن پۆز وەهەى بان دەشكێنن پيش ئەوێ كاتى بانگ هاتىت و پۆز كۆتايى پى هاتىت.

وە لە پىوايه تىكى ترى فەر مۆدە كە دا بەم گوزارشته هاتووه: ﴿... ثم انطلقنا فإذا نحن برجال ونساء معلقات بعراقيهن مصوبة رؤوسهن يلحسن من ماء قليل وحما فقلت: ما هؤلاء؟ قال: هؤلاء الذين يصومون ويفطرون قبل تحلة صومهم...﴾^(٢٦) واتە: لە شەوى (مىعراج) دا تىپهريم بە لاى ژنان و پىوايىنكدا هەلواسرابوون بە ئىسكى شانەكانيان، و ئاوى گەرم دەكرابه سەر سەرياندا، و زمانيان ئەهينا بە قوروى چالوى زهويدا، ووت: ئەى جىبريل ئەمانە چ كەسانىن و بەم شىوازە سزا دەدرين؟ (جىبريل) يەش فەر مۆى: ئەمانە ئەو كەسانەن پۆز وەهەى بان دەشكێنن پيش ئەوێ كاتى بانگ هاتىت و كۆتايى بە پۆز هاتىت.

كاتىك ئەمە سزاي پۆز و شكێنەكان بى، ئەى ئەبى سزاي ئەو كەسانە چى بېت كە يارى بە كاتەكانى بەربانگ و پارشيوهيه دەكەن؟!

بانگىزان ئەمىن و بەر پرسىيارى تى گەورەيان لە ئەستودايە:

شەخ (صالح فەوزان) دەفەر مۆیت: (ومن آداب الصيام تعجيل الإفطار إذا تحقق غروب الشمس إما بمشاهدة أو سماع أذان المغرب)^(٢٧). واتە: يەكێك لە سونەتەكانى پۆز و زوو بەربانگ كۆرندەو، بەلام بەو مەرجەى دلتيا بين لەوێ كە بە ئاشكرى پۆز كۆتايى پېتاهتووه، ياخود بانگ دراوه.

وە لە شوئىنكى دىكدا نووباره دەفەر مۆیت: (ويرجع فى وقت الإمساك والإفطار إما إلى رؤية الفجر والغروب إذا تمكن الصائم من رؤيتهما بنفسه، أو خبر ثقة بذلك، أو أذان المؤذن الذي يتقيد بالوقت، فيؤذن عند طلوع الشمس وغروب الشمس، فإن المؤذن مؤتمن ومتمحل لمسؤلية عظيمة، لأن الناس يصومون ويفطرون بأذانه

بەپاى زانايان ژمارە (٨٤) ٢٠١٢

و یصلون كذلك إعتقادا عليه . فاتقوا الله أيها المؤمنون وراقبوا الوقت مراقبة دقيقة ولا تؤذن إلا عند دخول الوقت، لا تتقدموا عليه ولا تأخروا عنه فتغفروا الناس، وتتحملوا أثامهم فإن بعض المؤمنین لا یبالی متى أذن، فمنهم من يؤذن قبل دخول الوقت، ومنهم من يؤذن متأخرا فیصوم الناس أو یفطرون علی أذانه فی غیر وقت الصیام والإفطار یتحملون أوزار الناس بسبب إهمالهم. أنه إذا تأخر المؤمن علی الأذان مع طلوع الفجر فلا يجوز له أن يؤذن بعد ذلك، لئلا یغیر الناس، بل یتکفی بأذان من حوله من المساجد، ولا يجوز لكم أيها المسلمون أن تعتمدوا علی أذان هذا المؤمن المتساهل إذا تأخر عن المؤمنین کثیرا، لأنه أصبح غیر ثقة، فاتقوا الله وتنبهوا لذلك^(۳۷). واته: ده بیئت ته او دلتیابین له وهی که پوز کۆتایی هاتووہ ننج پوزووہ که بشکیتین، بانگدهره کان ته مین و به ریرسن به رام بهر به بانگدان، و به ریرسیاریه تیکی گه وره یان له ته ستودایه، چونکه خه لگی پشت به بانگی ته وان ده به ستن له پارشیو کردن و پوزووو شکاندن و نوپزه کانیاندا.

تهی بانگبیزه کان له خوا بترسن! و به وردی ره چاوی کاتی دیاریکراو بکه، وله کاتی دیاریکراوی خویدا بانگ بدن، نه پیش بکه ونه دوا بکه ون، بۆ ته وهی خه لک له خشته نه بهن، چونکه تاوانی خه لکیشان دپته سر، هه ندیک له بانگبیزان به لایانه وه گرنگ نییه کهی بانگ بدن، هه ندیک جار پیشی ده خه ن وهه ندیک جاریش دواي ده خه ن، به م شیوزاه تاوانی خه لکانی پوزوووه وانانیش دپته سه ریان. وه ته گهر بانگده ریک درهنگ بانگیدا له پارشیو کردندا دروست نییه جاریکتر بانگ بداته وه، بۆ ته وهی خه لک له خشته نه بات، به لکو ده بیئت له و حالته دا پشت به بانگی مزگه وته کانیتر به ستریت، تهی موسلمانان له خوا بترسن و به ناگا بینه وه! دروست نییه بۆتان پشت به م جو ره بانگده ره بی متمانانه به ستن چونکه سبقه و متمانهی خویان له ده ست داوه. (تاکو نیره وتهی "شیخ صالح فهوزان" بوو).

که واته با هه موومان پابه ندی

رینماییه کانی شه ریعت و فه توای زانایان وخشته و پوزومیزه کانی بانگ بین، که به ته زمونی چه ندین ساله ی زانایان و بیجتیهادی چه ندین زانای ده ست پاک و ته مین وله خواترس دارپژراوه و وردبینی کراوه، وه هه روها له لایه ن لیژنه ی فه توای بالای کوردستانیشه وه په سه ند کراوه. ده که واته با بۆچوونی تاکلایه نه ی خۆمان زال نه که مین به سه ر لیژنه ی پسپوړی ته بواره دا و ده سته جه معیبه که به هه له دابنیتین و خۆشمان به راست وحه قه وه.

له کۆتاییدا ده لیتین لادان له و خشته ی بانگانسه ی که دانراوه و دیاریکراوه و زوویانگدان وته فره قه دروستکردن، لادانه له ده سته جه معی مسولمانان و خۆ په سه ندی و تاکبوونه وه و تاکگه راییه، ناشکرایشه گورگ له که سانی تاکره و و پیزپه ره وه نزیکه، هه ربویه پیویسته هه موومان به هه ستیکی ئیمانی و به ریرسیاریتیبه وه له م مه سه له یه پروانین، و خیر و به ره که تی پوزوووه که مان بۆ چه ند ده قیقه یه که له ده ست خۆمان ده رنه که یین و کرده وه که مان پوچه ل نه که یینه وه و خۆمان مایه پوچ نه که مین.

کوردی خۆشمان جوانی ووتوه که ده لیتین: ((خه ته نه کردن سونه ته، به لām نه که له بنه وه)). ئیمه ش ده لیتین: به لئی درهنگ پارشیو کردن و زوو بیفتار کردنه وه سونه تن، به لām نه که به شیک له پوزی پیوه ببریت و بخوریت، و به مه ش بکه وینه ناو کاتی گوماناییه وه، هه ره وک (خه تیبی شه ریینی) له شهرحی (منهاج) داوه له سه ر بره گی: (و تاخیر السحور مالم یقع فی شک) دا ده فره رمویت: (فان شک فی ذلك كأن تردد فی بقاء اللیل لم یسن التأخیر، بل الأفضل ترکه للخبر الصحیح (دع ما یریبک إلی ما لا یریبک))^(۳۸). واته: به و مرجه درهنگ پارشیو کردن سونه ته که نه که ویته ناو کاتی گومانه وه، وه ته گهر هاتوو به دواخستنی پارشیوه که (پوزوووه وان) ده که وته ناو گومانه وه ته و باشت وایه پارشیوه که دوا نه خات، چونکه پتغه مبه ر (d) فره رمویه تی: واز له و شته بهینه که گومانی تیدایه، ته وه بکه که گومان

ناخاته دلته وه. هه روها زور پیویسته وه زاره تی ته وقافیش سنوریک بۆ ته م سه ریچیبه دابنیت، و پتگه نه دات که سانی لاده ر و سنوریه زین ناکوکی و دوو به ره کی له ناو کومه لگه موسلمانانه ماندا دروست بکه ن.

- وصلی الله وسلم وبارک علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم
- ۱- القم: ۴۹.
  - ۲- الرعد: ۸.
  - ۳- روه البخاری، الرقم: ۱۹۱۸، باب قول النبوی (d) لا یمنعنکم من سحورکم أذان بلال، ومسلم، الرقم: ۲۵۹۰.
  - ۴- روه البخاری: ۱۹۵۴، مسلم: ۲۵۵۳.
  - ۵- المنهاج: للإمام النووي، پوونکرده وهی (رونای رب العالمین: م) عبدالله عبدالعزیز هه رته لی، دار المعرفه بیروت- لبنان، ۲۰۰۹، ۸/۲۵، ۲/۲۵۷.
  - ۶- روه البخاری ۱۹۵۹، باب إذا أفطر فی رمضان، ثم طلعت الشمس، فتح الباری: ۲۵۴/۴.
  - ۷- پوونکرده وهی (رونای رب العالمین: م) عبدالله عبدالعزیز هه رته لی، ۲۵۷/۲-۲۵۷.
  - ۸- تفسیر الجامع لأحكام القرآن: لأبی عبدالله محمد بن أحمد الأنصاری القرطبی، الطبعة الأولى/ ۱۹۴۱ هـ- ۱۹۹۹، دار الفکر/ بیروت- لبنان، ۲۵۲/۲/۱.
  - ۹- حاشیه العلامة الصاوی علی تفسیر الجلالین: للشیخ أحمد الصاوی المالکی، المكتبة الإسلامية، ۸۶/۱/۱.
  - ۱۰- روه البخاری: ۱۹۵۴، مسلم: ۲۵۵۳.
  - ۱۱- إرشاد الساری شرح صحیح البخاری: شهاب الدین أبی العباس أحمد بن محمد الشافعی القسطلانی، الطبعة الثانية- دار الکتب العلمیه/ ۲۰۰۹ م، ۴/۵۲۰.
  - ۱۲- فتح العلام: محمد عبدالله الجردانی، الطبعة الرابعة/ دار ابن حزم، ۱۹۹۷ م، ۴/۲۴.
  - ۱۳- روه البخاری: ۱۹۵۷، مسلم: ۱۰۸۹.
  - ۱۴- نیل الأوطار: محمد بن علی الشوکانی، بیت الأفكار الدولیه، ۸۱۴.
  - ۱۵- مجالس شهر رمضان: للشیخ محمد بن صالح العثیمین، الطبعة الأولى، الناشر: وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد- المملكة العربیه السعودیه، ص ۳۹.
  - ۱۶- فتح الباری: ۱۷۵/۴.
  - ۱۷- فتح الباری: ۱۷۵/۴.
  - ۱۸- روه البخاری، الرقم: ۱۹۲۱، باب قدر کم بین السحور و صلاة الفجر.
  - ۱۹- فتح الباری: الشیخ أحمد بن علی بن حجر العسقلانی، الطبعة الثالثة، ۱۴۲۱ هـ- ۲۰۰۰ م، دار السلام- الریاض/ دار الفیحاء- دمشق، ۱۷۷/۴.
  - ۲۰- صحیح مسلم بشرح النووي، الطبعة الرابعة/ دار إحياء التراث العربی، بیروت- لبنان، ۲۰۸/۷/۴.
  - ۲۱- روه الحاكم، برقم: ۷۵۶۴، وقال: هذا حديث صحيح علی شرط مسلم، ورواه البيهقي، برقم: ۷۷۶۹، وابن خزيمة فی صحیحه، برقم: ۱۹۸۶، والنسائی ۳۲۸۶، والهيثمي: ۲۴۰، والهندي: ۳۹۵۵۰، والسيوطي ۴۱۳۵۹، والطبراني: ۷۶۶۶.
  - ۲۲- الخطب المنبریه فی المناسبات العصريه: الدكتور صالح الفوزان، مؤسسة الرسالة، بیروت - لبنان، الطبعة العاشرة ۲۰۰۳، ۶۷/۱.
  - ۲۳- الخطب المنبریه فی المناسبات العصريه: ۳۷۹/۲-۳۸۰.
  - ۲۴- معنی المحتاج إلی معرفة ألفاظ المنهاج: الشیخ محمد خطیب الشریینی، المكتبة التجارية الكبرى - مصر، ۱۳۷۴ هـ - ۱۹۵۵ م، ۴۳۵/۱، والحديث رواه: النسائي، والترمذي، وقال: حديث حسن صحيح.

ناوو ژيان له څارستانيتي ئيسلاميدا

أ. د. برکات محمد مراد — سهروکي بهشي فله لسه فله و کومه ناسي، کولبيژي په روره ده، زانکوي عين شمس / ميسر

له وانه يه گرنګيدان به مه سه له ي ډېر خواردنه وه ي نوزون له په رده کاني سه روه ي دونياو، زياد بونو پله ي گه رمای جيهان، سه رنجان رانه کيشيت، يان ديارده ي (مالي شووشه يي) که له نه نجامي له سه ر يه ک کوبونه وه ي گازی دووم نوكسيدي کاربون له زه وي دروست ده بيت.

به لام نه مانه (لاوايونو په رده ي نوزون و به ريزوونه وه ي پله ي گه رما) نيسستا دو باب ته ي گرنګن له بابه ته کاني ژينګه دا، به لام نه وه ي زياتر سه رمان لي سوپوماوه نه وه، که ته رکيز ناکريته سه ر باب ته نيکي ديکو، له زه مه نيکي نزيکيشه وه ده بيته يه که مين کيشه ي ژينګه، نه ویش نه زمه ي شاه، که له حالي نيسستا که زور له زانايان و شاه زابان جه غتي له سه ر ده که نه وه، وه (نه سیت بواس) سه روکي يه کيتي سه رچاوه کاني ناوي جيهان له ويلايه تي (ئيلنه و) ي نه مه ريکي، ده لیت: (ناو سه رمايه يه کي سنوورداره و، دانيشنواني سه ر زه ویش به ي سنوور له زيده بووندان، له وانه يه نه و روژه ي نه مه سه رمايه ي تيدا که مه ده بيتته وه، ده که ويته ناوه راسته کاني سه ده ي بيستو يه ک، نه گه ر نه لئين ده که ويته سه ره تا کاني نه مه سه ده وه).

ئيلياس سه لاهه ده لیت: پيويستي نيمه بو ناو له سالي ۲۰۲۰ دوو قات ده بيتته وه، نا له و کاتيدا ناو نه ک نه وت- ده بيتته سه رچاوه ي يه که مين، که بيار له سه ر چاره نووس ي گه لاني هه موو ولا تان و، نايينده ي روژه لاتي ناوه راست ده دات. ناژانسه کاني هه وال و که ناله نيوخوي و نيوده له تيبه کاني راگه يان دن، هه واله کاني وشکه ساليان له روژه لاتي نه فه ريقا گواسته وه، که له م دو ايپانه به هوي نه باريني باران له سالاتي داويدا زيادي کردوه، ده ره نجام مردني گيانه وه راني ليکه وته وه، که سه رچاوه ي سه ر هکي خوراکی مروقه بوون، پاشان هه زاران که س مردن، به هوي نه وه ي شويني حه وانه يان ده ست نه که وت، به هه زاراني ديکه ش بو ناوچه دراوسيکانيان کزچيان کرد به مه به ستي گه ران به دواي ناوي سه رچاوه ي ژيان، ئيدي به رده وام نه و کيشانه ي له سه ر که م ناوي دروست ده بن له زيده بووندان، نه مه ش وامان ليده کات له گرنګي ناو بو ژيان به گشتي و ژياني مروقه به تاييه تي تيبګين، هه روپه خواي گه وره ده فه رموييت: (وجعلنا من الماء كل شيء حي أفلا يؤمنون) الانبياء/۳۰.

ناو سه رچاوه ي ژيانه

رافه کاران ده فه رمون مه به ستي نه م نايه ته نه وه يه: ناو هوکاري ژياني هه موو شتيکي زيندوه له زه ويديا، زانسي (الخليه)

سه رماندوويه تي: ناو دروستکاري هه ره گرنګه له دروستکردني خه ليه و، ناو يه که ي دروستکاري له هه موو بوونه وه ريکي زيندوو، جا گيا بيت يان زينده وهر، خواي گه وره ده فه رموييت: (وهو الذي أنزل من السماء ماء فأخرجنا به نبات كل شيء) الانعام/۹۹.

هه روه ما ناو ژينګه ي ژماره يه کي زور له دروستکراو بوينه وه راني زيندوه: (وهو الذي سخر البحر لتأكلوا منه لحما طريا) النحل/۱۴. واته ناوي ده ريامان واليکرد بو ژياني زينده وهره ناوييه کان بگوونجيت، که مروقه له سهريان ده ژيت، هه روه ما ده رفه رموييت: (أحل لكم صيد البحر وطعامه متاعا لكم وللسيارة) المائدة/۹۶. مه به ست له ده ريا له م نايه ته دا: هه موو نه و شتانه ده گريته وه، که نيچري ده ريايي تيديا، هه رچه نده رووبار يان چه م بيت. وشه ي (ناو- الماء) شه شتو سي (۶۲) جار له قورنايدا هاتوه، مانا که شه ي له چه ندان شويني جياوازدا هاتوه: (الغيب، المطر، البحار، الأنهار- باران و ده رياو رووبار) و چه ندان ناوي ديکه ش، نه وه ش له به ر گرنګي ناوه وه يه.

زوربه ي جارنيش به ماناي (النعمة- نازو نيعمه ت) و، بووني به پيويستي ژيان و زينده وهران هاتوه، که ژيان به ي نه و ناييت و، زه وي پي سه و ز ده بيت و، پاش رزي بووني زيندوو ده بيتته وه: (وترى الأرض هامدة فإذا أنزلنا عليها الماء اهتزت وربت وأنبتت من كل فرع بهيج) الحج/۵. ناو کوله که ي ژيانه، چونکه شته څاروه کاني ناو زه وي ده خاته وه ده روه،

که ناژه له مروقه لپيانه وه ده خوات تا جينشيني مروقه له سه ر زه وي به و شيوه ي خوا ده وييت بيته دي: (هو الذي أنزل من السماء ماء لكم منه شراب ومنه شجر فيه تسيمون) ينيبت لكم به الزرع والزيتون والنخيل والأعناب ومن كل الثمرات إن في ذلك لآية لقوم يتفكرون) النحل/۱۰-۱۱، ناو کوله که ي ژيانه، چونکه نه سالي هه موو پيويته که: (والله خلق كل دابة من ماء) النور/۴۵. هه موو نه و بوونه وه رانه شي ژيده سه ته کردوونه بو خزمه تي مروقه خواردن و جل و به رگ و هاتوچووني.

جا له به ر نه وه ي ناو نه م گرنګيه ي هه يه، زور جار خواي گه وره بيديريمان ده دات ي به بيره اتنه وه ي نه م نيعمه ته و نيعمه تاني ديکه و، فه رمان ي کردوه شوکرانه بژري خاوه نه که ي بين: (أقرأيتم الماء الذي تشربون) (۶۸) أنتم أنزلتموه من المزن أم نحن المنزلون (۶۹) لو نشاء جعلناه أجاجا فلولا تشكرون) الواقعة/ ۶۸-۷۰.

هه روه ک خواي گه وره ته حه دي به نده مروقه کاني ده کات تا به هوي زانست و عيلمه که يان تووش ي سه ره روپي نه بن و، له نه نجامدا بيته مایه ي ري بز کردن: (قل أرایتم إن أصبح ماؤكم غورا فمن يأتیکم بماء معين) الملك/۳۰. جا نه گه مروقه ده سه لاتي هه بيت به دياريکردن و کات و شويني باران باران دن، با يه که مچار ته ماشا بکات داخو نه م هه ورانه له کو ي هاتن و ده يان ته قينيته وه، خو له نه بوونه وه دروستي نه کردوون، به لکو خوا هيناويه تيبه بوون: (ويُنشئ السحاب الثقال) الرعد/ ۱۲. جا

له بهر نه وهی ئاو نه و پیگه گوره یه هی هیه، سروشتیه ریږه وی ژبان به هوی وشکبون و که مېوونه وهی له سوران بوه ستیت، هر بویه ش ده قه کانی شه ریعه تی ئیسلامی له سر یه ک هاتون بۆ هاندان له سر پاریزگار یکردن له سر چاوه کانی ئاو، پاراستنی ئاو له هه موو نه و هؤکارانه ی د بڼه مایه ی تیکچون و پیسبون ی.

قه ده غه کردنی زیده روپی کردن له ناودا

پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ چاکترین ماموستا و باشترین پی شنه نگ بوو بۆ پاریزگار یکردن له وهی ئاو بی که لک به فیږ نه دریت، نیمامی موسلم له فهرمووده ی نه نه س ده گپړته وه: پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ به چه ننگ ده ستونوژی ده شوږدو، غوسلیشی به ساعیک تا پینج چه نگ ده شوږد.

پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ یه که مین که س بوو داوی له هاوولاتیان کرد، زیده روپی نه که ن له به کارهیتانی ئاودا، فهرمووی: (کلوا واشربوا و تصدقوا فی غیر اسراف ولا مخیلة) رواه ابن ماجه. هه تا پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ موسلمانانی قه ده غه ده کرد له به فیږدانی ئاو له کاتی ده ستونوژی خو شوږد، عه بدولای کوری عومه ر ده گپړته وه پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ به لای سه عدی کوری نه بی وه قاص تیږه ی، له و کاتی خه ریکی ده ستونوژی شوږد بوو، جا پیی فهرموو: چییه نه و زیده روپی به؟ نه ویش گووتی: نایا له ده ستونوژی شدا زیده روپی هه یه؟ نه ویش فهرمووی: (نعم، وان کنت علی نهر جار) واته: به لای، تا نه گه ر له سر رو باریکش بیت. رواه ابن ماجه، هه ر بویه ده گووتی: خولیا بوونی مروقه به ئاو نیشانه ی که می شاره زایه تی.

نه وه ش که قه ده غه ی کرد بوو، پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ له سر خوی و خانه واده که شی جیبه جی ده کرد، عه بدولای کوری زهید ده گپړته وه، پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ ده ستونوژی به (۳/۲) چه ننگ ده شوږد، عا نیشه ده گپړته وه، نه و پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ به قاپیک خویان ده شوږد جی سی چه نگ یان نزیکه ی نه وه نده ده بوو.

ده گپړنه وه، خه لکانیک ده ربه ر ه غوسل پرسیاریان له جابیر کرد، نه ویش گووتی: ساعیکت به سه، پیاویک گووتی: نه وه نده به س نییه، جا جابیر گووتی: نه وه نده به س بوو بۆ که سیک موی له توو زیاتر بوو و له تو ش باشر بوو، مه به سستی پیغه مبه ر بوو دودی خوی له سر بیټ. (متفق علیه).

کتیبه فیهیه کانی بومان روون ده که نه وه، که موسلمانانی پی شان چه نده گرنگیان داوه به زیده روپی نه کردن له به کارهیتانی ئاو بۆ ده ستونوژی خو شوږد، جا نه گه ر زور له سر نه وه تووند بن، که بۆ ده ستونوژی خو شوږد زیده روپی له ئاودا نه کړیت، پیویسته بۆ شتی دیکه زور تووند تر بیټ.

خه لیفه کانی راشیدیش له سر هه مان ریگه و ریږازی پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ ریویشتنو، گرنگیان به سر چاوه کانی ئاو ده داو،

کاریان ده کرد بۆ پاشه که وتکردنی ئاوو، پاراستنی، تا نه و کاته ی پیویستیان پیی ده بیټ، هه روه ک گرنگیان بۆ بلاوکردنه وهی وشیار ی ده دا له به کاربردنی ئاودا.

هه ر بویه ش له و کاته ی موسلمانان فه تی عیراق و شامو میسر ییان کرد، ده ستیان کرد به چاککردنی گوزه رانی نه م ولاتانه، به تابه تی له وهی په یوه ست بوو به کشتوکالو به ره می ئاو، جا به نداویان دروست کردنو، پردیان دانانو، جۆگه له یان لیدان. کتیبه کانی میژوی ئیسلامی بومان باس ده که ن، له و کاته ی عه مر ی کوری عاس فه تی میسری کرد، له و کاته ی والی نه م ولاته بوو، له هاوینانو زستاناندا هه زار کړیکاری به کار ده هیتا بۆ چاککردنه وه ی ئاوه روکان له میسر دا.

گرنگیانی کار به ده ستان له ده ولته تی ئیسلام به رده وام بوو، بۆ پاریزگار یکردن له ده سته به رکردنی ئاوی پیویست بۆ هه موو پارچه زوییه ک، که بۆ کشتوکال بشیت، له م بوواره دا ده ولته تی عه باسی گه یشته ئاستیکی مه زن، هه ر یه که له یه عقوبی له کتیبه (البلدان) و یاقوت نه لحه موی له کتیبه (معجم البلدان) ئامازه بۆ نه وه ده که ن، که خه لیفه کانی عه باسی گرنگی تابه تی بیان ده دا به کار کردن بۆ ئاسانکردنی ئاوه رو، تا دانیشتونوایان بتوانن به بی نه شکه چه و نازار کشتوکالی زوییه که یان به که ن، نه وه ش خۆ له لیدانی جۆگه له و حه وزی گه وره ی ئاوه دروستکردنی پردی ئاو ده بینیه وه.

نه و دوو میژوونوسانه باس له وه ده که ن، که خه لیفه (المنصور) نه خشه یه کی زانستی دانا بۆ به ره مه پنهانی ئاوی رووباری دیجه، که فهرمانی ده رکرد به لیدانی چه ندان جۆگه له، که ئاوی رووباره که بۆ زوییه کانی نزیک رووباره که بگوازیته وه، وه ک جۆباری (جیل)، هه روه ک به جوانترین شیوه ئاوی رووباری فورانی به کار هیتا - هه رچه نده ئاوه که شی که م بوو، کاتیک هه لستا به لیدانی که نالیکی ئاو گواستنه وه له (کرخایا)، که چه میکی رووباری فوراته، به شیوه یه کی تووندو تول ژیره که ی چاکر د بوو، سه ره که شی به خسته چاک ی پۆشی بوو، هاوینانو زستانان به زوییه ی شه قامه کانی به غداد ده روپیشت، به شیویه ک دا یانابوو، له هیچ کاتیک ئاوه که ی نه ده برا، له سه رده می عه باسیه کانی ش زونگاوه کانی به ریخستنیک ی ورده وه داندران.

نحین حه وقله له کتیبه که ی به ناوی (صوره الارض) باس له وه ولو کوششانه ده کات، که له نه فغانستان خرانه روو بۆ ریگریکردن له گرده لمیه کانه له سر ئاو... هه روه ها ئامازه بۆ نه وه ده کات، که نه و ولاته زونگاویک بووه ره ملو ته پۆلکه ی لماوی داپوشویه، هه ر بویه هاوولاتیان کاریان کرد، به لیدانی چه ندان به نداو تا ریگری له رووی با به کن.

زانا موسلمانان چاک له و مه ترسیانه حالی بیون، که له وانه یه به هوی به رزیوونه وه ی ئاستی ئاو له سر زوییه کشتوکالییه کانه دروست ببن، هه روه ک به فیږداتیک ی به لاشی ئاوه که شه، هه ندیکیان هه لستاون به دانانی ته کنیکی نه دنازیاری تا کونترولی ریژه ی ئاوی ئاوه روکان

به کن. هه روه ها له کتیبه ی که به ناوی (حیل بنی موسی) ده بینن ئامازه ده کړیت بۆ داهیتانیک ی میکانیکی جوانی نه حه مده ی کوری موسا (که یه کیکه له زانا موسلمانان دیاره کانی بواری میکانیکی)، داهیتانه که بریتی بووه، له نامریک له نیو زوییه کانه ده چه قیندریتو، هه ر کاتیک ریژه ی ئاو له سر زوییه که به رز بوویه وه چه ند ده نگیکی تابه تی ده رده کات، تا ئاوی ئاوه روپی که بی سوود نه پوات، وا دیاره له سه رته ای سه ده ی سپیه کی کچی (توی میلادی) نه م داهیتانه له به غدا جیبه جی کراوه.

ئاو بۆ هه موو مروقه: بڼه مایه کی ئیسلامیه

هه روه ها موسلمانان گرنگیان داوه به چاره سه رکردنی نه و کیشانه ی له نه نجامی به کارهیتانی ئاو له ئاوه روکان سه ره لده نده، هه روه ک زانایان و شه رزانه کانه گرنگیان داوه به لیکولینه وه ی هه موو نه و بابه تانه ی په یوه ستن به و مملانییه ی له نیوان نه و که سانه دروست ده بیټ، که سوودمه ندن له ئاودا... هه ر بویه هه ر چوار نیمامه کانی فیهی ئیسلامی له نیو کتیبه و نامیلکه و لیکولینه وه کانیان نه م بابه تانه یان باس کردوونه، هیچ شتیکیان له م بابه تانه یان به بی پیداچوونه وه و لیکولینه وه واز ل نه هیتاوه.

له وانه نیمامی مالیک له کتیبه به ناویانگه که ی (الموطأ) له زهناد ده گپړته وه نه ویش له نه عره ج و نه ویش له نه بوهره یره، که پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ فهرموویته تی: ئاوی زیده ناگریته وه بۆ مه نکردنی گیاو گول.

هه روه ها نیمامی مالیک ده گپړته وه، پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ فهرموویته تی: ئاوی زیاده ی بیی قه ده غه ناکړیت، نه وه ش مانای وایه نه گه ر گیاو گولیک له ده رووبه ری نه و بیره هه بوو، جگه له و بیره هیچ سرچاوه ی ئاوی نه بوو، هه روه ها خاوه ن مه رو مالانیش نه یان ده ستوانی حه یوانه که یان بلوه برینن به بی نه وه ی له و بیره یان ئاو بدن، نابی ریگریان ل بکړتو، تا به هوی تینوویته ی وه زیانمه ند نه بن، به مه ش قه ده غه کردنی ئاو ده بیته مایه ی قه ده غه کردنی مه پرداری.

هه روه ک شه ریعه تی ئیسلامیش مانی سوودمه ندبوون له ئاوی بۆ هه مووان پاراستووه، به بی قورخر کردنو تیکدانو راگرتن، نه وه مافیکی بلاوه بۆ هه موو مروقه کانه، پیغه مبه ر دودی خوی له سر بیټ ده فهرموویته تی: (خه لگی له سی شتدا هاویه شن: له ئاوو گیاو ئاگردا) رواه ابن ماجه، نه وه ش مانای وایه بۆ هیچ که سیک دروست نییه سرچاوه کانی ئاو بۆ خوی قورخ بکاتو، له خه لگی دیکه ی قه ده غه بکات، چونکه سه رچاوه کانی ئاو مولکی گشتی هه موو خه لکن، مولکی گشتیش وا ده خوازیت پاریزگاری ل بکړت، فهرمانداری موسلمانانیش لسی به رپرسیاره، هه روه ک به رپرسیاره له وه ی به شیوه یه ک ریکی بخت، که هه موو موسلمانان سوود له و مولکیه ته وه ریگرن.

نه م بابه ته له ژماره (۲۸) ی سالی هه فته می گوڅاری (حراء) وه ریگراوه.

- **وه ریگریانی: جه عفره گوانی**

موسلمان موشريك نابيت

دهشتي حاجي احمد شيخاني *

باس له بابہ تيکي زور گرينگ و پٽويست دهکين، ٺه ويش ٺه وهيه: هر که سيک موسلمان بيت وشهادت بيني ٺه وه به هيچ شيويه که ٺه وه که سه هاوبه ش= (الشرك) بوخواي گه وره بريار ناداتو به موشريکي نامريت.

له چه نده ها چه ديسي صه حيدجا ها تو وه که له مه ودوا باسي ده که ين به دريژي، پيغه مبر (d) فرمويه تي له ٺوممه تم ناترسم له دواي مردنم هاوبه ش= (الشرك) بو خوداي گه وره بريار بدن، به لام له وه لتيان ده ترسيتم که خو شوه ويستي پاره و سامان به هيلاکيان بدات. ٺيجا له سه ره تادا بايين پينا سه (تعريف) ي هه لگه رانه وه= (الردة)، هاوبه ش= (الشرك) بکه ين. وه جياوازي له نيوانياندا.

(الردة) = (قطع الإسلام) واته: پچراندني ديني ٺيسلام، واته: هيچ په يوه نديه که به ٺيسلام نه مينئي، به هوي نيه تيکي يان قسه يه که يان کرده وه يه که کوفر، ٺيجا جياوازي نيه به گالته بيلي يان به عينا دي بيلي يان به بربو باوه ريه وه. (الشرك) = (اعتقاد بتعدد الإله) واته: له گه ل خوداي گه وره دا به کيکي تر بکاته هاوبه شي و هاو ويني خوداي گه وره، واته: دوو خوا يان سي يان زياتر به پرستيت، وه کو بجيت پيغه مبر محمد (d) يان پباو جاکيک يان داريک يان ديواريک به پرستيت. ٺايه تا کو ٺيسا که س پيغه مبر محمد (d) له گه ل خوداي گه وره دا به پرستيوه؟

جياوازي له نيوانياندا: هه لگه رانه وه له دين

(الردة) زور جيايه له گه ل هاوبه شي (الشرك) بو خوداي گه وره قهراردان، (کافر) بريواي به خوداي گه وره نيه به لام (موشريك) له گه ل خوداي گه وره دا به کيکي تر ده کاته هاوبه شي و هاو ويني خودا، (کل مشرک کافر وليس کل کافر مشرک)، والعياذ بالله تعالى.

ٺيجا ٺه وه ش بزانه برياردان له سه ر (کفر) ده بي ٺه تو سه دا سه د بزانيت ٺه وه که سه کافره ٺه و جا برياري کوفري له سه ر بده يت، واته: به گومان = (ظن) يان به ٺحتمال به هيچ شيويه که ناتوانيت برياري کافر بوون بده يت، هه روه کو باس ده که ين ان شاء الله تعالى.

جا فرمويو باباسي ٺه وه به لگه به هيزو ٺاشکراو راسته و خويانه بکه ين که باس له وه ده کات که ٺوممه ته ي ٺيسلام له پاش وه فاتي خو شوه ويست (d) توشه ي هه له ي هاوبه ش= (الشرك) نابيت.

١- ٺيمامي بخاري (C) له صه حيه که يدا ريوايه تي کرده له ((عقبه بن عامر (C) أن النبي (d) خرج يوماً فصلى على أهل أحد صلاته على الميت، ثم انصرف إلى المنبر فقال: إني فرط لكم، وأنا شهيد عليكم، وإني والله لأنظر إلى حوضي الآن، وإني قد أعطيت مفاتيح خزائن الأرض أو مفاتيح الأرض، وإني والله ما أخاف عليكم أن تشركوا بعدي ولكن أخاف عليكم أن تتنافسوا فيها)) واته: عوقبه ي کوري عامر (C) ده فه رمويت: جاريکيان پيغه مبر (d) هاتو دوعاي نويزي مردروي خو يند به سه ره هلي

ٺو خودا (v)، له پاشان روي کرده مينبه ره که ي فرمويه موسلمانان: ((...سو يند به خواي گه وره به راستي من له ٺيوه ناترسيتم که توشي هاوبه ش= (الشرك) بن له دواي من، به لام ٺه وه ي که من لئي برسيتم له ٺيوه منافسه کردنتان - واته: پيش برکي کردنتان - له سه ر ٺياني دونيا مالو سامانو دارايي)). چونکه ته معاي دونيا مروژ به هيلاک ده دات.

ٺيمامي بخاري (C) له (باب الصلاة على الشهيد) به ٺماره ي حديس ١٣٤٤ هيناويه تي، وه هه روه ها ٺيمامي بخاري (C) له پيچ شوي ني ديکه دا ٺم چه ديسه پيروزي ريوايه ت کرده وه^(١).

جابري موسلمان: ٺم حديسه پيروزه که ٺيمامي بخاري (C) هيناويه ته وه به لگه يه که زور به هيزو ٺاشکرايه که ٺوممه تي ٺيسلام به شرک گومراو سه ر ٺي شياو نابيت، به لام به دونيا خو ش ويستي و دونيا پرستي گومراو سه ر ٺي شياو ده بيت.

جا ته ماشاکه براي به ريزم: هه نديک له موسلمانان به پيچه وانه وه، خويان و چه ند که سيکيان به وه خريك کرده وه ترساندوه به باس کردن و ناگادار کردن وه ي خه ک له شيرک، وه خه لکيشيان فراموش کرده وه به باس کردن و ناگادار کردن وه يان له زهره رو زيان ته معاي دونيا دونيا خو شوه ويستي.

٢- وه هه روه ها ٺيمامي مسلم (C) له صه حيه که يدا به ٺاشکرا ريوايه تي کرده له ((عقبه بن عامر (C) أن النبي (h) قال إني لست أخشى عليكم أن تشركوا بعدي ولكني أخشى عليكم الدنيا أن تنافسوا فيها وتقتلوا فتهلكوا كما هلك من كان قبلكم)) واته: "به راستي من ناترسيتم له ٺيوه که توشي شرک بن له دواي من، به لام ٺه وه ي که جيگه ي ترسي من بيت له ٺيوه، دونيا به: پيش برکي کردنتان له سه ر ته معاي دونيا، شه ر کردنتان له گه ل يه کتري له سه ر خو ش ويستي مالو سامان، ٺه وکات ٺيوه به هيلاک ده چه هه روه که له کاني پيش ٺيوه به هيلاک چوون". ٺيمامي مسلم (C) ٺم چه ديسه پيروزه له صه حيه که يدا هيناويه ته وه له بابي (اثبات حوض نبينا (d) وصفاته) رقم (٥٩٧٧=٢٢٩٦). وه هه روه ها حديسه که ي ٺيمامي بخاري ٺيمامي موسليميش ريوايه تي کرده له هه مان باب رقم (٥٩٧٦=٢٢٩٦). ٺم چه ديسانه هه موي به لگه و جيگاي دل خو شيه بو ٺيمه ي موسلمان، که ٺيمه به مشرکي نامرين.

٣- وه ره ته ماشاکه به کيکيکيکه له و مزده دلخوشکه رانه ٺه وه يه که پيغه مبر (d) له فرموده يه که شيريني دا زور به ٺاشکراي و به فراواني باسي ٺه وه ده کات که ٺوممه ته که ي توشي شرکي پوز پرستن يان مانگ پرستن يان بت پرستن نابن، هه روه که ده فه رمويت: ((إن أخوف ما أخوف على أمي لإشراك بالله، أما أني

لَسْتُ أَقُولُ يُعْبُدُونَ شَمْسًا وَلَا قَمَرًا وَلَا وَتَنًا، وَلَكِنْ أَعْمَالًا لِعَبْرِ اللَّهِ وَشَهْوَةً حَفِيَّةً^(١)) واته: "به راستی له هه موو ترسان زیاتر که من له نیوهی بترسیم: هاوبهش بریار دانه بۆ خودای گه وره، من نالیتم ئه و هاوبه شه ئه وه یه پۆژ له گه ل خودا دا ده په رستن، یان مانگ یان بت له گه ل خودا دا ده په رستن، به لکو له وهی لیتان ده ترسیم که کرده وه تان بۆ خودای گه وره نه بیته و پریای له گه ل تیکه ل بیته، وه مه یلی مه دح و ناویانگ له ناو دلتاندا جیگیر بیته".

ئهم حه دیسه پیروژه مژده یه کی نۆر نۆر دلخۆشکه ره بۆ ئیمه ی موسلمانان، که هه له ی شرک بۆ خوا قه راردان نابینین و توشی شرک نابین وه به موشریکی نامرین و شرک له ناو موسولمانان جیگیر نابیت و نایته، وه هه روه ها ناگادار کردنه وه شی بۆ ئیمه ی تیدایه که مه یلی ناو دهنگ (شهرة) و مه دحمان له ناو خه لگدا نه بیته و نه ویت.

٤- پیغه مبه ر (d) ده فه رمویت: ((اللهم لا تجعل قبری وثناً يعبد^(٢)) واته: "خودایه قه بری من نه که یته بتیک تاک و بپه رستنیت". وه هپچ گومانیشی تیدا نیبه که دعای خۆشه ویست (d) وه رگیروو په د نا کریتته وه.

ئیمه کاتیک له خزمه ت گۆپی حه زره تی (محمد المصطفی (d)) دا داین فاتحه ی بۆ ووحی پیروزی په وان ده که یین، گویمان له چه ند موسولمانیک ده بیته که نامۆژگاری موسولمانان ده که ن پیمان ده لئین: ناگاداربه ئه وه توشی شرکته نه کات، ناگاداربه ئه مه نه تخاته هه له ی شرکه وه، یان ئه مه نه ت گه پینتته وه بۆ سه رده می نه قامی و نه زانین و بت په رستی، به خه لکی ده لئین ناگاداربه نۆر مه حه به تی ئه و قه بره ت له ناو دلدا نه بیته نه با دا وات لئ بکات که بی په رستی. به راستی ئه مه هه مووی ترسی خه یالینه دوورن له راستی و حقیقه ت.

ئینجا کاتیک که موسولمانان گویمان له و قسانه ده بیته، ئه وانیش به زوبانی حال وه لامیان ده نه وه ده لئین: کاکه بۆ زیاره تی (محمد المصطفی (d)) کوری عبدالله و رسول الله و حبیب الله و خلیل الله و عبد الله هاتینه، نه ک بۆ په رستن یان به یینینه پیزی خوای گه وره، چونکه پیغه مبه ر (d) ده فه رمویت: ((اللهم لا تجعل عقوبی وثناً يعبد^(٣)) واته: "خودایه قه بری من نه که یته بتیک تاک و بپه رستنیت". وه هپچ گومانیشی تیدا نیبه که دعای خۆشه ویست (d) وه رگیروو (قبول) وه په د نا کریتته وه.

که و ابوو: بابه ته که برایتته وه که گۆپی خۆشه ویست (d) به هپچ شیوه یه ک وای لئ نایته که خه لک بی په رستن.

ئینجا با ئیمه هه ر خه ریکی ئه وه بین که وا له خه لک بکه یین دونیای نه ویت و هه ر خه ریکی عبادته تو خوا ناسین و له خوا ترسانی خۆی بیته. وه با خه ریکیان نه که یین به باسکردنی هاوبه شه = (الشرك) چونکه رونادات و ماندووبوونه که مان به لاش ده پوات.

٥- وه ئیمامی مسلم (C) له سه حه حه که یدا بریوایه تی که ردوه، خۆشه ویست (d)

ده یفه رموو: "هه تا وه کو لات و عوززا نه په رستنیت دونیا ویران نابیت". واته: هه ندیک له خه لک ده گه رینه وه سه ر بت په رستی، ده بنه وه موشریک و لات و عوززا ده په رستنیت.

وه لام: برای دینیم ئهم حه دیسه نیوهی باس کراوه نیوه که ی دیان بریوه یاس نه کراوه که ده فه رمویت: ((فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ (d) إِنْ كُنْتُ لِأُظُنَّ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ أَنْ ذَلِكَ تَأْمٌ، قَالَ: إِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ ذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ بَيَّعَتُ اللَّهَ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَوَفَّى كُلَّ مَنْ فِي قَلْبِهِ مَثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَيَبْقَىٰ مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ إِلَيَّ دِينَ آبَائِهِمْ))^(٤) به کورتی واتا که ی: "حه زره تی عائبه شه (په زای خوای گه وره ی لئ بی)

ده فه رمویت: گوتم یار رسول الله من وام گویمان برده له وه تی ئه م نایه ته دابه زیوه: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ...﴾ که دینی ئیسلام ته واو بووه و بی ک و کورتی ده بیته (واته: که س له دین دا موشریک نابیت، پیغه مبه ر (d) وه لامی دایه وه) فه رمووی: دینی ئیسلام به رده وام ده بیته ئه وه نده ی خودای گه وره حه ز بکا، له پاشان بایه کی بۆن خۆش دیت، ئه وه ی به نه ندازه ی میسقاله زه په یه ک باوه ری به خوای تاک و ته نیا هه بیته به و بایه ده مریت، له پاشان چه ند خه لکیک ده مینتته وه که خیر له و که سانه دا نیبه - واته: بروایان به خوا نیبه و نه ماوه -، ده گه رینه وه سه ر دینی باب و باپرانیان".

به شی دووه می حه دیسه که وه لامه بۆ به شی یه که می، ئه وانه ی لات و عوززا ده په رستنیه وه ئه وه پیغه مبه ر (d) ده فه رمویت: به نه ندازه ی میسقاله زه په یه ک ئیمان له دلایندا نه ماوه، وه فه رمویت: ئه وانه ی لات و عوززا ده په رستنیه وه ئه وه له پاش هاتنی بایه کی بۆن خۆشه که ئه وه ی ئیمانی به نه ندازه ی گه ریدله یه ک به خوای تاک و ته نیا هه بیته به و بایه ده مریت، که واته: ئه مه دوا ی هاتنی

ده فه رمویت: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أُبْسَ أَنْ يُعْبِدَهُ الْمُصَلِّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنَّ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ)) واته "شه یتان بی ئومید بووه له وه ی له جه زیره ی عرب دا بپه رستنیت، به لام خه لکی گویم ده کات به بوغزو حه سوودی و ناژاوه. ئه مه ش به لگه یه که شه یتان بی ئومید بووه له جه زیره ی عرب دا بپه رستنیت.

جابرایانی دینم: ئه مه هه مووی به لگه ی پوون و ناشکران که ئوممه تی خۆشه ویست (d) به هپچ شیوه یه ک توشی شرک نابیت وه به لگه ی دیکه ی له سه ره به لام لیژده نا ئه وهنده نۆزیشه. (پروانه: الصواعق الالهة في الرد... للامام سليمان بن عبد الوهاب ص ٤٠ و ماحولها وغیره).

ناگاداری: یه که م: به لئ: تو بۆت هه یه بیرسی: ئه ی موسلمان کافر نابیت؟

وه لام: برایانی دینیم هه لگه پانه وه له دین (الردة) نۆزجیایه له گه ل هاوبه شی = (الشرك) بۆ خودای گه وره قه راردان، واته: ده گونجی موسولمانیک بچینه سه ر دینی جوله که یان گاوپر یان هه ر ئاینیکی تر، و العیاض بالله تعالی. چونکه ئیمه له فقه دا (باب الردة) مان هه یه که نۆر به دورو دریزی باسی هه لگه پانه وه له دین ده کات. به کورتی (الردة) هه لگه پانه وه له دین و کافر بوون جیاوازه له گه ل هاوبه شه = (الشرك) بۆ خودای گه وره قه راردان. کافر بروای به خودای گه وره نیه به لام موشریک له گه ل خودای گه وره دا په کیک تر ده کاته هاوبه شی وها وینه ی خودای گه وره (کل مشرک کافر ویس کل کافر مشرک) هه روه ک رابرا، و العیاض بالله تعالی.

دووه م: به لئ: تو بۆت هه یه بیرسی: ئه ی پیغه مبه ر (d) نافه رمویت: ((عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا - قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (d) يَقُولُ: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّىٰ))^(٥) واته: دایکی ئیمانداران حه زره تی عائبه شه (په زای خوای گه وره ی لئ بی) ده فه رمویت: گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (d)

په ی زانیان ژماره (٨٤) ل. ٢٠١٢

نیشانه گه وره کانی پوژی دواى یه، وپیش هاتنى پوژی دواى به که میك.

که واپوو: نه وانه ای لات و عوززا ده پرستنه وه، نه وه پاش دابه زینى حزره تى عیسیاه (علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام)، و نیشانه گه وره کان پوژی دواى، وه: هاتنى ده جال و دابه زینى حزره تى عیساو (علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام)، هاتنى یا جوج و ما جوج...، نه مانه گشتى پوی داوه، په پرستنه وه ای لات و عوززا هاتنه وه یان پاش دابه زینى حزره تى عیسیاه (علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام)، نه که پیش هاتنى. هه روه که الحافظ العسقلانی وه های وه لام دایته وه باسی کردوه له {فتح الباری، کتاب الفتن/ باب (۲۳) (تغییر الزمان حتى تعبد الاوثان)): (۷۱۱۶)، وه له کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة/ باب (۷) (ما یذکر من ذم الرأی...)) (۷۳۰۷) {.

سییه م: به لئی: تو بۆت هیهه بیرسی: نه ی پیغه مبه ر (d) نافه رمویت: ((وَلَا تَقَوْمُ السَّاعَةَ حَتَّى تَلْحَقَ قِبَائِلُ مَنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَحَتَّى تَعْبُدَ قِبَائِلُ مَنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ)) (۸) واته: "قیامت دانایی تا که چه ند هوزیک به گه ل موشریکه کان ده که ون وه به گه ل بت په رسته کان ده که ون". وه لام: برای دینیم نه م حه دیسه وه نه وه حه دیسه نه ی که وه که نه وه وانه هه موویان له گه ل نه وه کاته ی دایه که حه زره تى عیساو (علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام) دابه زیوه، وه پاش نه وه یه که بایه که هاتوو نه وه ی موسولمان بیئت به و بایه مردوو، واته: مروقی موسولمان له دونیادا نه مانوه، هه روه که الحافظ العسقلانی وه های وه لام دایته وه باسی کردوو له {فتح الباری، کتاب الفتن/ باب (۲۳) (تغییر الزمان حتى تعبد الاوثان)): (۷۱۱۶)، وه له کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة/ باب (۷) (ما یذکر من ذم الرأی...)) (۷۳۰۷) {.

وه به به لگه ی حه دیسه که ی حه زره تى عائیشه (ره زای خودای له سه ر بی) (فَبَقِيَ مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ) رواه الامام مسلم (۷۲۹۹)، وه به به لگه ی حه دیسه که ی پابردوو: (وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي) رواه الامام البخاری، و الامام مسلم.

ئینجا نه وه ش بزانه: نه وانه ی له دین هه لده که رینه وه ده چنه سه ر دینی گاوری (نصرانی) له گه ل خودای گه وره دا حه زره تى عیسی ده پرستن، یان ده چنه سه ر دینی جوله که یی (یهودی) له گه ل خودای گه وره حه زره تى عوزیز ده پرستن یان هه ر شتیکی دیکه له گه ل خودادا ده پرستن نه وه به وانه ده گوتری: هه لگه راوه (المرتد) له دین نه که (موشریک)، و السلام علی من اتبع الهدی.

(ترسناکی خه لک کافر کردن)

نه وه ت له به ر چاوبیئت که که سیك کافرنه بیئت نه توش بریاری کوفری له سه ر بده ی، نه وه بیگومان بریاری کافرونه که بۆخوت ده گه رپته وه. هه روه که خۆشه ویست (d) ده فهرمویت: ((مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ (أَي رَجَعَ) عَلَيْهِ)) (۹) واته: "هه رکه سیك بانگی که سیك بکات به کوفر - واته:

پیتی بلیت نه ی کافر - وه پیتی بلیت نه ی دوژمنی خوا وه نه وه که سه وانه بیئت نه وه - بیگومان - حوکمی کوفره که ده گه رپته وه سه ره خۆی".

جابزانه حزره تى پیغه مبه ر (d) چۆن باسی له خۆ پاراستن ده کات له بریاردانی (کفر).

هه روه که ده فهرمویت: ((ثَلَاثٌ مِنْ أَصْلِ الْإِيمَانِ: الْكُفُّ عَمَّنْ قَالَ: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) لِأَنَّ كُفْرَهُ بِذَنْبٍ وَلَا تُخْرِجُهُ مِنَ الْإِسْلَامِ...)) (۱۰) واته: سئ شت هه ن له بناغی باوه رین: خۆگرتن و خۆبیده نگ کردن له وه که سه ی ده لیتت (لا إله إلا الله)، به کافری داننه ین به هوی گوناهیك، وه له دینی ئیسلامیش به ده ری نه نیین به هوی نه زانینه وه...).

ئینجا نه گه ر که سیك بیرو باوه ریکی ته وای هه بیئت و ئینصافی هه بیئت نه م حه دیسه پیروزه به سه بۆ نه وه که واز له گومان و خیالی به نیئت و به زوی خه لک کافر نه کات.

جا وهره سه بری بریواری پیشه وایه کانی سه له ف و سه ره مزه به کان بکه چی یان فه رموو، هه روه که الامام مالک ده فهرمویت (نُسِبَ إِلَى الْإِمَامِ مَالِكِ (C) أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَدَرَ عَنْهُ مَا يَحْتَمِلُ الْكُفْرَ مِنْ تَسَعٍ وَتِسْعِينَ وَجْهًا وَيَحْتَمِلُ الْإِيمَانَ مِنْ وَجْهِ، حُمِلَ عَلَى الْإِيمَانِ)) (۱۱) واته: {که سیك شتیکی کرد (۹۲) نه وه تو ئیحمالی کوفری هه بوو، وه (۱) یه که ئیحمالی ئیمانی هه بوو، نه واه بریاری ئیمانه که ی بۆ ده ریئت {.

جابرایانی خۆشه ویستم: وه به نرخه کانی الامام مالک (C) (شيفاء وكفاية لقلب يطلب الشفاء والأكتفاء) ده رمانه بۆ دلک که داوی ده رمان بکات و ئینصافی هه بیئت.

به لام موسلمانى وه ها هیه نه گه ر که سیك شتیك بکات (۹۹) نه وه دو نۆ ئیحمالی ئیمانی هه بیئت و (۱) یه که ئیحمالی کوفری هه بیئت، نه وه له وانه یه بریاری کفره که ی له سه ر بچه سپنیئت و به کافری دابنیئت،

توخوا سه بر نییه که سیك موسلمان بیئت و هه مو بنچینه کانی ئیسلام به باشی بکات و بریاری باشی به بنچینه کانی ئیمان هه بیئت و بانگ بدات و پاشان سه لاوات لیبدات له سه ر پیغه مبه ر (d) چونکه سه لاوات لیدان ئایاتی قورئانی پیروزی له سه ره، وه له دواى بانگ حه دیسی صحیح ریوایه تى الامام موسلمی له سه ره، ئینجا ئیمه به کافرو گومراو سه ر لیشیواو بده کاری دابنیین.

توخوا با سه بر بکه ین پیغه مبه ر (d) جی فه رموو: ((عن عصام المزني قال كان النبي h إذا بعث السرية يقول: إذا رأيتم مسجداً أو سمعتم منادياً فلا تقتلوا أحداً)) (۱۲) واته: پیغه مبه ر (d) ده یفه رموو نه وه له شکره ی بۆ جهاد ره وانی ده کردن: "نه گه ر مزگه وتان دیت یان گویتان له دهنگی بانگ ده ربوو نه وه که س مه کوژن". ئینجا با ئیمه به گوئی پیغه مبه ر که مان (d) بکه ین، چۆن موسلمانیک له دواى بانگ سه لاواتی له سه ر حزره ت (d) لی دات نه وای کوژین، یان خوینی حه لال بکه ین، وچۆن کافری بکه ین و خوینی حه لال که ین، خۆ کوفری نه کرووه، ولاحول ولا قوة إلا بالله العلی العظيم.

ئیمامی شوکانی له شه رحی نه م حه دیسه دا ده فهرمویت: (نه م به لگه یه له سه ر نه وه نه گه ر هات و ته نها گویتان له دهنگی بانگ بیئت نه وه نابیئت شه ر بکه ین له گه لیاندان، هه رچه ند ئیحمالی نه وه ش هه بیئت که نه وانه بۆخوانا که ن - واته: کافرن) (۱۳).

وه هه روه ها پیغه مبه ر (d) ده فهرمویت: ((كفوا عن أهل لا إله إلا الله، ولأنكفروهم بذنبي فمن أنكر أهل لا إله إلا الله فهو إلى الكفر أقرب)) (۱۴) واته: "خۆبگیرن و خۆبیده نگ که ن له وانه ی خه لکی (لا إله إلا الله) نه - واته: ده لئین (لا إله إلا الله) - و ئیمه به کافری داننه ین به هوی گوناهیکه وه، هه رکه سیك نه هلی (لا إله إلا الله) به کافر دابنیئت نه وه به خۆی زیاتر له کافر بوون نیزیکتره". واته: خه لکه که کافر نییه به لکو به خۆی له بی باوه ری و کافربوون نیزیکتره. نه زانین و بی عیلمی ده ریکی کوشنده یه، وه نه وه بزانه ی که حه زره t ده فهرمویت: ((إنما العلم بالتعلم)) (۱۵).

جا نه ی برای موسلمان: به چاوی خوت ده بیینی: نه م دونیایه زانای ئایینی تیدایه، ئاسنگری تیدایه، دارتاشی تیدایه، پزیشکی تیدایه... هتد، خۆ نه وه ش ده زانی: نا گونجی مروقه هه موو شتیك به ته وای بزانی، به لام ده گونجی: له هه ر شتیك شتیك بزانی.

ئاشکراشه نه مه ش ره وای نییه: مروقه بۆ ده رمانکردنی چاوی ئیشان برواته لای دارتاش، به لکو نه وه ش ره وای نییه برواته لای پزیشکی ددان، که واپوو: (هه ر مروقیك و کاری خۆی)، (نان بۆ نانه و)، گوشت بۆ قه ساب. جا بزانه: نه م یاسایه ش خودای گه وره دایناوه (۱۶).

نه ی لای موسلمان: خۆ چاک ده زانی: (جهاد) لوته کی هه ره به زوی ئیسلامه، له گه ل نه وه شدا، خواوی گه وره قه ده غه ی کردوه: به گشتی برۆین بۆ (غه زا) و فه رمانی داوه: کو مه لیکمان بۆخوین تا کو له (شه رع) شاهه زا بین و شه رع ی ئیسلام بۆ موسلمانان پروون بکه یینه وه (۱۷).

ئینجا هه روه که ناگوونجی هه موو خه لک بییته پزیشک و ئاسنکرو... هتد، ناشگونجی: هه موو خه لک بییته زانایه کی وه ها که له قوروشان و حه دیس تیبگا، که واپوو: ده بی پزیشک بۆ ده رگه و په چهره برواته لای ئاسنکر، ئاسنگریش بۆ چاره ی نه خووشی برواته لای پزیشک، نه وانه و خه لکی تریش بۆ پرسیارای ئایینی برۆنه لای زانایانی ئایین، چونکه نه وان نه وه کو مه له ن: که به فه رمانی ئایه ته ی خواوی گه وره راپه ربوون بۆ تیگه بیشتن له (شه ریه تی ئیسلام).

جا نه وه ش بزانه: له سه رده می (صحابه) وه تا ئیستا، موسولمانان پرسیاریان له زانایانی ئایین کردوه نه وانه ی وه لامیان داونه وه و به گویره ی وه لامی نه وان ره قناریان کردوه، چونکه خواوی گه وره ده فهرموی: ﴿فَأَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ (الأنبياء: ۷) واته: پرسیار له زانایانی ئایین

بکهن نه گهر نانزانی (۱۸).

وه بزانه: کافری حه قیقی نه و کافریه که کوفری له ناودلی دا جیگیر بوو بیت و وه ویش به و کوفره که ی پازی بیت، واته: به بیگومان نه و که سه به کوفره که ی پازی بیت. هه روه که خودای گه وره ده فهرمویت: «وَلَكِنْ مِّنْ شَرِّهِ بِالْكَفْرِ صَدْرًا» (النحل / ۱۰۶) (أَيِ اقْتَنَعَ بِهِ وَاسْتَرَاحَ لَهُ) واته: به لئی که سئ خوی پونا کربیی به بی ئیمانی و سینه ی بؤ کوفر کربیتته وه پی خوش بی و پی شادبی _ په نا به خوا _ نه وانه غه زه بی خویان له سهره (۱۹).

نه وه شمان له بیر نه چیت هه ندیک له موسولمانان نه و نایه تانه ی دهر باره ی کافره کان دابه زی وه نه وانه له سهر موسولمانان دا ده یچه سپین و به کاریان دینن، ناگادار نین له حدیسی: ((كفوا عَنِ أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))، و له حدیسی: ((الْكَفُّ عَمَّنْ قَالَ: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) لَأُنْكَفِرَهُ بِذَنْبِهِ...)) (۲۰) نه مهش به راستی سیفه تیکی زور خراپه، سیفه تی موسولمانی باش نیه، به لکو سیفه تی (خوارج) هکانه، نه وان زور به ناسانی و به هوی تاوانیک تومه تی (شرك) واته: کافر بوون ده دهنه پال موسولمانان.

(كَانَ ابْنُ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ تَعَالَى عَنْهُمَا بِرَأْسِهِمْ - أَيِ الْخَوَارِجِ - شِرَارَ خَلْقِ اللَّهِ، وَقَالَ: يُنْطَلَقُوا إِلَى آيَاتٍ نَزَلَتْ فِي الْكُفَّارِ فَجَعَلُوهَا عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) رواه البخاري واته: حه زه تی (عبدالله ی کوری ئیمامی (عمر) رضی الله تعالی عنهما (خوارج) ی به خراپترین که س دادنه نان و ده یفه رموو: نه و نایه تانه ی له قوربان دهر باره ی کافره کان هاتونه ته خواره وه، (خوارج) به سهر ئیمانداراندا به کاریان دینن.

جا هه ره به رنه م سیفه ته خراپه، پیغه مبه ر (D) ده فهرمویت: ((هُمُ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ)) رواه مسلم، و أحمد بن حنبل واته: ((خوارج) له هه مو ئاده میزادو تاژه لیک

خراپترین". وه ده فهرمویت: ((إِنَّهُمْ كَلَابُ أَهْلِ النَّارِ)) (۲۱) واته: "به راستی (خوارج) سه گی دوزه خیانی". جا تکات لی ده که م نه ی موسلمانان: به رامبه ر زانایانی ئیسلام بی نه دهب مه به و ریژی زانستیان لی بنی (۲۲).

ئینجا له کۆتایی دا دوباره ی ده که مه وه و ده یلیم: با ئیمهش به هیج شتیه یه که چیدی که خو خه ریک نه که مین به ترساندن و ناگادار کربنه وه ی خه که له (شرك) چونکه نه مه رونا دات و خو ماندد و کربنیکی بی سودو قازانجه بؤ رۆژی دوابی، به لکو تنه نا خه ریکی نه وه بین که خه که دونیای خوش نه ویت و، مالی دونیای به دل نه ویت و، ناو دهنگ (شهرة) ی ناو خه لکی نه ویت و خو به دور بیخیت لی، (ریاء) و ته ماعی ده سلات و کار به ده ستایه تی له ناو دلدا دهر بیخیت.

وصلی الله على سيدنا وحبيبنا محمد وعلى آله وأصحابه، وأزواجه أمهات المؤمنين، وأحبابه إلى يوم الدين، والسلام على من أتبع الهدى، اللهم أرنا الحق حقا وارزقنا إتباعه، وأرنا الباطل باطلا وارزقنا إجتنابه، اللهم لاتجعل سعينا سعيا عثيا برحمتك يا أرحم الراحمين، وبقئ نبيك يا الله، وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.

* پیش نویتو وتار خوین له مرگه وتی شه هید حسین له ه ولیر

۱- له بابی (علامات النبوة في الاسلام) ژماره (۳۵۹۶)، (۲) له بابی (غزوة أحد) ژماره (۴۰۴۲)، (۳) له بابی (أحد جبل يحبنا ونحبه) ژماره (۴۰۸۵)، (۴) له بابی (مايخذ من زهرة الدنيا والتنافس فيها) ژماره (۶۴۲۶)، (۵) له بابی (في الحوض) ژماره (۶۵۹۰).

۲- رواه مسلم باب ۱۷ تحريش الشيطان رقم (۷۱۰۷) (۲۸۱۲)، التحريش: الحمل على الفتن والحروب.

۳- ئیمامی این ماجه له سنندا پویایه تی کردوه. باب الرياء والسمعة (۲۱) رقم (۴۲۰۵)، وقال الهيثمي في الزوائد في إسناده (عامر بن عبد الله)

لم أر من تكلم فيه بجرح وباقى رجال الإسناد ثقات، وأبو نعيم فى الحلية، وقال الحافظ السيوطى فى الدر المنثور: وأخرج أحمد، وابن أبى حاتم، والطبراني، والحاكم وصححه، والبيهقي عن شداد بن أوس: سمعت رسول الله (D) يقول: "أخاف على أمتي الشرك والشهوة الخفية، قلت: أتشرك أمتك من بعدك؟ قال: نعم أما إنهم لا يعبدون شمسا ولا قمرا ولا حجر ولا وثنا ولكن يراؤون الناس بأعمالهم....".

۴- رواه أحمد (مسند أحمد ۲/۲۴۳)، ورواه مالك فى الموطأ مرسلًا (۱/۱۷۲)، ورواه أبو يعلى.

۵- رواه أحمد (مسند أحمد ۲/۲۴۳)، ورواه مالك فى الموطأ مرسلًا (۱/۱۷۲)، ورواه أبو يعلى.

۶- رواه الامام مسلم (۲/۲۹۹).

۷- رواه الامام مسلم (۲/۲۹۹).

۸- رواه وأبو داود رقم (۴۲۵۲).

۹- رواه مسلم.

۱۰- أخرجه (أبو داود) وحكاه (أحمد) فى رواية إبنه عبدالله، بروانه: (سُبُلُ الخيرات للفوز بالباقيات الصالحات) د. سعيد أبو الاسعاد ل ۲۰.

۱۱- فقه السنه: ل ۲/ ۴۵۳ للسيد سابق، بروانه: (سُبُلُ الخيرات للفوز بالباقيات الصالحات) د. سعيد أبو الاسعاد ل ۲۱.

۱۲- أخرجه الامام أحمد والترمذي وأبو داود وابن ماجه، بروانه: (سُبُلُ الخيرات للفوز بالباقيات الصالحات) د. سعيد أبو الاسعاد ل ۲۳.

۱۳- نه مهش دهقى عه ره بيه که يه: (فيه دليل على جواز الحكم بالدليل، لكونه (D) كف عن القتال بمجرد سماع الاذان، وفيه الأخذ بالأحوط في أمر الدماء، لأنه كف عنهم في تلك الحال، مع احتمال أن لا يكون على الحقيقة)، نيل الاوطار ل ۷/ ۲۵۸، بروانه: (سُبُلُ الخيرات للفوز بالباقيات الصالحات) د. سعيد أبو الاسعاد ل ۲۳.

۱۴- أخرجه الطبراني فى الكبير، عن عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنهما.

۱۵- بروانه: صحيح البخارى: كتاب العلم/ باب العلم قبل القول والعمل، وأخرجه الطبرانى والدارقطنى فى اللعل بطرق متنوعه، وقال الحافظ العسقلانى (إسناده حسن) إلا أن فيه مبهما اعتضد بمجيئه من وجه آخر.

۱۶- بروانه: (تفسير القرطبي/ التوبة: ۱۲۲).

۱۷- بؤ دلتیایى بروانه: (تفسير القرطبي/ التوبة: ۱۲۲).

۱۸- بروانه: (تحفة المرید) ل (۸۲)، و(اللامذهبية أخطر بدعة تهدد الشريعة الاسلامية) ل (۷۱)، و(بغية المسترشدين) ل (۸). هه لیئنجراوه له: (چهند گوئیك له گولزاري ئیسلام... له باسی به لگه ی شویئکه وتنی مه زه به کان.

۱۹- هه لیئنجراوه له ته فسیری نامی.

۲۰- أخرجه الطبراني فى الكبير، عن عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنهما.

۲۱- أخرجه (أبو داود) وحكاه (أحمد) فى رواية إبنه عبدالله، بروانه: (سُبُلُ الخيرات للفوز بالباقيات الصالحات) د. سعيد أبو الاسعاد ل ۲۰.

۲۲- رواه: أحمد بن حنبل، والطبراني فى معجمه الكبير، والحاكم، وقال الذهبى فى التلخيص: صحيح على شرط مسلم.

۲۳- بروانه: (إرشاد الساري شرح البخاري)

ل (۸۴) ب (۱۰)، هه لیئنجراوه له: (چهند گوئیك له گولزاري ئیسلام... له باسی نیشانه كانی (خوارج).

بۆ پشٹیوانی گه لی بۆرماو سوریا... به به شدارى لقی هه ولیری یه کیتی زانایان کۆمه لیک له زانایانی شارى هه ولیر گردهوونه وهیهک له بهردهم ئوفیسی هه ولیری (UN) نه نجام ددهن

یه کگرتوووه کان بهرامبهر پاکتاوی ره گه زی دهرهقی موسلمانانی بۆرما، ههروهه له ههفتهی یه کهمی شوپشی سوریاش نه جومه نی ناوهندی یه کیتی زانایان له به یاننامه یه کدا پشٹیوانی خۆی بۆ گه لی سوریا به گشتی و کوردانی سوریا به تایبه تی دهریری، بۆیه ئه م گردهوونه وهیه پشٹیوانیه کی مامۆستایانیش بوو بۆ یاداشته که ی یه کیتی زانایان.

شێخ نیاز پێی وابوو، ئه وان پشٹیوانی له سه رجه م موسلمانان دهکن، چ له بۆرما بێت یان له سوریا، به تایبه تی کوردانی رۆژئاوای کوردستان، چونکه ئه وان خالێکی دیکه ی هاوبه شمان ههیه، که کوردبوونه.

له کۆتاییدا بهرپرسی لقی هه ولیری یه کیتی زانایان سوپاسیکی گهرمی ئه و مامۆستا به پێژانه ی کرد، که به شدارى گردهوونه وه که یان کردو، ئه وانهش که پێشینیازی بپۆکه که یان کردبوو، گوتهشی: مامۆستایانی ئایینی هه میشه به یه کدهنگی و یه کهه لۆیستی توانیوانه په یامی گهروه مه زنی خۆیان بگه یه نن.

شایانی باسه له گردهوونه وه که دا مامۆستایان یاداشتیکیان دایه ئوفیسی هه ولیری نه ته وه یه کگرتوووه کان، که مامۆستا مه لا ئیدریس که ریم پێشنویژو وتارخوینی مزگه وتی (ره حمه) له هه ولیر خۆیندییه وه، ناوه رۆکی یاداشته که وێرای ئیدانه کردن، پشٹیوانیکردن بوو له موسلمانانی سوریاو بۆرما، داوایان ده کرد، چیدیکه خۆین نه رزیت، ئه گینا هه م نه ته وه یه کگرتوووه کان هه میش ریکخواهه ئیوده ولپه ته کانی مافی مرۆف ده که ونه ژیر پرسیاره وه، ههروهه چه ند برگه یه کی یاسا ئیوده ولپه ته کانیان خستبووه روو، که ئه م کارانه ته جریه و ته حریم ده کن.

زانایانی شارى هه ولیرو دهریره یی (گردهوونه وه یه کمان له بهردهم نووسینگه ی هه ولیری نه ته وه یه کگرتوووه کان نه نجامدا، وه ک پشٹیوانی له گه لی سوریاو بۆرما، ههروهه بپزاری و ناره زایی خۆشمان دهریری بهرامبهر بپه لۆیستی نه ته وه یه کگرتوووه کان و کۆمه لگه ی ئیوده ولپه ته ی له هه مبه ر ئه و سته مه ی له گه لی سوریا ده کریت، ههروهه ئه و پاکتاوی ره گه زییه ی دهرهقی موسلمانانی بۆرما نه نجام ده دریت.

شێخ نیاز زیاتر گوته: دیاره پێشتر یه کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان به یاداشتیکی دهنگی ناره زایی خۆی گه یاندبووه نه ته وه

کاتژمێر (10) ی سه ره له به یانی رۆژی (2012/8/8) وه فدیکی لقی هه ولیری یه کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان به شدارى کرد، له گردهوونه وه یه ک، که به ناوی ده سته یه ک له زانایانی ئایینی شارى هه ولیر له بهردهم نووسینگه ی نه ته وه یه کگرتوووه کان نه نجامیاند.

له و باره وه شێخ نیاز راغب دیگه ی بهرپرسی لقی هه ولیری یه کیتی زانایان له لیدوانیکی تایبه ت به سایی زانایان گوته: ئه مرۆ وه کو لقی هه ولیری یه کیتی زانایان له گه ل چه ند مامۆستایه کی دیکه ی شارى هه ولیر گردهوونه وه یه کمان به ناوی (ده سته یه ک له

گه رمیان: لقی گه رمیانی یه کیتی زانایان هه له مه تیکى هوشیاری هاتوچۆ به ریوه ئه بات

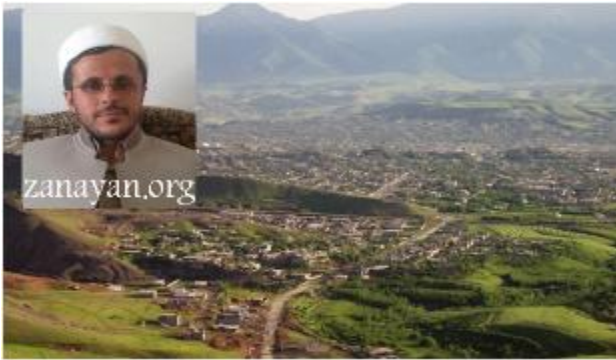
دانا مه لا حه مه نه مین - گه رمیان / پاش ئه وه ی
تیمیکى راگه یاندنی به ریوه به رایه تی پۆلیسی هاتوچۆ گه رمیان به مه به سستی که مکردنه وه ی روداوه کانی هاتوچۆ هوشیارکردنه وه ی هاوڵاتیان له رێنماییه کانی هاتوچۆ سه ردانی لقی گه رمیانی یه کیتی زانایان کرد و داوایان لى کردن له رێگه ی مینه بری مزگه وته کانه وه هوشیاری به هاوڵاتیان بدهن و هاوڵاتیان له رێنماییه کانی هاتوچۆ ئاشنا بکه ن لقی گه رمیانی یه کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان له رێگه ی مامۆستایانی ئایینی ووتاریژى مزگه وته کانی سنوره که یه وه هه له مه تیکى هوشیاری هاتوچۆ راده گه یه نیت... ئه مه و بۆ ئه و مه به سته به نوسراویک که ئاراسته ی سه رجه م ووتاریژانی سنوری گه رمیان کراوه و پێنه ی بۆ ئیداره ی گه رمیان به ریوه به رایه تی هاتوچۆ ناوچه کانی که لارو دهرینه دیکان و کفری و خانه قینی سه ره لقه که یان ناردوه و نوسراوه که ش ده قی فه توای لێژنه ی بالای فه توای هه ریمی کوردستانی هاوپیچه داوا له ووتاریژانی مزگه وته کانی گه رمیان کراوه که له ووتاره کانیان به تایبه ت وтары رۆژی هه یینی باسه کانیان ته رخان بکه ن بۆ هوشیارکردنه وه ی هاوڵاتیان له رێنماییه کانی هاتوچۆ پپۆیستی پابه ند بون پپۆه ی، له وباریه وه به ریز مامۆستا مه لا حه مه نه مین

هه له مه ته که یان ئه و بهرپرسی یه کیتی زانایان رایگه یاند ((ئیمه هه مان نوسراو و داوامان له رێگه ی ناوچه کانیان له شاره کانی که لارو خانه قین و کفری و دهرینه دیکان ره وانیه ی ووتاریژان کردوه و به و پپه ش هه له مه ته که مان ته واوی ده قهری گه رمیان ده گرێته وه و به و ئومیدیه ی بئوانین به هه مومان جی ده ستمان دیاری که یین له که مکردنه وه ی روداوه کانی هاتوچۆ پاراستنی سه لامه تی و سه رومالی هاوڵاتیان)).

که لاری نه ندامی مه کته بی ته نفیزی و بهرپرسی لقی گه رمیانی یه کیتی زانایان به سایی زانایانی راگه یاند ((ئیمه له لقی گه رمیان له روانگه ی هه ستردنمان به بهرپرسیاریتی و هه ماهه نگیمان له گه ل راگه یاندنی هاتوچۆ گه رمیان و تیبینی کردنی ژۆبونی روداوه کانی هاتوچۆ له ناوچه که به پپۆیستمان زانی ئه م هه له مه تی هوشیاریه رابگه یه نین و دیسانه وه له رێگه ی ئه م مالپه ره وه داوا له ووتاریژانی سنوره که مان ده که یین که کاری جدی له سه ره له مه ته که بکه ن و وتاره کانیان ته رخان بکه ن بۆ ئه و باه ته)) دهرباره ی سنوری

شاندهکي لقي دھوکي زانايان به ژداريي دکه ناله کي عه سماني دا ل وهلاتي تورکيايي دکهن

سوران: ماموستايه کي ثايني پله ي يه که مي سه رؤاستي زانکوي سه لاجه ددين به دست دينيت

راگه يانندن لقي سوران، له دواقوناعي کولپښي زانسته ئيسلامييه کاني زانکوي سه لاجه ددين بۆ سالي ۲۰۱۲/۲۰۱۱ به ريز ماموستا مه لا (مسکين معان) پيشنويزو وتارخويني مزگه وتي نه حمه دي له سه روچاوه ي ناحيه ي دياناو، نه ندامي يه کي تي زانايان له سنوري ناوچه ي ديانا پله ي يه که مي به نمره ي کوتايي (۹۷) به دست هينا.

نه مه و لقي سوراني يه کي تي زانايان ويرا ئاراسته کردني پيروزي يي و دهربريني خو شحالي خوي به م بونه وه، ئوميد ي خواست به دست هيناني نه و پله نايابه له لايه ن ماموستا وه، بيته پالنه ريکي زياتر بۆ به دست هيناني پايه ي به رزو زانستي زياتر بۆ خزمه تکردني بزافي ثايني له کوردستان و بيته نمونه ي ماموستاي هاوچرخ و زانست به خش و به سود له ناوچه که دا.

ثيمش له (په يامي زانايان) وه دهنگي خومان ده خينه پال دهنگي لقي سوران، پيروزي يي له ماموستاي ناوبراو ده که ين، خوازيارين داهاتوويکي پزنگدار چاوه رواني بکات، بۆ خزمه تي ثاين و گه ل و ولات.

راگه هاندنا لقي دھوک / شاندهکي لقي دھوکي زانايان کو پيکه تايبون زکارگيران، به ريز (ملا احسان ريکاني) و (ملا جهاد حسن بيسفکي) ل دست پيکا مه ها رهمه زانا پيروز به رده و وهلاتي تورکيايي ل بازيروي (استنبول) ئ بريکه تن، ژبو پتر خزمه ت کرنا ثايني پيروي ئيسلامي، پيروز راگرتنا مه ها رهمه زاني، هه ردمو ماموستايين نافري، به ژداري کر ل که ناله کي عه سماني ل تورکيايي بناقي (که نالي دنيا) يي کرمانجي، کو بو ماوي شهش روژان فه کيشا نه ف سه رده انه فه کيشا، ديسان چوار سمينارين دوو ده مزميري لي پيشکيشکرن، راسته وخو بابه تيت گريدايي به مه ها رهمه زانا پيروز فه، هه ژيه به دينه دياکرن کو دفي چاڤيکه فتني دا رولي موسلمانين کورد هاته دياکرن، کو کورد هه رده م خوداني ديروکه کا پيروزن ژبو پاراستنا ثايني خوه، ئو نه و ريزگرتنا وان بو ثايني خو هه ي ريزگرتنه کا تايبه ته، بو ديروک هه مي ديده فاني بو دده ت. نه فه و دچاڤيکه فتته کي دا رولي ئيکه تيا زانايين ثايني پيروي دياکر ژبو خزمه تا وي يا بي مانو ژبو پاراستنا مافين ماموستايين ثايني و خزمه ت کرنا ثايني پيروز هاته دياکرن.

ريکخراوي زاناياني که سنه زان مراسميکي ريز لينان بو ماموستاياني ثايني ده قه ري که سنه زان ساز کرد

راگه يانندن لقي هه ولير: مه عروف مه لاعولا روستاي: سه ر له به ياني ۲۰۱۲/۷/۱۹ مراسميکي ريز لينان بۆ ماموستاياني ثايني شاروچکه ي که سنه زان، ده ورره ي له لايه ن ريکخراوي زاناياني که سنه زان له مزگه وتي مه لا صالح له که سنه زان ساز کرا، به سه رپرشتي لقي هه وليري يه کي تي زاناياني ثايني ئيسلامي کوردستان. به ئاماده بووني شيخ نياز راغب دينگه يي به رپرسي لقي هه وليري يه کي تي زانايان، ماموستا مه لا مه عروف روستايي نه ندام لقي هه ولير يه کي تي زانايان، کاک لقمان نوري گه ردي به ريوه به ري کاره ياي که سنه زان.

سه رها مه راسيمه که رازاندياره وه به خو يندنه وه ي چه ند ثايه تیک له قورثاني پيروز، پاشان وته يه ک له لايه ن به ريز ماموستا مه لا عبدالعزيز مه نکت به رپرسي ريکخراوي زانايان خو يندرياره وه، له کوتاي مه راسيمه که دا دباري به خشرا به ماموستاياني ثايني ده قه ره که.

ل باره گايي لقي دھوکي زانايان وورك شوپه ک بو ماموستاييت ثايني هاته فه کون

ملا جهاد حسن بيسفکي - راگه هاندنا لقي دھوک زانايان/ ل روژا ۲۰۱۲/۸/۸ وورك شوپه ک بو هژماره کا ماموستاييت ثايني هاته فه کون ييت سه رب لژنا دوسکي و لژنا سيمي لي يا ئيکه تيا زانايين ثايني ئيسلامي فه.

نه ف وورك شوپه هاتبو ريکخستن ژلايي لقي دھوکي يي ئيکه تيا زانايين ثايني ئيسلامي به فکاري دگه ل ريکخراوا هاريکاري بو نه هيلانا توندو تيزي دژي نافره تان، دفي وورك شوپي دا سميناره ک بو سه روکي لقي دھوکي زانايان ريزدار (ملا انس ملا محمد شريف) ل دور بابه تي (الحقوق والواجبات في الاسرة السبيل الامثل لبقائها) هاته پيشکيشکرن، بشتي بتيرو ته سه لي نه ف بابه ته هاتيه به حسکرن، ده رگه ه پرسیارا هاته فه کون بو ماموستاييت ثايني به رسف ل سه ر هته دان ژلايي ماموستايي نافري فه، بئانه هيا خودي صباهي ژي نه ف وورك شوپه دي به رده وام بيت.

شاندهکي لقي دھوک زانايان سه رده دانا ده قه را ثاميدي دده ت

راگه هاندنا لقي دھوک: ل روژا ۲۰۱۲/۸/۱۲ شاندهکي لقي دھوکي يي ئيکه تيا زانايين ثايني ئيسلامي به سه روکاتيا سه روکي لقي دھوکي ريزدار (ملا انس ملا محمد شريف) و کارگيري لقي به ريز (ملا جهاد حسن بيسفکي) و شاندهکي ريفه به ريا نه وقافا گشتي يا دھوکي به سه رده ما درست کرنا به ريانگه کي بو ماموستاييت ثايني ل ده قه را ثاميدي ييت سه ر بيکه تيا زاناييت ثايني ئيسلامي فه ژ (سرسنک و ثاميدي و شيلادزي و ديروک و ده ورره ران) هژماره کا ماموستاييت ثايني ده قه رداري ده قه را ثاميدي و به ريز (حسين چلکي) و به رپرسي لقي ثاميدي يي پارتي ديموکراتي کوردستان ريزدار (فريق فاروق) و چه ندين ريفه به رو به رپرسيين دامو ده رگه هين ميري و حزبي کومبون بو نان خوارنا فتاري ل ثاميدي نه وا هاتيه ريکخستن ژلايي ريفه به ريا نه وقافا گشتي ل دھوکي و به فکاري دگه ل لقي دھوکي يي ئيکه تيا زانايين ثايني ئيسلامي.

په ياي زانايان ژماره (۸) ژاير ۲۰۱۲

سۆران: سەرۆکی یهكیتی زانایان به شداری پرسه ی باوکی ماموستا مه لا فکری ئاشیبیکۆرهیی دهکات

راگه یاندنی لقی سۆران: پێش نیوه پۆی رۆژی ۲۰۱۲/۸/۲۵ به پێز ماموستا مه لا عه بدوللا مه لاسه عید گرتکی سەرۆکی یهكیتی زانایان، به یاوهری شاندىك له به پێزان زانایان ئەندامانی مهكتهبی تهنفیزی یهكیتی زانایان، به شداری کرد له پرسه ی خوالیخۆشبوو (حاجی حمدامین ئاشیبیکۆرهیی) باوکی به پێز ماموستا مه لا فکری ئاشیبیکۆرهیی کرد.

ئهمه له پرسه کهدا به پێزیان سهرهخۆشی خۆی ئاراسته ی خانه واده ی خوالیخۆشبوو کردو، هاوخمی خۆی بۆ راگه یاندنو، داواکاربوو خۆی دلۆقان خوالیخۆشبوو به به ههشت شادبکات و، سیبوری بدهاته کەس وکاره کە ی .

ماموستا مه لا ته ها شیخ وه تمانی کوچی دوا یی کرد

رۆژی یهكشمه (۲۰۱۲/۸/۲۶) ماموستا مه لا ته ها شیخ وه تمانی کوچی دوا یی کرد. ماموستای ناوبراو که سایه تیه کی دیاری ناوچه ی باله کایه تی بوو، ههروه ها که سێکی کوردپهروه رو شۆرشگێر بوو، رۆلێکی مه زنی له ریزه کانی یهكیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان ببنیه، پێشتریش ئەندامی په رله مانی کوردستان بوو.

پرسه ی ماموستا له هه ولتر له گه ره کی ئیسکان له مزگه وتی حاجی خاله نده، ئەمڕۆ یه کە م رۆژی پرسه که یه تی.

به م بۆنه وه مهكتهبی تهنفیزی یهكیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان پرسه و سهرهخۆشی له خانه واده ی ماموستا ته کاتو، ئەمه ی خواره وه ده که که یه تی:

به ناوی خۆی گه وهره ی میهره بان
(كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ)
به رازیبوون به قه ده ری خوا هه والی کوچی دوا یی ماموستا مه لا ته ها شیخ وه تمانی که سایه تی ئایینی و کۆمه لایه تی ناوچه ی باله کایه تیمان پێگه یشت.

به م بۆنه وه پرسه و سهرهخۆشی له خانه واده به پێزه که تان ده که ینو، خۆی گه وهره سه بووری ئارامیتان پێ ببه خشیتو، ماموستای وه فاتکردووش بخته ژێر میهره ره حمه تی خۆی.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

مهكتهبی تهنفیزی

یهكیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان

۲۰۱۲/۸/۲۶

خانه قین: یهكیتی زانایان به شداری پرسه ی پارێزگاری دیاله دهکاتو پرسه نامه یهك ئاراسته دهکات

به ناوی یهكیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان، پرسه نامه ی خۆمان ئاراسته ی دیوانی پارێزگاو، خه لکو دانیشتوانی دیالو، خزمه و دۆستو هۆزی خوا لیخۆشبوو ده که ینو، داواکارین له پهروه ردگاری مه زن، که به به هه شتی به رینی خۆی شادی بکاتو، سیبوری ئارامی ببه خشی به که سو کارو خۆشه ویستانی.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

یهكیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان

لیژنه ی ناوچه ی خانه قین

۲۰۱۲/۸/۲۰

به پرسه ی ناوچه و، ژماره یهك له ماموستایانی ئایینی به شداریان کرد رپوره سمی پرسه ی خوا لیخۆشبوو، له شاری به عقوبه .

ئهمه و هه ر به م بۆنه یه وه، لیژنه ی ناوبراو پرسه نامه یه کی ئاراسته ی دیوانی پارێزگاری دیالا کرد، که ئەمه ی خواره وه ده که که یه تی:

به ناوی خۆی گه وهره میهره بان

بۆ/ دیوانی پارێزگاری دیالا

بابه ت/ پرسه نامه

به خه م په ژاره یه کی ژۆره وه هه والی کوچی دوا یی به پێز (هیشام ئەله یالی) پارێزگاری دیالا مان پێگه یشت، به م بۆنه یه وه

دانا مه لا حمه امین - گه رمیان : به بۆنه ی کوچی دوا یی به پێز (هیشام ئەله یالی) پارێزگاری دیاله، شاندىکی لیژنه ی ناوچه ی خانه قین، که پێکهاتبو له به پێزان زانایان

۱۰ ماموستای ئایینی لقی موسل خه لات ی پیکه وه ژیانان پیده دریت

راگه هاندنا لقا موسل / ل رۆژا پێنج شه مبی رێکه فتی ۲۰۱۲ / ۸ / ۱۷ (جریده أهل نینوی) خه لا تی رێزلێنان دابه ش کره سه ر چه ند ماموستایین ئایینی ل ده قه را به عشیقه ، ئەوما موستایین کو روله کی هه ری گرنه هه ی بوخزمه تا دینی ئیسلامی و پیکه وه ژیانان برابه تی لناف به را خه لکی ده قه را به عشیقه .

ئهموما موستایین هاتینه خه لات کرن ل لای (جریده أهل نینوی) ژمارا وا (سی) ماموستا بون لوان (دهه) بیته لقا موسل بون یا ئیکه تیا زانایان . وه بیته دی شیعه و عه ره ب و کوردی شه به ک بون . هه ر بقی هه لکه فتی به پرسه ی لقی (شیخ محمد میرسیدی) په یقه ک پێش کیش کر تیشک خسته سه ر پیکه وه ژیانان لناف به را هه می خه لکی ده قه را به عشیقه .

لقى چه مچه مان (۳۰) زانای نایینی خه ئات دهکات

راگه یاندنی لقی
چه مچه مان: له درێژهی کاروچاکییه کانی لقی چه مچه مانی یه کیتی زانایان خه ئاتی پێژینسانی به خشی به (۳۰) مامۆستای نایینی وهک چه ژانیه .
 نه مه و له

له زانایانی نایینی کرد و به ئینیان دا که زیاتر خزمهتی زانایانی نایینی بکهن و پاشتر خه ئاتسه کان دابهش کران به سه زانایاندا .

۲۹/مه زانی/۱۴۳۳ له هۆلی ئه وقاف، هه ریه که له بهرێوه بهری ئه وقاف و لێپرسراوی لقی چه مچه مان و ته یان پێشکهش کرد و له وته کانیناندا ده ستخۆشیان

مه راسیمیکدا به ناماده بوونی بهرێوه بهری ئه وقافی کهرمیان و نوینهری زۆربهی حیزب و رێکخراوه کانی سنوری قسه زای چه مچه مان له رۆژی

چه ند چالاکیه کی لقی

سۆرانی یه کیتی زانایان

راگه یاندنی لقی سۆران: له درێژهی کارو چالاکیه کانی لقی سۆرانی یه کیتی زانایان به مه به سستی پته و کردنی په یوه نده کان خۆی له گه لا دام و ده رگا و پارتو رێکخراوه کانی کوردستان، به بۆنه ی یادی ۱۶ ئاب، سالیادی دامه زانندی پارتی دیموکراتی کوردستان، شانیدی لقی سۆرانی یه کیتی زانایان به سه ره رشتی مامۆستا مه لا خالد مه له کی بهرپرسی لق و ژماره یه که له مامۆستایانی ئاینی و، به یاره ری مه لا وه یسی مه لا سه عبید بهرێوه بهری ئه وقافی سۆران، سه ردان لقی ۱۰ ی پارتیان کردو، پێرۆزیایی ۶۶ مین سالیادی دامه زانندی ئه و پارتیه یان ئاراسته ی بهرپرس و نه ندامانی لقه که کردو، هیواخوازی بوون ئه و یاده هانده ریکی زیاتری پت بۆ زیاتر به ره و پێشبردن و وه ده سه ئینانی ده سه کوتی زیاتر بۆ گه له که مان.

له لایه کی تره وه و، به مه به سستی چه ژنه پێرۆزانه ی چه ژنی ره مه زان، شانیدی له لقی سۆران به سه ره رشتی بهرپرسی لق و، به یاره ری بهرپرسی بهرێوه بهری ئه وقافی سۆران، چه ندین مامۆستای ئاینی و که سایه تی شار ی سۆران یان به سه رکرده وه و، چه ژنه پێرۆزانه یان ئاراسته کردن، داواکار بوون خۆی گه وره مانگی ره مه زان و سه رجه م خواپه رسیه کانی ئه و مانگه ی له ته واوی موسولمانان قه بول کردی پت.

هه ره ها به مه به سستی پێرۆزیایی کردن له ۱۷ مین سالیادی دامه زانندی بزوتنه وه ی دیموکراتی گه لی کوردستان، شانیدی لقی سۆران که پێکهاتبوو له چه ند کارگێڕیکی لق، سه ردان ئه نجه مه نی سۆرانی بزوتنه وه که یان کردو، له نزیکه وه پێرۆزیایی خۆیان ئاراسته کردن و، هیوا ی سه رکه وتنیان بۆ خواستن. له لایه کی تریش وه و، داوی ئاماده بوونی له رێژه سه می به خاکسپاردنی، شانیدی لقی سۆرانی یه کیتی زانایان به سه ره رشتی بهرپرسی لق و، بهرپرسی بهرێوه بهری ئه وقافی سۆران، به شداریان کرد له پرسه ی خوالێخۆشبوو (حاجی حمدا مین) ئاشیایی کردی، که ده کاته باوکی مامۆستا مه لا فکری ئاشیایی کردی، ئه ندامی پێشوو ی لێژنه ی فه توی لقی سۆران، که به هۆی نه خۆشیه وه رۆژی ۲۰۱۲/۸/۲۵ کۆچی داوی کرد، هه ر به بۆنه یه شه وه لقی سۆران هاو خه می و سه ره خۆشی خۆی ئاراسته ی بنه ماله ی خوالێخۆشبوو کردو، داوی کرد خۆی گه وره به به شتی بهرینی خۆی شادی بکات و، سه بوریش به خانه واده کی بدات.

گه رمیان: شانیدی زانایان مامۆستایانی نایینی له

کفری به سه رده کاته وه و به شدار ی له رێژه سه می

به خاکسپاردنی بهرپوه بهری گشتی په ره و ده ده کات

هاوکاری کردنی یه کیتی زانایان دو یا تکرده وه له پیناو گه یاندنی ئاینی پێرۆزی ئیسلام و کۆمه لگایه کی ته ندرو ستدا .

له لایه کی تره و، له پاش ملاملانی یه کی زۆر له گه ل نه خۆشی، داچار سه ره له ئیواره ی رۆژی پینچه مه مه به واری ۲۰۱۲/۸/۲۳ بهرپرسی مامۆستا مصگفی رشید حمید بهرپوه بهری گشتی په ره و ده ی گه رمیان له یه کیک له نه خۆشخانه کانی سلیمانی کۆچی داوی کردو، ته ره که ی هیندرا یه وه بۆشاری که لارو، سه ره له به یانی رۆژی هه ینی له رێژه سه میکی شایسته و فراواندا و، به به شدار ی زانایانی ئاینی و بهرپرسی حیزبی و حکومی و رێکخراوه یی و سه رۆک عه شیره و تو پیاوما قولان و جه ماوه ریکی زۆری ده فه ره که و دۆستان و نازیزانی له گورستانی کوله جۆی زیدی خۆی به خاک سپێردا.

شایانی باسه: خوالێخۆشبوو له سالانی هه فتا کانه وه له بواری په ره و ده دا کار ده کات و، پاشان ده بیته بهرپوه بهری په ره و ده ی که لارو، داوا ریش له سالی ۲۰۰۵ وه وه کو بهرپوه بهری گشتی په ره و ده ی گه رمیان به ره وه امی به کاری ئیداری ده دات .

دانا مه لا حه مه نه مین - گه رمیان: سه ره له به یانی رۆژی ۲۰۱۲/۹/۲۲ به مه به سستی به سه رکرده وه و له نزیکه وه ناگادار بوون له ره وش و گوژه رانی زانایانی ئاینی و، گو بیستی بۆ چون و پێشیاره کان و، توندوتۆڵ کردنی گیانی بریه تی و یه کرزی نیوان زانایانی ئاینی، شانیدی لقی گه رمیانی یه کیتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان، که پێکهاتبوو له بهرپزان مامۆستا مه لا حه مه نه مین که لاری ئه ندامی مه کته بی ته نفیزی و، بهرپرسی لقی گه رمیان و هه ره که له بهرپزان مامۆستا مه لا ئیدریس ژاله یی و، مامۆستا مه لا محمد حه مه نه مین کارگێڕانی لق ، سه ردان هه ردوو مامۆستای ئاینی شاری دێرینی کفری، مامۆستا مه لا ته ها و مامۆستا مه لا به هادینان کردو، پشتگیری و پشتیوانی یه کیتی زانایان بۆ ده ربهرین له کاتی هه ریۆیستی و کاریکدا و، به سه رکرده وه و ئاویته یونان له گه ل مامۆستایانی ئاینی به ئه رکی سه ره کی یه کیتی زانایان باس کرد، له به رامبه ریشدا هه ره که له مامۆستا مه لا ته ها عبدا رحیم و، مامۆستا مه لا بهانه دین محمد خۆشحالی خۆیان بۆ سه ردان ی شانیدی لقی گه رمیان ده ربهری و، به ئینی کارکردن و

په یانی زانایان ژماره (۸۶) ئاب ۲۰۱۲

شانديکي لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان سهرداني

پاريزگاري کهرکوک دهکات

پيشوازيان ليکرا.

ئهمو له دانيشتنیکدا، شانده که چند باسيکي گرنگو تايپت به ماموستاياني ئاينيان خسته روو، لاي خوشيه وه پاريزگار وپراي بهر زرخاندني رۆلي ماموستاياني ئاينيان، ئاماده بي و پشتيواني خوي دهربري بو داخوازيه کانيان.

راگه يانديني لقي کهرکوک/ رۆزي ۲۰۱۲/۸/۸

شانديکي لقي بالاي لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان، که پيکاتبو له بهر پيزان: ماموستا مه لا ئازاد بهر پيرسي لقو، ماموستا شيخ محمد فاتحو، ژماره يه که له زانايان کارگيتراني لقي، سهرداني بهر پيز دکتور نجم الدين پاريزگاري کرکوکيان کردو، به گهرمي وه له لايه ن بهر پيزيان وه

لقي سوراني يه کييتي زانايان به شداري پرسه ي باوکی م. مه لا فکري ئاشيببيگوري دهکات

راگه يانديني لقي سوران: دواي ئاماده بووني له ريوه سمی به خاک سپاردني، شانديکي لقي سوراني يه کييتي زانايان به سه پرشتي م. مه لا خالد مه له کي بهر پيرسي لقي و ياهوري م. مه لا وه يسي مه لاسه عيد بهر پيوه بهر ي ئه وقافي سوران به شداريان کرد له پرسه ي خواليخوشبوو (حاجي حمدامين) ئاشيببيگوري، که دهکات باوکی ماموستا مه لا فکري ئاشيببيگوري ئه ندامي پيشووي ليژنه ي فه توای لقي سوران، که به هوي نه خوشيه وه رۆزي ۲۰۱۲/۸/۲۵ کۆچي دواي کرد.

هر به و بونه وه لقي سوران هاوخه مي و سه ره خوشي خوي ئاراسته ي به ماله ي خواليخوشبوو کردو دواي کرد خوي گه وره به به شتي بهر يني خوي شادبکات و سه بوريش به خانه واده که ي بدات.

چالاکيه کي ناوچه ي رانيه

داواکار به کان بکيشنه وه له دادگاي سلیماني، وه کۆتايي به کيشه و ناخوشيه کاني نيوانيان هاتو بری ۲۰۰۰ دۆلاري ئه مريکي دراو به کتر يان عه فوو کردو سوپاس بۆ خودا به خوشي پيک هاتنه وه.

له سه ر سوتاندني سه ياره و شکانی هه بوو دواي شه رو ليکدان و گواستنه وه ي به شيکي بۆ شاري رانيه توانيمان به هاوکاري کاک محمدي کاک هه مزه له گوندی که ره ک ليژنه يه که ئاماده بکه ين که خه ساره ته که بخه ملئي و رازيان بکه ين و

له رۆزي ۲۰۱۲/۸/۱ ناوچه مان هه سستا به چاره سه رکردني کيشه ي نيوان دوو به ماله، له خزمانی گوندي شه که له - له دۆلي شاري سه ر به ناوچه ي سه رکه يکان: به ناوي (ابره يم حاجي مولود و حمد مروان خدر) که کيشه يان

شانديکي بالاي لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان سهرداني حيزبي عه داله ي تورکمانی

دهکاتو سميناريکي فراوان له ژيئر ناو نيشانی (المخدرات افه العصر) سازدهکات

و ناوچه که کراو، لاي خوي وه سه روکي حزب رۆلي ماموستاياني ئاينيان لقي کهرکوکي بهر زرخاند.

له لايه کي تره وه و، له در پيزه ي کاروچالاکيه کاني لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان، رۆزي ۲۰۱۲/۸/۲ لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان سميناريکي فراواني سازکرد، له ژيئر ناو نيشانی (المخدرات افه العصر) به هه ماهه نکی له گه ل (IRD).

شاياني باسه: له مه راسيمه که دا زياتر ۱۰۰ ماموستاي ئاينيان به شداريان کردو، با به ته کاني مه راسيمه که و، پيشکه شکارانی بريتي بوون له:

ماموستا مه لا ئازاد خورشيد/ سه رامبووني ماده هوشبه ره کان له شه ريعه تي ئيسلام. دکتور سعدون (پسپور له بوري ده رووني)/ زيانه کاني ماده هوشبه ره کان له سه ر له شي مروف.

دواتر له لايه ن به شي (مکافحه المخدرات) له پولي سي کهرکوک باسي چالاکيه کاني خويان کردو، رايانگه ياند: که له ماوه ي شه ش مانگي رابردو ده ستيان به سه ر زياتر له ۲۸۰۰۰ هه زار حه بي هوشبه ردا گرتوه و.

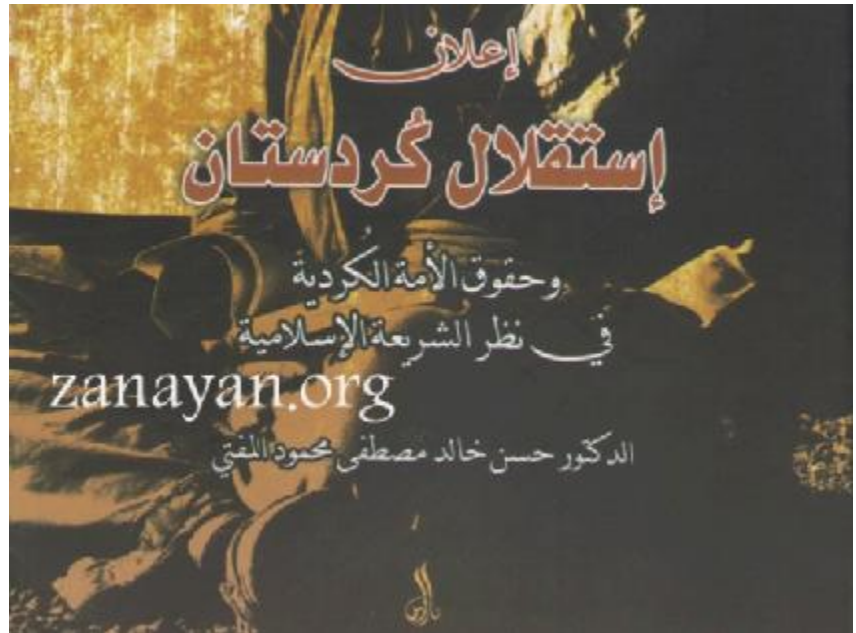

شيخ ابراهيم بهر زنجي، سهرداني حزبي (عه داله ي ترکمانی) يان کردو، له لايه ن بهر پيز (انور بيرقدار) سه روکي حزب و کارگيترو ئه ندامانی حزبه که، به گهرمي پيشوازيان ليکرا.

ئهمو له دانيشتنیکدا، باس له چه نده ته وه ريکي په يوه ست به دۆخي شاري کهرکوک

راگه يانديني لقي کهرکوک- م. شيخ ابراهيم بهر زنجي/ رۆزي ۲۰۱۲/۷/۲۸ شانديکي لقي کهرکوکي يه کييتي زانايان، که پيکها تي بو له بهر پيزان: ماموستا مه لا ئازاد خورشيد بهر پيرسي لقو، کارگيتران ماموستا شيخ محمد فاتحو، ماموستا مه لا شيمال جه لالو، ماموستا مه لا سامي زايرو، ماموستا

کتیبی (راگه یاندنی سه ربه خویی کوردستان و مافی گه لی کورد له روانگه ی شه ریه تی ئیسلامه وه) که وته بهر دیدی خوینه رانه وه

چاپی یه که می کتیبی (راگه یاندنی سه ربه خویی کوردستان و مافی گه لی کورد له روانگه ی ئیسلامه وه) له نووسینی دکتور حه سه ن خالید مسته فا موفتی که وته بهر دیدی خوینه رانه وه. کتیبه که به قه باره ی مامناوه ندی له (۲۲۸) لاپه ره پیکهاتوهو، به زمانی عه ره بی نووسراوه، له لایه ن ده زگای ئاراس چاپو بلاما وکراوه ته وه. دکتور حه سه ن له کتیبه که داو، به تیروانینه کی زانستیه نه ی ئیسلامی تیشک ده خاته سه ر کۆمه لێک بابسه تی گه رنکو، چه مه که پیوه ندیداره کانی ئه م بابه ته شی ده کاته وه، وه ک: (مه به ست له مافی کورد و مافی سه ربه خویی کورد چیه، هه روه ها سه ربه خویی هه ریمی کوردستانی باشوور مافیکی شه رعی و ده ستوورییه و، سه ربه خویی به شیکی باشوور هه نگاویکه به ره و سه ربه خویی کوردستان، گرنکی راگه یاندنی سه ربه خویی هه ریمی کوردستان له چیدا یه؟)، پاشان تیشک ده خاته سه ر میژووی کوردستان له رووی جوگرافیا و دانشتوانه وه. دواتر باس له جۆره کانی یه کسانیبوون ده کات له مۆقهبوون و یه کسانی ژیا نکی سه ربه رزانه و کاری هه لالو، یه کسانی مافی بیرکرنه وه و تا قی کردنه وه، یه کسانی له بهر پرسیاری تیدا. له گه ل کۆمه لێکی دیکه له جۆره کانی یه کسانی. پاشان باس له مافه کانی کورد ده کات له بهر نه گاروبوونه وه ی سه ته مکارو داگیرکه رانو، مافی شانازی کردن به نه ته وایه تی خۆتو مافی قسه کردن به زمانی دایکت، که زمانی کوردیه.

دکتور حه سه ن به شیکی سه ره که شی تا بیه ت کردوه، به مافی سه ربه خویی کوردستان له روانگه ی شه ریه تی ئیسلامه وه. ده ره نه جام ده گاته ئه وه ی کورد ئومه ته تیکی گه وره و دیرینه و، وه ک هه مو نه ته وه کانی دیکه خاوه نی خالو زمانو که له په وورو که لتووری خۆیانن، پیش زیاتر له هه زار سال و شه ی کوردستان به کاره ی ندراره و، به تا بیه تیش له سه رده مه ی ده سه لاتی سولتانی سه لجویی (سه نگه ری کوری مه لیک شا) که له سالی

په یلی زانیان ژماره (۸) - ئای - ۲۰۱۲

ناوچه ی چوارقورنه ی یه کیته زانیان ژماره یه کتیب بو کتیبخانه ی چوارقورنه دابین ده کات

راگه یاندنی ئق/ له درێژه ی کارو چالاکی سه ردانه کانی ناوچه ی چوارقورنه ی یه کیته زانیان، رۆژی ۲۸/۷/۲۰۱۲ شان دیکه ناوچه سه ردان کتیبخانه ی گشتی چوارقورنه ی کردو، له لایه ن بهر پێزان بهر پێوه به ره کارمه ندانه وه به گه رمی پێشوازیان لیکرا. ئه مه وه هه ر له سه ردانه که دا، له لایه ن خۆیه وه ناوچه ی ناوبراو، ژماره یه کتیبیان پێشکەش به کتیبخانه ی چوارقورنه کرد.

له دوزخورماتوو مالی ماموستایه کی ئایینی ده ته قیندریته وه

له درێژه ی ئه و کاره تهرۆریستیانه ی ده ره قی هاو لاتیان له که رکوک و ده ورپه ری ئه نه جام ده دریت، چه ند که سه یکی نه ناسراو بۆمبیک ده خه نه ناو مالی ماموستایه کی ئایینی له که رکوک به ناوی (ماموستا مه لا فوئاد جانگیر)، که ئه ندامی لێژنه ی فه توای که رکوک بهر پرسی فه توای دورخورماتووی یه کیته زانیانه.

له و باره وه ماموستا مه لا ئازاد که رکوک بهر پرسی لقی که رکوک یه کیته زانیان به سایته زانیانی راگه یاند: بۆمه به که، که به مالی ماموستا ته قیندراره ته وه، زیانی مادی زۆری پیگه یاندوونه و، دوو ئۆتۆمبیلی به ته واوه تی سووتاندوونه و، هه روه ها زیان به ماله که شی گه ییشتوه، به لام سوپاس بۆ خوا هه یج زیانی گیانی به داوه نه بووه.

ده ربیره ی ده ره نه جامه که شی ماموستا مه لا ئازاد گووتی: تا ئیستا هه یج لایه نیک بهر پرسیاری ته خۆیان له رووداوه که ده رنه بهر پیه و، هه روه ها لایه نه په یوه ندیداره کانی تا ئیستا روونکردنه وه و زانیاریان له سه ر ئه نه جامه درانی نه داوه، هیوادارین لیکۆلینه وه کان بگه نه ئه نه جامو، تاوا باران ده ستنیشان بکرین.

(۵۵۲ کۆچی) کۆچی دوا یی کردوه. له باره ی زمانی کوردیه وه نووسه ر باس له وه ده کات، که زمانی کوردی خاوه نی کۆمه لێک شیوه زاره و پتر په ره به ئه ده بیاتی زیندوو و قول و جوانی ده دات، ئینجا باس له سنووری جوگرافیا ی کوردستان ده کات. هه روه ها موفتی به شیکی کتیبه که ی تا بیه ت کردوه به پرۆزی خاکی کوردستانو، کۆمه لێک به لگه ی قورئانی و قسه ی رافه کارانی قورئانو شه ره زایان ده هینیتته وه.

ده ربیره ی شه رستان ته ی کوردیش پیی وایه یه کیکه له شه رستانیه هه ره کۆنه کان، له وه شدا باس له چه ند شوینیکی دیرینی وه که لای هه ولێز ده کات.

دوا ی خه ستنه رووی کۆمه لێک له م جۆره بابه تانه دکتور حه سه ن پیی وایه شه ریه تی ئیسلامی وه که هه ر گه لێکی دیکه، مافی چاره نووسو دامه زراندنی ده وله تیکی سه ربه خۆ له سه ر جوگرافیا که ی به کورد داوه، هه روه ها ئه وه له به نده کانی ریکه وته نیۆ ده وله تیه کانی هه یه.

پاشان ده چیتته ناو به لگه کانی شه ریه تی ئیسلامی، به وه ی به هه یج شیوه یه که ئه م کاره، به تا بیه تی بۆ ئه م سه رده مه مانای په رته وازه کردنی ئومه ته ی ئیسلامی نییه و، به تا بیه تی که گه لی کورد هه میشه خۆ شه ویستو پابه ندو پشتو په نای ئایینی ئیسلام بووه و، میژووناسان شاهیدی بۆ ئه و رۆله مه زنه ی زانیانی کورد ده دن.

کۆمه لێک ته وه ری دیکه ی گرنکی تیدا به، که خۆینه ر ده توانیت بگه ریتته وه سه ر کتیبه که و زانیاری پتر وه ده ست به نیتت.

شایانی باسه دکتور حه سه ن موفتی زانیایه کی ئایینییه و، هه لگری برونامه ی دکتورایه و، ئیستا سه رۆکی به شی شه ریه یه له کۆلێژی زانسته ئیسلامیه کانی سه ر به زانکۆی سه لاهه دینو، چه ندین نووسراو کتیبی چاپکراوی هه یه.

رسالة العلماء

العدد (٨٤)

شوال / ١٤٣٣

٢٧١٢ / گه لاويز

آب / ٢٠١٢

مجلة ثقافية دينية شهرية يصدرها المكتب التنفيذي لاتحاد علماء الدين الاسلامي في كردستان

رئيس التحرير

ملا جعفر الكواني

صاحب الامتياز

ملا عبدالله ملا سعيد گرتكى

- قيل في رثاء سماحة العلامة الشيخ عبدالكريم
محمد المدرس / قصيدة ياسيد العلماء

- الاجتهاد بين الحقيقة والادعاء

- تعدد أقوال الإمام الشافعي واجتهاداته في
المسألة الواحدة وأسباب ذلك

- الإسلام وزيف العلمانية

- المرأة المسلمة والصعوبات التي تواجهها في بلاد
غير المسلمين

مدير التحرير

ملا عبدالله الشيركاوي

المستشارون

ملا حمدامين الكلاري

ملا عبدالله الأكري

ملا نجم الدين وادي

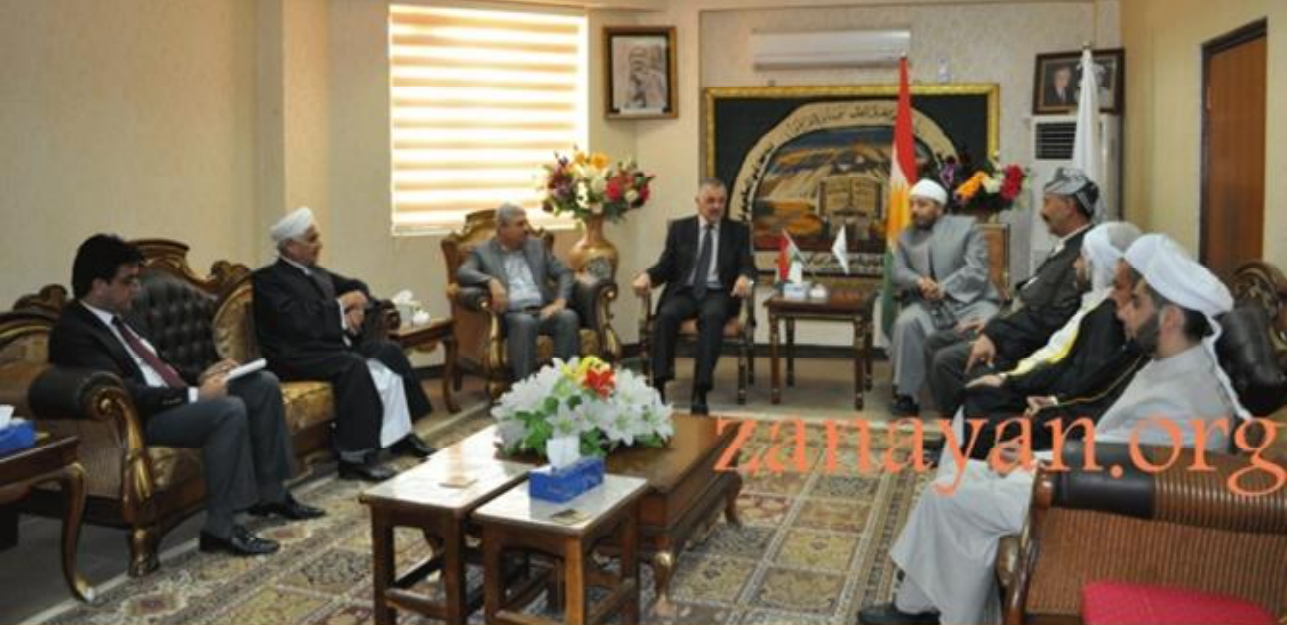
غلاف وتصميم

كؤمبيوته ردهريا

العنوان: اربيل / شارع الستيني مفرق موصل

www.zanayan.org

رئيس البرلمان يزور مقر اتحاد علماء الدين الاسلامي

من جانبه رحب الملا عبدالله الملا سعيد رئيس الإتحاد نيابة عن أعضاء المكتب التنفيذي برئيس البرلمان شاكرًا لزيارته الكريمة الى هناك، وقال بأن هذه الزيارة تعتبر تقديراً بالغا من رئاسة البرلمان لدور العلماء إتحادهم، كما أشار الى الموقف الإيجابي للبرلمان من الهمة الشريفة التي يتعرض لها مسلمو بورما. وقدم السيد رئيس الإتحاد عرضا لجملة من المشاكل التي تواجه علماء الدين وقدم عددا من المقترحات لمعالجتها، وأكد السيد رئيس البرلمان تأييده لتلك المقترحات البناءة.

الهجمات التي تستهدف مسلمي بورما، داعيا الى وقف تلك الحملات الوحشية فورا. وتحدث الجانبان حول حلول شهر رمضان الفضيل وأكدوا على ضرورة إحترام قدسية هذا الشهر والإلتزام التام بالقوانين والإجراءات الصادرة بهذا الشأن. ودعا رئيس البرلمان خلال حديثه مع علماء الدين الى التركيز على تشجيع المسلمين على التحلي بروح المسامحة والأخوة والتعايش السلمي بين جميع المكونات الدينية الأخرى، مؤكدا بأن برلمان كوردستان يدعم جميع الجهود بهذا الإتجاه.

زار الدكتور أرسلان بايز رئيس البرلمان قبل ظهر اليوم ٢٠١٢/٧/١٧ مقر المكتب التنفيذي لإتحاد علماء مسلمي كوردستان وإلتقى برئيس وأعضاء المكتب ثمن خلال اللقاء دور علماء الدين في تاريخ الحركة التحريرية الكردية، معربا عن سعادته بوجود هذا الجمع الكريم من علماء الدين الافاضل في المكتب التنفيذي للإتحاد الذي تحول الى حام للدين الإسلامي الحنيف وطرفا مشجعا على روح التسامح والأخوة بين مكونات المجتمع. وأدان السيد رئيس البرلمان خلال اللقاء

وزير العدل يزور المكتب التنفيذي لاتحاد العلماء

على توسيع و تقوية اللجنة. وفي جانب اخر من الجلسة، تحدث الجانبان عن مشروع قانون المأذون الشرعي، من حيث شرعيته وأبعاده القانونية، وضرورته، تأييدا وتسهيلا وتنظيما أكثر للقانون والمحاكم، من جانبه بين وزير العدل قائلا: بأن المشروع يحتاج الى جهد وتفصيل و بيان أكثر، قبل طرحه وتقديمه للبرلمان.

ثم القى كلمة هنا وبارك فيها المسلمين بمناسبة قدوم رمضان، ثم قدم شكره باسم الإتحاد لزيارة الوزير، وثن مواقفه الاجابية تجاه علماء الدين الاسلامي في كوردستان، ثم جرى بحث مسائل متعلقة بالفتوى وتنظيمها، وضرورتها، حيث أبدى حضرة الوزير تأييده للجنة الفتوى، وتنظيم برنامج مشترك بين الوزارة و الإتحاد لغرض العمل

زار يوم الاثنين ٢٠١٢/٧/٢٣ السيد شيروان الحيدري وزير العدل في حكومة اقليم كوردستان، المكتب التنفيذي لاتحاد علماء الدين الاسلامي في كوردستان، واستقبل سيادتهم بحفاوة من قبل رئيس الاتحاد واعضاء المكتب التنفيذي. هذا، وفي البداية رحب الشيخ ملا عبدالله ملا سعيد الكرتيكي سيادة الوزير، والوفد المرافق له،

اللجنة العليا للفتوى في كردستان يبين الحكم الشرعي لمشروب (TIGER)

بعد أن استفتى كثير من الناس، وسألوا عن الحكم الشرعي لمشروب (TIGER)، تابعت اللجنة العليا للإفتاء في كردستان الموضوع بجدية، وأصدرت عقب ذلك فتوى، بين فيه: أن المشروب المذكور حلال شرعا، ما بقى على الاوصاف والمكونات الحالية، من الجانب الشرعي، أما من الجانب الطبي والاضرار الصحية، فيعود الحكم الى المؤسسات الصحية. وفيما يلي نص الفتوى:

الحكم الشرعي لمشروب (WILD TIGER):

منذ فترة والناس يسألون ويستفتون عن الحكم الشرعي لمشروب (WILD TIGER)، لبيان ذلك أصدرت هيئة المقياس و الجودة النوعية في الاقليم، قائمة بتفاصيل مكونات المشروب، ثم بغرض متابعة أكثر دقة، وجهنا مكتوباً للهيئة بتاريخ (٢٠١٢/٧/١٢) المرقم ب (٣٤٣)، فبحثوا وفحصوا مكونات المشروب، ثم أجابونا بتاريخ (٢٠١٢/٧/٢٢) بالمكتوب المرقم ب (٢١٢٣)، حيث جاء فيه: (بعد فحص وايلد تايجر، تبين لنا أن المشروب خال من الكحول، وموافق للمواصفات الغذائية العراقية).

اللجنة العليا للفتوى
اتحاد علماء الدين الاسلامي في كردستان
١٤٣٣/٩/٤ هجري
٢٠١٢/٧/٢٤ ميلادي

لذا اعتمادا منا على هذا التدقيق والفحص الطبي، نبين: أن مشروب وايلد تايجر حلال، ما بقي كما كان أثناء الفحص، وطاهرا، أما بالنسبة للأضرار أو الفوائد الطبية، فهذا شئى آخر، يتعلق بالطب والمختصين به.

رئيس اتحاد علماء الدين الاسلامي في كوردستان يناشد

المسلمين باعطاء الزكاة للمهجرين السوريين

في تصريح لصحيفة (روداو) الصادرة في تأريخ ٢٠١٢/٧/٣٠ ناشد رئيس اتحاد علماء الدين الاسلامي في كردستان، المسلمين في الاقليم باعطاء الصدقات، و الزكاة الشرعية لآخوانهم المهجرين السوريين.

هذا، وأضاف الشيخ ملا عبدالله ملا سعيد رئيس الاتحاد قائلا: أوضاع آخواننا في سوريا عصبية، ويرثى لها، وبالاخص الكورد في غرب كردستان، حيث يجب علينا اعانتهم ومساندتهم، خصوصا واننا في رمضان، حيث تصرف فيه الصدقات و الزكاة من أموال المسلمين.

وبين حضرتهم قائلا: إن المهجرين الذين هم الآن في الإقليم، من الأصناف الزكاة الثمانية، الذين ذكرهم القران نضا، وهم: (ابن السبيل).

جدير بالذكر: أنه بعد الثورة السورية، والدمار الذي لحق بالبلاد، هاجر أعداد كثيرة منهم، عربا وكوردا، الى إقليم كردستان، وخصوصا محافظة دهوك، ويعيشون في أوضاع سيئة، لذا فمساعدتهم واجب ديني و قومي وإنساني.

موصل: حفلة تكريمية لـ ١٠ من علماء الدين الاسلامي

أعضاء في اتحاد علماء الدين الاسلامي في كوردستان.

جدير بالذكر: انه قدم في الحفل الشيخ محمد مير سيدي كلمة، هنا وبارك فيها العلماء، وأشاد بدور الجريدة في مثل هذه الفعاليات، ولقى الضوء على اهمية التعايش السلمي في العراق خصوصا.

جرى يوم الخميس الموافق لـ ٢٠١٢/٨/١٧ في بعشيقه، حفلة تكريمية أقامها جريدة (أهل نينوى) لـ ٣٠ عالم ديني نشطاء في مجال التعايش السلمي والأخوي بين الأديان والاقليات في المنطقة.

هذا وكان العلماء من السنة والشيعية والكورد المقيمين في البعشيقه، حيث ١٠ منهم كانوا

قصيدة ياسيد العلماء

*الدكتور رافع العاني

ياسيد العلماء قد اورتتنا
يا ايها العلم المسجى في الثرى
لما نشأت بين المعارف والهدى
ياسيدي قد كنت من عهد الصبا
وافضت لطلاب من سلسالها
من للعراق وقد تصدع ركنه
يا هادم اللذات مالك صائل
انا ليس يشيفي لي غليل منك ما
ياسيد العلماء قد فارتتنا
ولقد تزاحمت الجوارح فوقنا
يزجي ثواقيل حقهده وسمومه
اسفي على بغداد اين بدورها
بغداد ام المكرمات على المدى
ويح الذين تعانقت ايمانهم
بل كان قاصمة الظهور واننا
انعم ابا النفس الزكية انما
ولفقده ارحمت لا تحزنوا
حزن الثكالى في ربيع صباها
انى يكبل جانبك ثراها
حرا يروم من الذرى اسماها
تجني ثمار علومها وهداها
عذب المناهل فاز من وافها
حسا ونعنى ليلية وضحاها
تدمي القلوب وتخرس الأفواه
لم ألق فيك سويعة تخشاهها
في ساعة قد أثقلت دنياهها
حتى تساوى صباحها ومسها
لجبالها وسهولها وربها
طوت العوادي نورها وسناها
انى يدنس ارضها اعداها
بيمين محتل اباح حماها
لله نشكو الهيم من بلواها
قد أفلح العبد الذي زكاهها
عبدالكريم سرى يجاور طه

ناحت لفقده ارضها وسماها
ياسيد العلماء موتك ثلمة
ولقد علمت بان املاك السما
وطوى على شظف الحياة اضلعا
غازلت ابحار العلوم ميكرها
يا ايها الماضي لرحمة ربه
اسفي على الايام ويح ضروفها
يا هادم اللذات ويحك ماجنت
لما تجنبدل مثل كبش امح
اذ سادت الجماء والعرجاء والـ
ويصول في طول البلاد وعرضها
فتلحفت ارض العراق شبابها
ويح الليالي ما فعلنا بزهرة الـ
انى يمزق خدر حرماها الذي
ياسيدي ما كان فقدهك هينا
لك جنة الفردوس انعم خالدا
يا ايها الحيرى لفقده امامكم
عبد الكريم وهل يفيد بكاهها
في الدين من ذا يستطيع بناها
وضعت جوانحها له ليطاها
يرنو لكل فضيلة وعلاها
ولثمت قرنا من رضاب لهاها
ايتمت بعدك امة واباها
قطعن اسباب الصفا وعراها
ينماك اذا بطشت بقطب رحاها
ما بين جنتك حر لظاها
العوراء والعجفاء في مرعاها
خصم لدود قد اذل اباها
وروت قواحل رملها بدمها
دنيا فقد اودت بفوح شذاها
ما كان يحلم ان يشم هواها
لا والذي رفح السما وبناها
فيها فدونك حورها وحلاها
صبر فان الخير في عقباها

الإجتهد بين الحقيقة والإدعاء

الأستاذ الدكتور محمد عبدالفضيل القوسي

توافرها في المجتهد لا تعني اغلاق منافذ الاجتهاد، وانسداد أبوابه فالاجتهاد في الإسلام واجب محتم، تحمل الأمة كلها مسؤوليته على كاهلها وهو واجب دائم بمقتضى خاتمية الإسلام للرسالات السماوية، لكن ينبغي أن يفهم أيضا أن الاجتهاد - في جوهره - يعني ايقاع حكم الله تعالى علي الأحداث والوقائع وليس مجرد قول مرسل، أو رأي دارج، ومن هنا كان الحرص علي أن توضع أمانة هذا الاجتهاد في رقاب العارفين بثقلها، الحرص علي مهابتها ومكانتها، المتحيين من الاجترار والتسرع فيها، فلقد كانت الأجيال الأولى من الفقهاء تتخرج من الاضطلاع بهذه الامانة وتتأني في النظر فيها وتمحيصها فيدفعها كل منهم إلي الآخر ظنا منه أنه أكثر منه علما وأعلى فهما!

كما ينبغي أيضا أن يتمتع المستثمر بملكة التوازن بين الأطراف المتقابلة وتلك مهمة تحتاج إلى أناة وتبصر وإحساس مرهف بالرقابة الإلهية لا يفتقر ولا يغيب، فالنصوص الثابتة والواقع الزاخر بالأحداث طرفان متقابلان يقتضي التوازن بينهما ضربا من الحكمة وسداد البصيرة بحيث لا يجنح المستثمر إلى تأويل متعسف للنصوص الثابتة، ينتهي بها إلي أن تكون تبريرا للواقع بانحرافاته وسوءاته، وبحيث لا يكون غافلا عن تكييف الواقع بضروراته ومتطلباته في الآن نفسه.

والتشديد والتيسير أيضا: طرفان متقابلان يحتاج التوازن بينهما إلى وسطية إيجابية لا تميل بالحكم الشرعي كل الميل إلي جانب الرخص على حساب العزائم، ولا إلى العزائم على حساب الرخص، فالعلم - كما يقول سفيان الثوري - الرخصة من الثقة أما التشديد فيحسنه كل أحد.

وأكبر الظن - إن لم يكن أكبر اليقين - أن الأمة الإسلامية منذ عصورها المبكرة شعرت بما يمكن أن يخطئ فيه المجتهد الفرد حين ينفرد بالاجتهاد فلا يري من الواقعة التي يراد بيان الحكم الشرعي فيها إلا جانبا واحدا، مع الغفلة عن بقية الجوانب، لذلك لجأت الأمة إلى جماعة المجتهدين ليصوب بعضهم رأي بعض في ضوء الأدلة الشرعية والقواعد الأصولية، فها هو علي بن أبي طالب - رضي الله عنه - يسأل الرسول صلي الله عليه وسلم إن الأمر ينزل بنا بعدك، لم ينزل به القرآن ولم نسمع منك فيه شيئا فيقول له الصادق المصدوق (د) اجمعوا له العابدين من المؤمنين واجعلوه شوري بينكم ولا تقضوا فيه برأي واحد.

فهل أن لنا أن نضع مهمة الاجتهاد في مكانتها السامقة، ومهابتها الشافقة ونصونها من عبث العابثين وادعاء المدعين!

تطراً على تيار الحياة المكتظ بالأحداث. ومن البدهي حينئذ أن لا تكون ثمرة هذا الاستثمار ناقضة للأساس الذي انطلقت منه ولا هادمة لأوليائه وقطعياته، ومن العبث أيضا أن يتوجه هذا الاستثمار بالبحث فيما فرغ منه هذان الأصلان بحكم قطعي صريح.

فهل يعقل أن يستثمر المجتهد تلك الأصول الإسلامية من الكتاب والسنة من قبل أن يحصل أدوات الاستثمار التي يستعين بها في فهم تلك الأصول من معرفة متواترها وأحاديها؟ ثم هل يستطيع ذلك المستثمر أن يخطو الخطوة الأولى في رحلة الاستثمار دون أن يُحيط علماً بما انتهت إليه أجيال متعاقبة من العلماء أفنوا في فهم هذين المصدرين وفي استخلاص أحكامهما، أعمار أو إبصارا؟ هل يمكن أن ينفصل العلم عن تاريخ العلم؟ هل يعقل أن يدعي امرؤ لنفسه الاجتهاد، دون أن يقلب النظر فيما انتهى إليه السابقون، لكي يقبل ما يقبل عن بيئته، ويرفض ما يرفض عن بيئته.

إن الملكة الذهنية والحاسة العلمية في أي ميدان من ميادين العلم، لا تتولد إلا من الدأب على معرفة الآراء التي يتكون منها صرح هذا العلم ومعرفة اختلافات بناء هذا الصرح بعضهم عن بعض، ومن لم يعرف اختلافات الفقهاء - كما قال بعض المحققين - لم يشم رائحة الفقه! على أنه ينبغي أن يفهم أن هذه القيود المتعددة والشروط المتكثرة التي لا بد من

حين يخوض الناس في أي ميدان من ميادين العلم، الدينية، أو الدنيوية، ثم يتعثرون أو يخطئون، فهم في هذا الخطأ فريقان: فريق يعتربه الخطأ بعد أن يكون قد أعد للأمر عدته، واستنفذ فيه مهارته وخبرته، دون إهمال أو تقصير فيكون خطؤه حينئذ مغفورا، ومغفوا عنه، وفريق ثان يقتحم الأمر في تهور ونزق، دون أن يعد له عدة، أو يكتسب له مهارة أو خبرة فيكون خطؤه خطيئة، وتهوره واندفاعه إنمأ وجريمة!

هكذا يكون الفرق بين الاجتهاد وإدعاء الاجتهاد وبين المجتهد حين يخطئ فيكون له بمقتضى الحديث النبوي الصحيح - ثواب وأجر وبين مدعي الاجتهاد الذي يقتحم الميدان ببضاعة من العلم مزجاة، فيفتري على الله الكذب، فيكون خطؤه حينئذ جرما وإنمأ يستحق عليهما العقاب!

في إشارة عميقة الدلالة إلي المسؤولية العظمى التي يضطلع بها المجتهدون سمي الإمام الغزالي: الاجتهاد استثمارا كما سمي المجتهد: مستثمرا لكي يلفت النظر إلي أن الاجتهاد ليس انسياقا مع الخواطر العابرة ولا انقيادا للأفكار الشاردة، بل هو اعتصار للذهن وكد للعقل علي أن ينكب علي المصدرين الرئيسيين - الكتاب والسنة مستلهما هديهما في العثور على رأي الشرع فيما يطرأ على المسلمين من نوازل الوقائع التي لم يرد لها ذكر في هذين المصدرين الرئيسيين، والتي

تعدد أقوال الإمام الشافعي واجتهاداته في المسألة الواحدة وأسباب ذلك

الدكتور مصلح صالح الدوسكي

أستاذ مساعد في قسم الدراسات الإسلامية/جامعة زاخو

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله، فلا مضل له، ومن يضلل، فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^(١)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾^(٢)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾^(٣)

أما بعد:

فإن المتتبع لفقهِ الإمام الشافعي يرى أن للإمام الشافعي في كثير من المسائل أكثر من قول، فقد ينص على قولين في المسألة الواحدة، وأحيانا ثلاثة أقوال، فربما عرف رجوعه عن أحد هذه الأقوال، وربما لم يعرف شيء من ذلك، فتبقى هذه الأقوال منسوبة إليه، وتعد جميعها من مذهبه، ومن اطلع على شيء من فقه الإمام الشافعي يعرف هذا، وقد استغل بعض المتعصبين من بقية المذاهب هذا الأمر، فطعنوا في الإمام الشافعي، وتنقصوا من شأنه، ونسبوه إلى الجهل، وقلّة الفهم والعلم، والتردد، ولكننا لو دققنا النظر، وأمعنا الفكر في هذا الأمر، لرأينا بأن هذا من مناقب الإمام الشافعي، ومفاجره، ومما يكتب له لا عليه، ((والحق أن التردد عند تعارض الأقيسة، وتصادم الأدلة ليس دليل النقص، ولكنه دليل الكمال في العقل، ودليل الكمال في القصد، أما دلالته على الكمال في العقل، فلأنه لم يرد أن يهجم باليقين في مقام الظن، ولا بالظن في مقام الشك، فليس ذلك دأب العلماء، وكلما رأيت باحثاً يحقّق ويردد، ولا يريد أن يكون أسير فكرة قبل أن يأسره الدليل، ويستحوذ عليه البرهان، فاعلم أنه العالم، وإن رأيت امرأة يهاجم باليقين في مقام الرجحان، وبالرجحان في مقام الشك، فاعلم أن ذلك ناشئ من نقص الإحاطة بالموضوع، وعدم الأخذ به من كل أطرافه، كمن قصر نظره، وأصبح لا يرى بعض الأشياء، فأنكر وجودها، لأنه لا يراها،

وما علم أن ذلك نقص في علمه، وخطأ في حسه، وأما دلالة التردد على كمال القصد والإخلاص في طلب الحق، فلأنه لا يحكم إلا بعد أن يرى رأي العين، فإن لم تتوافر لديه الأسباب رجح وقارب، ولم يباعد، وإن لم تتوافر الأسباب لذلك ألقى بترده، وبين تعارض الأدلة، وتصادم الأمارات، وإن تجاوز هذه الحدود كان تلبيسا، وما ذلك شأن من يطلب الحق لذات الحق، لا يريد به غلبا، ولا يريد به سبقا، ولقد كان الشافعي من أهل ذلك المقام، فهذا الذي يناظر، ويقرع الخصوم، ويحيط بهم في مجاري تفكيرهم، كان يقسم أنه ما جادل طلبا للغلبة قط))^(٤)

ويتتبع حياة الإمام الشافعي وسيرته، وشئ من فقهه، نلمح الأسباب التي تقف وراء تعدد أقواله في المسألة الواحدة، ولعل أهمها وأبرزها هي:

أولاً: إخلاص الإمام الشافعي وورعه، وتقواه، ومراقبته الله في كل ما يعمل، وما يفتي ويذهب إليه من الاجتهادات، فكان رحمه الله طالبا للحق، ومن كان هذا شأنه وحاله، فلا يستبعد أن يغير رأيه، ويذهب إلى رأي آخر، إذا اعتقد أن الرأي الآخر هو الصواب والحق، فلا يبقى جامداً على قول يتعصب له، ويدافع عنه بالحق وبالباطل، قال الشافعي: ((ما ناظرت أحدا قط على الغلبة، ويودّي أن جميع الخلق تعلموا هذا الكتاب - يعني كتبه - ولا ينسب إليّ شيء منه))^(٥)

وقال المزني^(٦): ((دخلت يوماً على الشافعي، وكان يصنف كتاباً، فقلت له: رحمك الله إن أصحاب مالك، وأصحاب أبي حنيفة صنفوا الكتب الكثيرة، ويجتهدون في العلم أكثر من اجتهادك، فقال لي: يا أبا إبراهيم، أليس ترى ما نحن فيه؟ - وكان يتأذى بالبواسير - ثم قال: نصنف ويصنفون، وما كان الله تعالى يبقئ إلى الدهر))^(٧)

فمن كان هذا شأنه في الإخلاص في طلب الحق، وابتغاء وجه الله في العلم، فلا غرابة أن يكون له قولان، أو أكثر في المسألة الواحدة، طلباً للحق والصواب.

ثانياً: تقلب الشافعي في حياته العلمية في مراحل مختلفة، فكان في كل مرحلة يزداد نضوجاً وخبرة في فهم النصوص القرآنية، ويزداد علماً بالسنة النبوية، فكان كلما رأى حديثاً ترك مذهبه وقوله، وقال بالحديث دون تردد أو حرج، وكان كثيراً ما ينصح أصحابه بسلوك هذا المنهج في تحري الحق، وعدم تقليد أحد، أو التعصب لأقواله، قال الشافعي: ((إذا وجدتم في كتابي خلاف سنة رسول الله (ﷺ)، فقولوا بسنة رسول الله (ﷺ) ودعوا ما قلت))^(٨)، وقال أيضاً: ((كل مسألة تكلمت فيها صحّ الخبر فيها عن النبي (ﷺ) عند أهل النقل بخلاف ما قلت، فأنا راجع عنها في حياتي، وبعد موتي))^(٩)

فهنا قد صرح الشافعي بأنه إذا صح الحديث بخلاف قوله، فإنه مستعد للترجع عن قوله، حيا كان أو ميتاً، مبالغة منه في اتباع السنة، فما من أحد إلا ويذهب عليه حديث

ويعزب عنه، فلا غرابة إذا وجدنا الشافعي قد قال بقولين، أو أكثر في مسألة واحدة، لأنه قد يكون لم يطلع في بداية أمره على الحديث، فلما رأى الحديث -فيما بعد- واطلع عليه تراجع عن قوله الأول، فصار له في المسألة قولان، قديم وجديد، بل كان الشافعي يطلب من أهل الحديث أن يبينوا له الحديث الصحيح ليذهب إليه، ويقول به، قال أحمد بن حنبل: قال لنا الشافعي: ((إذا صح عندكم الحديث عن النبي (ﷺ)، فقولوا حتى أذهب إليه))^(١١).

وقال أحمد بن حنبل أيضاً: ((كان أحسن أمر الشافعي، أنه كان إذا سمع الخبر، لم يكن عنده قال به، وترك قوله))^(١٢) فكان من خصائص الشافعي ومناقبه أنه يرجع عن قوله عندما يرى الحديث، فينقل الناس عنه في المسألة الواحدة قولين .

ثالثاً: ((والشافعي كان كثير الرحلة، محباً للنجعة، فقد طوف بالأقاليم، فاطلع على بيئات مختلفة، وعلى أعراف للناس متباينة، ولكل جماعة من الناس أحداثها، ولكل حاضرة من حواضر العالم الإسلامي عاداتها، وأن مستنطب القوانين لا محالة يتأثر بالعرف الذي يظله، ويوجه آراءه أحياناً، ويثبتها أحياناً، فقد يكون الشافعي قد قال رأياً في بغداد بما فيها، فلما جاء إلى مصر غير رأيه متأثراً بها، وقد يتردد بين الأمرين، فيترك الرأيين من غير أن ينسخ أحدهما الآخر))^(١٣).

وكل هذا بناء على القاعدة الفقهية التي تقول بتغيير الأحكام بتغير الزمان والمكان، مما يدل على مرونة مذهب الإمام الشافعي أكثر من غيره، واستيعابه للمستجدات، وتفاعله مع الواقع الذي يعيش فيه، ومن جانب آخر يدل على واقعية الإسلام، وصلاحيته تشريعاته لكل زمان ومكان .

رابعاً: احتكاك الإمام الشافعي كثيراً بغيره من الفقهاء والعلماء ممن يختلفون معه في التوجه والاجتهاد والرأي، إما مباشرة عن طريق المناظرات التي كانت تحدث بينه وبين غيره، أو بصورة غير مباشرة عن طريق قراءة ما دوتوه، فقد يجيب الشافعي برأي غيره، فيراه أفضل من رأيه، فيترك رأيه، فيصبح له أكثر من قول في المسألة الواحدة .

يقول الشافعي -في معرض بيانه لشروط المجتهد-: ((ولا يمتنع من الاستماع ممن خالفه، لأنه قد يتنبه بالاستماع لترك الغفلة، ويزداد به تثبيتاً فيما اعتقد من الصواب))^(١٤). وهكذا ثبت لنا أن تعدد الأقوال في مذهب الشافعي له ما يبرره، بل ما يستوجبه، وأنه ليس نقصاً في حق الشافعي فيعاب عليه بل يعد مفخرة ومنقبة له .

((ولاشك أن كثرة أقوال الشافعي ما بين قديم وجديد، وكثرة في الجديد نفسه، حتى تصل إلى ثلاثة، قد أوجدت حيوية في المذهب، إذ جعلت المجتهدين فيه من بعده أمام باب متسع الأرجاء للترجيح والاختيار، وتنقيح الأسس التي يبني عليها الاختيار، وكثرة

الأوجه التي يخرجونها على فروع أثرت أقوال عن الشافعي في أحكامها، ولو أنه لم يؤثر للشافعي إلا قول واحد في كل مسألة، لما كان ثمة ذلك الباب من الترجيح والاختيار، أما والأقوال كثرت عنه، يقول الرأي ثم يرجع، فقد شجع ذلك المجتهدين في المذهب على الاجتهاد وأن يخرجوا أحياناً عن أقواله متمسكين بأصوله، وخصوصاً أصله الذي شدد فيه أخذه بالحديث، واطراح قول له يخالفه))^(١٥).

فكثرة الأقوال ظاهرة إيجابية في مذهب الإمام الشافعي -بل في الفقه عموماً- لأن هذه الظاهرة قد فتحت أبواب الاجتهاد أمام أصحاب الإمام الشافعي، وهيات لهم مناخاً علمياً متسماً بالتسامح مع الرأي المخالف، واحترام الغير ورأيه، والتعامل معه بصدق رحب، ولهذا نجد أن فقهاء المذهب الشافعي هم أقل الناس تعصباً لمذهبهم، إلا ما كان من بعض متأخريهم، وذلك في عصور الانحطاط والتخلف، وكانوا في ذلك كفرهم من أصحاب المذاهب الأخرى، بل حتى في تلك العصور لم يكونوا في شدة غيرهم من متعصبة المذاهب الأخرى .

((ولقد كان في طبقات الشافعية، وحاملي ذلك المذهب مجتهدون يطلقون الحرية لأنفسهم في الاجتهاد حتى بعد أن ساد التقليد بعد المائة الرابعة، فلقد وجدنا مجتهدين حتى المائة السابعة، ولعله كان من بعدها من لهم اجتهاد، وإن غاب ذكرهم، وهؤلاء هم الذين عملوا على نحو ذلك المذهب، واستخراج المسائل من أصوله، وتوجيه فروعها، وتصحيح أقواله، والتخير من بينها، وتخريج المسائل على قواعده، وما اشتهر من أقوال أثرت عنه، أو دونها في كتبه، وفي الجملة كانوا هم ومن يقاربهم من المجتهدين وفيه العاملين على تنميته، حتى الأدوار التي آل إليها، واقتصر بعدها الحاملون له على النقل دون الاجتهاد والتخريج، هذا وإن عوامل النماء في ذلك المذهب متوافرة، غزيرة الحياة، خصبة الإنتاج، وهي ترجع على التقريب إلى ثلاثة عوامل، أولها: كثرة الأقوال الماثورة عن الشافعي، وثانيها: أصوله والتخريج عليها، ثالثها: كثرة العلماء الذين تولوا الاجتهاد فيه، واختلاف بيئاتهم ومنازعاتهم، مما جعل تخريج الآراء على طرائق شتى، واختلفت أحكام فروعهم باختلاف ذلك))^(١٥).

فالعجب كل العجب ممن يتنقص الشافعي في علمه، أو يغمزه في فهمه، وفقهه، وهو الذي ((علم الناس عامة، وأهل العراق، ثم مصر خاصة، معنى الاحتجاج بالسنة، ومعنى العمل بها مع القرآن، وحدد أصول ذلك، وحررها، وأقام الحجة على مناظريه بوجوب الأخذ بالحديث، وأفهمهم، وعن ذلك ترى أن الأئمة أصحاب الكتب السنة نبغوا في الطبقة التالية لعصر الشافعي مباشرة، وإن لم يدركوه رؤية وسماعاً، لتقدم موته، ولكنهم أدركوا أقرانه،

ومعاصريه، ومناظريه، وكبار تلاميذه))^(١٦).

هوامش

- ١- سورة آل عمران، الآية (١٠٢).
- ٢- سورة النساء، الآية (١).
- ٣- سورة الأحزاب، الآيتان (٧٠ و٧١).
- ٤- راجع: الشافعي حياته، وعصره تأليف محمد أبو زهرة (١٧٩-١٨٠).
- ٥- راجع: مناقب الشافعي، للبيهقي (١٧٣/١).
- ٦- المزني: هو أبو إبراهيم، إسماعيل بن يحيى بن إسماعيل المزني، صاحب الإمام الشافعي في مصر، ولد فيها عام (١٧٥هـ)، وتوفي فيها أيضاً عام (٢٦٤هـ)، نسبته إلى مزينة (من مضر) كان زاهداً، عالماً، مجتهداً، قوي الحجّة، وهو إمام من أئمة الشافعيين، من كتبه (الجامع الكبير)، و(الجامع الصغير)، و(المختصر)، و(الترغيب في العلم)، قال الشافعي: المزني ناصر مذهبي. وقال في قوة حجته: لو ناظر الشيطان لغلبه. ينظر: الأعلام للزركلي (٢٢٩/١).
- ٧- راجع: مناقب الشافعي، للبيهقي (١٧٧/١).
- ٨- راجع: المصدر السابق (٤٧٢/١).
- ٩- راجع: المصدر السابق (٤٧٣/١).
- ١٠- راجع: المصدر السابق (٤٧٦/١).
- ١١- راجع: المصدر السابق (٤٧٦/١).
- ١٢- راجع: الشافعي حياته، وعصره تأليف محمد أبو زهرة (١٨٣).
- ١٣- راجع: الرسالة للشافعي (٥١٠).
- ١٤- راجع: الشافعي حياته، وعصره تأليف محمد أبو زهرة (١٨٣).
- ١٥- راجع: المصدر السابق (٣٧٤).
- ١٦- راجع: سنن الترمذي (٨٠/١) من مقدمة العلّامة المحقق أحمد محمد شاكر رحمه الله.

قائمة المصادر والمراجع

- ١- الأعلام: خير الدين الزركلي، الطبعة الخامسة، دار العلم للملايين، بيروت- لبنان، عام ١٩٨٠م.
- ٢- تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام: للحافظ المؤرخ شمس الدين محمد بن أحمد بن عثمان الذهبي (ت ٧٤٨ هـ)، تحقيق: الدكتور عمر عبد السلام تدمري، دار الكتاب العربي، بيروت- لبنان، عام ١٤٢٣هـ- ٢٠٠٣م.
- ٣- تاريخ بغداد: للحافظ أبي بكر أحمد بن علي الخطيب البغدادي (ت ٤٦٣ هـ)، دار الكتب العلمية، بيروت- لبنان.
- ٤- الشافعي حياته وعصره: تأليف محمد أبو زهرة.
- ٥- الرسالة: للإمام الشافعي، تحقيق: أحمد محمد شاكر.
- ٦- سنن الترمذي: تحقيق: أحمد محمد شاكر.

الإسلام وزيف العلمانية

إعداد: ملا أمين نوري محمد المزيري
امام وخطيب مسجد كر قسروك

* تعريف العلمانية

(العلمانية) هي الترجمة العربية لكلمة (Secularism, Secularity) في اللغات الأوروبية. وهي ترجمة مضللة لأنها توحي بأن لها صلة بالعلم بينما هي في لغاتها الأصلية لاصلة لها بالعلم. بل المقصود بها في تلك اللغات هو إقامة الحياة بعيداً عن الدين، أو الفصل الكامل بين الدين والحياة. تقول دائرة المعارف البريطانية في تعريف كلمة ((Secularism)).

((هي حركة اجتماعية تهدف إلى صرف الناس عن الاهتمام بالآخرة إلى الاهتمام بالحياة الدنيا وحدها. ذلك أنه كان لدى الناس في العصور الوسطى رغبة شديدة في العزوف عن الدنيا والتأمل في الله واليوم الآخر. ومن أجل مقاومة هذه الرغبة طُفقت إل ((Secularism)) تعرض نفسها من خلال تنمية النزعة الإنسانية، حيث بدأ الناس في عصر النهضة يظهرون تعلقهم الشديد بالإنجازات الثقافية البشرية، وبإمكانية تحقيق طموحاتهم في هذه الحياة القريبة. وظل الاتجاه إلى ال ((Secularism)) يتطور باستمرار خلال التاريخ الحديث كله باعتبارها حركة مضادة للدين ومضادة للمسيحية)) وهكذا يتضح أنه لعللاقة للكلمة بالعلم، إنما علاقتها قائمة بالدين ولكن على أساس سلبي أي على أساس نفي الدين والقيم الدينية عن الحياة. وأولى الترجمات بها في العربية أن نسُميها ((اللاإلهية)) بصرف النظر عن دعوى ((العلمانيين)) في الغرب بأن ((العلمانية)) لاتعادي الدين، إنما تبعده فقط عن مجالات الحياة الواقعية: السياسية والاقتصادية والاجتماعية والفكرية.. الخ ولكنها تترك للناس حرية ((الدين)) بالمعنى الفردي الاعتقادي، على أن يظل هذا الدين مزاجاً شخصياً لا دخل له بأمور الحياة العملية.

* العلمانية بضاعة غربية:

لقد نشأت العلمانية في الغرب نشأة طبيعية نتيجة لظروف ومعطيات تاريخية - دينية واجتماعية وسياسية وعلمانية واقتصادية - خلال قرون من التدرج والنمو الطبيعي، والتجريب والتكامل، حتى وصلت لصورتها التي هي عليها اليوم، وأهم هذه الظروف والمعطيات التي برزت وأنضجت التجربة

العلمانية في الغرب هي:

١- طبيعة الديانة النصرانية ومبادئها الأساسية التي تقوم على الفصل بين الدين والدنيا، أو بين الكنيسة والدولة ونظم الحياة المختلفة، فهي ديانة روحية شعائرية لا شأن لها بنظم الحياة وشؤون الحكم والمجتمع، يعبر عن ذلك الشاعر النصراني "دع ما لله لله، وما لقيصر لقيصر".

٢- الصراع الذي نشأ بين الكنيسة والكشوف العلمية في جوانب الحياة المختلفة، فعلى الرغم من أن الديانة النصرانية ديانة روحية صرفة إلا أن المؤسسة الكنسية تبنت بعض النظريات العلمية القديمة في بعض العلوم، ثم مرور الزمن جعلتها جزء من الدين يحكم على كل من يخالفها بالردة والمروق والهرقطة، وحين تطورت العلوم الطبيعية تبين أن الكثير من تلك النظريات كانت خاطئة وخلاف الصواب والحقيقة، وانبرت الكنيسة تدافع عن تلك الأخطاء باعتبارها من الدين، واشتعلت الحرب، وسقط ضحايا التزمّت الخرافي والتعصب الأعمى غير المبرر من علماء الطبيعة ما بين مقتول ومحروق ومشنوق، ومارست الكنيسة أقصى درجات القمع الفكري والبدني على معارضيه بزعمها، وجنت الكنيسة على الدين حين صورته للناس دين الخرافة والدجل والكذب، بسبب إصرارها على أن تنسب إليه ما هو منه براء.

* نتائج العلمانية في الغرب:

حين تحرر الإنسان الغربي من سيطرة الكنيسة والإقطاع تحرر من سيطرة الخرافة والدجل والظلم، ووافق ذلك بزوغ فجر التقدم الصناعي والثورة العلمية، وحين أخذت الشعوب الغربية بالنهج العلماني الجديد في إطار المستجدات العلمية والفكرية والسياسية الجديدة كانت نتائج ذلك:

أ- التقدم العلمي الهائل.
ب- الرخاء الاقتصادي الواسع الذي أصبحت تعيشه الشعوب الغربية ولم تحرمه شعوب العالم الأخرى.
ج- الاستقرار السياسي.
د- احترام حقوق الإنسان وحرياته.
هـ - انتشار الإلحاد بجميع صورته وأشكاله في حياة الغربيين.

و- السيطرة الغربية على شعوب العالم الأخرى، واستعمارها، واستعبادها، واستغلال خيراتها، والتنافس بين الدول الغربية في ذلك.

ز - العجز عن حل المعضلة الإنسانية التاريخية في غرس اليقين والطمأنينة في نفس الإنسان، والإجابة على تساؤلاته الكبرى المصيرية الملازمة له عبر تاريخه عن حقيقة وجوده وبيان ماهيته ورسالته ودوره ووظيفته وإلى أين مآله ومصيره ونهايته.

* حكم الاسلام في العلمانية

يقول الدكتور عدنان النحوي في كتابه "الشورى لا الديمقراطية"، "العلمانية فصل للدين عن الدولة، كفر صريح".

ويقول الدكتور يحيى هاشم فرغل (رئيس قسم العقيدة والفلسفة بكلية أصول الدين بالأزهر سابقاً) في كتابه (حقيقة العلمانية بين التخریب الخرافة): "إن العلمانية بمفهومها (المتسامح)و الذي يكتفي بالفصل بين الدين والحياة قد لا تعنى الإلحاد في العقيدة المسيحية ولكنها تتطابق معه فيما يتصل بالعقيدة الإسلامية سواء اخذناها بمفهومها المتسامح أو بمفهومها المتشدد الذي يصر على القضاء على الدين غاية ما في الأمر أننا لا نحكم به الإلحاد على معتنق العلمانية مطلقاً ولكننا نحكم به على أولئك الذين يصرون عليها بعد تعريفهم بهذا التطابق.

وهذا أيضاً ما صرحت به رئاسة إدارات البحوث العلمية والافتاء والدعوة والإرشاد بالمملكة العربية السعودية حيث جاء في بيان لها عن نواقض الإيمان في فقرة خاصة موجّهة إلى العلمانيين:

من اعتقد أن هدي غير النبي (د) أكمل من هديه أو إن حكم غيره عنده أحسن من حكمه كالذين يفضلون حكم الطواغيت على حكمه فهو كافر ومن ذلك:

* اعتقاد أن الأنظمة والقوانين التي يسنها الناس أفضل من شريعة الله.

* أو أن نظام الإسلام لا يصلح تطبيقه في القرن العشرين.

* أو أنه يحصر في علاقة المرء بربه دون أن يتدخل في شؤون الحياة الأخرى.

* القول بأن انفاذ حكم الله في قطع يد السارق أو رجم الزاني المحصن لا يناسب العصر الحاضر.

* اعتقاد أنه يجوز الحكم بغير ما أنزل الله في المعاملات الشرعية أو الحدود أو غيرها وإن لم يعتقد أن ذلك أفضل من حكم الشريعة لأنه بذلك يكون قد استباح ما حرم الله اجماعاً وكل

من استباح ما حرم الله مما هو معلوم من الدين بالضرورة كالزنا والخمور والربا والحكم بغير شريعة الله فهو كافر ياجماع المسلمين. ويقول الدكتور محمد بن سعيد بن سالم القحطاني في كتابه (القصيبي والمشروع العلماني).

لاشك أن الإسلام يعتبر العلمانية كفرًا و شركاً بالله سبحانه وتعالى والسبب في ذلك هو كما يلي:

١- إن الإسلام هو دين التوحيد بكل ما تعنيه هذه الكلمة من معنى وهو يرفض الشرك في كل صورة من صورته بل يرفض ذرائعه ووسائله ومن ثم فمبدأ العلمانية: "دع ما لقيصر لقيصر وما لله لله" مرفوض في الإسلام الذي ركنه الأساسي "لا إله إلا الله".

٢- أن مفهوم العبادة في الدين الإسلامي أنها كل قول وعمل ظاهر أو باطن يتقرب به إلى الله سبحانه وتعالى كما قال سبحانه: "قل إن صلاتي ونسكي ومحياي ومماتي لله رب العالمين".

فالعبادة تشمل النشاط الإنساني بكل ما فيه، فلا يخلو شيء منه عن الأحكام الخمسة حتى المباح يمكن أن يصبح قربة ما جور عليها بالنية الصالحة، أما العلمانية فتجعل أكثر شؤون الحياة مما لعلقة للدين به.

٣- يجعل الإسلام العلمانية شركاً في الطاعة

والاتباع حيث انها تعلن التمرد الكامل على تحكيم الشرع في شؤون الحياة بعضها أو كلها وهذا مفرق الطريق بينها وبين الإسلام قال تعالى: "أفخكم جاهلية يبعثون" وقال سبحانه: "أم لهم شركاء شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله".

ويقول سبحانه: "اتبعوا ما أنزل إليكم من ربكم ولا تتبعوا من دونه أولياء" فاتخاذ الأولياء شرك بالله سبحانه وتعالى.

وأخيراً

ولما كانت كلمة (لا إله إلا الله) هي روح هذه الأمة وسر وجودها ومنبع حياتها، فإنها ظلت تفقد من ذاتيتها وأصالتها بمقدار ما تفقد من نور هذه الكلمة العظيمة حتى آل الأمر في العصور الأخيرة إلى فقدان الكامل أو شبه الكامل.

وعندما تصاب أمة من الأمم بهذا المرض المدمر: "فقدان الذات" فإن أبرز أعراضه يتمثل في الانهيار القاتل بالأمم الأخرى والاستمداد غير الواعي من مناهجها ونظمها وقيمها.

وقد وقع ذلك في حياة الأمة الإسلامية تأويلاً لقوله (d) (لتركيبن سنن من كان قبلكم شبراً بشبر وذراعاً بذراع حتى لو أن أحدهم دخل حجر ضب لدخلتم، وحتى لو أن أحدهم جامع امرأته بالطريق لفلعتموه).

ولم يكن أخطر من هذا المرض إلا الجهل بحقيقته وعدم إدراك أسبابه فكان التشخيص الخاطئ سبباً في العلاج الخاطئ، الذي جاء بمضاعفات جديدة.

ولقد خيل للأمة أن هذا الداء العضال يمكن مداواته باستعارات ساذجة ومظاهر جوفاء وترقيعات صفيقة تتلقاها جميعها من الكفار الذين أصبحت تخجل من أن تسميهم بهذا الاسم، بل أسمتهم "العالم المتحضر" و"الأمم الراقية"!!

وكان استعدادنا الذاتي وقابليتنا للذوبان هما المبرر الأكبر للحرب النفسية الشرسة التي نسميها "الغزو الفكري" تلك التي استهدفت مقومات وجودنا وأسس أصلتنا.

وجاءت طلائع الغزو الفكري - كما هو الحال في سبيل الشيطان - متعددة الشعارات، متباينة الاتجاهات، عليها من الدهرجة والبريق ما يكفي لتضليل وإغراء أمة منبهرة.

المصادر

- ١- العلمانية فكرة معاصره لمحمد قطب
- ٢- العلمانية التاريخ والفكر لدكتور عوض محمد القرني.
- ٣- الموقع الإلكتروني: www.hslamicnews.net
- ٤- العلمانية... نشأتها وأثارها في الحياة الإسلامية المعاصرة الشيخ سفر الحوالي.

المرأة المسلمة والصعوبات التي تواجهها في بلاد غير المسلمين

محمد ابراهيم شريف

لقد عشت في بلاد الغرب لزيد من ثلاثة عشر عاماً، وقد كنت نشيطاً في المجال الاجتماعي والثقافي، وكانت لي علاقات جمة وكثيرة بمختلف شرائح الأمة الإسلامية في هولندا على وجه الخصوص، والغربيين على وجه العموم، وها أنا لأضع بين أيديكم بعض ما رأيته من خبرتي المتواضعة.

نعرف جميعاً بأن ما أمر الله سبحانه وتعالى الرجال أمر به النساء وإن لم يخاطب المرأة في كثير من المرات لأن النساء صنو الرجال إن ما يجب على المرأة -عموماً- هو تماماً ما يجب على الرجل، إلا فيما اختص به الرجل، فما على المرأة من واجبات من صلاة وصوم وزكاة وحج وغيرها من الاعمال هي نفسها ما فرضها على الرجال، ونفس الحقوق التي للرجل هي نفسها للمرأة إلا ما فرضها في القرآن أو السنة كالميراث مثلاً، إذ أثار الله سبحانه وتعالى الرجل بالضعف في الميراث لأسباب عرفنا بها الإسلام ويعرفها ربنا سبحانه وتعالى .

إننا ننلمس نكوصاً ملحوظاً للمرأة المسلمة في بلاد المسلمين على

عكس ما هو موجود في بلاد الغرب، فإنه في بلاد الغرب (على العموم) لزاماً على البنت التعلم إجبارياً حتى سن الثامنة عشرة وتستطيع تمديد سنوات تعليمها حتى الجامعة واخذ درجة الدكتوراه أي حتى سن الثامنة والعشرين والقوانين في بلاد الغرب تكفل للمرأة بصفة عامة والمسلمة أيضاً وصولها إلى أعلى درجات السلم العلمي وفي الكثير من المجالات.

في السنوات الأخيرة زاد عدد النساء المسلمات المتعلقات في بلاد الغرب إلى اضعاف الشباب نتيجة رعاية أمور أولياء الطلاب للبنات بصفة خاصة وعرفت الجامعات الهولندية مثلاً في الآونة الأخيرة تخرج جملة كبيرة من البنات وفي شتى المجالات، الطب، المحاماة، التدريس، الهندسة، الكمبيوتر، التجارة وغيرها من أغلب الفروع العلمية، ويعتبر ذلك مخزوناً استراتيجياً للمسلمين الإسلام، لاسيما أن غالبية هؤلاء البنات يلبسن الحجاب الذي لا تحظره الجامعات الهولندية وهذا لا يعني بالضرورة عدم وجود الشباب بل على العكس أيضاً فإن عدد الشباب في صعود ولكنه أقل من البنات (لأن معظم أولياء أمور الطلاب، يأخذون

منهن الان ولكن بالنسبة الى اعداد المسلمين فان ذلك يعتبر نصرا مهما للمرأة الاسلام بصفة عامة.

- معرفة الكثير من الغربيين بان الحضارة ليست في مظاهر التهتك والانحلال بل هي في التعلم والتعليم والمحافظة على الاخلاق القويمه والعادات والقيم وخاصة التي يحملها الاسلام. ومما حدى بالمرأة المسلمة للخروج من المنزل ايضا، تأثير الحضارة الغربية السلبي على المسلمين الذي جاء برد عكسي، وجعل المرأة المسلمة اقوى من ذي قبل. ايضا تأثير التعليم اليومي للاطفال وخاصة ايام السبت والاحد في المساجد ومراكز تجمع المسلمين حول مبادئ الدين الاسلامي وحفظ القرآن. تأثير الانترنت الايجابي على المرأة المسلمة من حيث سهولة النظر الى اي من الامور الاسلامية وفي غمضة عين حول اي مادة دينية وغيرها.

هناك دور لا يستهان به للرجل في تعلم المرأة المسلمة فرجل عام ٢٠١٢ ليس ذلك الرجل الذي جاء في اوائل الستينات والسبعينات، فهناك تطور عقلي ملحوظ انعكس ايجابيا على المرأة، ومعرفة الرجل.

تأكيد المساجد على مسؤولية المرأة داخل وخارج البيت، من حيث تربية النشأ متابعتم في البيت، ومشاركة المرأة اعباء الحياة الاقتصادية العائرة في اوربا حاليا، ولابد ان نذكر مشاركة مجموعة من النساء في الحياة السياسية الخارجية، (وان كان هناك نماذج نسوية متحررة تماما الا ان خوض المرأة التي تلبس الحجاب اصبح ظاهرة مقبولة، يؤثر بصورة ايجابية على النساء بصفة عامة.

معرفة المرأة المسلمة بصفة عامة من خبث وسائل الاعلام التي تصور الغرب بالحضارة والاسلام بالرعية، وهذا جعل المرأة المسلمة تنظر الى وسائل الاعلام الغربية بعين الشك والريبة.

كما ان معرفة المرأة المسلمة في بلاد الغرب لضرورة التعليم وتعليم ابنائها جعل للمسلمين مقعدا للنهوض والركب الحضاري وسوف تظهر نتائجه الايجابية جدا بعد مدة وجيزة، نتيجة وصول الشريعة الاسلامية الى اعلى مراتب السلم العلمي ووضعهم في مجالات عديدة، لاسيما بعد وصول شريحة كبيرة جدا من الهولنديين مثلا الى سن التقاعد، وقله الشباب الهولندي نتيجة عدم التوالد لدى العائلات الهولندية مثلا، وسوف نشاهد مجتمع اسلامي ناهض ان شاء الله تقوم المرأة فيه بكافة الادوار الحيوية مشاركة اخيها الرجل في كل مجالات الحياة مع تمسكها بدينها ومبادئ هذا الدين القويم.

لا اقول بان احوال المرأة المسلمة في بلاد الغرب رائعة جدا، بل هناك الكثير من الصعاب، وحلت بعض هذه الصعاب بعد ان عرفت المرأة المسلمة ان الحل يكمل في تعاليم دينها ومبادئ هذا الدين الاسلامي القويم الذي يقود الى خير الدنيا والاخرة وجنة عرضها السموات والارض.

نشر في العدد السابق مقال بعنوان (حوارات نصحية بين العلماء والأمرء) للكاتب شاپور رواندزي، دون تصحيح الأخطاء المطبعية ، لذا نعتذر من الكاتب والقراء الكرام أملاً أن لا يتكرر مثل هذه الحالة.

(رسالة العلماء)

بحديث رسولنا الاعظم (ﷺ): (مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ، أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ، أَوْ ابْنَتَانِ، أَوْ أُخْتَانِ، فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ، وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ) رواه أبو داود.

الصعوبات التي تواجهها المرأة المسلمة في بلاد الغرب: الاختلاط بين الرجل والمرأة، كيفية التعامل مع الابناء، تراخي الامتداد والترابط العائلي بين المسلم واهله في البلد الاصلي، اي قصور العلاقة على الهاتف بين الفينة والاخرى، او زيارة البلد الاصلي كل عدة سنوات.

تعلم اللغة العربية ومبادئ الاسلام والقرآن، وقد حلت هذه المشكلة بصورة كبيرة من خلال المؤسسات والمساجد في بلاد الغرب، ولكن هناك مجموعة كبيرة لا تعرف هذه اللغة من الاطفال والبنات لسوء النظرة المستقبلية لبعض الاباء، فانهم يقولون علينا تعلم لغة البلد الذي نحن فيه فهي المستقبل، وهذا صحيحا اذا طبقناه على الحياة اليومية، وتناسى البعض على ان تعلم اللغة العربية والقرآن والعمل به، يقود الى آخرة وجنة عرضها ان شاء الله.

ويمكن تلخيص تعلم المرأة المسلمة ومحافظتها على دينها بصفة عامة من خلال الامور التالية:

- ظهور الحجاب وبصورة كبيرة في بلاد الغرب ليس تقليدا بل تدينا واحيانا تحديا للمد العنصري كما هو حاصل في هولندا، ضد دعوات عضو البرلمان الهولندي (خيرت فيلدرس) الذي عمل فيلما مشينا عن الاسلام ورسول الاعظم (ﷺ).

- الحضور الاسلامي في مجال التعليم، فان اعداد البنات والاولاد الذين يؤمنون قاعات التدريس في ازدياد، وخاصة ان التعليم المتنفس الكبير في غمرة البطالة عن العمل نتيجة الازمة الاقتصادية العالمية والغربية بصفة خاصة، وقد فرض المسلم والمسلمة انفسهم في المجتمع التعليمي، بعد اغلاق ابواب عديدة في وجوههم وخاصة مجال العمل.

- امتلاء المساجد واكتظاظها بالمصلين ومن الجنسين وخاصة ايام الجمعة، والعطل الرسمية.

- انكباب المرأة المسلمة على تعلم اللغة الغربية ، وخاصة بعد اجبارها على الخروج من البيت بسبب قوانين الاندماج وهذا يحسن من وضعها المعرفي والاحتكاك اليومي بالآخر.

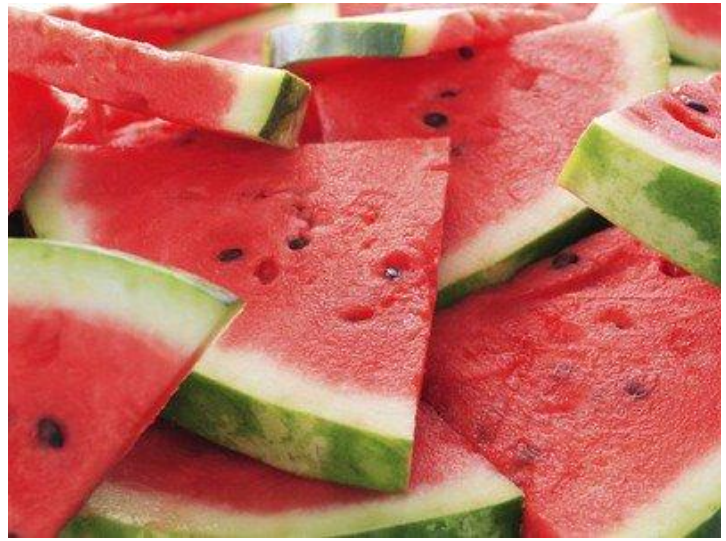
- ظهور المرأة المسلمة في كل مجالات الحياة حتى وصولها الى البرلمانات الاوروبية، والبرلمانات المحلية ففي هولندا مثلا خمس نساء مسلمات في البرلمان الذي يضم ١٥٠ عضوا، وهناك اكثر من سبعة رجال من المسلمين وفي مختلف الاحزاب السياسية، وان لم يكن هناك الكثير

سوده كانی سرکهی سیو

- ۱- دژی پوکی ئیسقان و بهقهوه تی ئەکات بۆ باشتر هەزم کردنی خواردن.
- ۲- دژی سەرەتان و زوو پیر بوونە، بە بۆنەئێ ئەوهی هەرسێ مادە ئانتي ئۆکسیدان و بتکارون و پکتین ی تیدایە.
- ۳- سرکهی سیو ئانتي بیوتیکی تیاپەو، ئیلتهاب لەناو ئەبات زدی باکتری و قارچی پیستیپە.
- ۴- بۆ چاره سەری ژەهراوی بوون بە خواردن زۆر باشەو ئیلتهابی میزەلدان لەناو ئەبات.
- ۵- فشاری خوین (زەختی خوین) دانەبەزینیت.

بە پێی تووژینەوهیهك شووتی فشاری خوین دادەبەزینیت

بە پێی تووژینەوهیهك، كه تازه ئەنجامدراوه و ئەوهی دەرخستوو خواردنی شووتی دەبیتە هۆی دابەزاندنی فشاری خوین.

هەردوو تووژەر (ئارتوورۆ فیکویرا و بیهرام ئەرگەمەندی) لەزانکۆی فلۆریدای ئەمریکا لەمیانەئێ ئەنجامدانی تووژینەوهیهك ئەوهیان دەرخستوو، كه خواردنی شووتی کاریگەری هەیه لەسەر دابەزاندنی فشاری خوین، ئەوهش بەهۆی ئەوهی شووتی ترشی ئەمینی (ئارگینین) و (سیترۆلین) ی تیدایە، كه کاریگەریان هەیه لەسەر دابەزاندنی فشاری خوین.

هەروەها ئەو تووژەرەنە باسیشیان لەوه کردوو، شووتی باشترین سەرچاوهی سروشتییه بۆ ترشی سیترۆلین و پێکخستنی کاری خوینبەرەکان و سروشتی ئاسایی فشاری خوین.

تووژینەوهیهکی ئەمەریکی: ۳۵٪ جوۆره كانی نه خوۆشی شیرپهنجه به هۆی خوۆراکه وهیه !

سالانە رێژەئێ تووشبوون بە نه خوۆشیه كانی شیرپهنجه له بەرزبوونه وه دایەو، زانا ئایان له هەولێ بەردهوام دان بۆ زانینی هۆکاری زۆربوونی ئەم نه خوۆشیه، بە پێی تووژینەوهیهکی (پەیمانگای نیشتمانی بۆ شیرپهنجه) له ئەمەریکا، دەرکەوتوو: كه ۳۵٪ جوۆره كانی نه خوۆشی شیرپهنجه به هۆی خوۆراکه وه یه، ئەم رێژەیه ئیش لای ئافرهتان بەرز دەبیتەوه بۆ ۵۰٪، و تا رێژەئێ ۸۵٪ ئیش بەرز دەبیتەوه، بەتایبەت ئەگەر هاتوو تاكه كانی كۆمه لگا و پێرای خواردنی چهوری زۆر، جگەرە بکێشنو، وەرزش نه كەن.

له لایەن خوۆشیه وه پزیشکیکی میسرێ، كه ناوی (دکتۆر مەدحت ئەلشافیعی) یه، پسپۆرو مامۆستای رۆماتیزم و بەرگری له شه له زانکۆی (عەین شه مس) ی ئەو و لا ئه، بۆ رۆژنامەئێ (الیوم السابح) ئەوهی ئاشکرا کردوو: كه شیرپهنجی ژیانو، جوۆری خواردنو، كه می بهرگری له شه هۆکاری سەرەكی، کاریگەری راسته وخۆن بۆ زۆربوونی رێژەئێ شیرپهنجه.

سەرۆکی گامبیا: له خوا بترسن و سوال به قورئان مهكهن

له په ياميكدا به بۆنه ي مانگي ره مه زان و له ميانه ي نه و چالاکي و يارمه تيانه ي که ديوانی

سەرۆکیا به تی و حکومه تی نه و ولاته بۆ دهستبارکردنی ههزاران له مانگی ره مه زانی پیرۆز دهستی پیکردوه، (حاجی یه حیا جامع) سەرۆکی گامبیا وتهیه کی پیشکەشکردو، تیایدا داوای له موسلمانانی ولاته که ی کرد، ریزی قورئانی پیرۆز بگرنو، چیتەر سوال به خویندنه وه ی نایه تهاکانی قورئان نه که ن.

سەرۆکی گامبیا زیاتر گوتی: داوا له نه نجومه نی بالای کاروباری ئیسلامی ده که م که سنوریک بۆ نه و به ناو قورئان خوینانه دابنێ، که کپینو فرۆشتن به ناوی خواو فرموده ی خواوه ده که ن.

له کۆتایشدا، سەرۆک حاجی یه حیا جامع، گوتی: په یامم بۆ تیکرای موسلمانانی جیهان نه وه یه، که له خوا بترسنو بگه رینه وه بۆ په ییره وکردنو دهستگرتن به سوننه تو به رنامه ی پیغه مبه ره وه (دروودی خوی له سه ر بیت)

نه ندایمیکی کونگریسی نه مه ریکی داوا دهکات قورئانی پیرۆز بکریته وانه یه کی بنه ره تی له قوتا بخانه کان

پیگه ی (ئالوکه) بلایاو یکرده وه: نوینتیه ریکی دیموکراتیه کان له کونگریسی نه مه ریکا داوایه کی پیشکەشکردوه و،

تیایدا باس له وه دهکات: که قورئانی پیرۆز وه وانه یه کی بنه ره تی بخوینرێ له قوتا بخانه کانی نه مه ریکا.

(ئهدری کارسون) که نوینهری ویلایه تی (ئهریزونا) ی نه مه ریکه له کونگریس، له پیشنیاره که یدا نه وه ی گوتوه، که: (به گویره ی هه لسه نگاندن ده رکه وتوه: نه و قوتا بخانه ی هی موسلمانان له نه مه ریکاو، قورئانی پیرۆزی تیدا ده گوتریته وه، له ئاستیکی به رزی زانستی دابه و، ریزه ی کیشه ی تیدا زۆر زمه، به به راورد له گه ل قوتا بخانه کانی دیکه ی ولاته که.

نه و نه ندایمی کونگریس زیاتر گوتویه تی: پڕۆگرامی په ره رده و فیکردن پیش ناکه ویت له نه مه ریکا، تا له چاو قوتا بخانه ئیسلامیه کان نه که ینه وه و، وه ک پیشه نگ سه یریان نه که یین.

شایه نی باسه: نه م پیشنیاره ی نه ندری کارسون بووه مایه ی گفتوگو ده مه قالی له ناو کونگریس.

لیکۆلینه وه یه کی زانستی: که عبه سه نته ری جیهانه

لیکۆلینه وه زانستیه نوینه کان نه وه یان سه له ماندوه که که عبه چه قی جیهانه له به ره وه ی که هه رچوار پروکنه که ی ریک ده ستنی شانی چوار لای ئاراسته ی قبیله نه که ن، له به ره وه، هه رکۆر نه یکه به و ناوه بانگده کریت که پروی لییه.

دکتۆر خالید بابتین به رپوه ری ناوه ندی لیکۆلینه وه له لیکۆلینه وه ی ئیسلامی له زانکۆ ئومولقورا، له سه عودیه وتی که: "دوو کۆر نه سه ره که یه که که عبه

حاجیان له لای کۆر نه ی باکوور کۆنه بنه وه داوی تیپه رپوونیان به لای به رده ره شه که دا. نه م کۆر نه یه یان پیی ده وتریت کۆر نه ی عیراق به هوی سه ره که وتنی فتوحاته یه که له داوی یه که کانی عیراق.

دکتۆر بابتین نه وه شی وت که: "پیغه مبه رموحه ممه د (د.خ) له کۆر نه ی یه مه نه وه چوه بۆ به رده ره شه که، ده ستی له کۆر نه ی یه مه نی داوه به ده ستی راست وه نه ودوعابه ناو بانگه ی وتوووه که ده لیت: "خوای ئیمه، هه رچی چاکه له دنیا و له ودنیاش پیمنا نبه خشه وه له سه زای ئاگری دوزه خیش بمانپاریزه."

پاشان ده ستی داوه له به رده ره شه که به رده وام بوومه له سو رانه وه به ده وریدا."

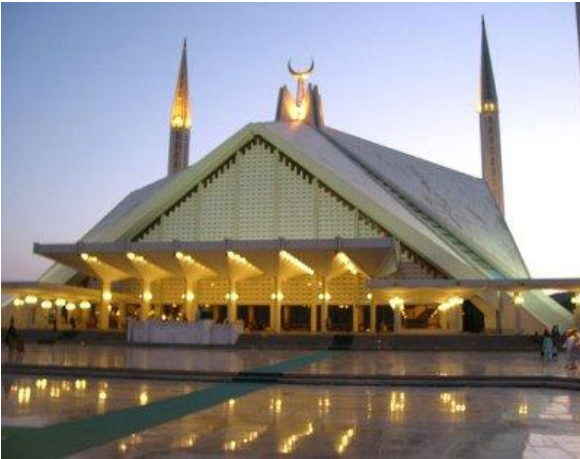
بریتین له کۆر نه ی خۆ ره ه لات، "به رده ره شه که"، و کۆر نه ی یه مه ن له به ره وه ی که نه وانه دوو کۆر نه نن که به گویره ی نه ساسی که عبه ی ئیبراهیمی دروستکراون، به پیچه وانه ی کۆر نه کانی عیراق وشام که خیلی قوره یش (حه تیم) یان بۆز یاد کرد."

کۆر نه ی خۆ ره ه لات ناوی جیای هه لئه گریت به لام تاکه نه رکی گرنگ و پیرۆزی نه وه یه که به رده ره شه که هه لئه گریت وه خالی سه ره تاو کۆتای گه واف دیاری ده کات. بپروا وایه که به رده ره شه که یه کی ببت له یاقوته سپیه کانی به هه شت وه حاجیه کان هه ولی ده سلیدانی به رده ره شه که نه دن یان ده ستی سه لای بۆرانه وه شینن له کاتی کدا که ده ستیان پیینه گه شت.

په یامی زانایان ژماره (84) - ئای - 2012

له ماوهی ده سالی رابردوو ژماره‌ی مزگهوت

له نه مریکا ریژهی (۷۴٪) زیادی کردووه

له نیویورک (۱۹۲) مزگهوت و له کالیفورنیا (۱۲۰) مزگهوت ههیه و له فلوریدا (۱۱۸) مزگهوت ههیه. به پئی راپورته که ئه وهش ده رکه وتوووه ژورینهی ئه مریکیه کان دژایه تی نیسلام ناکه، ههروهکو له پشتر ئاماژهی پیکراوه و ژوری مزگهوته کانیس به مانای دهست تیره و هردانی موسلمانان نه هاتوووه له کاروباری ولاته که یان.

به پئی ئاماریکی نوی، که تازه بلاوکراوه ته وهه تییدا ئه وه ده رکه وتوووه له سالی ۲۰۰۰ هوه تا کو ئیستا ژماره‌ی مزگهوته کان له نه مریکا به ریژهی (۷۴٪) بهرز بۆته وه. راپورتیکی ئه مریکی به ناوی (مزگهوتی ئه مریکا له سالی ۲۰۱۱) بلاوکراوه ته وهه، تییدا ئاماژه به وه دراوه له سالی ۲۰۰۰ ژماره‌ی مزگهوته کان له نه مریکا بریتی بووه له (۱۲۰۹) مزگهوت، به لأم له سالی ۲۰۱۱ ژماره‌ی ئه وه مزگهوتانه گه یشتوته (۲۱۰۶) مزگهوت، واته ریژهی (۷۴٪) بهرز بۆته وه. له راپورته که دا ئاماژه به وه کراوه هه ریه که له ویلايه ته کانی (نیویورک و کالیفورنیا و فلوریدا) ژورترین ژماره‌ی مزگهوتیان لئی به شیوه یه که

۱۶ نامۆژگاری بۆ پته وکردنی که سایه تیت

- ۱- نهرم به له گه‌ل خه لکداو ریژیان لی بگره.
- ۲- قسه خو‌ش و زمان شیرین به.
- ۳- خۆت سه رقاله که به بیروکی به سوود، ئه گه‌ر وا نه که هیت بیروکی خراپ هیرش دینه سه ناخت و تیکی ئه دن.
- ۴- چه نه باز مه به و بزانه که ی پئویسته قسه بکه‌یت. خه لک هه زیان به چه نه بازو دهنگ بهرز نییه.
- ۵- بزانه که ی کاته که گونجاوه بۆ مجادله و گفتوگو. خۆت پابه‌ینه که قبولت بی هه له بیت و به رامبه ره کانت راستن.
- ۶- بزانه که ی ده بی قسه بکه‌یت. کاتی دیفاع کردن له خو شه ویستانت مه‌ردانه قسه بکه و مه‌ترسه.
- ۷- که قسه ده که هیت له گه‌ل خه لکدا (هاو) په گه‌زت ته ماشای چاویان بکه ئه گینا به زه‌عیفت... ئه زانن و ریک بوه‌سته، خوار وه‌ستانن باش نییه.
- ۸- هه ول بده لاسایی خه لک نه که هیت له (body language) واتا له شپۆازی وه‌ستانن و دانیشتن و شیوه‌ی روخسارو هه ره که تیان، خۆت چۆنیت وا به و مه‌ترسه له جیاواییه کانت.
- ۹- شه‌خسیه‌ت به رواله‌ت نییه، به لکو شخصیه‌ت ئه وه په یامه به که ده ته وی بیگه‌نیت.
- ۱۰- با بروا و سبقه له چاوتا دیار بی، هه‌روه‌ها له پوخسار و شیوه‌ی دانیشتن و پاوه‌ستان.
- ۱۱- به سبقه وه له گه‌ل ناخی خۆتا بژی تا ده بیته راستیبه‌ک.
- ۱۲- هه‌ریگه‌ر نه‌لئی (من دۆراوم) (من سه‌رکه‌وتوو) (نیم) چونکه ئه گه‌ر قناعتت هینا به وه و کردت به واهیمه ئیراده‌ت ئیفلیح ئه بیته.
- ۱۳- ئه گه‌ر شکست هینا له بواریکدا بۆ که سی باس مه‌که ته‌نها بۆ ئه‌وانه نه بیته که مامۆستان.
- ۱۴- رۆژ و ساته ناخۆشه‌کانی ژیلانت له بیر خۆتی به‌روه‌ه چونکه نا‌ه‌لن پشکه‌ویت.
- ۱۵- هه‌میشه خۆت به‌یارده‌ری به‌یارده‌کانت به.
- ۱۶- مه‌شه‌ژئی که دوچار ناره‌حتی ده‌بی، تو په‌که‌م که‌س نیت و که‌سیش بی کیشه نییه له‌م دونیایه‌دا

روسیا: پرۆژه‌ی دروستکردنی گه‌وره‌ترین مزگهوت له ئارادایه

دروست کردن، که پتر له ۶۰ هه‌زار که‌س له خۆ بگریت، ئه وه‌ش بۆ ئه‌وه یه بتواندری ئه وه ریژه زۆره‌ی موسلمانان له و ولاته به ریکی و جوانیه وه کاروباری ئایینی و په‌رسته‌شه‌کانیان به ئه‌نجام بکه‌یه‌ن. هه‌ر به پئی زانیاری پرۆژه‌یه‌کی توکمه به فهرمی دراوته ده‌ست ده‌سته‌لاتدارانی ئه وه ولاته، به لأم تا ئیستا له‌لایه‌ن حکومه‌ته وه وه لأم نه‌دراوته وه، له‌لایه‌ن خو‌شیا نه وه موسلمانانی ئه وه ولاته به‌پرۆژه‌یه‌کی له وه شیوه خو‌شحالنو ده‌خوازن لایه‌نی په‌یوه‌ندار به زوویی وه‌لامی ئه وه داواکاریه به‌جیبه‌یان بدریته وه.

به پئی سه‌رچاوه هه‌والیه‌کانی نیته وه، له مۆسکۆ پایته‌ختی روسیا به مه‌به‌ستی زیاتر بایه‌خدا به ئیسلام چاوه‌پوان ده‌کری مزگه‌وتیکی گه‌وره دروست بکریت، بۆ ئه‌وه‌ی موسلمانان تییدا موماره‌سه‌ی ئایینی ئه‌نجام بدن. له‌لایه‌ن موسلمانانی ئه وه ولاته، که ژماره‌یان نزیکه‌ی ۳ ملیۆن که‌س ده‌بی، پرۆژه‌یه‌که گه‌لله کراوه، بۆ دروست کردنی گه‌وره‌ترین مزگه‌وت له وه ولاته، بۆ ئه وه مه‌به‌سته‌ش پاره‌یه‌کی باش کۆکراوه ته وه و به‌یارده‌ری مزگه‌وته که به‌شیوه‌یه‌کی وا بیته

خویندنی ئیسلامی کهسانی کارامه و لیّهاتووی دهویت

کۆلیژی شەریعی هەلبژارد.

کاتیك پێشكه شکاری بهرنامهكه، كه دكتوریكي هه مان كۆلیژ بوو، ههروهه مامۆستای قوتابیه كهش بوو، لیبی پرسسی: چۆن ئه م كۆلیژه ت ههلبژارد، له كاتیكدا له وانهیه خهلكی دیکه چاوه پڕوانی شوینی دیکه یان له تۆ کردبیت؟، له وهلامدا، كه به عه ره بییه کی زۆر جوان قسه ی ده کرد، گوئی: من له و کاته ی خویندنی ئاماده ییم ته واکرد، براده ران و خانه واده کهم، زۆر شوینی دیکه یان بۆ ههلبژاردم، به لام من وهکو خۆم به کهمین شوین ناوی کۆلیژی شەریعەم نووسی، چونکه ئیسلام پێویستی به کهسانی زیره کو به توانا ههیه، تا به لیکۆلینه وه و تووژینه وه کانیان خزمه تی گه وهره تری ئه و په یامه مه زنه بکهن، به داخه وه زۆر کس له و کاته ی له هه یچ کۆلیژه کانی دیکه وه رناگیریت، ئینجا دینه کۆلیژی خویندنی ئیسلامی، به لام من خۆشه و یستی زۆرم بۆ ئیسلام و په یامی خوایی هه یه و، پێم وایه ده بی توانای خۆم به کار بێنم، بۆ خزمه تکردنی زیاتری ئه م په یامه په یرو زو مه زنه، بۆیه شانازی به شویننه کهم ده که م، دوا ی ئه وه ی قو ناغی به که م ته واکرد، ئیستا سوورترم له سه ری و، ده خوازم ئا واته که م له م بواره دا بیته دی.

بوو، ئه وه ی مایه ی سه رنج بوو، ئه م قوتابیه له دوا قو ناغی ئاماده یی له سه ر ئاستی هه موو تورکیا (٤٣) یه مین که س بوو، به م ئه نجامه ش هه ر کۆلیژیک بیوستبایه ده یوانی لیبی خوینیت و، وه ریش ده گیرا، به لام ئه و به ره غبه تی خۆی

به رنامه ی (قن دیلو هلال) که له مانگی ره مه زانی په یرو ز کاتی پارشیوان له که نالی (الترکیه) په خش ده کرا، میواندرا ی کوره قوتابیه کی کرد به ناوی محمه د گولجیوز، که قوتابی خویندنی ئیسلامی (کۆلیژی ئیلا هیات)

به هۆی ده ست درێژی کردنه وه

ئافره تانی به ریتانیا تووشی قه یرانی گه وره

هۆکاری ئه م ده ست درێژی هه لسه وکه و ته ی پیا وانی بۆ نه مانی قیه می ئه خلاق و بنه ما دروست و په یرو زه کانی خیزانی گه پانده وه له پوژئا وادا، هه روه ها گووتیشی: ریزه ی ده ست درێژی کردنه سه ر ئافره تان له و ولاته له ئاستیکی به رزدا یه چونکه پوژانه (٥٠٪) ی ئافره تان له فه رمانگه کانیان تووشی کیشه ی توانج و ئستغلال و ده ستدرێژی ناراس ته وخز ده بنه وه، ئه وه شسی نه شارده وه که به سه دان هه زار ئن له م ولاته به هۆی په گه زه که یانه وه پوژانه ئازاری جه سه ته یی و ده روونی ده چیژن له لایه ن په گه زی به رامبه ریا نه وه، چونکه ئه و

دیارده یه بۆ ته کیشه یه کی گه وره و پوژانه گرفتی زۆر بۆ ئافره تان و کچانی ئه و ولاته دروست ده نیتته وه.

کارکردنیان له فه رمانگه کانیان له به ره ئه وه ی ترسی ده ستدرێژی و ئیستا غلال کردنیان له لایه ن ره گه زی به رامبه روه هه یه. له و باره شه وه گو قاری (دیلی میرور) ی به ریتانیا

به پیتی هه والیکی مالپه ری (مفکره الاسلام) له تووژینه وه یه کی نوویی به ریتانیا ده رکه و توه، که (٢٣٪) کارمه نده ئافره ته کانی ئه و ولاته ئا و ته خوازی ده ست به ردار بوون و ازه ینان له

په یامی ژانایان ژماره (٨٤) ئاب ٢٠١٢